

Evžen Vítkovský

FREUD
a
osudová
žena

PRAHA 2025

INSPIRACE:

Sigmund Freud se narodil v Příboru na Moravě a prožil tam první šťastné roky dětství.

V šestnácti letech, na vrcholu puberty, se vrátil do rodného města na několik týdnů prázdnin ...

V devětadvaceti spálil všechny své dopisy, poznámky a deníky. Z období jeho mládí se tak zachovalo minimum informací.

Prostor domněnek je zde vyplněn příběhem: „Jak to mohlo být“.

Copyright: Evžen Vítkovský, 2025

ISBN 978-80-907484-6-0

Do očí přivyklých zešerelým prostorám starého špitálu mě udeří plnou silou nízké odpolední slunce. Portýr přidrží těžké křídlo vysokých dveří s teatrální obřadností. „Herr sekundarzt...“ uklání se.

Za zády cítím pohrdlivý úsměšek lokaje, který přesně ví, kdo kam patří. Jeho pocit méněcennosti vyžaduje kompenzaci. Jsem vše, co ten pokřivený vysloužilce není. Mladý, urostlý, a co mu nejspíš nejméně vadí, i vzdělaný. Spojuje nás, prozatím, jen chudoba.

V ostrém světle si nemohu nevšimnout roztřepených manžet svého jediného obleku. Rychle vytěsňuji nevídanou připomínku své ubohosti. Zavravorám, ale to už vdechuji opojný jarní vzduch. Po dlouhé době zase vnímám tělem víc než hlavou. Snažím se ten stav prodloužit.

Za povozem se sudy piva přecházím ulici a vstupuji do parku.

Všude kolem vzlíná jarní míza. Cítím, jak proudí pod kůrou stromů, nezdolně, jako krev nenaplňených žen, zrychlující v blízkosti mužů.

... Slunce ovlivňuje stav duše a jeho hřejivý jas předznamenává změnu k lepšímu. Večer to rozvedu po ročních obdobích.

Do zahrádek před kavárnami už vynesl personál stolky s barevnými ubrusy a nastrojené ‚letošní‘ mladé dámy, vyváděné do světa tělnatými tetami, vyrážejí na korzo po nekonečném zimním čekání.

Ignorují pohledy mužů a tou přezíravostí si zvyšují hodnotu. Jen otrlí lovci žen, na které triky samiček neplatí, mohou uspět.

Zaškobrtnu o vystouplou dlažební kostku. Zakrývám neobratnost, potlačuji bolest a pokračuji v chůzi, jakoby nic.

Snad ten okamžik, kdy jsem zamával pažemi jako poslední bezletový dodo křídly, vykopl botu s rozšklebenou podrážkou a zachytil padající klobouk až ve výši kolen, nikdo nezaznamenal. Nebo všichni?

A zařadili mě mezi blázny, o které teď v nemocnici pečují.

Ve světlejších chvílích tu beznaděj posledních let překrývá předtucha nadcházejícího vzestupu, poslání. Jsem obdařen duchem, chudák i král, nemilovaný i nejmilovanější, ten, kdo pozoruje svět, sám nepozorován.

Všechny ty protiklady nosím v sobě a žiji s nimi v míru.

Nezáleží na tom, čím jsem teď, ale kým budu.

Jinak by můj život neměl smysl.

Pestré zástupy proudí z ulic do parků. Všichni navenek bohabojní a spořádaní, ale pod uhlazenými způsoby rozeznávám cvičeným zrakem Brehmovu říši zvířat. Uvnitř se vzpínají hřebci, chvějí růžné klisny, pasou nevědoucí ovce, číhají na svou kořist dravci.

Příslušnost ke stádu i teritoriální pudy jedinců, dočasné párové vazby a asymetrie tužeb. Pravěká lidská podstata, pod tenkou slupkou civilizace. Ale nejčastěji samota, někdy volbou, většinou z nouze.

Jak dlouho budu ještě sám? Na rohu ulice vhazuji do modré schránky se znakem císařské pošty další dopis milované Martě, dnes už druhý. Nejniternější pocity zaznamenávám v noci, když nemohu spát. Ráno své výlevy většinou roztrhám. Nechci drahou bytost zatěžovat starostmi a pochybnostmi, nechci ji obtěžovat přílišnou láskou.

Blahodárny spánek s odrazy skutečnosti i tužbami skrytými ve snech zase nepřichází. Jak zklidnit mozek zjitřený představami zítřejší cesty? Wien, Prag, Dresden, Hamburg, expresním vlakem za dvanáct hodin.

Několik dní procházek, hovorů, letných doteků, plánů a slibů. Oba jsme si svou volbou jisti, ale čekáme už čtvrtým rokem!

Návrat od nedotknutelné Marty, již nejsem hoden, je cesta bez konce. ... Pozměňování pocitů času, další zajímavé téma.

V nížinách kalného Elbe jsem zase pocítil tu tíži na prsou. Angina pectoris nebo jen úzkost? Ztratil jsem na chvíli vědomí, nebo upadl do bezesného spánku? Probraly mě až nárazy výhybek ve velké stanici.

Přerov, patnáct minut čekání. Vypotácel jsem se na peron a zřízenec mě postrčil k toaletám. Chladná voda na obličej a na zápěstí, začínám se cítit líp. Venku dostávám chuť na viržinko a chvíli vypouštím kouř v jednotě s parostrojem. Na kolejích v opačném směru stojí souprava s vagony ještě z počátku provozu a cedulí PRERAU – OSTRAU.

Jako by ten vláček čekal na mě a sváděl mě z pravé cesty.

Nepřijatelná představa! Dlouhán, sto sedmdesát, na cestě od své skvělé snoubenky, opět u prsů chůvy z dětských vzpomínek a v nezřízených šestnácti, když jsme ... Vize dávných poklesků, se mi stále vracejí. Magda, vždy o sedmnáct let starší. I teď, žije-li ještě vůbec.

Kolikrát už jsem na téhle křižovatce, uprostřed rodné moravské země, zkoušel vytěsnit to vítězství pudů.

Ještě jednou vše probrat, zlehčit a ta dávná selhání navždy vymazat. Zatím jsem neuspěl.

Zvonec svolává cestující k rychlíku do Vídně, a zase ten tlak na prsou. Kolik času mi zbývá? Vědět, kdy přijde konec a jenom odečítat. Žili bychom jinak? Intenzivněji nebo drsněji?

Ten rok, který jsem ve dvaceti zmarnil na vojně jako felčar, mě poučil.

Už vím, čemu se vyhnout. Nebudu odhazovat oddělené končetiny, odcházet bezmocně od chudáků, kteří se nedožijí zítřka. Nemocná a poškozená těla přenechám jiným.

Chci ulehčovat strádání v hlavách a v srdcích ... Nebo i tam dole.

Nových otázek přibývá rychleji než nových prozření a odpovědi nikdo nestíhá ... Tím lépe pro mě. Svět se mění a my ne. Úzkost – zhroucení. Živoření v ústraní, nebo účinná pomoc? V antické Spartě shazovali slaboduché jedince ze skály. Kolik by nás tu zbylo?

Ještěže dokážu psát tak rychle. Ty nové ocelové hroty klouzají lehce po papíru. Mohu si dovolit koupit pár perek do zásoby? Můj perličkový kurent vyžaduje ostré rozlišení. Zbude mi dost na známky?

Jediný list papíru by mohl obsáhnout veškerou moudrost lidstva. Postřehy, rady, smysl všeho. Pár gramů buničiny a pár kapek inkoustu.

Myšlenkám, přicházejícím v záblescích shora, ani nejhbitější ruka nestačí. Naštěstí se samy od sebe vracejí, stále zřetelnější.

Neuchopitelná duše, jemnější než mysl, si jen tak poletuje kolem.

Ego ne. To žije uvnitř, v pevnosti, v kleci, v nás. Vyráží proti všem, ale jednou nohou zůstává doma.

O rok později, na jaře 1885, ještě neznámý devětadvacetiletý doktor Freud spálil všechny své deníky, dopisy a poznámky, jako by v tušení budoucí velikosti chtěl zahladit stopy pošetilostí mládí!

Pozdější život zakladatele psychoanalýzy byl popsán v mnoha knihách.

Žádná z nich se, pro nedostatek informací, nezabývá jeho prvními erotickými zážitky v dětství, ani jeho prvními milostnými zkušenostmi v letech dospívání. Přitom právě tato dvě období formují nejvýraznější osobnost jedince i jeho vztah k lidem a světu.

Profesor Freud později tvrdil, že *pubertu neprožil, protože ji promyslel.*

Mohl v šestnácti letech, na prázdninovém pobytu v rodném městě, tak snadno zvládnout trauma svých prvních milostných zkušeností?

Spekulativní fikce, podložená nemnoha dostupnými fakty z mládí, ale mnoha náznaky v jeho pozdějším díle, představuje odvážnější verzi pokračování. Dopisy z paralelní minulosti nemohou být autentické, ale osoby a situace vycházejí z dobové reality. Vše změnila jedna možnost.

SITUACE:

Sigmund Schlomo Freud se narodil v Příboru v květnu 1856. Jeho otec tam přišel z Haliče o deset let dříve se dvěma syny z prvního manželství. Ve velkých městech skupoval zbytky látek a štočky pak rozvážel novou Severní dráhou krejčím od Přerova po Bohumín. Dobře se mu dařilo, a když ovdověl a synové dospěli, začal pomýšlet na další manželství.

To už přicházely horší časy. Nevěsta vyrůstala ve Vídni, kam její rodina uprchla z Oděsy před pogromy po Krymské válce. Portřelá ‚šadchen‘ líčila dvacetileté Amálii postaršího nápadníka jako zámožného podnikatele. Po svatbě skončila v ospalém městečku na pomezí Slezska, a jen milovnická zdatnost zkušeného manžela, a údiv nad zázrakem mateřství ji usmířily s nepřízní osudu.

Skromný byt nad hlučnou dílnou byl rozdělen závěsy z neprodaných materií. Majitel domu přenechal zámečnictví v přízemí tovaryšovi, který si vzal jeho starší dceru a dvouzlatka, vybíraná od Freudů každý pátek, mu přišla vhod na tabák a na kořalku.

Amalie svého prvorozeného synka milovala, neměla však dost sil, a po půl roce přenechala péči o domácnost najaté hospodyni Therese.

Resi pocházela z českého katolického prostředí, ale byla levná a její neteř, která přišla o vlastní dítě, měla ještě mléko. Magda kojila Sigiho do dvou let a vnímavému chlapci byla bližší než jeho ustaraná matka.

Židovské rodiny, kterých žilo v pětitisícovém Příboru asi dvacet, musely žádat každý rok o povolení k pobytu. Amalie byla opět těhotná, otec potřeboval více místa na sklad, a kdyby ty dvě bydlely s nimi, přišly by ještě levněji ... Větší prostor byl k máni v domě o pár ulic dál a přestěhováním si všichni polepšili.

Po třech letech láskyplných her chůva s hospodyní za nejasných okolností zmizely. U Freudů zavládl neklid. Matka plnila truhly, otec sepisoval inventář, a jedné noci, se vším majetkem na dvou povozech, zamířili do Studénky na vlak. Po krátkém pobytu v Lipsku skončili v roce 1860 ve Vídni, kde se s pomocí příbuzných uchytili.

Do svých deseti let nechodil Sigi do školy. Ve čtyřech se naučil číst a další znalosti v širokém záběru nabýval sám z vypůjčených knih. Po přezkoušení byl přijat na gymnázium, o rok dříve než bylo obvyklé, a během studia vždy exceloval. Na konci sexty dostal šestnáctiletý premiant od otce příspěvek na vytoužené prázdniny v rodném městě.

Potkal tam někdejší kojnu náhodou, nebo měl od počátku v úmyslu ji vyhledat? Ještě pohlednou Magdu ani nenapadlo, kdo by ten urostlý mladý pán s hlubokým hlasem mohl být...

A už se tu rýsuje výchozí, ryze ‚freudovská‘ situace.

Po maturitě vystudoval medicínu, několik let ještě strádal a až ve třiceti si mohl dovolit otevřít soukromou ordinaci a založit rodinu.

V pětatřiceti přesídlil Freud do Berggasse 19, kde působil až do útěku před Hitlerem. V přízemí měl ordinaci a v patře dvanáctipokojový byt pro svých šest dětí a personál. Rád zaměštnával služebné z Moravy, protože byly levné a poslušné.

Ve čtyřiceti, už jako uznávaný psychiatr, omezil počet konzultací, aby měl více času pro sebe, a v návratech do minulosti znovu prožíval a promýšlel události, které utvářely jeho osobnost. Samovolné záblesky z podvědomí se učil vyvolávat, a dávné situace interpretovat v nových souvislostech. Co vyzkoušel na sobě užíval pak při analýze pacientů.

FREUD *Vídeň, Berggasse 19 (Počátky hlubší analýzy – ve čtyřiceti)*

Vážím si svého času a předvídatelnost zřejmého mě nudí! Tuším-li výsledek, nemusím probírat všechny podružnosti. S užitím úsudku a profesní intuice mohu prostor mezi známými fakty a vycitřovanými závěry domyslet a pak už jen ověřit.

Poznání přichází v mnohosti postřehů. Kant nebo Marx budovali všepokrývající systémy. Darwin pouze osvětluje různé oblasti zájmu a neúplnost nejen připouští, ale vidí v ní inspiraci.

Kamínky v neúplné mozaice napoví výsledek rychleji než systematicky vyplňovaný celek. Na pořadí přidávání nezáleží, náhodné postřehy jsou osvěžující svou nepředvídatelností.

Uvolněný přístup je účinnější, ale intelektuálně náročnější než předem stanovený postup. Vyžaduje dobrý odhad a nadhled.

Nic z toho mi nechybí! A mám i skvělou paměť. Pamatuji si události od půldruhého roku a něco snad i dříve. Třeba teplou záři jarního slunce, po první chmurné zimě, v náručí Magdy.

Začal jsem oživovat své vzpomínky a brzy shledal, že musím domýšlet i pocity a pohnutky osob v mé blízkosti a zahrnout prostředí, v němž se vše tehdy dělo. Sebereflexe nejsou nic tak jedinečného. Všichni se občas vracíme tomu, co bylo, a mohlo být jinak. Zvažujeme své jednání, ale málokdy jeho skryté příčiny.

Rozbor dávných zážitků, vedoucí k pochopení současného stavu, lze povýšit na vědecký obor! V důkladné analýze pacientů s psychickými problémy začínám vycitřovat svoji profesní budoucnost.

Stanu se průvodcem, svědkem a interpretem tohoto procesu.

SIGI *První vzpomínky z dětství (Asi ve 2 letech...)*

Před polednem, po velkém shonu, odjela mam s hospodyní dostavnicem do Bad Rosenau (Rožnov) na posílení plic koupelemi v horké žinčici.

Magda mě odstrojila a teplou vodu ze zásobníku v kamnovci přelila do sedacího lavoru. Lascivními pohyby určenými asi jejím nepřítomným nápadníkům, odhazovala své oblečení přes opěradlo židle. Chudé dívky tehdy prádlo doma nenosily. Opatrně vstoupila do škopku, zpomalně se ponořila zadkem na dno, aby nic nevyšplouchlo, a slastně vydechla. Pak si mě přitáhla na klín a omývala důkladně nahoře i dole.

„Máš to jak paleček a tak divně špičatý. Ale k ničemu, i když trčí.“

Její prsy jsem důvěrně znal, jejich měkkost, teplo, vůni i chuť. Teď mě zaujal její klín. Co skrýval ten hustý porost?

Už tehdy jsem cítil, že děláme něco nepatřičného.

Kdykoli Magda zaslechla hluk zvenčí, rychle mě oblékala. To jsem ještě nosil praktické holčičí šatečky. Jednou se vrátila hospodyně z kostela dřív a nachytala mě s hlavičkou mezi prsy své neteře.

„Už ho máš odstavovat!“ vyčínila jí. Teď ale pomáhala mojí mamce v léčivých lázních.

„Nikommu nesmíš nic říkat nebo přijdeš do pekla horoucího!“ hrozila mi jako pokaždé Magda.

Bylo krásné mít společné tajemství a nevědět přesně jaké. Když jsme si se stejně starým synkem mého dospělého polobratra hráli na školu a nadzvedali jeho sestřičce proutkem sukýnku, jako pan učitel rákoskou, mysleli jsme, že jí to časem doroste.

Odbornou praxi jsem začínal nervovými poruchami dětí. Vyděšené matky mi občas přivázely své chlapečky pro naléhavou pomoc. Nemohl jsem rozvádět, že je to slibné znamení ani jim to vázat k nožičkám.

Stačil ledový obkládek. Malé děti bývají sebestředné a polymorfně perverzní, a často mívají přímo exhibiční sklony.

Horké koupele přispěly ke kultivaci společnosti více než antické školy filosofie. I civilizace mají období vzestupů a pádů a pokrok není vždy na škodu, jako třeba přejmutí kouření od mohamedánů nebo kolových tanců od Germánů. Párové tance povolila církev neochotně až později, ve snaze navýšit počty křesťanů oslabováním studu při těsném držení. Zůstal jsem tak dlouho svobodný, i protože jsem nezvládal kroky a vyhýbal se tanečním merendám, kde koluje horká krev a kypí vášně. Pro většinu žen je tanec prostředkem sebevyjádření ladnými pohyby, ale mužům hlasitá hudba znemožňuje užít jejich osvědčené sblížovací prostředky – lichocení a loudění.

Vzpomínám, jak jsem ve dvou letech žárlil, když měla moje chůva „frei“. Fintila se před zrcadlem, růžověla si tváře a kulmou natáčela vlasy. Večer odcházela Magda s kamarádkou Monikou na valčíky do hospody nad Míšeckým mostem, kde řídil kapelu varhaník z horního kostela, kam mě vodívala naše hospodyně.

Resi byla spíš jen služka, ale na tom slově si zakládala. Chodila často ke zpovědi a tam jsem pochytil první latinské slovo *incubus*, v mých představách nějaké strašidlo, které jí zaléhalo v noci.

Kolikrát jsem sbíhal těmi křivolakými uličkami od kostela k mostku přes Lubinu a ulevoval si obloukem do vody, než mě dospělí došli!

Otec se rozhořčoval, že ze mě nikdy nic nebude. Magda, která mě, když jsme byli sami, schválně lechtala, až jsem to pustil, se jen smála. K prameni naší říčky, až někde pod Radhoštěm, jsem ve třech letech došel skoro celou cestu sám, jen kousek mě musel otec nést.

Dnes už vím, že se Lubina vlévá do Odry, která směřuje na sever, a naředňuje slanost Baltického moře. Čím více víme, tím méně cítíme.

FREUD *Dvě nejlepší kamarádky (Ještě před mým narozením ...)*

Po letech odborné praxe si dovedu představit dvě sedmnáctiletá děvčata spolu. Moje kojná už porodila, a i když o tu malou přišla, musela něco o mužích vědět. Monika vyzvídá a Magda se jí svěřuje:

„To jsme ještě bydlely pod piaristickou zahradou. Teta mě hlídala, jak slíbila mámě, a když odcházela na večerní mši, dávala zvenčí závoru. Vylezla jsem oknem a zaběhla k muzice, jen se podívat, jenže mládenci mě zatáhli do kola. Polka je jen pro radost, valčík probouzí touhy. Chtěla jsem se vrátit, ale teta už asi přišla z kostela, stejně bych dostala.

Když zdvihl kapelmajstr smyčec a vyhlásil přestávku, odskočila jsem si na dvůr do tmavého kouta. Sotva jsem podřepla, ten co mě držel naposledy, stál nade mnou. Nesmál se, jen řekl: ‚Něco pro tebe mám‘. Vedl mě za stodolu, jako by to tu dobře znal, i když nebyl zdejší.

Potkali jsme dva páry, které se odtamtud vracely. Jedni klopili oči, druzí se smáli a mávali nám. Usedli jsme na mez, čekala jsem pusou, ale zatlačil mě dolů a zajel mi tam rukou. Nejdřív jsem nechtěla.

„A potom?“ naléhala netrpělivá kamarádka.

„Zkoušela jsem ho odstrčit, přišlo to moc rychle. Držel mě pevně, nemohla jsem křičet, přiběhli by lidé a řekli to tetě. Jak se nade mnou skláněl, tak velký, zatmělo se mi před očima. Když jsem přišla k sobě, byl už pryč. Alespoň, že mě přikryl sukni.“

„Tys všechno prospala!“

„Čekal pak před hospodou a chtěl vědět, jak se jmenuju. Ani jsem si nemohla vzpomenout. Šli jsme na Hůrku k lesu a tam už jsem to chtěla ještě jednou sama, abych věděla, co a jak. Nejdřív nemohl, ale jak jsem ho hladila, zase to šlo, to by ses divila.“

„Proč jste si nedali pozor?“

„Poprvé nevím, podruhé to bylo tak krásný, že jsme nedbali. Cestou domů jsem se opláchla pod mostkem. Myslela jsem, že to stačí, ale za pár týdnů mi bylo divně. Teta chodila do práce na šestou, tak si dlouho ničeho nevšimla, a pak už s tím nešlo nic dělat. Ráno mě vyhnala a večer zase vzala zpátky.“

„A ten?“

„Už se neukázal. Prý od dráhy. Přijedou, odjedou. Ale hezky mluvil a měl rád koně. Spíš kadet z té z jízdecké akademie v Hranicích. Když utíkají k muzice, neberou si uniformu. Hledala jsem ho u závory a nevěděla koho. Nabízeli se mi místo něj.“

Hodně tam teď stavějí, tak jsem proklouzla za vozem, ale nikde nebyl. Pořád je někde lifrujou.

... Ani mi ji potom neukázali. Stará Cecilka říkala, že se nedalo nic dělat, vůle Boží. A že je to tak lepší.“

Monika Magdu objala. Byl to příjemný pocit, prsa na prsa.

SIGI *Vzpomínka na nábožné období (Asi ve 2 letech...)*

Hospodyně mě brala do města na nákupy a já nosíval košík s horkými voňavými bulkami. Cestou jsme se stavěli ve všech třech místních svatostáncích. Resi vkleče na žíněném polštářku mumlala modlitby a já zprvu jen důležitě spínal ruce a vzhlížel vzhůru.

Každý kostel byl jiný, ale ve všech visely obrazy krvácejících svatých a poloodhalených mučednic se semknutými rty. Žádná neměla mezi prsy rýhu jako Magda.

Zapamatovanými úryvky z kázání jsem udivoval na ulici kolemjdoucí. Tajuplnost obřadů mě už tehdy přitahovala. Bohaté ornamenty, vůně kadidla, barevná světla z vitráží, zlatem krumplovaná roucha, oživující plamínky svící. Až později jsem postřehl ženský aspekt náboženství, ten důraz na formu a zdobnost.

Na Moravě převládá kult čisté Panny Marie i polepšené hříšnice Máří Magdaleny, z níž Ježíš vyhnal sedm démonů, než ji přijal za svou.

Od hospodyně, která podceňovala moji vnímavost, když mluvila sama k sobě, jsem slýchal průpovědky o nápadnicích její neteře, mé chůvy:

„Ten je z Nemanic, ten z Nechanic, ten z Drážďan. Takhle někoho od Berouna! Ale kdo by stál o děvčici roztaženou po dítěti.“

To Magda nebyla. Když jsme spolu hráli ve škopíku ‚*vláček jede lesem, do tunelu, kde jsem*‘, sotva pojmula mou dlaň. V tunelu to klouzalo, ale co je vláček jsem netušil. Do Příboru ještě nevedla trať.

... Je na místě se pohoršovat a po tolika letech moralizovat? Ženy mám rád a za tu první zkušenost jsem, s úsměvem, vděčný.

FREUD *Otcovy počátky (Před mým narozením)*

Otec a jeho přítel Fluss vyrůstali v Haliči. Oba přivedla na svět stejná bába a oba roznášeli po kopcích přízi od stejného faktora. Tkalcovský stav býval v chalupách jen jeden a v díle se střídali rodiče i děti, aby ani chvilku nezahálel. Po týdnu se mládenci k těm chudákům vraceli a vykupovali od nich za pár penízků role pruhovaného kanafasu.

Toleranční patent zrušil omezení činností povolených Židům. Také už nemusili nosit označení a směli se stěhovat. I daň za ‚tolerování‘ byla zrušena, ale podléhali teď vojenské povinnosti. Aby se otec vyhnul sedmileté službě, vstoupil na radu starších do manželství už v šestnácti. Brzy čekal syna, a před odvodou si pro jistotu pořídil ještě jednoho.

Moji polobratři jsou o generaci starší než já, ze druhého manželství po jeho čtyřicítce. Otec byl založením vmlouvavý podomní obchodník spíše než dynamický podnikatel z toho období příležitostí. Rozvážel Severní dráhou bavlnu od Arabů, nemačkovou náhradu našeho lnu.

Slušné živobytí ukončil nástup barevného tisku, kterému otec nevěřil, protože barvy praním vybledaly. Ostatní usoudili, že lidé chtějí, co vidí teď, a na pestrých vzorech vydělali.

O jeho první manželce Sally se nemluví, ale musela být chytrá. Když cestoval za obchodem, starala se o dorůstající syny, o domácnost, a o sklad látek, přes vodu v Klokočově, a vedla i účetní knihy. Až potom, co zemřela to začalo jít s podnikáním z kopce.

FREUD *‚Židovská‘ revoluce (Pozdější postřeh)*

Bouřlivý čtyřicátý osmý rok předznamenal druhou půli devatenáctého století. Požadované změny vycházely z chytlavých idejí podsunutých nespokojeným masám bez jasnějších vlastních představ.

Revoluce přinesla všem, ale hlavně Židům, do té doby vytlačovaným na okraj společnosti, větší občanské svobody.

Naši lidé nebojovali na barikádách, vymýšleli ostatním hesla. Bez reformy by otec nemohl jen tak opustit Halič ani pomýšlet na druhé manželství. A já? I kdybych se uchytil ve Vídni, o studiu bych mohl jen snít. Nejspíš bych prodával po domech kazové zboží nebo přebíral v nějaké zastavárně postříbřený Schmuck.

Ale s tím Kapitálem to Marx přehnal. Kde by byl proletariát, třeba právě v Příboru, bez podnikatelských nápadů rodiny Flussů.

FREUD *Vzpomínka na zničení záznamů*

Naše přátele také postihla hospodářská krize, ale zůstali v Příboru, a po deseti letech už vlastnili textilní manufakturu. Dřevěné stavy nahradili moderními stroji a k expanzi užívali přibývajících železničních tratí.

Flussovi přišli do Příboru na pozvání otce, který tu bydlel už několik let. Tenkrát na tom byl dobře a mladému páru v počátcích pomáhal. Jejich syn Emil a já jsme se narodili jen pár měsíců od sebe. Jak bych si dnes přál vědět od otce víc, ale dokud žil, neměl jsem na něj čas.

Můj zájem by ho určitě potěšil. Všichni, kdo za něco stojí, by měli zaznamenávat, co prožili, pro ty, kteří přijdou po nich.

... Co říkám!

Sám jsem v devětadvaceti, jen pár měsíců před svatbou a otevřením první praxe, vymazal minulost spálením všech svých deníků, poznámek a dopisů, kromě těch od mé snoubenky.

Udělat za pošetilostmi mládí tlustou čáru, a začít zralou část života bez zátěže minulosti, mi připadalo originální i úlevné.

Jak by mi teď, při pokusu o osobní analýzu, ty podrobnosti přišly vhod!

Náš náhlý odjezd z Příboru, když mi bylo tři a čtvrt roku, měl asi více důvodů. Vnímal jsem, co se děje, ale ještě nechápal „proč“.

Lidé se stahovali do centra říše kvůli nepříznivé hospodářské situaci. Krejčary oslabily ze šedesáti na osmdesát za zlatku a nezkušený císař, pod vlivem namyšlených generálů, uvrhl zemi do předem prohrané války. Osvobozovací boje Itálie připravily Rakousko o jižní provincie, zadlužení z mimořádných výdajů i z různých podvodů stouplo z jedné miliardy zlatých na tři, a čestný ministr financí spáchal sebevraždu.

Pozdě večer, poprvé v dunícím vlaku, jsem usnul únavou. Někde za Ostravou mě vzbudila děsivá rudá záře. Nebylo to peklo, kterým mě strašila Magda, ale, jak už teď vím, vypouštěné roztavené železo.

Za ranního šera zastavil vlak ve Wroclawi.

Donedávna jsem nechápal, proč rodiče nezamířili na jih, rovnou do nedaleké Vídně. Teď mě napadá, že i tam tenkrát dlužili.

Otec odešel dohlédnout na překládání našich věcí do vagonu pruské dráhy, matka domlouvala levný nocleh a já hleděl v údivu na nádraží osvětlené plynovými lucernami. Mihotavá světýlka ve mně vyvolávala představu skomírání duší v očištcích, z hrozeb naší zbožné hospodyně.

Otec mě v polospánku přenesl do jakési místnosti a zase odspěchal.

K ránu jsem zaslechl vzlyky a uviděl matku jako nikdy předtím, jen v košilce zezadu. Sehnutá zracela do novin na podlaze, vzdychala a hýždě se jí svíraly a uvolňovaly. Až teď domýšlím, že bylo vyčerpané ženě, při nevolnosti na počátku dalšího těhotenství, už všechno jedno.

Příští den jsme dojeli do velkého města, kde měl otec slíbené jakési kšefty u vzdáleného bratrance. Z pobytu v Lipsku si při nejlepší vůli nepamatuji skoro nic. Zima, opuštěnost, chudoba. Služku jsme ovšem měli i tam, někdo musel nosit vodu a uhlí a vynášet odpad. Hrazkova se jmenovala. Byla z Brna, mluvila napůl česky, a já jí tehdy rozuměl.

Vybavuji si, jak otec spadl z elegantního, ale malého nočníku, výrobku proslavené porcelánky, s výkřikem: „Proč je nedělají v lidské velikosti!“ Dámské nočníky se vyráběly oválné, vepředu zvýšené.

Po půlroce strádání se naše finanční situace nějak urovnala a na jaře 1860 jsme dorazili do Vídně. Židé si tehdy ještě nezištně pomáhali, kdo jednou žádal, příště sám dával. Zprvu nás ubytovali matčini příbuzní, potom jsme vystřídali pár adres v Leopoldstadtu, dobrovolném ghettu, kde se mluvilo jidiš a naši lidé tam žili po svém. Nějaký čas jsme bydleli u známých a nakonec se usadili v Pfeffergasse, v uličce mezi Dunajským kanálem a řekou. Koňkou to bylo do centra čtvrt hodiny.

Ve dvou obývacích pokojích a třech ložnicích se tam tísnilo devět příbuzných a jen já, jako privilegovaný student, jsem měl pro sebe malou světničku s okénkem do dvora. Po letech, na výletě do Salcburku, jsem viděl podobnou komůrku, kde rád komponoval mladý Mozart.

Jako by nevelký uzavřený prostor nějak soustřeďoval duševní energii.

FREUD *Vzpomínky na hudební vjemy*

Zvony se rozléhaly široko daleko. Hodiny na příborské věži ukazovaly čas do práce i k modlitbě. Už ve třech letech jsem říkal jednodušším lidem, kolik rafie ukazují. Vybavuji si polozpěvy kněze, nepřirozené oproti popěvkům Magdy, a hlučné varhany, které mi drásaly uši.

Muzika ubírá lidem stále více času. Mně přímo brání v soustředění. Proto museli dát rodiče pryč piano, které najali sestřám. Rušilo mě při studiu. Mladé dámy prý mají umět brnkat, když se chtějí dobře vdát. Ještě tak zahrát na flétnu. Ani vážná hudba mě neoslovuje. Leda snad Kouzelná flétna ... Vida, jak se asociace napojují.

Mozart je mi blízký i zednářsvím. To dávné spolčení, které už není tak tajné, mě vždy přitahovalo ušlechtilým posláním. Zatím zůstávám mimo a jen sympatizuji. Odrazuje mě ta snadnost zneužití. Kromě vzdělanců, kteří šíří dobro se teď k zednářům přidávají různí rebelové a užívají síť kontaktů k šíření svých rozvratných idejí.

FREUD *Pozdější úvaha o velkých dílech*

Hlavní motivací všeho nového a lepšího jsou, kromě peněz, snahy mužů vyniknout a zvýšit si hodnotu ve svém okolí, a zvláště u žen.

Ženy jsou inspirací mnoha věcí, o které samy příliš nestojí. Skvělým projevem ducha je vznik mimořádných děl, jejichž autory jsou nenápadní jedinci, kteří objevili a rozvinuli tvůrčí proces.

Myšlení nevyžaduje formální vzdělání a touha k povznesení bývá silnější u podceňovaných. Hodnota díla nesouvisí s osobními kvalitami jeho tvůrce. Vytrvalým úsilím je možné nashromáždit řadu nápadů a prezentovat je pak naráz, se silným dopadem. Zajímavé události bývají v běžném životě rozptýlené, zatímco v uměleckých dílech mohou těsně navazovat. Vymyšlené příběhy vnímáme někdy intenzivněji než realitu.

FREUD (40+) *Vzpomínky mé matky*

Byl jsem její první a nejmilejší dítě, zlatý Sigi, a až do sedmadvaceti bydlel, trochu z nouze, trochu z pohodlnosti, u rodičů.

I potom, co jsem odešel do nemocniční svobodárny, a později s Martou do našeho prvního bytu, jsem se s matkou často vídal.

Až teď, kdy zkoumám, jak mě utvářela minulost, jsem se jí odhodlal zeptat, jak to tenkrát bylo s naší příborskou hospodyní.

Máti se zamračila, vzpomínka na Resi jí zřejmě nebyla po chuti. Potom vykládala, o jakési krádeži, za níž prý tu ‚vychytralou ženskou‘ zavřeli. Rozliším lež, zvláště u osoby, kterou dobře znám.

Obvinění Theresy Wittek z krádeže peněz, které jsme tehdy neměli, a údajné odsouzení zbožné katolické ženy na základě nařčení neplnoprávných Židů, bylo zřejmým výmyslem.

Resi mě brávala do města a já jí svěřoval svých pár krejčárků, abych je neztratil. Možná právě to posloužilo jako záminka k vyhnání.

Chci-li být při analýze své minulosti poctivý, musím připustit, že se rodiče snažili hospodyni očernit, aby jí nemuseli uhradit dlužnou mzdu. A její neteř, moje kojná a chůva, odešla s ní!

SIGI *Vzpomínky na krizi císařství (Když mi bylo deset...)*

Na gymnázium jsem byl přijat po důkladném přezkoušení už v deseti letech, v převratném roce 1866, kdy bylo Rakousko ostudně poraženo v krvavé bitvě u Hradce. Cenzura tehdy cenzurovala i námitky proti cenzuře článku, který tvrdil, že větší pozornost byla věnovaná detailům uniforem, než účinnosti zbraní, a rychlé flinty Prusů, nabíjené zezadu, zdecimovaly naše oddíly se zastaralými předovkami.

V téže době povolali konservatisté do Mexika mladšího bratra našeho Veličenstva, a Maximilián, který mluvil španělsky, se stal mexickým císařem. Když skončila v Americe občanská válka vítězstvím Severu nad Jihem, Spojené státy podpořily mexické povstalce. Maximilian byl popraven a jeho nabalzamované tělo převezeno do císařské kapucínské hrobky ve Vídni. Proč to zmiňuji?

Jako procházejí dospívající jedinci fázemi excesů a vzdoru, procházejí mladé země rizikovými fázemi vývoje, kdy nutkavé tendence převažují nad ustáleným civilizovaným jednáním. Revoluce a různé zvraty jsou pubertálními příznaky dospívání společnosti.

Pochybné myšlenky musí dostat šanci, aby se samy znemožnily.

V šedesátém sedmém roce, po rozdělení císařství na samosprávné části Rakouska a Uherska, oddělené říčkou Litavou, došlo k řadě změn. Nastalo celkové uvolnění, poněkud oslabil vliv církve, byla uzákoněna delší školní docházka a vznikla řada spolků s národními programy. Národ je skupina lidí, která myslí i nemyslí podobně, a jeho charakter je odrazem převládajících vlastností těch, kdo jej tvoří.

Výrazné jsou třeba rozdíly v postoji k novým myšlenkám. Angličané chtějí vědět víc, aby víc vydělali, Franzouze zajímají erotické aspekty, Němci čekají na instrukce shora, a Slované hledají na všem chyby.

Smysl pro humor, víra v lásku bez jiných ohledů, a další jedinečné vlastnosti jinak méně pokročilých uskupení, rozptýlených v německém prostředí, znehodnocuje nedostatek sebekázně.

Jsou národy rozhazovačné i spořivé, temperamentní i letargické, bigotní i uvolněné. Jsou etnika cílevědomá i žijící jen ze dne na den.

Všechny mají podobné nedostatky, ale ve velmi různé míře.

Dnešní umírněný rasismus je spíše nechutí a nedůvěrou z převažujících špatných zkušeností. Nevychází z vnějších rozdílností a nezdůrazňuje vlastní nadřazenost. Je odmítavou reakcí na nevhodné chování jiných.

FREUD *Vzpomínka na první holení (V 15 letech)*

Fyzické aspekty dospívání jsem měl nastudované, ale průvodní projevy mě zaskočily. Začal mi směšně přeskakovat hlas a styděl jsem se za poďobanou pleť a ochlupené údy. V klíně jsem očekával rovnoměrný trávniček, který postupně zhoustne, ale vyrašily mi tam jednotlivé hrubé stvolky, které jsem zprvu každý den vytrhával.

Co zůstávalo skryté, tak nevadilo, ale z ochmýřené tváře jsem si zoufal. Jako bych se měnil v opici! Matka, namísto otce, naznačila, že nastal čas navštívit frizéra a vtiskla mi do dlaně desetník.

Mezi spolužáky kolovaly humoristické časopisy, které často obsahovaly drsné holičské vtipy. Nejprve mě příručí důkladně namydli, potom se objevil sám lazebník. Zdvihl mě na sedadle patentního křesla nahoru, spustil dolů a zafixoval v původní poloze.

„Poprvé, mladý pane?“ konstatoval a začal obtahovat břitvu přesně jako kreslená figurka ze *Stachelschweinu*, *Dikobrazu*.

Začal mi nabíhat kaleidoskop kreslených anekdot na téma *břitva*, *ouško*, a jako ta prolévaná krev nešel zastavit. Zatnul jsem zuby, ale vše marno.

Holič zneklidněl a jeho ruka s ostrým nástrojem se počala chvět. Když mi jediným mistrovským tahem od ohryzku až k obočí odstranil chmýří z celé jedné strany, vyrazil jsem s nezadržitelným výbuchem smíchu namydlený na ulici. Lazebník mě nenásledoval, ani nepožadoval poloviční taxu. Na dveřích se objevila cedulka *Pro nemoc zavřeno*.

Po letech jsem očekáván v holičství každé ráno jako vážený zákazník a z obávané procedury se stal pravidelný příjemný obřad. Prohodím pár slov o počasí, usednu do předem nastaveného křesílka, dostanu čerstvé noviny v lehkém bambusovém rámu, a těch pár minut si poklidně čtu. Platím každý pátek a blahosklonně trochu přidávám. To je zralost.

FREUD *Vzpomínky na strasti dospívání (Před 15. rokem)*

Pubertu, jako nevyhnutelné vývojové stádium jsem chápal. Jen jsem nedomyslel, že se týká i duševních stavů, od pocitů vševědoucnosti po propady do úplné ztráty sebeúcty. Ve snech se mnou obcovaly divoké sucuby, které na sebe braly často i podoby zralejších sousedek.

Aby pradelny nenalézaly na cejchách stopy nočních výbojů, balil jsem si tu věc před spaním do žínky, která ale do rána často sklouzla. Teprve s objemnou rolkou staženou kaučukovými kroužky jsem mohl prožívat své erotické sny bez obav. Jednou večer do pokojíku omylem nahlédla kuchyňská pomocnice a odběhla s vytřeštěnými očima. Co řekla o mém vybavení ostatním služkám, nevím, ale obcházely mě od té doby s bázlivým respektem.

Žínku jsem každé ráno vypral jenže přes den nevyschla a zbytková vlhkost mi způsobovala opruzení. Nechtěl jsem probírat své intimní problémy s o rok staršími spolužáky, leccos jsem však vyslechl. Nově nabytou mužnost většinou neskrývali, přímo se holedbali mírami, častostmi i vzdálenostmi.

Zkoušel jsem dlouhé procházky a ledové koupele, doporučované odbornou literaturou, ale hormony nad mými snahami stále vítězily.

Časem mě přepadalo vzrušení i ve dne, v nejméně vhodných situacích. Váhal jsem mezi zlem samohany a společenským znemožněním. Přes všechna předsevzetí nakonec zvítězila příroda nad dobrými mravy. Ponižující nesnáze ustaly, mé tělo se v pravidelných intervalech útěchy zklidnilo a zbývalo zahladit stopy. Užíval jsem útržky novin a žmolky zašlapával cestou do školy skrze mřížky kanálů. Příčila se mi má neschopnost zvládat to primitivní nutkání rozumem a vůlí.

Dnes už vím, že s mužskou neschopností ‚odolávat‘ ženy počítají.

V téže době zvažovali nejvyšší radové na našem *Ministerstvu kultu a výuky* zavedení nového ‚německého‘ přístupu k hygienické osvětě.

Představa oficíra navštěvujícího postupně všechny vyšší školy, který před vyjevenými kvartány rozvine plakát s vyobrazením muže v ženě, šavlí ukáže, co kde je, a čemu co slouží, a v jediné vyučovací hodině vyklopí všem podivuhodné tajemství života, se mi i později příčila.

Připravit mládí o možnost vlastního hledání, od nevinných dětských hrátek, poznámek zkušenějších kamarádů a náznaků v literatuře, až po experimenty s vlastním tělem? O tu sladkobolnou agonii postupného objevování bych přes všechny omyly a ztráty důstojnosti nechtěl přijít.

Ten proces utváří naši osobnost více než strohé znalosti funkčnosti.

FREUD *Vzpomínka na sniženou známku z mravů (V patnácti...)*

Nedočkavost lásce nesvědčí. Delší pozdržení, větší potěšení. Několik vyspělejších studentů usoudilo, že v šestnácti nastal čas k zasvěcení.

S konkrétním plánem přišel Silberstein, který mi byl ze všech nejbližší, ale účast jsem musel z finančních důvodů odmítnout.

Předpokládané výdaje na diskrétní návštěvu veřejného domu sice časem klesly nabídkou množstevní slevy, ale už mě asi nepotřebovali do počtu.

První zkušenosti získali spolužáci nakonec ještě levněji v přístavu. Působila tam slaboduchá Mary Rozpínačka, při úplňku nadmíru vstřícná. Na náplavce měla boudu se slavníkem, kde postupně vyřídila všechny vzrušením rozechvělé mládence.

Někteří došli úlevy ve vypjatém erotickém prostředí už před samotným aktem. Ti, kteří uspěli rovněž rychle, ale čestně, vycházeli z chatrče se samolibým výrazem. Brzy však právě mezi nimi zavládla panika.

„Rozpínačka“ nedělala rozdílů a občas obsloužila i podunajské lodníky prolezlé chorobami od tmavých svůdnic z Románie.

Spolužáci, vystrašení varováním procházejícího světaznalého septimána, seběhli ke kalnému Dunaji a na mělčině si drhli údy říčním pískem.

Osvětová událost takového významu se neutajila a závistivý učitel biologie vše ohlásil. Po zevrubném vyšetřování za přítomnosti zemského inspektora, který užíval nosovou němčinu vyšších císařských úředníků, bylo pár slabších a chudších studentů vyloučeno.

Mně jen snížili známku z mravů, protože jsem o přípravě vrcholného zážitku věděl, a nenahlásil to ohrožení mravnosti autoritám.

Doma bylo pozdvižení, ale sám ze sebe jsem měl dobrý pocit.

V Rakousku-Uhersku se vyučuje i v sobotu a prázdniny trvají pouhých šest týdnů. Do reálného gymnázia v Leopoldstadtu nastupoval podobný počet našich i arijských studentů. Mnozí z nich na náročné studium nestačili a odpadli, a ve vyšších ročnících pak převládali Židé.

Máme lepší paměť. Máme co si pamatovat.

Sám jsem byl schopen zopakovat všechno slovo od slova, a doučování mi opatřovalo vítaný přivýdělek, na knihy a první cigarety.

Tehdy jsem poprvé zachytil velké individuální rozdílnosti. Zatímco myšlení mohou všichni zlepšovat užíváním, paměť ani mechanismus vybavování nelze příliš změnit. Lze jen posílit návyk „připomenout si vzpomenout“. Z nekonkrétní připomínky pak vyplyne potřebná akce.

Otázky jsou důležitější než odpovědi. Obsahují úvod do situace i úkol, předurčují směr uvažování a dávají mu smysl. K odpovědím většinou postačí běžná inteligence. Kladení chytrých otázek vděčíme od Sokrata za posuny v pochopení života a světa.

FREUD *Vzpomínka na konec dětství (V 15 letech...)*

O prázdninách nás odvezla matka z rozpálené Vídně na sommerfrisch do stinného údolí uprostřed Beskyd. V Rožnově nebyla poprvé.

Procedury v lázních a krásná příroda jí prospívaly. Už po mém narození trpěla dušností, považovanou za náznak obávané tuberkulózy. Se svými dnešními znalostmi usuzuji, že šlo jen o astma, zhoršované vypětím z nesnadného života.

Pobyty mimo hlavní sezónu byly zlevněné a otec je mohl své milované mladé manželce dopřát. Zatímco k Příboru nepřilnula, v nedalekém Rožnově se jako hýčkaný lázeňský host cítila vždy dobře.

S mými duchaprázdnými sestrami korzovala a vedla jalové řeči s jinými dámami, zatímco já ležel v knihách, kterých jsem si prozíravě přivezl plný kufřík. Hodně jsem četl i o ženách, ale zatím se jich stranil, a ani krásu lesů a hor jsem tehdy ještě nevnímal.

V patnácti letech, na měkké posteli, se dvěma polštáři pod hlavou, jsem dychtivě absorboval poznání, osamocení, ale celkem spokojený.

MAGDA (32) *Olomouc, ve stejném čase*

Nestojím o děti. I Sigi, který mi přirostl k srdci, prý žaloval, že se mu ztratilo těch pár krejčárků na hraní. Nakonec nás s tetou vyhnali.

Ted' už vím, co a jak. Každý měsíc počítám své dny do nebezpečné třináctky a taky napouštím houbičku dovnitř vývarem ze zeměžluči. A komu ta hořkost vadí, ať jde k čertu. Nebo tam, kde nic nevzklíčí.

Začínají chtít obojí, ale platit dvakrát, to ne. Holky z podloubí, co znám, si také stěžují, ale kdyby odmítaly, zuhälter je vyžene. Fabriky propouštějí, a mladších a sprostějších je kolem dost. Možná bych už s tím měla přestat. Odejít někam daleko, kde mě nikdo nezná, třeba až do Čech, najít si mužskýho s chalupou, a zařídit mu šťastný domov.

FREUD *Vzpomínka na příjezd do Příboru (Po dovršení 16 let...)*

Na konci sexty, v šestnácti, jsem byl za výtečný prospěch odměněn hrdým otcem symbolickými šestnácti zlatkami a dostal na vybranou: Navštívit nevlastního bratra v Anglii, nebo strávit prázdniny v místech svého dětství. Rozhodnutí bylo snadné. Nemohl jsem se dočkat.

Se spolužákem Silbersteinem, jsme vystoupili z vlaku ve Studénce a odtud nás odvezl do Příboru poštovní dostavník.

Město už zdáli vyhlíželo jinak než z mých vzpomínek. Na okrajích vyrostly různé manufaktury a největší fabrika, na místě cukrovaru, který nezvládl přechod z litých homolí na ražené kostky, patřila rodině Flussů, kde jsme měli domluvené ubytování.

Historické náměstí se sousoším Panny Marie, spočívající jednou nohou na kamenné zeměkouli, se svatým Floriánem, vylévajícím vodu na hořící domek, a svatým Rochem s vyzáblým psíkem, se nezměnilo. Jen po císařské silnici, vedoucí od časů Josefa II. z Vídně přes Hranice a Místek do Krakova, projíždělo teď více povozů.

Na náměstí pod podloubím lákaly vystaveným zbožím kvelby všeho druhu. Ty židovské, zavřené o sabatu, měly v neděli otevřeno, ale jen do devíti, aby svátečními slevami nerozptylovaly věřící cestou na mši.

V obchůdku, který kdysi provozoval můj postarší polobratr Emanuel, kde jsem pod pultem dováděl s jeho dětmi, Johnem a Paulínkou, nabízel teď neznámý nosatý člověk stejné patentní šněrovačky a růžové prádlo zámožnějším filfenám.

FREUD *Vzpomínky na výlety do okolí (V šestnácti...)*

Mému spolužákovi a v nejbližším příteli stačil k poznání Příboru jeden den. Zbývající týden jeho pobytu jsme využili k výletům všemi směry, pěšky, vozem i vlakem. Na dohled byl Štramberk s nemravnou trúbou. Na odvrácené straně kopce Kotouč teď odstřelovali vápenec potřebný v železárnách. Bělavá skalní stěna působila impozantně. Dlouhé procesí zaprášených povozů měla už brzy nahradit železnice.

Nový Jičín jsem si pamatoval z dětství. Na náměstí, pod vysokým kamenným sloupem, mi matka vysvětlovala morové rány, jako přímý důsledek dětské nečistoty a nepořádku. V obchodě s textilem mně kdysi rodiče kupovali první nohavice s příklopem. Když se nedívali, příručí mi zašmátral v rozkroku. Tehdy jsem tomu nepřikládal význam.

Hlavně, že jsem se konečně zbavil té ponižující sukničky a vyšel ven už jako malý velký. Silberstein si tam teď koupil klobouk a ten starý, ještě pěkný, mi věnoval. Nasadil jsem si ho na svůj a chodil po ulicích jako nejhornlivější ze soukmenovců. K veselí nám v tom věku stačilo málo.

Hlavní výlet jsme rozvrhli do tří dnů. V Rožnově, kam jezdila matka na ozdravné procedury, jsem strávil loni dva týdny v posteli s knihami, a skoro nevycházel.

Se Silbersteinem jsme se ubytovali na privátě, vykartáčovali si prach z oblečení a vyrazili hlavní cestou podél Rožnovské Bečvy.

Na korze jsme smekali před mladými dámami, vypadalo to slibně. V gymnaziálních oblecích jsme vyhlíželi úctyhodně a zřejmě jsme byli považováni za perspektivní ženichy. Eduard mě vybízel k večerní akci, ale já si svou akci chystal až po jeho odjezdu.

Příští ráno jsme vyrazili s ruksaky do hor a před polednem vystoupali až k velkému kříži na nejznámějším vrcholu.

O pohanském bohovi Radogostovi kolují dvě verze. Jedna, že rád hostil, druhá, pravděpodobnější, že se rád nechával hostit.

Nečekaným zážitkem byl výlet do Teplitz nad Bečvou. Jen pro nás dva jsme si levně najali vydlážděnou zastřešenou jámu, uprostřed které tryskalo pravřídlo, a dováděli ve vlažné koupeli jako malé děti.

FREUD *Vzpomínka na nejbližšího přítele (V 16 letech...)*

„Busenfreund“... Tomu ušlechtilému slovu, které neněmecké národy posměšně komolí, bych se měl vyhýbat. Silbersteinovi jsem důvěřoval a svěřoval mu své myšlenky i první romantické pocity, nic víc.

Oba jsme pociťovali sílicí kapacitu pro lásku, zatím nám však chyběl vhodný cíl, a tak jsme o různých možnostech jen fantazírovali.

V Příboru mě tehdy zaujala jediná volná dívka v dosahu, Gisela Fluss. Čtrnáctiletá ještě dětsky naivní černovláska s orlím nosem nebyla hezká ani chytrá, ale při každodenním míjení jsem v ní už asi rozeznal náznaky ženskosti. Předváděl jsem se svou vzdělaností, trousil latinské citáty, ale oslovit jsem se ji bál. Stejně by asi nevěděla, co odpovědět.

Když kamarád po několika dnech odcestoval za svými příbuznými v Horních Uhrách, psal jsem mu o ní nesmyslné fantazie svým módně nakloněným rukopisem. Z dopisů, které jsem si později vyžádal nazpět, vyplývalo, že Gisela byla jen věkově přiměřená a po ruce. Když odjela do dívčí dokončovací školy v Břeclavi, nijak mi nechyběla.

Od počátku jsem byl podvědomě přitahován její matkou. V pětatřiceti nepřipadala eroticky v úvahu, ale jinak ztělesňovala ženu, jak má být.

Eleanora Flussová byla oduševnělá a empatická, a její upřímný zájem o staronového kamaráda jejího syna, mi byl vzpruhou.

S Emilem jsme se znali z prvních dětských let. V šestnácti jsem byl navenek vzdělanější, ale nevyhraněný, zatímco on se již připravoval převzít po otci rodinný podnik.

Přes den jsme se všichni setkávali v továrnické vile, která svítila novotou a udivovala vkusně zařízenými pokoji. Jinak jsem přebýval v domě přestavěném ze staré hospody nad Místeckým mostem, kam chodívala Magda k muzice. Budovu koupili Flussovi když se uprostřed krize zhroutily ceny, a užívali ji k ubytování sezonních pracovníků.

FREUD *Vzpomínky na Příbor (Ve 3 a 16 letech)*

V Příboru jsem žil jen tři a čtvrt roku, ale právě v tom období života se formují základy budoucích povah.

V přízemí pod naším prvním bytem v Zámečnické ulici byla stále stejná dílna, odkud se ozývalo bušení kladiv. Jen těch pár stromů na zahradě, kam jsme si chodili s chůvou hrát, za čtrnáct let povyroستlo.

Procházel jsem ulicemi s nepochopitelným ostychem. Přál jsem si Magdu potkat a současně se obával ... Poznala by mě vůbec?

V šestnácti jsem už vyhlížel jako dospělý, vyšší než otec, s hustými vlasy a náznakem knírku. V obleku s přiléhající vestou a postříbřeným řetízkiem od levných kapesních hodinek, by v mladém pánovi s módním kloboukem a netečným pohledem nikdo nehádal hošíka, který tu kdysi pobíhal v sukýnce.

Na dvoře našeho druhého místa, o pár ulic dál, věřili v kotcích přes plotivo náruživí králíci, a slepice defilovaly před lhostejným kohoutem. Za okny v patře jsem zahlédl úplně cizí lidi. V rohu zahrady přetrvával altánek, kde jsme sedávali s Magdou. Naskočila mi vzpomínka na její měkké náručí. Matka mě asi zprvu kojila sama, do dalšího těhotenství jí zbývalo půl roku, ale péče o dítě a o domácnost ji příliš zmáhala.

Kdy se u nás objevila hospodyně se svou uplakanou neteří, která, jak jsem až později pochopil, přišla o vlastní dítě, nepamatuji.

Láska, i ta mateřská, je přenosná. Magda si na mě zvykla a časem ji ani nenapadlo, že všechno mohlo být jinak. Bylo jí sedmnáct, a když nás moji rodiče rozdělili, ani ne dvacet. Mně je teď šestnáct a jí ...

Třicet dva? Sevřelo mě u srdce a znovu zaťukal ten nemravný nápad. Ve vzpomínkách se mi vrací scény z dětství. Vyprazdňování nočníků do žumpy. Úzké schody na půdu, kde chůva s tetou spávaly v zimě na matraci přiražené k teplému komínu, pod těžkou duchoinou z levného slepičího peří.

Hospodyně mě, na krátkých nožičkách, vytahovala nahoru za ruce, ale Magda mě vynášela v náručí. Může tu ještě někde být?
Mám vyhledat u Zajíců její nejlepší kamarádku Moniku? Ne.
Optat se na zbožnou Resi postarších ženských kolem kostela? Ne.
Nebo si nenápadně zavzpomínat na staré časy s paní Flussovou?
Naše hospodyně přece pomáhala i jí při společných pobytech s matkou v rožnovských lázních.

FREUD *Vzpomínka na paní Eleonoru (O prázdninách v šestnácti)*

Po odjezdu splolužáka Silbersteina jsem trávil většinu času se svou hostitelkou. Na malém městě se nudila a moji společnost vítala.

Přes rozdíl jedné generace jsme si ve všem rozuměli. Byla sečtělá a bystře chápavá, stačilo začít větu a už věděla, ale převahu nedávala najevo. V tom mi byla vzorem pro později.

„Pamatujete ještě na naši Resi?“ zeptal jsem se příležitostně.

„Na tu služku tvojí matky? Určitě. Nosila za námi v lázních tašky s oblečením. Chodily jsme na procházky nahoru k rožnovskému hradu a tam to fouká. Mám se na ni poptat?“

ELEONORA (35) *Ve fabrice (Tak nějak, asi)*

Hned nazítří jsem zajela na inspekci do přádelny a v kanceláři zmínila její jméno. Správce vytahl šuplík a zalistoval v kartotéce.

„Ano, kdysi tu pracovala. Paní písařka je tu od začátku.“ Nahlédl do vedlejší kanceláře: „Wittek? Theresa?“

„Theresa, Resi...“ zamyslela se postarší slečna která tu byla duší všeho. „Ano. Věšela plátna v barvírně, tam se nikdo nehrne. V zimě nemohou větrat, aby neuteklo teplo, a ty skvrny na kůži. V padesáti už byla pomalejší, tak jste ...“ pohlédla na šéfa.

„Vy jste ji jen tak vyhodil?“ zvažněla jsem.

„Přibíráme mladší, než je pozdě,“ vysvětlil mi rozumně správce.

„Zdělala chalupu se zahradou někde u vody a chodila i poklízet, nebyla na tom špatně. Bydlela s ní ... ne dcera, asi neteř. Taky to u nás zkoušela, ale vydržela jen pár týdnů,“ rozpomínala se písařka.

„Tady ji mám. Magdalena Kabat,“ vytáhl správce zažloutlou kartu.

„Utekla do Olomouce za nějakým frajtre. Obalamutil ji a skončila na ulici,“ dodala stará panna od psacího pultíku s uspokojením.

Nechtěla jsem vzbuzovat další pozornost. Popřála jsem jim dobrého pořízení a v doprovodu správce zamířila středem hlavní haly k vrátnici, kde na mě čekal kočár.

„Milostpaní, milostpaní,“ klaněli se mi vděční dělníci od rachotících strojů poháněných svištícími řemeny. Těšilo mě vědomí, že nejistou energii Lubiny, která na jaře strhávala mosty, ale jindy se jen líně klikatila mezi břehy, nahradil manžel na moji radu parním strojem.

Ubylo vodní kolo a přibyl vysoký, vesele kouřící tovární komín.

FREUD *Vzpomínka na pomoc paní Flussové (Další den...)*

„Sigi! Něco pro tebe mám,“ volala paní továrníková už z dálky.

„Nějakou knížku?“

„Nejlepší příběhy píše sám život. Trochu jsem se poptala ve fabrice. Vaše hospodyně už tady nebydlí. Zdědila domek, prý někde u vody. Asi ve Studénce, tam je víc rybníků než polí. Hůř dopadla tvoje chůva. Jak tě houpala a pořád koupala ... to si nemůžeš pamatovat.

V Olomouci se dostala do špatné společnosti. Posádka, však víš.“

Krev se mi nahrnula do tváří.

„Mladá holka bez peněz, všude plno chlapů. Každý přežívá, jak může,“ dodala. Přejela mi bezděčně vlasy sčesané dozadu a nejspíš pomyslela na vlastní osud, spočítaný předem. Bez jejího věna by nemohl dobrý Fluss koupit opuštěnou budovu cukrovaru ani všechny ty spřádací a tiskací stroje, a ona by neměla tak solidního manžela a otce svých dětí.

„Můžem si udělat malý výlet a poptat se kolem. Stejně jsem chtěla do Studénky zajet. Ringhoffer tam obhlíží místo pro železniční kovárnu. Ještě se dají pořídit levně parcely podél kolejí...“

Matku kamaráda Emila jsem obdivoval pro její jasné myšlení a laskavost. Až teď jsem si uvědomil, že za úspěchem rodiny Flussů stojí tahle drobná bytost. Ale po stopách Magdy jsem s ní jezdit nechtěl.

„Bryčkou tam můžeme být za hodinu,“ vytáhla z brokátové taštičky malé zlaté hodinky, a mě nezbylo než nastoupit.

Cestou nešťěbetala bez ustání jako moje sestry.

Jen občas ukázala něco zajímavého v krajině a nechala ruku klesnout na mé stehno. „Tolik se podobáš mému synovi...“

O mnoho let později jsem dva klíčové vztahy rodičů a dětí pojmenoval.

FREUD *Vzpomínka na výlet (Stále v šestnácti...)*

Studénka. Divné městečko, kde průmysl vytlačuje malebné chaloupky s doškovými střechami. Naše někdejší hospodyně tam ale nežila.

Ukázalo se, že Resi zdědila domek mnohem blíž, na protějším břehu od Příboru v Klokočově.

Paní Eleonoru zajímaly prázdné pozemky při trati. Chvilí krokovala rozlohu a všechno si zapisovala. Po silnici mezitím prošla kapela, nejspíš z nedaleké vojenské akademie. Hrála do kroku nejoblíbenější pochod století, *Radetzky marsch*.

„Strauss?“ uhádl jsem ... Židovská rodina, která se nechala pokřtít. Usnadňovalo to život, ale pravověrní přátelé se k nim obraceli zády.

„Strauss otec,“ upřesnila. „Syn je teď ještě slavnější.“

„Na krásném modrém Dunaji?“

„V novinách psali o jeho turné po Americe a o tom velkém koncertě. Tisíc muzikantů, dvacet tisíc ve sboru. Největší na světě.“

Cestou zpátky se stmívalo. Ruka paní Eleonory v jemné rukavičce spočívající na mém stehně se posouvala výš. Pocity, s nimiž jsem si nevěděl rady, probouzely vzpomínky na tak přirozené doteky Magdy při našich hrách na „špásy“. Ve svitu úplňku jsem rozeznával starou silnici s mírně klenutou dlažbou, aby dešťová voda stékala do stran, po níž naše rodina před lety opouštěla uprostřed noci, potají Příbor.

FREUD *Vzpomínka na hledání Magdy (To mi bylo šestnáct...)*

O pár dní později, časně zrána, jsem ty necelé dvě poštovní míle do Studénky ušel. Cesta vlakem do Olomouce trvala jen hodinu.

Ubytoval jsem se v levném hotelu hned naproti nádraží, užívaném družkami odvedených mužů, které je přijížděly potěšit balíčky jídla a svými mladými těly. V pevnosti sloužilo šest tisíc branců a na každých dvacet připadala nějaká ta šarže.

Vyrazil jsem do ulic a brzy pochopil, že nalézt v tak rozlehlém městě jedinou ženu, která už asi nevypadá jako dřív, nebude snadné. Pokud tu vůbec je. Možná si ji lidé s někým pletou. Třeba žije někde úplně jinde, šťastně vdaná, s kupou dětí. Má sladká chuva, na špinavém slavníku, pokaždé s někým jiným? Ne!

Představuji si ji stále jako v mých třech letech, čistou a milou. Snad trochu vyzrálejší. Proč ji chci vidět? Kvůli té jedinečné situaci.

Být s někým, koho důvěrně znám, předvídat každé slovo a pohyb, sám nepoznán ... Co, když mě pozná? Ne. Mluvím zhluboka, rozvážně a učeně. Jsem vysoký a s těmi vousy vypadám úplně jinak. A i kdyby. Jen se zasmějeme jako dřív. Někde na rohu tu možná točí taštičkou a pokřikuje na rázující oficíry a rozšafné měšťany na cestě do hospody.

Po hlase bych ji poznal, ten se u žen nemění.

Už třetí den špacíruji před i za hradbami a úkosem zkoumám pohledně ženy. Ne paničky, za nimiž nosí služky nákupy. Ty trochu do světa.

Postávám před hlavní branou do pevnosti a nahlížím do všech koutů. Občas mě některá ze zmalovaných ženštin přejede zkoumavě pohledem nebo i přímo osloví. Když neodpovím, zatváří se povýšeně a prohodí něco pohrdavého. Můj vzrůst nepomáhá. Rozeznávají nezkušenost.

... Je možné, že se tu s Magdou míváme? Že by se tak změnila?

Těžko odhadnout, jak rychle kdo zestárne.

Paní Flussově, v s dostatkem peněz na všemožnou péči, v klidu a pohodě, by pětáctičet nikdo nehádal. Chudí a ustaraní scházejí rychleji. Rád bych se jí svěřil a požádal o radu, ale moje myšlenky nejsou čisté. Také mi docházejí peníze. Přežívám na levné dršťkové s chlebem a na výživném hanáckém pivu. Brzy budu muset odjet, s nepořízenou.

Zpáteční jízdenku do Vídně mám a k Flussům už se nebudu vracet. Zbývá mi ještě skoro měsíc prázdnin. Pár zlatek vydělám doučováním a překlady a něco si vypůjčím. V srpnu se poptám po Magdě u její tety.

MAGDA (32) *Klokočov, srpen*

Slíbila jsem tetě, že u ní zůstanu, dokud jí nebude líp. Teď se mi zdá, že schválně postonává, abych tu zůstala i po žních, až bude dost práce na bramborách a řípě. S tou je největší dřina.

Bolavá záda, zničené ruce a půlzlatky za na den.

To dostanu ve městě jen za svlíkačku s pokoukáním.

Teta se pořád modlí za spásu mé duše. Sama se chci polepšit, ale až později. Dokud vypadám k světu, pár let ještě na place vydržím. Sem tam nějaký ten kunčaft a jakž takž vyjdu.

Možná se k ní vrátím na zimu, když kšefty nejdou. Drát peří v teple mě baví. Oddělovat praporky a plnit je do klouzavých papírových pytlů. Deset ženských kolem sražených stolů, nikdo nesmí kýchnout, vláčné pohyby, veselé povídání, vzpomínky z mladí...

Kdybych já spustila, to by bylo pozdvižení a pápěří až u stropu!

Stejně asi vědí, co v Olomouci dělám, i když teta všude vykládá, že jen roznáším piva v nějakém šenku. To se neutají. Ale nevědí nic víc.

Ani co děláme s mašlovačkami, které se vážou z nejdelších husích brků a co všechno na nás mužští chtějí. Zákazníky mezi sebou pomlouváme. Tím se nad ně vyvýšíme a hned je nám líp.

Peřiny jsou hlavní součástí výbavy a píšou se i do svatebních smluv a do dědictví. Šest liber prachového peří do každého sytku, nejlépe před zimou, když podsada houstne. Nejjemnější flaf se při draní dostane až tam dolů a chlapi si pak večer dělají legraci: ‚Holky krev, mlíko a peří!‘

MAGDA (32) *Pokušení* (O pár dní později)

Smráká se a naší uličkou zase prochází ten vysoký pán s plátěnými deskami. Asi přijel do Petrovského dvora něco vyměřit. Přikoupili další lán od Hůrky dolů. Dřív bych se styděla cizího muže oslovit. Teď už vím, že se víc stydí oni. Bez kalhot jsou všichni stejní. Nemytí a lakomí. Teta usnula. Vytratila jsem se tiše ven, jako že jdu něco hodit slípkám.

Pozdravil mě první, dobré znamení. Zblízka je mladší než se zdál. Docela pohledný, trochu nejistý. Hádám mu něco přes dvacet, to už by měl vědět, co a jak a za kolik ve městě a tady na venku. Docela se mi líbí v tom pěkném oblečení, už dlouho jsem s nikým nebyla.

Mám taky své potřeby. Jenže... V kalendáři si dělám tajná znamínka, a blíží se mi třináctý den. Teta to na mně vždycky pozná a připomíná jak jsme v našem rodu chytlavé, a že nemám raději ani vycházet.

Konečně! Sama od sebe přistoupila k brance, když jsem zase míjel tu jejich chaloupku. Je to ona, jen menší a kulatější než z mých dětských vzpomínek. Popřál jsem jí basem dobrého večera jako sobě rovné.

Odověděla jak se patří a hned se zeptala, jestli někoho hledám.

Úvod jsem měl připravený. „Hledám zajímavá místa. Modrá řeka, zelené stromy,“ docházela mi výtvarná představivost. „Dělám si náčrty k větším obrazům.“ V brašně jsem měl vypůjčený penál s pastelkami a svačinu. Dnes místo syrečků mezi chleby pár sladkých perníčků.

„Ukážete mi obrázky?“

I tentokrát jsem byl připraven: „Ty dnešní kresby za moc nestály, vzala je voda.“ Oba jsme si v té chvíli uvědomili, že stojíme uprostřed cesty, po níž vezl žebříňák, tažený párem volů, poslední snopy na mlat.

Odbočili jsme na stezku podél řeky. Pro dva vedle sebe nebyla pěšina dost široká. Zнала to tu, tak vedla. Měla na sobě jen tenkou lněnou sukni, jaké nosí vesničanky v létě na pole. Pod ní se přesouvaly oblé hýždě. Žádný div, že selky často končí na kupce sena. Napadlo mě, že i ty nabírané ‚honzíky‘, které nosily dámy ve Vídni, nebyly jen módní ozdobou, ale oponou většího divadla.

Houpala boky, jak to dělají ženy, které si věří. Sebevědomí muži se nenatřásají, zkušenost mají jen v očích, jako ti, co už všechno viděli, světoběžníci, doktoři a maršálové.

Moje desky s papíry zachytávaly o okolní keře a v jedné chvíli mi vyklouzly z ruky. Ohlédla se, vrátila a sbírala se mnou prázdné listy. „Nic?“ řekla zklamaně. „A mě byste nenakreslil?“

To už znělo vyzývavě. „Moc se hýbete.“ Byl jsem konverzačně zdatný, otrkaný ze slovních pŕetek na gymnáziu.

„Jednou jsem stála opravdickému malíři, s velkým ... stojanem. Jmenuju se Majda.“

„Já jsem Eduard,“ prisvojil jsem si jméno kamaráda Silbersteina, jen změnil jeho bydliště. „Z Břeclavi.“ Ta ležela na únikové cestě.

Ze čtvrtky papíru, zapomenuté v trávě, jsem během toho povídání složil lodičku, jaké jsme s kamarády pouštěli po Dunajském kanálu, za plovoucími vraty, kde se točily víry.

„Nebyla jsem na tom obraze poznat, vpředu i vzadu mi ubral, že jdou do módy hubený, podle Sissy. Něco jsem ale za ten půlden dostala.“

„Já bych vám taky něco dal, jenže už se stmívá.“

„Měla bych se vrátit domů, teta postonává, ale...“

Netušil jsem jak snadné je svádět ženu, která se tím živí.

„Vlastně potřebuje jen klid. Večeři má na kamnech.“

Rozeznala můj výtvar a zaradovala se, jako když jsme bývali spolu.

„Ta je hezká!“ Vyjela z dřeváků, vykasala si sukni a volnou rukou se natáhla po lodičce, Naše prsty se setkaly a to už jsme oba věděli.

Kdesi jsem četl o *dvou vrcholech sblížení*. Ten první, je okamžik mlčenlivé výměny porozumění, potvrzení zájmu o pokračování, konec obav a nejistot. Ten druhý, přeceňovaný, je tím už předurčen.

Zalila mě vlna vzrušení. Dnes konečně, doopravdy!

Vstoupila do vody a pustila po proudu lodičku, odrážející poslední světlo dne. Vzdalovala se a zmenšovala, až zmizela jako světlý bod.

Vyzul jsem se také, vyhrnul si nohavice nad kolena a brodil se za ní.

... Že dvakrát nevstoupíš do téže řeky? Stáli jsme na pevném dně, v zurčící vodě, ve vlhém vzduchu, s ohněm v sobě. Sebral jsem hrst plochých kamínků a předvedl pár žabek.

Zkusila mě napodobit. Prsy jí při každém hodu přelétaly do podpaží. Neměla na sobě šněrovačku, to prý je dobré znamení.

Po pěšině procházel rybář s krátkým prutem, asi pytlák.

„Dobrý večer, mladá paní. Budu se tudy vracet o půlnoci...“

Magda mu vesele pohrozila rukou. Nesmyslně jsem začal žárlit.

Když soused zmizel, rozhlédla se všemi směry a postrčila mě zpátky ke břehu. Sama vystoupila na svah první. Stála teď nade mnou a hleděla mi tázavě do očí. Zašmátral jsem v kapse a vytáhl připravenou bankovku.

Odstrčila mě. „Já nejsem taková!“

Stébbla nás začínala tlačit do bosých chodidel. Byla praktičtější než já. Na trávník v zákrytu keřů položila mé desky, usedla na ně, a rukama si obemkla kolena. Postával jsem nemotorně nad ní, než mě stáhla dolů.

Leželi jsme teď vedle sebe, ona uvolněná, já napjatý a vyděšený.

„Podívej, padají hvězdičky. Přej si něco,“ přešla k tykání.

Roj perseid, malých kometek. Zvěstují nám štěstí? Pohládila mě přes oblečení dole a já ji nahoře přes prsa. I při vši té trémě jsem chtěl pokračovat. Pootočili jsme se proti sobě na bok a naše rty se setkaly.

Cítil jsem, jak do mě proniká jazykem. Pak že prodejné ženy nelíbají.

Když jsem v Olomouci před deseti lety začínala, holky mě varovaly: Jen žádné polibky! Ty si šetříme pro toho pravého. Ale teď nepracuji. Ani peníze jsem nevzala. Předstírám počestnost. Třeba mě Eduard zítra namaluje. Hezky, abych se poznala. A mladší.

... Pořád šmátrá po halence, ale na knoflíčky si netroufá. Přitom není žádný začátečník, věděl i za kolik. Za dvouzlatku je všechno, třeba i na celou noc. To se poštěstí málokdy. Měla jsem ji vzít.

Líbí se mi, škoda že to dnes nejde. A za pár dní už bude bůhvíkdě. Měla bych si opatřit tu gumovou ‚pochvu na meč‘, co fasují oficiři od plukovního lékaře, ale vždycky si je zadělané na uzlík odnášejí domů a pucfleci jim je perou a vyvěšují na šňůrách mezi podvlékačkami.

„Je tak dusno,“ rozpínala jsem si knoflíčky. Konečně mi začal trochu pomáhat. „Nechci se umazat,“ vyklouzla jsem z košilky docela.

Vydechl a na okamžik zavřel oči. Vím, jak mi to sluší. Už jako holka jsem měla největší ve třídě a pořád mi moc nevisí. Přitáhla jsem si jeho ruku do klína. Jsem pořád hustá, kde chlapi rádi čechrají. Hladil mě, ale jen přes látku. Najednou jsem se styděla jako nějaká školačka.

Já – postrach posádkového města!

FREUD (16) *Vzpomínka na prvotní stud*

Je krásnější, než pamatuji. Měl bych si také trochu odložit. Ještě jsem se nikomu neukázal, ani kamarádům, ani u doktora. Tma nepomáhá, oči přivyknou. Nemohu ale zůstat oblečený jako do opery. Sundám si sako.

Rozepíná mi košili, mám čistou, a zajíždí dlaněmi do podpaží.

To je příjemné. Stahuje mi šle přes ramena. To je znepokojivé.

Kalhoty nedám! Sklání se nade mnou, jako by mě chtěla hypnotizovat.

Četl jsem, jak může jeden druhého ovládat silou vůle, z očí do očí.

I ve tmě? Chtěl bych už to mít za sebou. Popadnout klobouk a zmizet.

Co mi to dělá? Je venku! V návalu studu se uléhám na břicho.

V nestřeženém okamžiku mi stáhne nohavice. Zadek je ještě horší, otáčím se na bok, hýžděmi od ní a zakrývám si střed.

Konečně se cítím bezpečněji.

MAGDA (32) *Předehra*

Leccos jsem už za ty roky zažila. Párkrát i první zkušenost. Zatnout, nepustit, a křičet. Trochu slz, pár zralých malin, dojatý štědrý zákazník. Tentokrát si pohrává on se mnou a škádlí mě tou hrou na nezkušenost. Dnes mám třináctý den, jinak bych ho zrajtovala a hotovo.

Už jsem se poučila. Slibují, že přestanou, ale v poslední chvíli jim svět zrůžoví a najednou je pozdě.

Nemůžeme si dovolit zavřít krám a čekat na jistější dny. V tom bývají chlapi chápaví a jiné možnosti pro změnu docela vítají. Obemkla jsem Eduarda dole dlaní. Vytrhl se, jako by na něj sáhl mužský.

Líbala jsem ho něžně na ještě holou hrud' a na ploché břicho a zvolna sjížděla níž. Na poslední chvíli zase ucukl. Musím pomaleji.

FREUD *Vzpomínka na jedinečné pocity (V 16 letech...)*

Konečně se zklidnila. Žena by neměla ukazovat, co všechno umí, dokud jí to muž, který má všechno nastudované, nenaučí. Vím, co kam patří, a o zubatou tlamičku nestojím.

Napoprvé úplně stačí, že jsme se svlékli.

Lehla si na bok jako já, přilehla ke mně, ležíme teď jako dvě lžičky za sebou. Tak prý spávají páry na úzkém loži, ve vší nevinnosti.

Zkousím ji zezadu přitáhnout a končím s dlaněmi na jejích prsou, jako před lety. Vypětím vůle se snažím potlačit vzplanutí vášně dole.

MAGDA (32) *Řešení*

Je milý, něžný a nespěchá. Mohla bych ho pustit alespoň na krajíček, ale nakonec bych sama chtěla víc.

Vím, jak jsem chytlavá.

Nečekala jsem, že dnes něco bude a nejsem připravená, ale s trochou trpělivosti to snad půjde i jinak. Chci ho potěšit a všechno je lepší než zase nakynout. Zvolna, abych ho nevyplašila se mu tisknu zadečkem do klína. Je připraven.

V posledních letech jsem prostudoval nejrůznější podpultové příručky lásky s vyobrazením všech možných poloh.

Nakonec stačila jediná, ona na boku, já za ní, a všechno zabralo jen chvíli. Styděl jsem se a jen ji dole zlehounka oťukával. Pak jsem na sobě ucítil její cílevědomou ruku. Navedla mě sama zezadu mezi labia major a další části, jejichž jména mi naskakovala latinsky.

Chvíli jsme posečkali, já s bušícím srdcem, ona v tichém odevzdání. Snad jsem tím vzrušením ztratil i na chvíli vědomí.

Ty doteky ve mně vyvolávaly nejkrásnější pocity, jaké jsem kdy zažil.

Zkoušela se zatisknout hlouběji, ale moje mužnost byla pro ni moc. Ženy jsou užší než na obrázcích. S mojí velikostí bude pro mě každá pannou. Klouzavě jsem vyjížděl a zase mělce narážel a ona mi svými pohyby vycházela vstříc.

Malé otevření se společným úsilím nakonec podalo a já pronikl dovnitř. Jednou dvakrát a extáze! Tohle je opravdu vrchol bytí!

„Zůstaň ve mně,“ zašeptala.

Nic bych si nepřál víc. Vzrušení doznívalo, splývali jsme, přicházela úleva a laskání. Milování je úžasné, měl jsem s tím začít dřív.

Odvážil jsem se pohladit zepředu její mons veneris, Venušin pahorek. Pod ním měla ještě jednu, se vším všudy, velkou a mokrou! V hrůze jsem pochopil, co se stalo, hrubě ji odstrčil, vběhl do řeky a omýval se oběma rukama. Chladná voda zklidňovala rozbouřené smysly.

... Jak mě mohla tak zhanobit! Musela přece vědět, co dělá. Rozpačitě jsem se loudal zpátky. Dlaněmi si zakrývala tvář a tiše vzlykala.

Klesl jsem na čtyři nad jejím tělem. Zvedla ruce a objala mě kolem krku. Nejspíš si všimla, že už jsem zase připraven. Jednou rukou mě smířlivě hladila po tváři a druhou tentokrát zavedla na správné místo. Rozevřela se a lýtky mě strhla do sebe, jako by mi chtěla vynahradit tu první lest. Jak povznášející je být zase normální!

V poslední vteřině jsem měl nesmyslný pocit, že s ní chci mít dítě. Dnes už vím, že to krátké zatoužení narafičila na muže příroda.

Dlouho jsme pak ještě leželi na zvalených deskách a dotýkali se boky.

Moc jsme nemluvili, ale v té chvíli jsem cítil, že se prolínáme i dušemi.

„Přijedeš zase?“ zašeptala. Slíbit to bylo tak samozřejmé. Přehodila přes sebe své hadříky a rozhodla se dospat zbytek vlhého noci pod keři, aby nevbudila tetu. Oběma nám bylo jasné, že k sobě patříme navždy.

Usnula a já se tiše oblékl. Vdechl jsem jí polibek do vlasů, oželel desky a vykročil pěšinou podél říčky k prvnímu rannímu vlaku.

U Flussů o mé druhé návštěvě nevěděli, tentokrát jsem tu byl tajně. Za pár dní se vrátím. Přešel jsem přes lávku a pokračoval po silnici. Chůze v nočním vzduchu bystřila smysly ... Já, šestnáctiletý premiant s vyhlídkou na doktorát a dvakrát starší příležitostná prostitutka?

Otočil jsem se a došel zpátky k našemu místu. Ještě spala. Položil jsem vedle ní všechny své úspory, zatížil peníze kamínkem, přidal pár zbylých perníčků a s úlevou ji opustil podruhé.

Přikázal jsem si nemyslet na to obnažené tělo, ale stále se mi vracela v nemravných představách, i v rozpacích ze slibu, který nedodržím.

FREUD *Vzpomínka na své předsevzetí (V sedmnácti)*

Do míst šťastného dětství a morálního selhání na prahu dospělosti už nikdy nevkročím! Po několika povrchních známostech, kterými jsem zkoušel překrýt připomínky své zbabělosti, jsem oznámil všem kolem sebe pevné rozhodnutí zřít se navždy lásky.

Dívky, které jsem ve Vídni poznával, byly přitažlivé mládím, ale jinak prázdné povrchní bytosti, zajímající se jen o klevety a parádu. Zdržovaly mě a ohrožovaly svou vdavkychtivostí.

Ochrana osobní svobody je pokročilejší formou pudu sebezáchovy. Nemusím prožívat další lásky. Všechno už vím a stačí je promýšlet. Ponižující počátek svého milostného života jsem skrýval po celé roky v sobě, a až teď, po čtyřicítce, prožívám ty chvíle znovu a shovívavěji, jako součást osobní analýzy.

FREUD *Vzpomínky na výběr kariery (V sedmnácti...)*

V septimě jsem pod vlivem převratných objevů uvažoval o vědecké kariéře. Přírodními vědami se tehdy ale zabývali převážně vzdělanci z vyšších vrstev, kteří nepotřebovali příjem, a to nebyl můj případ.

Při výběru studia a dalšího směřování váháme mezi různými obory. Důležitější je rozlišení na zaměstnance a podnikatele. Ti první mají své malé jisté. Podnikání vyžaduje vizi a vůli, zato vynáší víc a rychleji. Chtěl jsem být svým pánem, ale ke grunderskému podnikání, do něhož se teď pouštěli mnozí naši lidé, mi chyběla potřebná dravost.

Jako mezistupeň se nabízela svobodná povolání. Věděl jsem, že budu pokračovat na některé z univerzit, a jako premiant jsem si mohl vybrat kteroukoli. Tradiční volbou absolventů reálného gymnázia byla medicína, práva nebo bankovníctví.

Mě nakrátko zaujala i možnost politické kariéry. Do vlády byl tehdy poprvé jmenován jeden z našich a na vyšších postech přibývali další.

Vzpomínám, jak proti mně vyšla, středem áleje, rozjařená trojice, první židovský ministr s oduševnělou kráskou po levém i pravém boku, za nimi dva tajní. Ustoupil jsem a hluboce se uklonil. Nevníмали okolí. V té chvíli naskočila bezvýznamnému studentovi opovážlivá myšlenka: *Nechci jen tak obyčejný život!*

Vídeň, vědecké a umělecké centrum Evropy, s největší koncentrací židovské vzdělanosti, nabízí příležitost výjimečnému myšlení.

Salomon Rotschild ...Šalamoun, Schloma, mé druhé, neužívané jméno. Občas jsem zahlédl na Ringstrasse jeho landauer na tichých gumových obručích se zataženými záclonkami. Před ním jel vůz se strážemi, za ním vůz s asistenty a sloužícími. V bouřlivém osmačtyřicátém zmizel, a po návratu našel banku vyrabovanou. Během několika let založil Creditanstalt, zmodernizoval na Ostravsku doly a železárny, stal se čestným občanem Vídně a osobní přízeň mu projevoval sám panovník.

Nedávné úspěchy Schliemanna mě zase přitahovaly ke studii antiky, a mimořádná všestrannost Goetha k umění.

Nejvíce mě ale ovlivnily revoluční teorie Darwina. Deset let otálel s vydáním svého stěžejního díla ‚O vzniku druhů přírodním výběrem‘, v obavách ze společenských otřesů, které by tím vyvolal.

... Tou ohleduplností se lišíme, sám bych se nebál čelit kontroverzi. Oba sdílíme schopnost vypozerované domyslet a vymyšlené ověřit.

Přežívání silnějších platí už jen v říši zvířat. V našem světě největší siláci dřou a nenápadní chytráci vítězí hlavou.

Na druhé straně ... přemýšlivější lidé mívají sklony k pochybnostem, vedoucím k neurózám. Jednodušší lidé jsou v nevědomosti šťastnější.

Otevřeně bych to nepřipustil, ale dnes už vím, že Darwinovy závěry aplikované na člověka jsou užitečnější než celá moje psychoanalýza, která se týká jen nefunkčních nebo přecitlivělých osob.

Otec se ve mně zhlížel a slíbil mi finanční podporu, třeba i na úkor věna mých sester. Nakonec jsem si zvolil kariéru lékaře se zajištěným příjmem. Někdy se mi zdávalo i o praxi v Příboru a vyšetřování Magdy. Na doktora jsme si hrávali...

Odrážejí sny tajná přání, nebo naznačují pravou cestu?

FREUD *Židovské podnikání, s odstupem času*

Po porážce Francie (1870), která válku neuváženě vyvolala, umožnil příjem z reparací, vítězným zemím na německé straně, založit velký počet akciových společností na úvěr. Když příliv peněz ustal, došlo ke krachu na burze. To jsem byl ještě na gymnáziu.

Hospodářské zhroucení uspíšily i obavy z cholery zavlečené do Vídně dělníky z Balkánu, zaměstnanými na stavbě pavilonů Světové výstavy.

Mezi podnikateli bylo zpočátku mnoho Židů, kteří zakládali textilky, sklárny, strojírny, lučebny, keramičky, konzervovali potraviny a vůbec si tehdy ještě vydělávali vytvářením užitečných hodnot.

Po drsné zkušenosti s krizí se mnozí z nich navždy odvrátili od náročné a rizikové výroby. Levně nakupovat, draze prodávat a chytře investovat bylo snadnější, rychlejší a výnosnější.

Krize postihla i obdivovaného Dr. Strousberga, „krále železnic“, který budoval tratě po celém kontinentu. Vlastnil strojírny, doly a hutě na panství u Plzně, kde přestavěl jakousi zříceninu na honosný zámek. Ani křest mu nepomohl od bankrotu.

Židů, kteří přestupují ke křesťanům přibývá. Nedělají to z přesvědčení, chtějí mít snazší život.

Matně si vybavuji, že i mě kropili v kostele, kam jsem chodil s naší hospodyní, a jak to studilo. Držela mě v náručí Magda a mým rodičům ty dvě samozřejmě nic neřekly. Tehdy jsem z toho ještě neměl z rozum, ale je dost možné, že jsem byl, pro své dobro, tajně pokřtěn.

FREUD *Obnovená vzpomínka na Světovou výstavu (V sedmnácti...)*

V nepříznivém období hospodářského propadu hostila Vídeň v Prátru Světovou výstavu. Hlavní brána byla jen pár ulic od našeho bytu a na studentský průkaz jsem mohl dovnitř vícekrát.

Byl jsem i u slavnostního otevření císařem, ve skvostné bílé uniformě s rudou šerpou, jako na oficiálním portrétu. Po jeho boku nastrojena Sissi, za nimi ruský car, německý císař, a další králové.

Většinu mužů nejvíce zajímal perský šach Nasredin, který si pro svůj harém najal celý luxusní hotel. Představy výběru z osmdesáti odalisek vzrušovaly i mé spolužáky. Já už tehdy věděl, že k ublížení stačí jediná.

Z exponátů budily mimořádný zájem realistické figuríny z kaučuku v tělovém odstínu, převlékané několikrát denně do módních výtvorů.

Ranní župánek, šaty pro doma, na nákup, na procházku, večerní úbor do divadla, toaleta na ples, a nakonec i odvážná noční košilka. Plenta na tučty nahotin nestačila a kolem se shromažďovali pubertální mládenci a vandrovní tovaryši.

Monumentálním centrem výstavního areálu byla Rotunda, s výškou a průměrem sto metrů, s kupolí větší než na bazilice sv. Petra v Římě.

V americkém pavilonu obdivovali návštěvníci převratné vynálezy. Mě v idealistickém mládí nejvíce zaujala kopie Deklarace nezávislosti.

MAGDA (33) *V Klokočově u Příboru*

Když pohlížím zpátky, při vši té smůle jsem ještě nedopadla nejhůř. Leccos jsem už zažila, ale ta srpnová noc, v trávě na břehu Lubiny...

Nikdy jsem necítila hned napoprvé takovou blízkost. Potom jsme ještě dlouho jen tak leželi, dotýkali se boky a mluvili. Říkal, že je z Břeclavi, ale znal i Vídeň. Vysvětloval mi hvězdy, na dosah nad námi, a přece tak daleko. Bylo už pozdě a bylo toho na mě moc, na chvíli jsem usnula.

Zdálo se mi, že jsem zase mladá, ve službě u Freudů, a držím v náručí malého Sigihy.

Když jsem se vzbudila ranním chladem, byl už Eduard pryč. Proč mě tak sevřelo u srdce? Vždycky přece odcházejí.

Nechal mi hodně peněz, ale raději bych byla, kdyby zůstal.

Možná se chtěl vrátit, aby mě namaloval, ale něco se zvrtilo. Za zlatku jsem zajela do Břeclavi a až do večera tam Eduarda marně hledala.

Stál o mě, i když už nejsem nejmladší, to ženská vycítí.

„Kdes byla tak pozdě?“ spustila ráno teta.

Vzala jsem raději motyku a košík a šla vybírat brambory.

V říjnu mi bylo divně, myslela jsem, že je to tím chmurným počasím.

Teta poznala, co se děje, dřív než já. „Panebože netrestej mě zase!“

Myslela jsem, že mě vyžene, ale když se vrátila z kostela, tvářila se jakoby nic. „Znáš ho?“ zeptala se.

Co na to říci. Jako bychom se znali odjakživa, ale vlastně vůbec.

„Neznáš. A jak je to dlouho?“

Počítala jsem týdny na prstech. „Mám něco peněz...“ Obě jsme věděly, že stará Cecilka přivádí na svět i ze světa za stejnou cenu.

„Mluvila jsem s velebníčkem. Je to těžký hřích,“ povzdechla teta.

„Ten nemusí mít nikoho na krku.“

„V nejhorsím se o ni postarám sama,“ udivila mě.

TETA RESI (50+) *O Vánocích v Klokočově*

Magda je do větru a dlouho s dítětem nevydrží. Zase to bude na mně. Vypílat něco od začátku, jako loni to opuštěné kůzle, by mě docela těšilo a hezky by mi to vyplnilo zbývající roky.

A kdybych dost nedožila, řeholnice se o ni postarají, slíbil velebný pán.

... O ni? Nejspíš. Od prababičky se u nás rodí samé holky.

Ještě pět měsíců. V zimě se Magda zabaví na dračkách a na jaře, až ztěžkne, bude ráda, že má střechu nad hlavou a moji pomoc.

„Už je to vidět?“ nastavila se mi z boku.

„Musíš pít hodně mlíka. Kozy jsou chytré!“ podala jsem jí hrnek.

„Bude chytrá po Líze,“ řekla přidržle.

„Stačí, když nebude po tobě.“

FREUD *Vzpomínka na cestu do Anglie (V 18 letech...)*

Dva roky po návštěvě rodného města jsem ukončil s vyznamenáním gymnázium a hrdý otec mi přispěl na další prázdninový výlet.

Můj nevlastní bratr Emanuel odešel z Příbora ve stejné době jako my. Byl už dospělý a zamířil do centra textilního světa. V Manchesteru se mu dařilo, chválil si solidní obchodování a vyvážel už i do kolonií.

V anglickém prostředí jsem se hned napoprvé cítil dobře, tam bych mohl žít. Ještě dnes si objednávám z kuchyně krajíčky večky s máslem, posypané vodní řechou, oblíbenou lehkou svačinku královny Viktorie.

V Anglii jsem pochopil, jak snadné a funkční je respektování obecně uznávaných konvencí s trochou rozumnosti – místo množství příkazů.

Bratrova dcera, neteř Paulína, byla v mém věku a všichni doufali, že se dáme dohromady. To bývalo mezi příbuznými běžné a ušetřilo se na věnu. Paulínu jsem znal jako malou holku a před naším setkáním jsem si ji představoval už se vším všudy. Dva roky po smyslné Magdě jsem očekával od ostatních žen totéž.

Paulína vyrostla, ale zůstala plochá, nebo si snad prsa i stahovala. Zkoušel jsem na ní svoji školní angličtinu. Všem se hihňala a odbíhala za svými, stejně nezralými, kamarádkami.

Tehdy jsem pochopil, že hloupost zdržuje i ohrožuje.

Magda, jen s pěti třídami, cosi vyzařovala. Směs moravské katolické prudérnosti a divoké krve nájezdných tatarů?

Jak to po letech vyjádřil Jung – něco z nebe i pekla zároveň.

V obou extrémech je život intenzivnější.

FREUD *Vzpomínka na první pobyt v Terstu (v devatenácti)*

Neuróza, kterou jsem původně odvozoval z té strašidelné noční jízdy v dětství, z Příboru přes Wroclaw do Lipska, nebyla fobie z dunících vlaků, ale úzkost z opouštění známých míst a lidí.

Stále chodím na nádraží o hodinu dříve, ale v pohodlí první třídy už cestuji bez obav, nejraději do Itálie, se svou praktickou švagrovou, která mě neobtěžuje hloupostmi. Úzkost cítím jen na těch visutých viaduktech v serpentínách Semmeringu. Tam mě musí Mína držet.

Než jsem se zasnoubil s její sestrou a zvolil lékařskou dráhu, abych zajistil budoucí rodinu, lákala mě biologie. Po absolvování gymnázia jsem získal prestižní stipendium do Terstu, hlavního přístavu našeho loďstva. Jak absurdní mi dnes připadá zaujetí, se kterým jsem tam zkoumal pohlavní život úhořů, primitivní, ale dokonalé formy bez duše.

Se zřízencem stanice mořské biologie, táhnoucím vozík s nádržkou, jsem chodil časně ráno na rybí trhy, k bárkám s nočními úlovky. Rozpítval jsem stovky těch potvor, aniž bych cokoli přínosného zjistil. Úhoři, ti mořští, i ti z Dunaje, se množí až kdesi v Karibiku a mořské proudy unášejí zárodky tisíce mil zpátky. Zaujala mě jen dvojnásobná velikost a větší razance samiček. Jak by působil takový nepoměr u lidí? Hýčkaly by ženy muže? Pracovaly by a bojovaly by za nás?

Na výběru mužů podle vzhledu a lichotek, a neplacení společných útrat, módní emancipace nezměnila nic.

Tři roky po sblížení s Magdou a mém zbabělém útěku, jsem se v Terstu začal zase cítit jako muž. Zčásti to bylo tím uvolněným přímořským prostředím, zčásti prvním delším pobytem mimo domov. Na křižovatce vlivů ze všech světových stran tu žili pospolu Rakušané, Slovinci a Italové, a do přístavu připlouvali se svým zbožím levantští obchodníci.

Můj podnájem byl jen pár minut od nabřeží. Po návratu z laboratoře jsem ze sebe spláchl odporný rybí sliz, přejel si tváře bezpečnostní břitvou, a vyrazil ven. V uličkách a průchodech, ještě z dob nadvlády Benátské republiky, jsem potkával mladé ženy v jednoduchých letních šatech, kterým přes tenkou látku vystupovaly obrysy ňader a klínů.

Byly si toho vědomy? Určitě. I ty nejmladší už objevily zdroj moci ve svém těle a nabízely mužům směnu – potěšení za přízeň a podporu.

Byl jsem pohledný a inteligentní, ale nesmělost, která jiné mladíky opouštěla s prvními milostnými zkušenostmi, mě stále svazovala.

Po chvíli jsem vždy odspěchal zpátky do své komůrky a znovu vyrážel ke Canal Grande, přitahován tou hrotitou krásou, a znovu se vracel domů, a až po půlnoci upadal do spánku plného divokých snů.

TETA RESI (55) *Johanka!*

Jak jsem předvíдалa, Magda s děckem dlouho nevydržela. V pětatřiceti vypadala ještě k světu a chtěla si užívat. Po roce Johanku odstavila a svěřila do mé péče, jako mi kdysi její matka, moje sestra, strčila ji. Zpočátku přijížděla z Olomouce každý měsíc, později už jen málokdy. Také přispívala stále méně, asi na tom nebyla sama nejlíp.

Ještě že tu mám zahradu, kde vyroste víc, než potřebuji, a králíky, slepice a kozu. K tomu chodím uklízet a Johanku беру sebou. Nejdřív jsem ji nosila v koši, teď už cupitá za mnou. Nebo spíš přede mnou.

Dlouho nemluvila, až jsem si dělala starosti, ale asi naslouchala a pak najednou spustila. Přeskočila měsíce žvatlání a hned zkoušela delší věty. Nejdřív jsme se jí se sousedkami smáli, ale co říkala, mělo hlavu a patu. Po Magdě asi nebude.

JOHANKA (3) *Mé první vzpomínky (Ve stejné době...)*

Hodně si pamatuji. Nejdřív jen pocity, třeba jak mě máma vynesla na sluníčko, její měkkost a vůni a tu záři shora.

Králíky jsem znala podle jmen, jak na ně teta volala. Pouštěla je na trávník, aby se sami napásli, to měli nejraději, a já je hlídala. Ušáci nemluví, tak jsem taky nemusela, stačilo ukázat očima, kam až mohou, a že nesmí do zeleniny. I slepice mě poslouchaly, ty jsem pozorovala, jak zobají, větší dřív. Brzy jsem rozeznala ženy od mužů a ukázalo se, že i zvířata jsou v párech. Jen u kozy jsem nevěděla, co je zač, měla bradku i cecíky. Uhýbala svým očím, aby nemusela poslouchat.

To kvůli Líze jsem začala mluvit nahlas a hned jsem jí vyčinila.

Teta nechápala, co se děje a zavolala sousedky. Prý jsem opožděná, ale možná to dohoním. Začaly za mnou chodit děti, i větší, ale hloupé. Pořád na mně chtěly pohádky, které jsem si pamatovala od začátku až do konce. Zkusila jsem je měnit a všelicos přidávat.

Zprvu mě opravovaly, že to tak není, abych nelhala. Časem přivykly a těšily se, co přijde tentokrát. Pozměňování přece není lež.

Jen o mámě jsem lhala, že za mnou jezdí, akorát že tajně v noci.

FREUD *Vzpomínky na vojnu (Ve dvaceti, ve stejné době...)*

Na vojnu jsem byl povolán ve dvaceti, jako medik, na rok, do Vojenské nemocnice ve Vídni. Jen první měsíc jsem musel odsloužit v polních podmínkách, v nedávno anektované Bosně. Kdykoli snědé vesnické ženy v širokých sukních ustaly v chůzi, říkalo se, že močí. Když přijely naše slečny za oficíry, v dlouhých úzkých šatech, styděly se postát.

Ošetřoval jsem zranění z hraničních pŭtek a z neopatrného zacházení se zbraněmi, údy utržené výbuchy, i záměrné prŭstřely, zoufalé pokusy nešťastníků, kteří se chtěli dostat domů, ale čekal je polní soud.

Těch pár týdnů drsné praxe mě naučilo víc než celá fakulta medicíny. Z donucení se ze mě stal chirurg, jak má být, účinný a bezcitný. Léčení nemocných, kteří neměli být nikdy odvedeni, zase vzbuzovalo pocit marnosti, a simulanti mě udivovali posedlostí jedinou myšlenkou, k níž se upínali. Nevzdělaní chudáci bez představitosti požívali různé dryáky a zkoušeli uniknout za cenu sebepoškozování. Jen málokterý pochopil, že neviditelné je neprokazatelné, a vsadil na poruchy mysli.

FREUD *Vzpomínka na Giselu (V mých 21 letech...)*

Když naši opouštěli Příbor, Flussovi váhali a nakonec se rozhodli přečkat těžké časy na Moravě. Tu trochu peněz z věna paní Eleonory dobře využili. Na vrcholu krize, když všichni zoufale prodávali, levně nakupovali, a teď vlastnili prosperující podnik.

Později rodina přesídlila do Vídně a správu textilky přebрал můj kamarád Emil. Ve věku, kdy my teprve nastupujeme na university, synové podnikatelů už často nesou velkou odpovědnost.

Na pozvání paní Eleonory jsem je navštívil v krásné vile v noblesní čtvrti, a po letech se opět setkal s Giselou, ke které jsem kdysi zahořel.

Byla už zasnoubená, u nevěst se velkým věnem to jde rychle. Jak jsem jen mohl zatoužit po tak ordinární bytosti! Nestála o mě ani teď, můj duševní rozhled ji přiváděl do rozpaků.

Po letech jsem tento jev popsal jako *paradox výhodnosti*:

Nabízíme-li více, než může druhý pojmout, nabízíme méně.

Její matce, mé někdejší prázdninové společnosti, bylo už ke čtyřiceti, ale v očích měla stále tu bystrou a laskavou chápavost.

Poodešli jsme stranou a pominuli zdvořilostní fráze: „Našel jsi ji?“

„Až na podruhé. Vrátila se k tetě do Klokočova. Dal jsem jí všechno, co jsem měl.“ Nikomu jinému bych to nepřiznal.

„To muselo být krásné. I pro ni,“ dodala.

„Nepoznala mě.“

„Tak je to lepší,“ zasnila se.

Až teď, po letech, mě napadá, že si představovala na místě Magdy sebe. S nejistým mládencem, jakým jsem tehdy byl? Právě proto. Kolik příležitostí v životě promarníme, protože je včas nerozeznáme.

FREUD *Vzpomínka na mé pochybení. (Asi ve 21 letech...)*

V prvním roce mých studií medicíny nás navštívil nedávno ovdovělý strýc Nathanson, zámožný obchodník z Oděsy. Neočekával, že se o něj postaráme, jako jiní příbuzní. Zařídil si sám ubytování, v jednom z těch nových drahých hotelů za Ringem, a po Vídni nejezdil kouřící drncající tramvají, ale vypořstovanou nájemní drožkou.

Kdykoli se u nás zastavil na kávu a na dort, přinesl mým sestřám nějaké nápadité dárky. Nejvíce pozornosti věnoval Anně, o něco mladší než jsem byl já. Bral ji na vyjížděky, do drahých restaurací, a na operety, a jako doplněk k módním róbám jí koupil i pár šperků.

Otec s ním bodře rozmlouval, matka mu podstrojovala, a mě nenapadlo, že by mohlo jít o námluvy. Anna ke mně vzhlížela a nakonec se mi s rostoucí náklonností ke strýci svěřila.

V šoku z nečekaného vývoje i ze své nevědomosti jsem ztratil kontrolu.

Dnes už vím, že poličky jsou namísto jen k ukončení hysterických záchvatů a přitažlivost starších mužů souvisí s idealizováním otcovské role. I třicetiletý věkový rozdíl mohl být vyvážen jinými hodnotami.

Navenek předstírám, že jsem svou sestru zachránil před pošetilostí, ale v hloubi duše mám pochybnosti. Možná jsem připravil dva lidi o štěstí.

Chybí nám vzor pro nesourodé páry.

Pro běžnou mladou lásku v nepříznivé situaci tu máme Romea a Julii.

Co Goethe a ta ... On přes sedmdesát, ona sotva dvacet?

Kdyby měla Ulrika více představivosti, a ukvapeně ho neodmítla, mohli se stát druhým nejslavnějším romantickým párem a vzorem k popření věkových předsudků pro všechny budoucí generace.

JOHANKA (4) *Čtení (Ve stejné době)*

Máma prý mi poslala svůj starý školní slabikář ... Pratec ho někde po ní našel, a tohle si vymyslela, jak je hodná. Otevřel se mi nový svět!

Co obrázek to písmeno. Oslík – O. S – Sud. Osud!

Brzy jsem dočetla do konce. V rodině, kde jsme uklízely, ležel na polici obrázkový časopis. Jmenoval se Světozor, to už jsem uměla i háčky. Byla to moje první krádež, ale po přečtení jsem ho vrátila, takže půjčka.

A vypůjčila si další. Vytahovala jsem starší čísla odspodu a začala se dozvídat o světě. Také jsem zjišťovala, kam patřím.

Vlastenci – Palacký, Neruda. Tomu se řádky i rýmovaly, asi aby se to lépe pamatovalo. Bylo mezi nimi i několik nadaných žen!

FREUD (21) *Úvaha o Darwinovi (Ve stejné době)*

Významní jedinci, od antiky až do současnosti, myslitelé, objevitelé a umělci, mě zajímali od dětství. Velikáni, kteří měnili svět.

Kdo dřív a kdo víc? V průběhu let měním pořadí jejich důležitosti, ale na vrcholu zůstává stále jen jeden, Charles Darwin.

Naučené nebo odpozorované je možné aplikovat na podobné situace i bez pochopení souvislostí. Podstatný rozdíl přináší zvažování předem. Primáti měli předpoklady k rozvoji myšlení větším mozkiem a sklony ke zvědavosti a hravosti.

Zvědavost přináší nové postřehy.

Hravost vnáší do situací náhodné prvky k odzkoušení.

Obměňování umožňuje porovnávání.

Zvědavost je trvalý stav, nutkání přijít všemu na kloub.

Zvědavost je užší a dočasná, třeba v případě muže a ženy ... Co bude?

Zvědavost nabízí vzrušení. Zvědavost zajímavou celoživotní náplň.

FREUD *Vzpomínka na změnu jména. (Ve dvaceti čtyřech...)*

Sigmund ... Příliš dlouhé a židovské. Rozhodl jsem se přejmenovat, i když tím otce nepotěším. Úřady nám v poněmčování jmen vycházejí vstříc. Takže teď už jen Sigmund.

Cítil jsem se hned líp a začalo se mi dařit. Mé nudné sestry pozvaly na návštěvu své známé, Martu a Mínu, alespoň k něčemu byly dobré. Okouzily mě obě. Dlouho nic a najednou hned dvě.

Příjemná solidní Marta a mladší pohotová Mína, podobný typ, o něco vyšší. A intenzivnější, více jako já. Brzy jsem zjistil, že Mína je tajně zasnoubená s mým dobrým přítelem, jinak bych možná skončil s ní. Osud mi předurčil Martu.

Protějšky nejsou srovnatelné, lepší nebo horší, jen více či méně vhodné.

Marta byla laskavější, Mína vroucnější a hlubší. Milovala třeba svou matku víc než mírná Marta, ale přitom se jí dokázala postavit.

FREUD *Vzpomínka na strašnou tragedii. (Ve dvaceti pěti...)*

Opery mě nudí, ale ten nový kus od Offenbacha jsem chtěl vidět.

Také Žid a Němec. Ačkoli já se za Němce nepovažuji a do synagogy nechodím. Jsem německy mluvící Rakušan starodávného původu.

Po celé Vídni tenkrát zněla z flašinetů ta jeho barkarola. Hracích strojků teď po kavárnách přibývá a pár doktorů si je dokonce pořídilo do čekáren, jako by provozovali nějaké tančírny.

Ještě, že vždy po chvíli dojdou, a musí je někdo znovu natočit.

V prosinci jednaosmdesátého jsem šetřil na dárek své snoubence a na vstupenku do Ringtheateru mi nezbylo.

Čtyři sta lidí tenkrát ten požár nepřežilo. Senzační osvětlení scény plynovými světly zažihanými náraz elektrickou jiskrou! Nepřeskočila a nezavřeli plyn. Přeplněné hlediště, úzké chodby plné kouře, a všechny dveře s otevíráním dovnitř. Zachránila mě tenkrát chudoba.

Koho by napadlo, že originální Hoffmannovy povídky zůstanou navždy prokletou operou, kterou už se nikdo neodváží nasadit.

JOHANKA (8) *Na návštěvě Olomouce (Ve stejné době)*

Když jsem povyrostla, vzala mě máma do olomoucké opery na české odpolední představení v krojích o nevěstě, kterou chtěli prodat.

Nic krásnějšího jsem nikdy neviděla.

V Café Hirsch, hned vedle divadla, mě pak učila jíst příborem. Doma se všechno krájelo kuchyňským nožem na drobno a z misek pak jedlo lžicemi z hruškového dřeva.

V neděli, na svátek Navštívení Panny Marie, jsme zašly na pouť na Svatý Kopeček a odpoledne zkoušely valčík na hořejním rynku, kde hrála vojenská hudba, a od jara do podzimu tam pokládali na hrubou dlažbu parket z uhlazených prken.

Sahala jsem mámě jen k ramenům, ale nic se za mě nestyděla. Při rozpustilé polce nás pořadatelé vyvedli.

Na závěr zahráli muzikanti, jak nejrychleji dokázali, kvapík ‚Lehká jízda‘. Potom se seřadili a za pochodu na počest maršála Radeckého, který byl kdysi v Olomouci velitelem pevnosti, uměl česky, a nikdy neprohrál žádnou bitvu, odmaširovali do kasáren.

Máma mi vysvětlila uniformy, zvláště jízdní, to byla lepší sorta.

Dragouni přijížděli, kde byli zapotřebí, rychle na koních, ale potom je uvázali a bojovali jako pěší.

Po zrušení kyrysníků zůstali těžkou jízdou husaři. S bílými křídly z husích per za sedly, vedeni polským králem Janem Sobieskim, kdysi rozprášili odvážným nájezdem Turky obléhající Vídeň a v opuštěném ležení se zmocnili jejich podivných toaletních potřeb a žoků, tehdy neznámé, kávy. Všechno si hned zapamatují.

Hulánů v červenočerných uniformách bylo v jízdním vojsku nejvíce.

Rejtaři nosili bílé kabátce, přilby a za pasem bambitky.

Mámin zájem o uniformy jsem při nejlepší vůli nesdílela. Pochybuji, že by ty namyšlené muže s navoskovanými kníry zajímala četba. Podřídít se na čas vedení autora příběhu vyžaduje pokoru. Ta mně nechybí.

FREUD *Vzpomínka na účinky kokainu (Ve dvaceti sedmi...)*

Už jako hotový doktor, jsem poprvé vyzkoušel ten zázrak. Listy keře rudodřevu žvýkali od nepaměti Inkové. Dávaly jim sílu a zaháněly chmury. Na libru krystalků je třeba tři sta liber listů koky.

Lidským limitem jsou signály bolesti a útlum z únavy. Bolest je ale způsobována i pocitem úzkosti, a energie nespočívá jen ve svalech.

Kokain se zdál být ideálním lékem na neurózy, komplexy, zábrany a různé posedlosti. Ulevoval, posiloval a terapeut mohl těžit i z větší výmluvnosti pacienta. A také navyšoval libido, jak jsem sám zjišťoval. S tou doporučující publikací jsem se ale unáhlil.

Kolegové z Učené lékařské společnosti přijali moji přednášku o kladech kokainu chladně, ne však z vědeckých důvodů. Vadilo jim těch pár dolarů, které jsem dostával za ‚výzkum a propagaci kokainu‘ od přední americké farmaceutické firmy.

Nejspíš jsem pár uživatelů ovlivnil svým doporučením. Ale kolik jich zůstává nepřiznaných mezi umělci a vědci a jen jejich skvělá díla, vytvořená v krátkém čase, naznačují pravý zdroj nápadů a energie. Edison, Verne, Dumas a všichni ti malíři a skladatelé...

JOHANKA (12) *Medvěd! (O dva roky později)*

Zprvu jsme zvěst o té obrovské šelmě nebrali vážně, ale neklid se šířil a pár menších dětí poplakávalo. Já už se učit nemusela, chodila jsem do školy vypomáhat. Přisedla jsem k nim, abych je utišila.

Pan učitel nechápal, co se děje, ale raději ukončil vyučování zvoncem dříve než obvykle. Všichni jsme hned vyběhli k řece.

Na louce u Místeckého mostu tábořil podsaditý štětinatý chlapík. Všechny své věci měl pod plachetkou na vozíku menším než k potahu. Na břehu Lubiny, předními tlapami ve vodě, pil medvěd. Po chvíli se vztyčil na zadní a pokročil našim směrem. Byl obrovský.

Statečnější chlapci ustupovali, menší děti utíkaly, jen já zůstala na místě. V tom období vzdoru mi nezáleželo na ničem, ani na životě. Udivený medvěďář vstoupil mezi nás, nasadil šelmě náhubek a k obojku připnul řetízek. I na to už byly tenkrát předpisy.

Cítila jsem nelibost té holky. Medvědice? Jak jsem to poznala?

Majitel atrakce se mi teatrálně uklonil. „Rozhlašuj po městě, že když přinesou cokoli k snědku, nikoho nesežere.“

Lidé nás začínali obklopovat. „Zuby!“ křikl.

Cvičené zvíře rozevřelo strašlivou tlamu a kruh se znovu rozšířil.

„Každou celou hodinu,“ oslovil přítomné a ukázal na kostelní věž na kopci nad řekou, „začne velká podívaná. Po pěti krejcarech.“

A já tenkrát za ‚podívanou‘ dostávala od kluků jen po jednom!

„Můžeš si medvědičku pohladit, neboj,“ povzbudil mě.

Opatrně jsem k ní vztáhla ruku. Víím, že rozlíceným býkům a zlým psům se nemá hledět do očí, ale já se s ní pohledem sblížovala.

„Hodná, hodná,“ šeptala jsem mírně.

Pokročila ke mně a zvedla tlapu nad hlavu. Dav strnul. Zblízka jsem rozeznala zpilované drápy, ale sílu úderu bych asi nepřežila.

Položila mi tlapu na rameno. Koutkem oka jsem sledovala medvědáře.

Utíkal! Ne, jen k vozíku. Vytáhl harmoniku a spustil jednoduchou melodii, takový pomalý obkročák. Ucítla jsem na sobě i druhou tlapu. Přitáhla si mě, začala se pohupovat, šlapat na místě a pomalu se otáčet. Nesměle jsem se přidala. Když jsme s kamarádkami zkoušely taneční kroky, já většinou vedla. Teď vedla ona mě, jinak to asi neuměla.

Obtančily jsme několikrát vůz s nápisem *Kuba a Hrizzly*. Poslední kolo předvedla medvědice se mnou zvednutou do vzduchu. Kuba si nás přitáhl řetízku. Nejdřív mě nechtěla pustit, ale když ucítla krmení, povolila držení.

Nějak jsem domyslela, co dál. Vzala jsem z vozíku plechový talířek, nasadila dětský úsměv a vybírala krejčary, zatímco Hrizzla chroupala kosti a medvěďář vyhrával mládeži k tanci a poslechu oblíbené písně. Odpoledne se vydařilo, radost i živobyť. Byl to zatím můj nejlepší den.

Když jsem se vrátila domů, prateta už o mně slyšela. Vyběhla ze dveří, ujistila se, že jsem celá a naplácala mi sama.

„Ke komediantům ses dala? S medvědem jsi hopsala? Nejdřív tvoje máma s hulány a teď ty! Proč mě Bůh tak trestá! Nikdo si tě nevezme.“

To mě nenapadlo.

„Celou zblešenou,“ dodala a nalévala vodu z kamnovce do lavoru. „Dělej! Musíš se vykoupat,“ pobízela mě.

Najednou se mi nechtělo před ní svlékat jako jindy. Vyběhla jsem ze vrátek a zamířila ještě na chvíli k řece. Na starém místě zbyla už jen udusaná tráva. Kuba se posunul o kus dál pod most, kdyby snad v noci přšelo. Zrovna rozdělával ohniček.

Nocovat pokaždé jinde, to by se mi líbilo.

Když odešla na večerní mši, svázala jsem pár svých věcí do uzlíku, vzala půl bochníku chleba, zabalila hrudku másla do listů lopuchu a vše připravila na ráno v dřevníku.

V noci jsem snila o dalekých krajích, plápolajících ohních a měkkých objetích. Za úsvitu jsem tiše vstala a zvažovala, čím ještě přispět.

V kůlně jsem našla klouzavé papírové pytlíky na drané peří a hřeben, kterým se vyčesávaly z boků ovcí a koz přichycené bodláky.

Městečko ještě spalo a medvědář, čpící pálenkou, pod omšelou houní také. Zastrčila jsem uzlík se svými věcmi odhodlaně pod plachtu.

Hrizzla neměla náhubek, jen obojek s uchyceným řetízem. Chvíli jsem k ní šeptala. Sama jsem se nebála, ale co kdyby utekla a vystrašila lidi jako Vašek v té krásné opeře.

Pozorovala mě důvěřivě. V nejhroším před ní poběžím a budu křičet: „Spaste duši, medvěd se utrl!“ Byla desetkrát silnější než já, ale nechala se dovést k vodě a pak se vrátila a mokrou tlapou zatřásla spáčem.

Zatímco se Kuba probíral, sáhla jsem po hřebenu. Takovou rozkoš ještě nezažila a já cpala vyčesané chlupy do papírových pytlíků.

„Ty jsi ta ze včerejška, no dobře, ale co je tohle?“ kopl do mého díla.

„Sám jste měl ten nápad. V noci, když vás přitáhli z hospody.“

„Si nepamatuju.“

„Budeme vyčesávat medvědí chlupy a prodávat je proti kunám!“

„To, že jsem říkal?“

„Do kurníků, po deseti krejcarech.“ ... Kde se to ve mně bere.

Počítal balíčky. „Dobrý nápad, musím pít častěji.“

Zatímco se oplachoval v řece, kráčel k nám od mostu policajt s peřím na klobouku. „Máte povolení?“

„Za chvíli budeme pryč,“ ukláněl se mu medvědář.

„A co včera? Tady je zákaz táboření. Musíte se mnou na radnici.“

„Přece tam nemůžu s tím zvířetem.“

„Dcerka vám tu potvoru zatím pohlídá.“

Že nejsem dcerka, a co tu se mnou dělá, se Kuba raději nepokoušel vysvětlit. Povzdechl a připevnil řetěz k oji vozíku. „Brzy se vrátím.“

Hrizzla vykročila za ním, ale když ucítila úvaz, zůstala se mnou.

Vytáhla jsem chléb a odlamovala jí kousky. První setkání se zákonem mě znejistilo. A Kuba? I kdybych ho vykoupala a ostříhala, je opilec. Počkám, ještě to asi není pro mě ten pravý.

Pomazlila jsem se s uvázanou medvědičkou a rozhodla se vrátit, než přijde teta z ranní mše. Po několika krocích jsem zaslechla za sebou vrzání vozíku. Přidala jsem do kroku, ale to můj doprovod neodradilo.

Než jsem se nadála, stanuly jsme na nájezdu k mostu. Doleva Příbor, a šatlava, doprava Místek, cestou plnou povozů. Představila jsem si splašené koně a rychle zamířila přes hlavní silnici na druhou stranu a polní cestou podél Lubiny ke Klokočovu.

Domů? Nic lepšího mě v té chvíli nenapadlo.

Za námi už táhl průvod pokřikujících dětí.
... Co koza? Snad je ještě zavřená v chlívku. A teta? Snad se zdrží před kostelem se zbožnými sousedkami.
Čtyřkolák stěží projel brankou. Odpojila jsem zvíře a zatlačila vozík do dřevníku. Za plotem pokřikovaly děti: „Tanec, tanec!“
Jediný úkryt byl v kuchyni. Následovala mě, stěží se protáhla dveřmi a vyplnila půl místnosti. Nebyla zvyklá být uvnitř a mručela. „Lehni!“
Dětem za plotem jsem řekla, že šelma vyběhla zadním vchodem a chystá se lovit snídani. Rozutekly se domů, a byl od nich pokoj.
Co mohu nezvané návštěvě nabídnout? Nahlédla jsem do špajzu. Zavařeniny, slanina, kyselé mléko, povidla, vajíčka, zelí, křížaly... Najedená bude krotší. Plnila jsem všechno do umyvadla na podlaze. Naše zásoby na zimu a pro případ války rychle mizely. Jak to všechno dokáže stláskat? Konečně padla na bok a usnula.
Opustila jsem tu spoušť a spěchala k Místeckému mostu pro Kubu, který tam už zoufale sháněl svůj majetek.
Utíkali jsme celou cestu zpátky, ale nedoběhli včas.
Teta Resi se vracela z ranní mše očistěná zpovědí a povznesená svatým přijímáním. Neobvyklé ticho a vyprázdňené ulice působily slavnostně.
... Jakže! Nezaopatřená koza mečí ve chlívku a Johanka ještě pospává! Rozrazilla dveře a na krok před ní se hrozivě vztyčila přecpaná Hrizzla.
U obou v té chvíli došlo k nejhoršímu.

MARTA (snoubenka Sigmunda, 24) *Hamburk, ve stejné době*

Už čtvrtým rokem čekám, doufám a trnu. Všechno jsem vsadila na něj. Je hezký, líbí se mi. Štíhlý, tmavovlasý a tak duchaplný. Když se občas setkáme, pořád mi něco vysvětluje a já obdivně přitakávám.

Píše o slibném vývoji a nadějně budoucnosti. Obyčejný život, na který si ještě nedokáže vydělat, mu nestačí. Poštu přebírám osobně, dychtivě i zahanbeně. Listonoš obřadně salutuje a neříká nic, ale když po neděli přináší hned tři dopisy se stejnou pečeti, nemůže nevidět mé rozpaky. Romantika je prostým lidem ku posměchu.

Sigi se na mě upíná a tolik se snaží. Mám od něj už přes tisíc dopisů, jen za ty známky by byl poštovní kůň. Odpovídám jak se sluší, nejvýš jednou denně, krátce a umírněně.

Matka už asi lituje své tvrdosti. Takovou vytrvalost by od fešáka ze světácké Vídně nečekala. A jestli mu teď vyjde ta docentura...

FREUD (29) *Vzpomínka na hledání bydliště (Ve stejné době)*

Vlastně jsem měl štěstí dvakrát. Pár let po tom strašlivém požáru dal otrěsený císař vystavět na troskách operního divadla blok domů s byty, z nichž měly připadnout výnosy pozůstalým obětí.

Z pověrčivosti se tam zprvu nikomu nechtělo a museli snížit činže.

Ordinaci na prestižní Rathausstrasse, kde jsem o pár měsíců dříve začal nabízet konzultace, jsem najal ukvapeně, v očekávání věna a darů v hotovosti od zámožných příbuzných.

S výmluvou na povolávací rozkaz na cvičení pro lékaře záložníky se mi podařilo předražený první nájem zrušit. Nevěřím na pověry. Větší byt v novém domě, na místě katastrofy na rohu Maria-Theresien-Strasse, stál jen polovinu a v přízemí byl k mání prostor pro čekárnu a ordinaci.

V sebeanalýze bych měl být sám k sobě upřímný! S věnem to nebylo tak jednoduché. Vyčíslená hodnota sice souhlasila, ale byla v cenných papírech a směnkách, splatných až za pár let. K otevření praxe a životu na slušné úrovni jsme potřebovali hotovost. Musel jsem vyjednávat!

Jak se přitom cítila má snoubenka, jsem tehdy neuvážil.

MARTA (24) *Hamburk, ohrožení svatby (Ve stejné době)*

Vyprovodila jsem Sigmunda na Hauptbahnhof Hamburg k rychlíku do Vídně, jako pokaždé, když si našetřil nebo vypůjčil dost peněz, aby mohl přijet na krátkou návštěvu.

Tentokrát jsme se ani neobjali na rozloučenou. S vypětím vůle jsem udržovala dekorum a z peronu mu ještě zamávala. Až když zmizela v dáli světla luceren na posledním vagonu, jsem se rozplakala. Roky na něj věrně čekám a ostatní nabídky odmítám. Jak jen mohl!

Pravda, větší část věna, z dědictví po mém strýci, měl spravovat můj starší bratr Eli, a hotovost, jistě jen dočasně, chyběla.

Sigmund ho obvinil ze zpronevěry a v rozčilení nazval darebákem.

Jako by z konfliktů čerpal životní energii!

Stává se to přece i v nejlepších rodinách. Bratr se zapletl s nějakou ženskou a ta ho vydírala. Nejspíš s ní něco měl, ale o příspěvek na dítě prý žádala i jiné. Čestně se vyplatil, a když neměl dost ze svého, půjčil si ze svěřených peněz, a styděl se mi o tom říci.

Můj bratr a můj snoubenec jsou teď ve zlém! Ale snad se to urovná. Eli si bude brát Sigmundovu sestru Annu, která má jen základní výbavu a věno skoro žádné. Z čisté lásky. Budeme příbuzní nadvakrát.

FREUD *Vzpomínka na upřené věno. (Ve dvaceti devíti...)*

O Aničku, která přišla na svět, když mi bylo dva a půl roku, jsem nikdy nestál. Než se narodila, byl jsem v centru pozornosti, a najednou na mě nebyl čas. I moje chůva odbíhala k mrněti a hrátky ji přestaly zajímat. Teď si Anna bere bratra mé snoubenky, který mi dluží stovky zlatých! Z ryzí lásky a bez věna? Nejlepším věnem nevěsty jsou její ctnosti. S dítětem na cestě? Další doklad Eliho nezodpovědnosti!

Už deset let je k mání bariéra, z průsvitné gutaperči pro nedočkavce, kteří neudrží své nízké pudy na uzdě. Proč plodí necivilizované národy tolik hladových krků? Z lásky k dětem, nebo z nedostatku sebekázně?

Anna a Eli si padli a pokračování těch nepovedenců je už na cestě.

A já, že vyhledávám záměrně nepřátelství?

Ženy, které si opakovaným vyvoláváním konfliktů navyšují úroveň adrenalinu, aby obstály v tom „mužském světě“, místo aby si vytvořily svůj vlastní svět, třeba umění nebo mravních hodnot, přece sám léčím!

Útloucitná Marta oželela ztrátu peněz, které patřily mně, a ještě hájila velkorysý vyrovnání bratra s nějakou děvkou! Kdyby nebylo praktické Míny, která dokázala přesvědčit lakotnou matku, aby nám půjčila do začátků pár set ze svých úspor, ten předsvatební rozkol by nás odcizil navždy, a já bych raději všechno zrušil. Z principu.

MÍNA (20) *V době sporu o věno*

Jsem mladší než sestra, ale tajně zasnoubená ještě před ní.

Sigmunda jsme obě poznaly na návštěvě u jeho sester.

Paní Freudová měla společenské ambice a zvala lepší rodiny na kávu s likérem, křehké kremrole a čokoládové dorty. Nemluvalo se u nich jidiš, ale spisovnou němčinou. Po chvíli tam zašel i náš společný přítel Ignác. Oba urostlí a inteligentní, naneštěstí zatím bez příjmu.

Marta se od počátku zaměřila na Sigmunda a snaživě přizvukovala jeho duchaplnostem. Mně se líbili svým způsobem oba. V Sigmundovi jsem cítila, víc než moje spořádanější sestra, i tu skrytou vášeň.

Ignác byl zase mimořádně solidní.

Má nezkušenost mi začínala vadit. Chtěla jsem žít naplno a byla nedočkavá i zvědavá. Nezáleželo na tom, kdo z těch dvou bude první. Ignác byl po ruce dřív. Pojal mě s mojí nenápadnou pomocí udiveně po setmění, na ještě sluncem vyhřáté lavičce v odlehlém koutě Prátru.

Cítila jsem radost i úlevu a hned jsme se zasnoubili.

Sigmund mi tou dobou posílal místo žhavých polibků dlouhé dopisy s romantickými náznaky. Žádal o rady ‚jak získat přízeň mé sestry‘, a současně mi odkrýval ve vši hloubce své nitro.

Stačilo kývnout a sestra nesestra, byl by můj.

Ignácovi, který studoval hladovou filosofii ani Sigmudovi, který byl ještě na medicíně, naše matka nepřála, a nepatřičně zamilované dcery odvezla z pulzující metropole do nudného přístavu, daleko na severu.

Vídeň, Praha, Drážďany, Hamburk, tam a zpátky za osm zlatek nejnižší třídou a další výlohy. Nemohli za námi jezdit často.

Po dvou letech občasných Ignácových návštěv a mých několika neuspokojivých jiných vztahů, získal můj snoubenec doktorát orientalistiky a nabídku prestižního postu, ale až v anglickém Oxfordu.

Co huř, po několika měsících, z ničeho nic, zrušil rekomandem naše zasnoubení. Nejdřív jsem se lekla, že zjistil, čím si vyplňuji čas, když sejde z očí. Potom mě napadlo, že ho okouzila nějaká vzdělaná dcerka z oxfordské profesorské rodiny. Skutečnost byla mnohem horší.

Rezignoval se ctí, ze zdravotních důvodů. Už při našem posledním setkání pokašlával a kapesník přede mnou schovával. ‚Jen nachlazení,‘ říkal. Přehodila jsem mu kolem krku svůj vlněný šál. Přivoněl k němu a pohlédl na mě, jako by si chtěl mou podobu vtisknout do paměti.

Souchotě, horší než mor, který se nasytí mnoha obětmi, ale pak na staletí zmizí, ničí bez ustání muže i ženy, mladé i staré, bohaté i chudé. Neúprosná loterie osudu.

Sigmund, už jako lékař, za ním zajel do lázní a vrátil se zdrcen.

Byla jsem zproštěna závazku, ale Sigi už plánoval život s mojí sestrou. Věděla jsem, že nikoho na úrovni těch dvou už nepotkám. Abych nemusela přežívat v Hamburku pod dohledem staropanenských tet, přijala jsem místo společnice zámožné dámy, která velkou část roku pobývala ve Vídni. Postarší šlechtična o konverzaci nestála. Zařizovala jsem jí vše potřebné a vodila ji do divadel, kasin a lepší společnosti.

FREUD *Vzpomínka na náročný rok (Ve dvaceti devíti...)*

Na naléhání Míny jsem navštívil ve vodovzdušných lázních jejího snoubence, vlastně to už ji zprostil závazku. Rozeznal jsem Ignácovu tuberkulózu jako terminální stav a po několika měsících skutečně došlo smuteční parte. Věděl, co se s ním děje, a přijal svůj uděl statečně.

V témže roce mnoha změn jsem ztratil i dalšího přítele a mentora.

Nathan Weiss, skvělý lékař a ušlechtilý člověk, se oběsil v koupelně krátce po návratu ze svatební cesty. Nezanechal žádný dopis a po Vídni kolovala tři možná vysvětlení: Neobstál v loži manželském, dozvěděl se o nevěrách své družky, nebo pochopil, že ani sňatek u něj nezmění skrytou preferenci stejného pohlaví. Skutečnost byla prostší.

Setkal jsem se s jeho snoubenkou jen jedenkrát, stačila chvilka. Taktně jsem mu doporučoval alespoň odklad, ale marně. To už se zadlužil a té pohledné ženě koupil dům. Její nezájem stupňoval jeho posedlost.

Nebyla nevěrná. Nestála o ničí blízkost, číšel z ní chlad.

Všichni se v hierarchii vztahů zařazujeme podle těch, kteří nás přijmou nebo odmítnou, i podle těch, které přijmeme nebo odmítneme. Nejlépe jsou na tom asi ti, kteří se odmítnou navzájem.

Škoda dobrého muže. Kdyby včas prohlédl, byl by o to moudřejší.

Většina psychických problémů souvisí s bludy a posedlostmi a nad ženskou iracionalitou nemůže zvítězit mužská logika.

FREUD *Utrpení mladého Whertera (Na okraj)*

V souvislosti s nešťastným Nathanem nelze nezmínit zmarněné životy jiných mužů, jejichž poblouznění nebylo opětováno.

Jak zákeřně působivé může být literární dílko začínajícího autora! Krátký příběh v dopisech, který nic netušící Goethe vypustil do světa, se stal v posledních sto letech návodem k ostentativní reakci ublíženého ega pro řadu romantických snů.

Obsesi nedosažitelným cílem dnes shledávám častěji u žen, kterým je naštěstí bližší napodobování formy než podstaty.

Až ve zralosti pochopíme, že velké i malé a dlouhé i krátké lásky jsou ze stejného fládru a nereálné cíle lze nahradit těmi nadosah. Přízeň atraktivních protějšků nám pozvedá sebevědomí, ale při milování se zavřenýma očima není velkých rozdílů.

JOHANKA (13) *Příbor, část Klokočov (Ve stejné době)*

Tetě ubývají síly. Občas ještě vstane a odvrávorá na dvorek. Já zatím natřásám a uhlazuji odřený slamník, na kterém nejspíš brzy vypustí duši. Víím, co je uvnitř. Totiž víím, že uvnitř něco je.

A ten plochý balíček, zašitý zespoda režnou nití, že je pro mě.

Někdy přicházejí sousedky, tři čtyři najednou, jako by se samy bály. Dovnitř se všechny nevejdou, pokřikují na tetu ze zápraží. Křížují se a zvedají oči k nebi, a venku pak počítají dny a probírají své nároky.

Nemohou se dočkat, aby si to málo, co po ní zbude, rozebraly mezi sebou. Teta Resi ... Teta mé matky, vlastně moje prateta. Přisedám k ní na postel a ptám se na staré časy, to má nejraději.

Ve třinácti, už nejsem dítě. Na rozdíl od ostatních, kteří umí počítat krejčary jen do deseti, hodně čtu a pozorně naslouchám znalejším.

Školu jsem měla ráda, ale v nejlepším skončila.

Přes den porůznu vypomáhám, jako většina holek v mém věku, než se, s trochou štěstí vdají do dřevěnic rozhozených po stráních.

Čím chudší chalupa, tím výše do kopce.

Chodila jsem s tetou uklízet a přitom přebírala manýry lepších lidí. Teď už chodím místo ní. Dostávám najíst a tu a tam i nějaký penízek. Mluvím stejně dobře německy jako po našem a nemíchám slovíčka.

Vím, proč se lidé ode mě odvracejí. Do očí to neřeknou, ale mezi sebou se pošťuchují a ukazují mezi prsty nemravnou štěrbinku.

Máma byla hodná, a když nás občas navštívila, dlouze mě objímala a plakala. Nade mnou? Že nejsem tak hezká jako ona? Nad životem, který nechtěla, ale nemohla jinak? Nad námi oběma?

Většinou nezůstávala přes noc. Jednou přijela celou cestu od vlaku nájemní bryčkou, v klobouku z barevného peří, to bylo pozdvižení! Přivezla mi rukavice na každý prst zvlášť, které sama nosila, ale už prý vyšly z módy. Objely jsme třikrát náměstí a já mávala všem rukavičkou podšitou bílou kožešinou. Pak poručila kočímu zajet k místeckému mostu a on jí říkal milostpaní. Tam kázala zastavit a zaplatila, že se nám zachtělo procházky.

Když odjel, pokračovaly jsme po svých, abychom zbytečně neutrácely.

Máma šla pomalu, do kopce musela odpočívat, ale na Hůrce, kde byl výhled na všechny strany, ožila a dala mi slavnostně dvě stříbrné mince. Byl na nich císař, kterému jsem ve škole čítala myšlenky z obrazu nad stupínkem, zatímco ostatní opakovali, co jsem už dávno uměla.

„Dobře si je uschovej a nikomu ani muk. Vždycky může být hůř.“

To jsem ji viděla naposledy, mámu milenou.

„Kdyby Magda tak nepila...“ říkali sousedé.

„Olomouc, posádka, děvky a chlast...“

Tenkrát jsem tomu odmítala rozumět.

„Sirotečku nebohej!“ objala mě prateta, když s podzimem došla zvěst o matčině skonu a pár týdnů jsem nesměla chodit s ostatními dětmi ven.

Čerň ze sazí, kterou jsme si obarvily šaty špinila, ale po několika praních zase vybledla. I máma už vybledá.

Zůstává po ní jen vzpomínka na vůni fialek uprostřed zimy.

Po půlroce mě za ranního šera probudilo nezvyklé ticho. Ze strnulosti a chladu těla vedle mě bylo zřejmé, co nastalo. Přemohla jsem nutkání utéct, zapálila svíčku a zatlačila pratetě oči.

Pak jsem vklouzla do svých jediných slušných šatů a chtěla běžet na faru, ale bylo ještě brzy, teprve začínali kokrhát kohouti. Poklekla jsem před postelí, nataženou rukou nahmátla skříš ve slamníku a trhla švy.

V ploché krabici od cigár se složenou zprávou *Johance od mámy* byl ještě hedvábný šátek a perleťový knoflík pro štěstí.

MAGDA (45) *Dopis Johance od matky, někdejší chůvy Sigiho*

Dítě mé nejmilejší!

Dopis ten nepíšu sama, neb se mi třese ruka a moc kašlu. Poznáš ale matku svou jedinou po vzpomínce na kopec Hůrku, kde jsem ti tam dala rukavičky jemné a dvě stříbrné dvouzlatky, ale ponaučení hlavně.

Tetu dobrotivou jsem žádala vděčně, až budeš velká neb uzná za vhod, aby ti tuto zprávu předala, až dostaneš rozum, ale nebude ještě pozdě se vyvarovat, čemu se řádné dívce nesluší, i když je chudá.

Abys neskončila špatně jako já, vojákům nedopřej sluchu, aniž oficírům a zvláště ne hulánům. Hledej sobě muže mírného a usedlého, rolníka či řemeslníka, ale raděj ne odsud, zde zvlčili jsou a slov svých nedrží.

Ve Vídni mnoho našich je, tam berou mladice do služby a mají lepší živobytí. Ty dobře mluvíš po obojím, ale nevypadáš nic moc, a tak je to líp, aby si páni nezačínali.

Až přijde čas, teta tě vypraví a poví, kam jít z bahnhofu, až dojeděš. Na adrese zde níže napsané řekni, že jsi z Moravy, a popros, ať tě pošlou po hodných známých, kde potřebujou výpomoc. Jen nezmiňuj, odkud jsi a nemluv o nikom, hlavně ne o mně a o tetě!

Říkej třeba, že jsi z Prerau, a nic nevíš, ale jsi poctivá a práci zastaneš. Sirotek budeš popravdě, mě už moc času nezbyvá.

Tvá milující matka Magda Kabat

JOHANKA (14) *Příliš mladá*

Když jsem se vrátila uplakaná ze skromného pohřbu, dveře do domku a do dřevníku byly dokořán, a všechno, co mělo nějakou cenu, zmizelo. I slepice a králíci, jen koza zůstala, že ji nemohli chytit. Prateta také všem chytře namluvila, že je stará a tuhá, nedojí a jen darmo žere, ale trochu mléka ještě měla. Zatopila jsem a prochladlé zvíře vzala dovnitř, abych měla v ten smutný den živou společnost.

Kozy jsou chytré. Všude hledala, i pod rozvrzanou postelí, která byla příliš těžká odnést, a marně sháněla svou paní.

„Teď už tu budem jen mi dvě.“

Nazítrí se u nás zastavila kuchařka z fary, že mám přijít na děkanát.

Oblékla jsem se do nejlepšího, obula si pratetiny botky, do kterých jsem už dorůstala, a zaklepala na vysoké dveře.

Pan farář byl přívětivý a ukázal mi nějaké zápisy. Potom vysvětloval, dlouze a trpělivě, jako bych byla hloupoučká, co a jak. Domek odkázala zbožná teta farnosti, prý i za Boží pomoc pro mě. Bude prodán a peníze půjdou na opravu kostela a různé výdaje.

Mám prý se poptat v prádelně u Flussů, jestli by mě vzali. Svobodná děvčata i ubytují, jen jim půl zlatky týdně uberou.

... A kozu taky? napadlo mě, ale věděla jsem, kdy mlčet.

„Ukaž se někdy na mši a zajdi ke zpovědi, už nejsi žádné nevinátko,“ pohladil mě pan farář zkoumavě od ramen dolů.

„Velebný pane,“ sklopila jsem cudně oči. „Mohu vám umýt okna, uklidit, vybělit, vyplejt, posbírat ovoce, cokoli...“ sepnula jsem ruce.

Zaváhal. „Dobře. Než se všechno vyřídí, můžeš v domku zůstat. Přijď po neděli, řeknu hospodyni.“

Před vchodem se zatím shromáždila kostelní družina, a sousedky chtěly vědět, co si teď počnu. „Půjdu domů,“ nerozváděla jsem podmínky.

Zahučely zklamáním. Některé tvrdily, že jim prateta slíbila různé věci. Řekla jsem popravdě, že si je už odnesly ty rychlejší.

K večeru za mnou zašlo pár kamarádek. Po ukončení školy většinou pečovaly o mladší sourozence a o zvířata, a od patnácti si mohly dělat známosti na tanečních zábavách.

V patnácti už budu pryč. Máma mi vyprávěla o Vídni a o Prešpurku, kde nějaký čas žila. Věřila, že mě tam jednou vezme. Když jsem za ní byla v Olomouci naposledy, bourali hlavní bránu do pevnosti a chystali se strhnout hradby a zastavět novými domy ‚koliště‘, nezbytný prázdný prostor před střílnami. To už jí ubývaly síly.

Chtěla pro mě lepší život, než měla sama. Pořád si to připomínám.

V neděli jsem zašla do kostela a během mše přemítala o různých jiných věcech, a co řeknu při zpovědi. Desatero neporušuji, ale nemohla jsem tam jít s prázdnou. Z čeho se vyznávají sousedky?

Ze lží, pomluv a drobných krádeží?

„Možná jsem spáchala smilstvo...“ spustila jsem nejistým hlasem.

„Dítě! Víš ty vůbec, o čem mluvíš!“

„Když se svleču a meu v sedacím lavoru a tak.“

„Čistota ještě není hřích. Cítíš při tom pokušení? Dělá ti to radost?“

„Mně se to líbí.“

„Tak to je špatně.“

„Přitom se rozechvívám.“

„Kterou rukou?“

„Touhle, levou. Pravou přilévám horkou vodu.“

„Levá je od ďábla.“

„Ke konci se mi zjevují nazí andělé.“ Přes vyřezávanou mřížku jsem vnímala jeho zrychlený dech.

„Tak já to zkusím tou druhou.“

„Při koupeli se budeš modlit oběma rukama k Panně Marii, aby ti dala sílu odolat! A hlavně, přijď zase brzy.“

Poděkovala jsem Nejsvětější Panně za střechu nad hlavou, dokud mi bude hříšná představitost sloužit, pokřižovala se a zamířila ‚domů‘. Musím nasušit Líze seno na zimu. Jsme spolu, co pamatuji.

FREUD (30) *Vzpomínka na Olomouc (Ve stejnou dobu...)*

V sedmdesátých letech byla branná povinnost zkrácená ze sedmi na pouhé tři roky. Pravda, mnozí ‚potřební‘ nebo různě důležití odvedenci si už dříve zařizovali výjimky a odcházeli po krátkém výcviku.

Absolventi vyšších škol většinou rukovali jako jednoroční dobrovolníci a později se už jen účastnili manévrů.

To byl i můj případ. Ve dvaceti rok ve vojenské nemocnici, teď ve třiceti měsíční cvičení, a dost.

Olomouc, rozpustilé posádkové město mužů bez žen, s vyšší měrou dočasných stejnopohlavních styků z nouze spíše než ze založení.

Poprvé jsem tam v šestnácti úpěnlivě hledal svoji chuť.

Teď jsem byl do Olomouce povolán jako lékař v záloze, pár týdnů před svatbou. Dopoledne si doktoři losovali různá zranění, třeba průstřel stehna nebo utrženou paži, a probírali, co s tím.

Více škod než všichni nepřátelé přitom způsobují venerické choroby, úplavice a cholera.

Odpoledne jsme s kolegy vysedávali v předzahrádce Café Hirsch, vedle opery, podniku na vídeňské úrovni, s výběrem čerstvých žurnálů.

Součástí radnice na Horním rynku je barokní orloj s mnoha ciferníky a figurkami na točnách. Pod ním, vždy před celou hodinou, postávali a zírali prostoduší vesničané na cestě z trhů.

Mě více zajímaly postranní desky s alegoriemi Aritmetiky, Astronomie, Mechaniky, Muziky, Dialektiky, Geometrie, Gramatiky a Píle, která vše násobí. Obrovský oltář času se dvěma křídly moudrosti.

Večer zamířili doktoři bez dohledu manželek pro osvěžující změnu do lepších bordelů a já usedl ke psaní dopisů. Už jen pár týdnů...

Nejmilejší Marto!

Drahá nevěsto, láska jediná. Jsem tu jako na trní a počítám dny do svého návratu a začátku našeho společného života...

Nejmilejší Mino!

Jsem tu jako na trní a počítám dny do svého návratu a našeho příštího setkání. Byt v Maria-Theresien-Strasse je nedaleko od centra a má více pokojů, než sami potřebujeme. Kdykoli Tě rádi uvítáme...

FREUD (30+) *Vzpomínka na počátek soužití*

V září 1886, jen pár dní po návratu z měsíčního cvičení nadešel po dlouhém čekání konečně den naší svatby.

Nevěděli jsme, že civilní sňatek v Hamburku platí jen v Německu. Rakousko-Uhersko požadovalo náboženskou ceremonii se vším všudy, podle příslušnosti, a já se musel přes noc naučit hebrejské odpovědi a ráno předstírat zbožnost v synagoze, do níž jinak nevkročím.

Po obřadu jsme s Martou odjeli do našeho bytu. Konečně domov! O svatební cestu jsme nestáli, jen sami o sebe.

V pátek večer, jak jsem se obával, zapálila Marta slavnostně svíce. K jejímu pohoršení jsem odmítl slavit šabat, přestože tou dobou začínal navíc i židovský nový rok. První manželská roztržka! Abych se vyhnul jejím vyčítavým pohledům, zůstávám dodnes o sobotách v pracovně.

V prvních letech jsem Martu asi trochu zanedbával, ale měl jsem hodně vlastních starostí. Ne práce, naopak. Ordinace zela prázdnotou.

Nebyl jsem ještě známý a kolegy, kteří mě mohli doporučit, jsem popudil zdůrazňováním svých pouze zběžných zahraničních zkušeností, zvláště vychvalováním francouzského pokroku v hypnóze.

Stáž v Paříži trvala jen půl roku a v Berlíně jsem vzdal hold několika spřízněným neurologům, a zbytek pobytu trávil v museích, v údivu nad sbírkami z antických dob.

Ani má úvodní přednáška v Císařské společnosti lékařů nebyla dobře přijata. Možnost *mužského* ekvivalentu hysterie, se složkou iracionality a posedlosti, byla pro konzervativní psychiatry příliš převratná.

Z věna a svatebních darů v hotovosti nám naštěstí zbývalo ještě dost. Splatil jsem své četné dluhy, kromě těch odpuštěných a zapomenutých, ale nezáměr o neurologické konzultace mě deptal.

Tři měsíce po našem sňatku, když jsem na tom byl psychicky nejhůř, mi Marta rozpacitě oznámila ‚radostnou‘ událost.

Nevím, jak se to mohlo stát. Děti jsou někdy vytoužené, někdy nechtěné a někdy neočekávané, ale přesto přijímané s láskou. Budiž.

Kokain, ten zázračný zdroj bezstarostnosti a životní energie, kterým jsem Martu už za svobodna uvolňoval, užívá v rozumné míře dodnes. O milostné průniky ale nikdy příliš nestála a teď se před milováním i po něm modlí Amidah. Ještě, že není u katolíků a nechodí ke zpovědi.

V průběhu těhotenství se měnila před očima. Chvillemi byla netečná, chvílemi podrážděná, plakala a zavírala se v ložnici. O hormonech jsem věděl teoreticky všechno. Teď jsem pocítil na vlastní kůži jejich ničivý vliv na soužití. Když byla Marta v sedmém měsíci, málem mě vyhnala z vlastního bytu, jen protože jsem jí nabízel úlevu hypnózou.

Odjel jsem se švagrovou na pár dní ke Königsee, aby si mohla o samotě odpočinout. Byl to můj první výlet s bystrou Mínou, jen ve dvou, pro oba velmi příjemný a podnětný. Samozřejmě ještě ve vší slušnosti.

Navenek jsem chtěl rozpolcené manželce dopřát klid.

S odstupem času ve svém jednání shledávám i vzdor. Odmítala mě.

FREUD (40) *Zralejší úvaha o kokainu*

Ještě se vrátím ke kokainu, jehož účinky mě zprvu nadchly, ale později zjištěná možnost adikce málem připravila o reputaci.

I když, na rozdíl od morfia, ta závislost není fyzická, spíše psychická. Ne únik z mizérie, ale naléhavá touha po opětovném povznesení.

Hrozivé jsou ovšem snahy generálů proměnit celé divize lhostejných branců v neúnavné a odvážné bojovníky přísadou kokainu do rumu. Bezstarostnost, přebytek energie, malá potřeba spánku, lehká smrt.

Bordeaux vylepšené výtažkem z koky, nabízené jako ‚Mariani víno‘, bylo ještě nedávno k dostání na každém rohu. Sám jsem ten lahodně přislazený nápoj nabízel svým pacientům, aby se uvolnili a více otevřeli. Po patnácti letech jsem užívání kokainu ukončil. Při své pevné vůli jsem se neobával závislosti, ale znepokojovala mě rostoucí razance při každodenních konzultacích, kdy je na místě trpělivost a mírnost.

Marta pochopila, že procházím nesnadným obdobím a podpořila mě. Sama také zkoušela přestat, ale postrádala potřebnou rozhodnost a jen si snižovala dávky a prodlužovala intervaly.

Moje manželka je obdivuhodná žena a snaží se žít správně i kvůli dětem. Mateřství ale často oslabuje libido. Tady příroda chybila.

Bezpečně ukrytá dóza bílých krystalků je mým prostředkem poslední instance. Kdybych měl namále a před sebou jen pár měsíců života, ne proti bolesti, ale ke zintenzivnění zbývajících dnů, bych začal znovu. A pořídil bych si hravé štěně.

FREUD *O rozdílnostech*

Jinakostí obyčejů a tradic se Židé od nepaměti zviditelňovali a urputnou snaživostí, více než samotnou vírou, odlišovali od okolí.

Nebyli jako některá etnika ‚horší‘ než hostitelské národy. Naopak. Když středověká omezení pominula, byli úspěšnější, čímž vzbuzovali jen další nevěřivost. Měli znalosti a kontakty a nelenili.

Nejsem Žid vírou, jen původem. Jako psycholog chápu, proč vznikají náboženství, i jak jsou rozvíjena a řízena. Lákají tajuplností zázraků a příslibem posmrtného života.

My na věčný život nevěříme. Pokračujeme jen v majetku a dětech.

Nepopírám možnost nadpřirozených jevů. Sám občas narážím na různé podivnosti, ale s něčím úplně z onoho světa jsem se nesetkal.

Přál bych si něco nevysvětlitelného zažít.

Stačil by docela malý zázrak, třeba jen levitace tady toho kalamáře, a všechno by se rázem změnilo, a náramně zjednodušilo.

Všechny mé pacientky tvrdí, že nějaký zázrak zakusily. Racionálnější muži redukuje nevysvětlitelné na velmi nepravděpodobné.

Nařízení, podle něhož mohl mít potomky v židovských rodinách jen prvorozený syn, bylo dávno zrušeno, ale ‚*numerus clausus*‘ platí skrytě dodnes. Třeba pro zájemce o studium na prestižních univerzitách nebo pro židovské absolventy, přijímané do profesních komor. Abychom na důležitějších místech nezačali převažovat.

Už Josef II. si uvědomoval význam podnikání, do něhož se zpočátku pouštělo jen nemnoho správců panství nebo schopnějších řemeslníků. Jakmile otevřel tuto možnost i našim lidem, skončil středověk.

Museli ovšem přijmout německá jména z doporučeného seznamu. Největší zájem byl o příjmení vyjadřující sílu, -berg a -stein, nebo o ta předponou něčeho vzácného. Silber, gold... V běžném oblečení nás dnes většinou rozeznávají jen podle těch jmen. My se poznáme hned.

JOHANKA (14) *Dospívání*

Chtěla bych být o pár let starší. Ne, abych se rychle vdala, ale aby mě nesebrali policajti, kdybych se vydala s kozou do světa, že jsem ještě dítě, a nevrátili mě šupem do domovské obce.

Nejdřív jsem uklízela za pár krejcarů, kde potřebovali, a ve zbylém čase četla noviny odložené na balení a na podpal.

Poslední dobou sloužím už jen v domě ‚u doktorů‘ na náměstí. Tam si mě oblíbili, protože jsem učenlivá a zastanu každou práci.

Pomáhám v bytě a teď už i dole v ordinaci a nejen s úklidem. Běhám za nemocnými se vzkazy a medicínami. Poznám, kdo je na tom špatně, a kdo přehání. Paní říká ‚hlavně když platí‘, ale pan doktor mi sám od sebe přidal, že mu šetřím čas. Také mi vybírá a půjčuje knížky, tu další kdykoli vrátím přečtenou a to je skoro každý den.

V sobotu k večeru ohřívám na plotně hrnce s vodou a celá rodina se koupe ve vaně vydlabané z jednoho kmene. Pro milostpaní se vykládá starou cejchou, aby si nezarazila dole třísku. Přilévám opatrně horkou vodu, splachuju jí vlasy a drhnu žínkou záda, kam už si nedosáhne.

Potom přichází na řadu pan doktor, toho mydlí manželka, pak dcera, ta se mydlí sama, a dva malí chlapi společně. Z jedné vody načisto.

FREUD *Vzpomínky na Příbor (Po třicítce...)*

Když mě rozbor minulosti mých pacientů zmáhá unikám do vlastních vzpomínek. Na Moravu přicházeli za lepšími výdělky hlavně Židé ze zaostalé Haliče. V Příboru jich byla asi stovka.

Neměli synagogu, ani ješivu, jen jakýsi shromažďovací dům, kde byla ve sklepě nezbytná mikve. Ženy různého věku i stavu vstupující do očistné lázně před novým stykem ... Co si v uvolnění svěřovaly?

Náhled do soukromí opačného pohlaví je druhé straně upřen. Možná bychom se divili, a ony také.

Městečko na svahu nad Lubinou a okolní kopce a lesy byly krajinou mého dětství, a později, krátce, i bouřlivého mládí.

Svůj vztah s Magdou vnímám po letech jako erotický i majetnický. Nebyla to láska s prolínáním zájmů, cílů a obdivu. Ta přichází později a ne každý je jí schopen, natož dva současně.

Kdybychom o lásce neslyšeli a nečetli, sotva kdo by ji hledal a prožil.

FREUD *Vzpomínka na první dceru (To mi bylo 31...)*

V říjnu 1887, ve druhém roce mé zatím nepříliš úspěšné praxe, se nám narodila dcera. Marta se stáhla ještě více do sebe, nejedla a nedokázala kojit. O poporodní depresi se tenkrát ještě nevědělo.

Se střídavým úspěchem jsem se ji pokoušel hypnotizovat. Styděla se za nemohoucnost a odmítala mé snahy. Připadala si prý jako výzkumný objekt. Časem trochu pookřála, ale i tak jsme raději najali kojnou.

Asi bychom neměli hypnotizovat vlastní manželky.

Novorozená Mathilda se nepodobala mým malým sestřičkám. Nebyla mírná ani hodná, celé dny prokřičela, jako by se jí na světě nelíbilo, zmítala se a zraňovala kojnou dásněmi. První odešla po čtvrtroce a druhá brzy po ní. Až ta třetí, přeplacená a chladně účinná, zůstala.

Na počátku lékařské kariéry jsem se zabýval nervovými poruchami dětí. Taková svéhlavost v tak útlém věku? To nevypadalo dobře.

Na jaře chtěla Líza, má věrná družka. Když jsem ji na kolečku odvezla k pohodnému, divil se, že jsem ji včas neprodala na maso, i když tvrdé. Zнала jsem ji od kůzlátka a byla s ní do poslední chvílky. Věděla, co se děje, ne že ne, a nechtěla mě tu nechat samotnou.

Holkám jsem řekla, že musím načas pryč, něco si vyřídit. Žádná z nich by se neodvážila odejít jen tak do světa, a nechtěla jsem se vyvyšovat. Přílnuly ke mně, ale já už byla dál.

Paní doktorová slzela, že takovou nenajde na posluhu ani na řeči, a dala mi šaty, které jí byly těsné, že do nich dorostu. Jsou pěkné, jen dost nápadné. Já raději zůstávám nenápadná, baví mě pozorovat svět sama neviděna, ale třeba jednou půjde Popelka na ples.

Panu učiteli jsem neřekla, že mám do Vídně adresu, i když loudil, že za mnou přijede. To tak, začínat na novém místě se starým záletníkem.

Sbalila jsem své věci do uzlíku, klíč od domku s lístkem poděkování hodila na děkanátu do schránky, a vydala se do Studénky k rannímu vlaku. Na kopci, kde se silnička lomí do vnitrozemí, jsem v chloumku podřepila a pohledem se přitom loučila s rodným městem. Osušila jsem se chomáčem trávy a v ranním slunci si všimla podivuhodných změn. Sbohem, mé dětství.

V Přerově jsem vystoupila a pozorně si prošla město, které jsem měla, nevím proč, vydávat za své bydliště.

Na vývěsce u dámského frizéra nabízeli až tři zlatky za dlouhé vlasy. Teta mi je zastříhávala, aby nevisely do dížky, ale pořád spadaly skoro do pasu. Chtěli mně vzít všechno, prý na paruky. Usmlouvala jsem dvě třetiny za dvojnásobek, a s lehkou hlavou a o dost bohatší vyšla do ulic.

Něco jsem už o Přerau nastudovala. Náměstí s podloubím a zámeček. Rozkvět od čtyřicátých let, kdy se město ocitlo na trati vybudované původně k dopravě soli z Wieliczky, uhlí z Ostravska a krmných volů z Hané do Vídně. Když se osvědčily přesuny pluků, rozšířila se i osobní přeprava. Teď odsud odbočovala trať na Prahu a zkratka do Brna.

Bylo horko a na plovárně pod mostem a u půjčovny loděk postávali muži v trikotech, pod nimiž se jim rýsovalo mužství. Některým ženám v koupacích šatech na protějším břehu vystupovaly hroty, ale většinou se také vycpávaly. Dříve bych si takových věcí nevšimla.

Na nádraží jsem přišla pro jistotu o hodinu dřív, a když vlak přijel, nastoupila do správného vagonu s dřevěnými lavicemi. Naproti seděla jen jedna postarší paní. Neodpověděla na pozdrav, asi pospávala.

Jižněji jsem nikdy předtím nebyla. Vlak uháněl podél řeky, která dala jméno Moravskému markrabství. Pod jezem, od něhož vedl náhon k mlýnu, upevňovali rybáři proutěné vrše. Konečně vidím ten vynález žen, díky němuž Slované, původně rybáři od Dněpru, přežívali než se naučili obdělávat půdu.

Ve škole jsem byla nejlepší. Pan učitel hodně věděl a měla jsem ho ráda, ale on mě asi ještě víc a jinak. Nejsem žádná netýkavka a už jsem prostudovala *Průvodce lásky*. Kdybych necítila touhu poznat svět a pár let počkala, nejspíš by si mě vzal.

Najednou jsem z ničeho nic cítila, že bych se měla otočit. Paní naproti spala a můj uzlík ležel netknutý vedle mě na lavici.

Dál jsem velkým skleněným oknem pozorovala ubíhající krajinu. Na stanicích, kudy vlak jenom projížděl, pokaždé zarachotily výhybky a výpravčí, jako figurky v červených čepicích, salutovali.

Znovu jsem měla ten divný pocit a zase nic. Posadila jsem se zpříma jako vzorná žákyně a odhadovala, kolik času mi zbývá, než vstoupím správnou nohou do nového života.

„Ještě půl hodiny,“ řekla ta paní, jako by četla moji otázku. „Chtěla jsem jen vědět, co jsi zač. Ty knihy vezeš někomu do Vídně?“

Než jsem stačila odpovědět dodala: „Ne, sama čteš, máš to v očích.“ Podržela dlaň nad uzlíkem.

„Je tam Snář a něco o zdraví ... A o lásce,“ usmála se. Nebyla už nejmladší, ale uměla se vylepšit šminkami jako máma, a taky hezky voněla. Ne výluhem z fialek, něčím dražším, ale jen tak lehounce.

„Vůně působí, jak potřebuješ. Třetí nejlepší dárek.“

„Jsem slušná holka.“

„Dárek by měl potěšit i toho, kdo dává.“

Třpytivé kousky jsem domyslela sama ... Co ještě?

„Seznámení. Někým, kdo tě zná, a ví o někom podobném.“

„Zůstaň nenápadná,“ radila mi ještě ta zvláštní paní ve vlaku.

Mě by si nikdo nevšiml, i kdybych byla celá v hedvábu.

„A neukazuj, co umíš.“

Moc toho ještě neumím, jen někdy dobře hádám. Nějak jsem uhádla, i kam patří ona, přestože jsem byla v pořádném cirkuse na představení se lvy jen jednou, v Novém Jičíně.

... Potom ještě v Příboru, když si tam nějací chudáci hladoví postavili záplatovaný stan, kde předváděli oslíky, cvičené pudly a různé kejkle.

Kdo neměl na vstupné, mohl dovnitř za trochu jídla.

Máma jim tenkrát nasypala všechny své drobné, mohli jí ruce zulíbat.

Ta paní ve vlaku ještě říkala, že se ve Vídni znovu narodím a čeká mě dvojitý život. Jeden slušnej by stačil. A dala mi papírek se svou adresou, kdybych něco potřebovala ... Prater?

To místo na Maria-Theresien-Strasse, přepsané z mámina posledního dopisu bude lepší. Numero osm? Tady, na rohu. Tolik pater a oken!

Podala jsem lístek správci. Zavolal manželku.

„Odkud jsi?“ zeptala se po našem.

„Od Přerova, prosím.“

„Z Moravy sem teď jezdí hodně děvčat. Kolik je ti let?“

„Patnáct,“ připočetla jsem si pár měsíců.

„Říkej šestnáct, mladší do služby neberou. Chceš buchtu?“

„Freud familie bydlí tam v tom vchodu,“ ukázal mi domovník.

„Pan doktor je takový ... No akurátní.“

Poděkovala jsem, popošla a našla správné dveře.

Na mosazné ceduli stálo:

Sigmund Freud

Ausserordentlicher Professor an der Universität

Konsultationen 9 – 12

Otočila jsem porculánovou kličkou zvonku. Nějaká namyšlená služka v čepečku mě poslala dozadu, ke vchodu pro personál a tam mi znovu otevřela. Lístek s podrobnostmi jsem schovala. Tady jsem sama za sebe. Služebná se pokoušela o němčinu, ale moc jí to nešlo.

Trochu jsem napovídala. Zamračila se. Chyba, nesmím být chytřejší.

Odešla pro paní. Po chvíli se vrátila sama a jen zavrtěla hlavou.

I tak jsem pěkně poděkovala. Však já si jinde poradím.

Vtom nahlédla do předsíně mladá dáma. „Co ty tady? Kolik ti je?“

„Bude mi šestnáct, milostivá paní.“

„Určitě. Ale kdy?“

„Cítím se na šestnáct.“

„To už je lepší. Odkud jsi?“

„Z Moravy.“

„Doma jste mluvili německy,“ konstatovala.

„Ne. To já sama, ve službě a tak.“

„Ty už jsi někde pracovala?“

„Od dvanácti jsem uklízela u lepších lidí.“

„Myslíš u bohatších.“

„Ne vždycky.“

Po chvíli přivedla trochu starší a rozložitější dámu.

Uklonila jsem se, vybavila si cedulku na dveřích, a přidala k pozdravu ‚paní profesorová‘. Podle boků jsem v ní rozeznala matku.

„Ukaž, co máš v té plachetce.“ Věci v uzlíku byly seprané, ale čisté.

„Ukaž ruce.“

Měla jsem je vydrhnuté a nehty zabroušené pemzou. Obě ženy na sebe s úsměvem pohlédly. Sestry, tak je to.

„Jak se jmenuješ?“

„Johanna.“

„Tu tady ještě nemáme,“ přikývla ta starší.

„Pojď se mnou,“ řekla ta mladší.

JOHANKA (15) *První den ve službě*

Velká běloskvoucí kuchyně obložená kachly byla úžasná, nikdy jsem nic takového neviděla. Z mosazného kohoutu vytékala bez konce čistá voda, přiváděná prý kamennými rourami až odněkud z Alp.

Dole žádné kbelíky, odtékala sama, kolínkem do zdi. A na pavlači nóbl záchody, kulaté litinové mísy s dřevěným okružím. Vlevo páni, vpravo dámy, menší místnůstky pro sloužící.

Postarší hospodyně se právě vrátila z trhu s košíky zeleniny.

Moje práce, pochopila jsem a přejela ostří nože ocílkou.

„Kam s tím, prosím?“ zeptala jsem se o hodinu později a ukázala na kupu chrástu a slupek.

„Na dvůr. Do popelnice.“

„Vy nemáte králíky? Škoda jen tak vyhodit.“

„Ani kozu, ty kozo venkovská,“ zasmála se kuchařka.

„Ve špajzu jsem viděla myš.“

„Zajdi dolů k domovníkovi, ať nám půjčí hladovou kočku.“

Po poledni nahlédla do kuchyně mladší z těch dvou sester.

„Ujde,“ pokrčila rameny kuchařka.

„Vyber jí nějaké oblečení, ještě poroste. A potřebuje vykoupat, ať nám sem něco nezanese.“

Chtěla jsem se ozvat, ale vzpomněla si na tu paní z vlaku: „Splývej!“

„Dnes není pátek,“ podivila se kuchařka.

„Mařka už zatopila pod kotlem,“ řekla ta mladá paní a odváděla mě dlouhou chodbou k bílým dveřím.

JOHANKA (15) *Koupel*

U nás na Moravě nejsme žádné špindíry. Umyvadlo z porculánu nebo alespoň smaltované a džbán na vodu mají nevěsty ve výbavě, zabalené v peřinách, a jádrové mýdlo už prodává kdejaký hokynář.

Myjeme se každý večer a jednou týdně úplně celé.

S pratetou Resi jsme užívaly sedací lavor, který nám odkázala moje máma. Stačil na všechno. Nahota mi nevadí. Ještě jsem netušila k čemu tu věc mám a už jsem ji ukazovala za školou klukům, jen co se napočítá do tří. Zadek byl sprostější, a tím i dražší, za dva krejcary.

Odložila jsem své věci na židli a ustoupila do rohu..

„Johanko?“

Pootočila jsem se s jednou rukou přes pučící prsa a druhou v drsném klíně. „Prosím?“

„Už jsi velké děvče.“ Paní zkontrolovala dlaní teplotu vody, zavřela kohoutkem přítok a podala mi kostku mýdla. Vonělo po konvalinkách. Nějak mi mokré vyklouzlo z rukou. Sehnula jsem se pro ně a vzápětí si uvědomila, jak mě ten pohyb zvýraznil.

„Nechám tě tu samotnou. Ty složené ručníky jsou pro panstvo, osuš se tady tím plátnem na háčku. Tvoje věci uloží pradlena do skřínky, abys měla co na vycházku. Mařka ti přinese oblečení do práce. Kdybys něco potřebovala, mé jméno je Mína Bernays. Pomáhám paní Freudové, když jsem ve Vídni. Má toho nad hlavu a teď ještě...“

Přikývla jsem vědoucně. Asi jsem ji překvapila.

„Už je to na ní vidět?“

„Ne.“

„Aha. Ty dobře hádáš. ... A kdo jsem já?“

„Mladší sestra milostpaní.“

„O hodně mladší.“

Ve dveřích se ještě ohlédla. „A nehraj si.“

Uklonila jsem se a až pak domyslela, co to dělá s prsy, kterým jsem v posledních měsících teprve přivykala, jako by mi ani nepatřily.

Když zaklaply dveře, vstoupila jsem slavnostně do své první lázně a pomalu se celá ponořila. Byl to úžasný pocit, být obklopená teplou vodou, skoro se v ní vznášet. Můj život dostával nový smysl. Rozkoš.

Jen jsem nevěděla, jestli se namydlit nejdřív, nebo až potom.

JOHANKA (15) *Každý den něco*

Snídaně bývaly stejné, k obědu a večeři se připravovalo pokaždé něco jiného. Čištění zeleniny a mytí nádobí bych stihla rychleji, ale nebylo dobré spěchat a potom postávat.

Po dvou týdnech jsem zjistila, že se některá jídla opakují, třeba hovězí špička nebo ‚židovský šnicl‘ z roštěnky. V pátek se vařilo dopředu.

Po západu slunce zažihala milostpaní svíčky, ale sedávala u nich sama.

Pana profesora jsem zahlédla jen občas z dálky, užíval hlavní vchod. Chvíli se věnoval malé dcerce, něco pojedl a většinu času pak trávil ve své pracovně. Šábés nebral vážně, pracoval i v sobotu. Nebo není psaní považováno za práci? Ty zvláštnosti mě zajímaly. O sobotách jsme musely být tiše, jen jsme si s holkami mezi sebou špitaly.

Z panské strany bytu se často ozýval dětský pláč a někdy proběhla kolem chůva s kruhy pod očima. Spala v dětském pokoji, aby byla malé stále nablízku. S ostatními dvěma služkami jsem se rychle spřátelila. Lůžka v našem pokojíku byla úzká a patrová.

To čtvrté horní zůstávalo zatím prázdné. Mařka tu byla nejdéle, přijali ji hned po svatbě, před dvěma lety. Růža nastoupila až po ní. Kuchařka s námi nebydlela, měla už rodinu. Přicházela časně ráno, odcházela až po večeri, a když zbylo, co by se stejně zkazilo, směla si to vzít domů.

Schválně jsem se vyptávala na všechno možné, poučování ji těšilo. Vysvětlila mi, co je košer a proč užíváme dvojí hrnce. Bílé smaltované na všechno od mléka, červené na maso, a že nesmějí být pohromadě.

Leopoldstadt je jejich oblíbená čtvrť, ne že by nemohli jinam. Cítí se tu dobře a po řeči hned poznají, kdo odkud pochází.

Na personálu vyžadovala paní Freudová němčinu, ale s návštěvami někdy přecházela do té jejich hatmatilky. Všechno si rychle zapamatují. Rozhodla jsem se pochytit trochu jidiš. Cítím, že se to může hodit.

JOHANKA (15 +) *Neřesti*

Pepa, nejstarší syn kuchařky, už u nás také pomáhá. Od podzimku nosí ze sklepa těžké kbelíky s uhlím, přikládá z chodby do kachlových kamen v panských pokojích, vynáší odpadky a běhá s posílkami.

S ostatními mluví, jen se mnou ne, ani když sama začnu. Z toho jsem usoudila, že ke mně něco cítí, ale byla to má domýšlivost.

Kdykoli odešla kuchařka na nákupy, seběhla Mařka do sklepa, jako pro brambory, a vracela se nápadně pozdě, celá uzardělá. Tu růjnou vůni jsem znala z mámina pokoje v Olomouci, když jsem tam za ní párkrát přijela. Jen jsem si nedokázala představit dcerku ze zchudlé lepší rodiny, která u Freudů chodila otevírat dveře a uváděla hosty do salonu, mezi mourem a pavučinami. Růža mi vysvětlila, že Pepa myslí na všechno. Má tam dole petrolejku a přes hromadu uhlí přehodí čisté pytle od brambor. Tolik o romantice ve městě valčíků.

„Už zase řve,“ zacpávala si uši Mařka.

Křik z dětského pokoje, zaléhal až do našeho pokojíku a zneklidňoval i mladice, které ještě nepoznaly mateřství. „Má záškrť, už podruhé.“

O nemocech jsem dost pochytala ve službě u příborského pana doktora.

Před odjezdem mi dal na rozloučenou pár zlatek a obrázkovou knihu *Zdravotního rádce*, kterou nejspíš zabavil nějakému příliš zvědavému pacientovi. Byly v ní i rozkládací modely lidských těl.

Hned jsem si prohlídla, co kdo má. Jak to pasuje dohromady, jsem už domyslela, vždyť jsem vodila Lízu k pohodnému, který měl na starosti i obecního kozla. „Kdy přijdeš sama?“ škádlíval mě. Před rokem si mě prohlídl od shora dolů a zpátky a zvažněl. „Já jen žertoval, slečinko.“

Jsem pořád stejná, vstřícná a veselá, akorát dorůstám a muži mě začínají vidět jinak. Ne, že bych o tu dospělost nějak stála.

FREUD *Vzpomínky na první roky praxe (Kolem 32 let...)*

Mathilda má zase záskrt. „Podruhé už by to nemělo být tak zlé“, říkal doktor Fliess, a lepšího laryngologa neznám. Nabídl zase přijet, kdyby se to nelepšilo. Opravdový přítel.

Píšeme si skoro každý týden. Ted' právě o hypnóze, ne k pobavení, ale jako nástroji poznání. Hodně jsem se o tom účinku vůle dozvěděl na stáži v Paříži, poslední rok před svatbou. Po návratu Marta žertovala, že si s ní mohu dělat, co si umanu. Vše, po čem tehdy ještě zvidavě toužila, mohla svést na moje nadpřirozené schopnosti.

Profesor Charcot užíval ve Francii hypnózu k léčbě hysterie. Trochu hysterická je občas skoro každá žena. Výrazné hysterky bývají vášnivé, protože nemají pochybnosti a věří jen svým pocitům.

Myslím, že hysterií trpí i někteří muži, ale bez toho vedlejšího efektu vášně. Jsme praktičtější po předcích, kteří po tisíce let vyráběli nástroje.

Já neotloukám pazourky, ale od dětských her v zámečnické dílně pod bytem v Příboru jsem šikovný. Logické myšlení se odvíjí od zručnosti. Schopnost hypnotizovat obdivuji u druhých, ale sám pokaždé neuspěji. Na rozdíl od většiny kolegů, kterým je vše jasné, mívám v hloubi duše lecjaké pochybnosti, a to narušuje soustředění.

Nedávná výstava electricity ve Vídni předvedla řadu nových možností. Parní tramvaje budou časem nahrazeny elektrickými a plynová světla obloukovými lampami. Lékaře na výstavě fascinovaly zvláště aplikace elektroterapie. I já načas podlehl kouzlu barevné záře z trubic a chvále obchodních zástupců. Nemocní také věřili, že jim jiskření pomůže, a kdekdo z kolegů ted' nabízel stimulaci těmi zázračnými aparáty.

Asi jako jediný jsem vykonal řadu důkladných pokusů sám na sobě, nahoře i dole, a včas prohlédl. Účinek spočíval v sugesci.

Snad jen šok z vysokého napětí by mohl vymazat nevíтанé vzpomínky. Ale se špatným by zmizelo i všechno ostatní. A za jakou cenu!

Už při padesáti voltech se mi svíraly svaly v křečích, a co hůř, jiné uvolňovaly. Jsem lékař duše, ne nějaký šarlatán a trapič.

V oddělené části jen pro lékaře, jsem poprvé viděl přístroj k úlevě od hysterie příklepovou hlavicí. Pravidelné potukávání, které by žádná ruka po delší dobu nedokázala, zajišťoval elektrizovaný magnet.

Mladé figurantky se střídaly na vyvýšeném lůžku, vždy po krátkém odpočinku, a jejich projevy uvolnění působily přesvědčivě.

Sám si někdy říkám, že co léčíme jako chronickou duševní nemoc, může být jen delší milostná deprivace. Zatím jsou ty mašinky drahé, ale jejich rozšíření by jednou mohlo ohrozit naši profesi a umenšit i roli zručných a znalých mužů jako strůjců výjimečných pocitů.

JOHANKA (15+) *Frei! (Ve stejné době)*

V neděli mívají služky v naší čtvrti půlden pro sebe. Paní nás poučila o slušném chování a připomněla být zpátky před devátou.

Ve vlastních šatech, uhlazených těžkou měděnou žehličkou ohřívanou na kuchyňských kamnech, vypadáme všechny tři úplně jinak.

Pro mě to bude první velká vycházka. Předchozí neděle jsem schválně pracovala, abych ukázala, jak mi na tom místě záleží, a také psala panu doktorovi a holkám ze školy. Žádné příbuzné už nemám a o otci nevím.

S úderem jedné jsme prošly domovními dveřmi a ve stejnou chvíli se z okolních domů vyvalily do ulic zástupy nám podobných. Na některé čekali šamstři, ale většina vyparáděných mladic zamířila k Dunaji.

Zachycovala jsem různé jazyky a všemu trochu rozuměla.

O Prátru už jsem samozřejmě slyšela. Wienerprater se nazývá celý ten velký park. Na procházky tam chodí dámy v širokých kloboucích se svými přítelkyněmi nebo s chůvami v uniformách a malými dětmi na zvláštních vozících. Náš řezník užíval podobný; tahal mu v něm čtvrtky masa bernardýn. Kolem nastrojených paniček projíždějí na koních páni ve fracích a oficíři v pestrých uniformách, a pokouší se svým zjevem předčít soky a upoutat protějšky.

Většinu návštěvníků zajímá hlavně severní část parku, Wurstelprater, pojmenovaný po směšné figurce Hanswursta, něco mezi Kašpárkem a Hloupým Honzou. Ve škole jsme měli loutkové divadlo. Hrála jsem dětem své vlastní pohádky a naučila se měnit hlasy.

Třeba jak obyčejná, ale chytrá holka, ke štěstí přišla. A proč by ne?

Stánky ve Wurstelprateru nabízely v létě obarvené limonády cucané slámkami a v chladných dnech horké skořicové víno, grog, nebo husté polévky podávané se zahnutými rohly.

Zámožnější návštěvníci si dávali bílé klobásy s křenem nebo obalovaný schnitzel rozklepaný přes celý talíř. Na promenádě nabízeli levantští obchodníci, obletovaní vosami, dětem růžový marcipán z formiček ve tvaru zvířátek, a mužům zaručeně povzbuzující plátky bílého tureckého medu s pravými mandlemi. Střelnice, rachotící kuželníky, kola štěstí a různé pohyblivé atrakce byly v provozu po většinu roku.

Největší zájem děvčat ovšem vzbuzovaly tančírny s muzikou. Někde vyhrávala dechovka, jinde vrzaly smyčce, všude bylo na parketu plno. Tu posedlost žen tancem jsem nechápala. Bylo to radostí z pohybu při hudbě, nebo chvilkovým opojením z povoleného objímání s muži, které nikdy předtím neviděly, a hned tak natěsno?

Možná si pro ně přišel poctivý řemeslník nebo obchodní příručí, ale spíš jen nějaký podomek ve svých jediných slušných nohavicích. Slyšet se v té vřavě nemohli.

Stačilo koupit holce červenou mašli nebo srdce z perníku a byla jeho.

FREUD *Vzpomínka na nejbližšího přítele (Po třicítce...)*

Nedlouho po svatbě se stal doktor Fliess, odborník na mé problémy s dásněmi, k nelibosti Marty, mým nejbližším přítelem a důvěrníkem.

Jako laryngolog přispěchal na pomoc až z Berlína, když jsme si zoufali ze záškrtu malé Matildy. Otok krku, kašel, ochrnutí patra.

Při vysoké horečce hrozilo poškození mozku. Zmínil, že bacilonosičem kapénkové infekce může být i kdokoli zdravý, a já se chtěl preventivně zbavit všech. V domácnosti nás bylo tou dobou jedenáct. Nakonec jsme drželi malou odděleně v dětském pokoji, kde s ní zůstávala jen chůva.

Oba jsme psali rychle, bez oprav, a vyměňovali si dlouhé dopisy každý týden. Kdykoli jsem ohříval vosk nad lihovým kahanem a pečeti dlem tiskl do červené kapky své zdobné iniciály, už jsem se těšil na odpověď, na ocenění mých originálních postřehů a duchaplností:

Vyšší myšlení se tradičně zabývalo smyslem a směřováním života.

Postupně přibývalo slov a ubývalo významů.

Platónův maxim: Moudrost, vůle a přiměřenost, už vyjadřoval vše.

Archimédés říkal: Dejte mi pevný bod a ... odvodím vše ostatní.

Rozum je prázdný, dokud se nezaplňuje zažitým a uváženým.

Souhrn všech našich prožitků vytváří osobní zkušenost, nejobjemnější složku naší identity. Jsme tím, co jsme viděli, slyšeli a cítili, ale hlavně promysleli, propojili a přidali do svých představ o světě...

Doktor Fliess byl i prvním čtenářem mých spisů před vydáním.

Jen počáteční neupravené verze jsem nedával z ruky. Zatímco skicy budoucích obrazů mívají více dynamiky než finální díla, neuhlazené texty odrazují i drobnými nedostatky.

JOHANKA (15+) *Rotunda poprvé*

V době slavnostního otevření Světové výstavy ve Vídni, někdy na jaře 1873 jsem přišla na svět. Máma přestala s tím, co, jak už tuším dělala, a nastěhovala se k tetě, která zdělila v Klokočově, naproti od Příboru, chalupu. Jizba, kuchyň, chlív, hnojiště, zahrada a zapšklé sousedky. Chápu, že se jí chtělo zpátky do živé Olomouce.

Po exhibici, určené k prezentaci Rakouska-Uherska mezi mocnostmi světa, ale narušené krizí a obavou z epidemie cholery, zůstal v Prátru úžasný monument. Na první vycházce do parku jsem spatřila na vlastní oči *Rotundu*, největší výstavní pavilon na světě!

Od dětství mě udivovaly klenuté prostory příborského kostela.

Pod prosklenou střechu haly Severního nádraží, kde jsem vystoupila z vlaku, by se jich vešlo několik. A pod nedohlednou klenbu Rotundy několik takových nádraží.

Po patnácti letech pozbyla výstavní plocha svůj prvotní účel.

Levou stranu užívala jízdárna k ustájení stovek koní, pronajímaných k projížďkám po parku. Vpravo obklopovaly hloučky sedláků, někteří v hanáckých krojích, přehlídku zemědělských strojů.

Tady by měla chytrá děvčata okouzlovat budoucí ženichy!

A uprostřed... Chvíli mi trvalo než jsem si, nad manéží a okružím stoupajících sedadel představila cirkusový stan, pod kupolí zbytečný.

Na plakátech kolem byla znázorněna divoká zvířata, žongléři, akrobati, kouzelníci, provazochodci, hypnotizéři... Cože!

O hypnóze už jsem slyšela. Pan profesor prý dokázal uspat pacientky pouhým pohledem a přiměl je vyzradit, co by na sebe jinak nepověděly.

To představení musím vidět! Ale kdy, a za kolik?

JOHANKA (15) *Rotunda podruhé*

Příští neděli bylo odpolední představení vyprodané, a z večerního bych se nestihla vrátit před devátou. Tolik jsem se těšila.

Ve zbývajícím čase mě napadlo navštívit tu paní z vlaku, která mi dala dobré rady. Ulice začínala honosně, ale končila ve shluku maringotek s fantaskními nápisy, většinou bez čísel.

Ukázala jsem lístek drobné baletce v tělovém trikotu.

Odtančila ke skupince klaunů, kteří na trávníku nacvičovali kopance s přemetem. Za nimi se zruděně popásali koně. Bez plandavých kalhot a červených nosů nepůsobili ti tatíci vůbec směšně.

Jeden z nich ke mně pajdavě došel: „Pro předpověď slečinko?“

Tak je to tedy. Přikývla jsem, abych se nezapletla do dlouhých výkladů.

Pár kroků mě vedl a pak ukázal k růžové maringotce s nápisem:

MADAM MITHRADA

Nemusela jsem klepat, sama otevřela, a na stolku už stály dva hrníčky.

„Čekala jsem tě. Co Vídeň? Leopoldstadt?“ uhádla.

„Vy přece všechno víte.“

„Nikdo neví všechno, jen Bůh, a ten se mnou nemluví.“

„Chtěla jsem do cirkusu, ale...“

„Ještě máš čas.“

„Měli vyprodáno.“

„Ještě pár let.“

„To už tu nebudou.“

„Třeba budeš s nimi,“ přistrčila mi šálek bylinného čaje.

Co říká? Já a někde u komediantů? Čaj chutnal zvláště, ve vlnách tepla jsem cítila, jak se uvolňuji. Maringotka byla ještě menší než pokoj pro služky. Takový protáhlý pokojík pro panenky a odshora dolů samé šuplíky a přihrádky. „Ve městě mám byt, kde přijímám návštěvy. Tady jsem začínala. A tady jednou skončím,“ dodala.

„Musí být úžasné všechno vědět,“ snažila jsem se zavděčit.

„Někdy je to hrozné.“

Tak začaly moje nedělní schůzky s Madam Mithradou.

Do cirkusu mě dostala příští týden bez vstupenky, do první řady, odkud jsem všechno viděla jako na dlani.

Akrobati stavěli pyramidy z těl a klaunové, provazolezci a iluzionisté udivovali svými výkony. Představila jsem si stovky hodin úsilí vložené do nácviku každé minuty podívané. Už tehdy jsem si vážila času.

Po baletní vložce, vyžadující jen co nejkratší sukýnky, zahrála kapela na balkoně tuš a oslnivé lampy, vynalezené prý kýmisi z Čech, pohasly. Když oči diváků přivykly šeru, vstoupil na pojízdné pódium, přitlačené zřízenci do středu manéže, uhrančivý muž ve fraku.

Něco jsem už o hypnóze věděla. Dobrovolníci, kteří důvěřovali své pevné vůli, byli zbaveni vědomí, a za veselí obecnstva prováděli různé trapné kousky než se, nic netušící, zase probudili na svých místech.

Mesmer II. měl vyšší ambice. Smekl cylindr, uklonil se do stran, a přitom si prohlédl přítomné. Zvolna obcházel manéž a občas pokynul někomu z obecnstva. Lidé se odvraceli, ale pokaždé našel nějakého odvážlivce nebo pošetilce, který přijal výzvu nebo byl očarován.

Jeho oběti udivovaly nevídanými činy. Zavalitý pán s brejličkami zatančil znenadání kozáčka a dvě paničky z opačných stran hlediště odložily klobouky a náruživě se zlíbaly. Hypnotizér obcházel přední řady a vybíral si další oběti. Přešel i kolem mého místa. Pak se zarazil, vrátil a upřel na mě pohled.

Neuhnula jsem očima. Cítila jsem jeho vnitřní sílu a soustředěně ji odrážela nazpět. Ustoupil, znovu pokročil a zkusil to ještě jednou.

Nepoddala jsem se. Potrásl hlavou a odkráčel jinam. Byla jsem tak vyčerpaná, že jsem zbytek představení moc nevnímala.

Cestou domů jsem zaťukala na dveře maringotky, abych Madam za ten zážitek poděkovala. Věděla, že se zastavím, a já věděla, že mě očekává. Usedli jsme k šálkům horké čokolády se šlehačkou, vídeňské specialitě. Sladké jsem teď potřebovala. „Co se ti líbilo nejvíc?“ zeptala se.

„Všechno. Bylo to úžasné. Ale hlavně ten ... Mesmer Druhý.“

„Franz Mesmer byl slavný okultista, před sto lety. Vrátil zrak mladé pianistce, slepé od čtyř let, a ona ho, ještě nezletilá, z vděčnosti svedla. Když je spolu nachytl otec, tak se polekala, že znovu oslepla.“

... Jak by si s takovým případem asi poradil pan profesor? napadlo mě.

Mithrada pokračovala: „Ten maďarský hochštapler předstírá, že je jeho potomkem, ale je to jen pouťový komediant. Mezi obecnstvem míval manželku, která mu napovídala a nakonec se dala mesmerizovat až do prádla. Dobře si žili, dokud neutekla ke kouzelníkovi z první části představení. Jenže pak ztloustla, nepasovala už do čarovné bedny a on ji nechtěl naříznout meči, tak musela pryč. Náš Mesmer si zatím pořídil nějakou mladici a tuhle už nepotřeboval, akorát že se ta nová dost rychle neoblékala, a když tam vrazila policie, měli malér.“

Čas zajímavě ubíhal. Mithrada zažehla petrolejku a já se lekla, že nedoběhnu před devátou. Nemusely jsme se domlouvat na příště.

O týden později mě Madam propašovala do zvěřince, kde měli zvířata z celého světa a stranou i zpotvořené lidi. Vyhlíželi docela spokojeně, zvykli si být sami sebou a měli i bez práce vystaráno. Do zadní části za plentu mohli jen muži. Vycházeli odtamtud s vytřeštěnýma očima.

FREUD *Vzpomínka na mořskou pannu (Po třicítce...)*

Eduard Silberstein, můj někdejší spolužák a veselá kopa, se po maturitě vrátil do rodné Romanie a začal spekulovat na obilní burze.

Občas přijížděl do Vídně ‚za obchodem‘, aby si oddechl od manželky, která ho zajistila věnem, ale jinak mu nepřála a byla trochu mešuge.

„Zdejší subrety nosí falešné šperky, ale mívají pravé cukání,“ říkal.

„U našich spořádaných žen tomu bývá naopak, ale žárlivostí vynikají.“

„Žárlivost souvisí s majetnickým pudem, ale i s pocitem pošpinění, zejména u těch, které si potrpí na úklid,“ poučil jsem ho.

„Přítom stačí vzít v úvahu výměnu buněk, nejrychlejší právě u sliznic. Každých pár týdnů dostáváme nové, nedotčené povrchy těl. To by se mělo učit v praktické biologii místo prvků,“ rozvíjel jsem ten postřeh.

„Bez výčitek svědomí z nevěř by ses neužil,“ prohodil kamarád. Návštěvu nejnovějších atrakcí v Prátru jsme si domluvili na sobotu. Šábés nedodržoval žádný z nás a bylo nepravděpodobné, že by mě v tom frivolním prostředí někdo z klientů zahlédl.

O mořských pannách jsem už slyšel, ale jako stoupenec Darwina pochyboval, že by v poslední době došlo k odštěpení homo aquatico od vývojového kmene člověka. Mořské krávy a ochechule, vyhledávané osamělými námořníky, spadají do jiné kategorie.

Akvárium se nepodobalo skleněným, jaké si pořizovaly do budoarů mé zámožné pacientky. Velká nádrž byla sroubená z fošen, se spárami vymazanými smolou, a pánské obecenstvo nahlíželo dovnitř kulatými lodními okénky. Pod vodou, zelenavě osvětlenou shora, spolu dováděly dvě mořské panny a jejich prsy, nadlehčované vlažnou vodou, nabývaly ideálních tvarů. Vzpomněl jsem si na svůj výzkum rozmnožovacího ústrojí úhořů na stáži v Terstu. „Nejspíš mají kloaku.“

„No to by byla změna,“ poznamenal světácky Eduard.

JOHANKA (15) *Ve službě (Ve stejnou dobu)*

Ve Zdravotním rádcí, od příborského pana doktora, jsem se ještě před odjezdem do Vídně dočetla o té dívčí zábraně a konečně pochopila, jak na to. Moc se mi to nelíbilo. Koza tam nemá nic, to vím najisto.

Ani Mařka už ne a tím se na nás dvě zbývající nevíňátka vyvyšuje.

Růža tu svoji nedotčenou považuje za nezbytný důkaz zachovalosti a nejcennější kousek nevěsty. Jiné věno nemá, jen pár cejch a lajntuchů.

Vdát se a zůstat na jednom místě s jedním člověkem mě neláká. Teprve se rozhlížím po světě a začíná mě to bavit. Povýšit někoho tím, že bude první? Nebo nic neříkat? Může to poznat? Co mi zbývá?

Pepa na hromadě uhlí nebo nějaký upocený tanečník po pěti pivech? V jednom nedělním odpoledni se nestihnu zamilovat.

Pan profesor je ke všem vlídný a snad už si mě i všiml, přestože tu jsem teprve pár měsíců, a personál najímá milostpaní. Dávám si záležet na spisovné výslovnosti a nehledím k zemi jako ostatní.

V kuchyni jsem se osvědčila, a dostávám další povinnosti.

Nejdřív jsem čistila jeho perka od bláta až do lesku. Ted' mu ještě podávám u dveří nazouvací lžici s držátkem z perleti. Když se napřímí, držím v jedné ruce jeho oblíbený klobouk, a ve druhé v prostředku hůl, s rukojetí směřující k jeho levačce. Ukláním se, ale i zdola vnímám jeho zaváhání. Pokaždé se podezíravě rozhlédne.

Cítím, že ví o něčem, co se ani na univerzitě neučí. Něco o těch holích?

To už podomek otevírá vysoké křídlo dveří.

Domácnost, s odchodem hlavy rodiny, vydechne úlevou.

FREUD (33) *Vzpomínka na provokující pacientky*

Procházkovou hůl, jako znak důstojnosti spíše než předčasné potřeby, užívám s rozpaky po té, co jsem, snad jako jediný odborník, zjistil.

Většina pacientů se při terapii mluvením uvolňuje, ale neotevívá úplně. To nejchoulostivější by přiznali jen při hypnóze, která se mi příliš nedaří, takže ji nedoporučuji.

Vždycky se ale najde pár výtečníků, kteří mě záměrně šokují svými extrémními fantaziemi i činy. Ženy dokonce častěji než muži, jako by se mě pokoušely eroticky provokovat. Poklesky svých kolegů odsuzují, ale chápu, že té ženské vyzývavosti někdy podlehnou.

Zaoblený konec rukojeti hole, ohnutý do protisměru, se zdá být pro některé mé pacientky ideálním nástrojem rozkoše vleže naznak. Hole jsou po ruce v každé domácnosti, a pokud by tato možnost vešla v širší známost, začnou je pálit jako kacířské knihy.

Získal jsem už dost nevíтанé publicity svými doutníky a změnil nákupní zvyky ve střední Evropě. Falické předměty ted' vidí veřejnost ve všem a mravopověstné paničky posílají ke svíčkařům a zelinářům své služby.

JOHANKA (15+) *Vynálezy žen (Ve stejné době)*

Náš pan učitel děvčatům nadržoval, protože věděl, oč to máme těžší.

Zmínil i nejpřínosnější vynálezy žen: Hřeben, cedník, váleček, valcha, naběračka, struhadlo, trychtýř... Vynalezla ty ohýbané hole, které jsem nakonec vycítila v hlavě pana profesora, také nějaká žena?

Jak jsem zvědavá, už jsem to také zkusila, když všichni v neděli odešli. Na holi byly připevněné mosazné štítky s reliéfy míst, která ten pán, co ji u nás zapomněl, navštívil – hotelů, rozhleden a vodopádů. Dřely mě mezi prsy a zvonily. Ty plíšky.

FREUD *Vzpomínky na taroky (Někdy po třicítce...)*

Při analýze vzpomínek mi naskakují i nesouvisející odbočky, kdykoli mozek cítí potřebu odlehčení. V mládí jsem hrával a vyhrával šachy. Proto mě asi bavily, tak už to bývá. Přijal jsem rozšířený názor, že tříbí mysl, a až později pochopil, že originální myšlenku vnesl do hry kdysi dávno její tvůrce a od té doby se už jen obměňuje cosi hotového.

Po třicítce jsem si oblíbil taroky, společenější hru pro více osob. Scházíme se u mě nebo u Königsteina. Předběhl mě sice s publikací o lokální anestezii kokainem, ale dovedu odpouštět. Zapomenout ne.

Ženy neodpouštějí, nejsou tak velkorysé jako my. Křivdy si hýčkají a připomínají je mužům po zbytek života.

Čtyřiapadesát listů od Piatnika nahrazuji pro význačnější návštěvníky originály z tiskárny Albrechta Dürera, darem od spokojeného pacienta. Ty bychom si měli dávat vycpat.

Naučil jsem se taroky i vykládat. Každý symbol nabízí představivosti příběh k rozvinutí. Jednou se opozdil čtvrtý hráč a Johanka, která nám dolévala kávu, zvedla upuštěnou kartu a zasunula ji na správné místo. ‚Líbil se mi ten obrázek,‘ řekla, když jsem se podivil.

Náhoda? Výběr karet je náhodný, ale jejich seřazení vyžaduje úsudek.

... Rozhodování s elementem náhody jako terapeutická metoda?

Jedna až pět na kostce půjdu, jako obvykle, domů. Šestka, zajdu večer do Prátru. A tři šestky za sebou? Neodvrátím se, když mě osloví žena.

Ale jak bych poznal, že je... Točí prý taštičkami, říkal Silberstein.

Šachové figurky dnes mívám s nelibostí. Připomínají mi léta zmarněná v osamění, kdy sem si ještě nevážil času a hrál sám proti sobě, místo abych promýšlel zajímavější věci.

Už ve středním věku v sobě nosíme tolik poznatků, že bychom mohli vyřešit mnohé problémy světa. Málokdo se ale odhodlá, sám od sebe, něco důkladně promyslet.

Chci uspět a nejen pro peníze. Aby měl můj život vyšší smysl.

JOHANKA (15+) *Matilda*

S poslední chůvou toho vřeštidla jsem se chtěla spřátelit, ale neměla čas ani zájem. Poslední dobou vyváděla malá víc než jindy. Nanny nakonec oželela mzdu, a se slzami v očích za sebou zabouchla dveře.

Paní Mína by si nějak poradila, i když o děti nestála, to se pozná, ale byla už pár týdnů někde na cestách a nikdo nevěděl, kdy se vrátí. Po hodině marného utěšování vrazila milostpaní do pokoje pro služky, podala nám dítě a odběhla si nasát špetku toho bílého prášku na nervy.

Růža s Mařkou se o malou přetahovaly a vydávaly něžné zvuky, ale nic naplat. Položila jsem jí dlaně na horké tvářičky. Zpozorněla. Zachytila jsem její pohled a upřela na ni oči. Ztišila se.

Nikdy jsem nedržela malé horké lidské mládě, jen kůzlata. Docela mě to vzalo u srdce, ale rozum napovídal něco jiného. Nesla jsem Matildu opatrně chodbou. Holky mě předběhly a zaklepaly na dveře ložnice.

Paní vyšla a zbledla, vyděšená tím tichem.

Vzpomněla jsem si na autoritativní hlas příborského pana doktora. Vždycky se mi dařilo napodobovat jiné lidi: „Chladné obkládky na tváře a na krk, po půlhodině vyměňovat.“

Služky odběhly vše zařídit, paní poslušně převzala usínající dcerku, a já se uklonila a odešla si promyslet, co z toho může vyplynout.

JOHANKA (15+) *Nazítří*

Vstala jsem dříve než obvykle a vlasy, které mi už dorůstaly, si stáhla do uzlíku, abych vypadala odpovědněji. Tušila jsem, co přichází.

Před snídaní si mě dal pan profesor zavolat do dětského pokoje. Seděl v křesle u postýlky s malou na klíně. Vztáhla svým směrem ručky.

Mlčky a mírně jsem k němu vzhlížela. Na dlouhé pohledy asi nebyl zvyklý. S děvčaty ve škole jsme hrávaly, kdo vydrží nesklopit zrak.

„Ty se mě nebojíš?“ řekl konečně.

„Máte laskavé oči.“

„A ty prý hojivé ruce.“

Podal mi opatrně své první dítě a bedlivě nás pozoroval.

Dopadlo to dobře, byla v pohodě.

Zlehka jsem ji pohladila dlaní, kterou jsem si o chvíli dříve ochladila v kuchyni na stěnách hrnce se studenou vodou.

„Umiš číst?“ zeptal se.

Neodpověděla jsem. Když si uvědomil nepatřičnost otázky, přikývl.

Měla bych přidat něco svého. „Když usne, mohla bych si číst?“

Vrátila jsem mu dcerku a naše prsty se setkaly.

„Paní už ti řekla?“ podivil se.

Když něco správně předvídám, říkám jen: „Někdy dobře hádám.“

„Kdybys mohla...“ začal pan profesor..

„Než se najde opravdová chuva...“ dokončila jsem za něj, uložila malou do postýlky a chystala se k odchodu.

„Odkud jsi?“ zeptal se.

S jistotou nabytou na průzkumné návštěvě jsem zalhala „Prerau.“

„Przerov?“ pokusil se o naši výslovnost. „Umim trochu moravsky.“

„Česky,“ upřesnila jsem německy. „Morava má jen nářečí.“

Potřásl hlavou a odešel se zeptat milostpaní, co jsem vlastně zač.

První kniha, kterou si teď musím přečíst je *Péče o dítě*.

JOHANKA (15+) *Chůvou...*

Dokud záškrť neustoupil a otoky nezmizely, trávila jsem s Matildou všechn svůj čas. Spala jsem jen po chvílích, v noci i ve dne.

Vzdáleně jsem vnímala postupně zlepšování a úlevu rodičů, ale teprve, když přijel doktor Fliess z Berlína a přede všemi mě pochválil, jsem si oddechla. Na konci každého týdne teď nalézám v obálce trojnásobek mzdy obyčejných služek. Stala jsem se dočasnou opatrovnící.

Nejsem chuva, jak se patří, spíš společnice té malé a trochu léčitelka. Zprvu jsem se jí lehounce dotýkala, aby se uvolnila, teď už stačí posílat s úsměvem hezké pocity. Začíná po mně opakovat první slova, a když se má čeho přidržovat, zkouší chodit. Snažím se ji všelijak zabavit.

V příručkách o dětech jsem nenalezla mnoho užitečného, žena sama vycítí, co je zapotřebí, ale otevřel se mi tím přístup do knihovny.

Pročítám rychle, nač přijdu. Nejraději se dozvídám o lidech a o světě.

Pana profesora zajímalo, kolik si z toho pamatují. Divil se, že asi víc než jiní, a ptal se na vzdělání mých rodičů.

Dělala jsem, že moc nevím, že jsem osiřela jako dítě o půldruhém létě. Prateta to s modlením přeháněla, ale ve všem ostatním mi dobře radila. Když Matilda večer usne, zlehka zaklepu a pootevřu dveře do ložnice k milostpaní, aby malou přes noc slyšela. Sama už zase chodím spát do pokojíku pro služky. Moje místo si přisvojila Bára, přibraná do kuchyně místo mě. Na horní palandě je mi líp. Ze stropu svítí elektrická žárovka, to má ve Vídni zatím málokdo. Mohu si po večerech číst.

FREUD (33) *Kolektivní povědomí*

Wilhelm Fliess je můj nejbližší přítel, ale nechtěl jsem ho zatěžovat dlouhou cestou, když už se malá lepšila. Přijel i tak, pochválil Johanku a dva večery jsme řešili náročná témata i běžné záležitosti našich praxí. Berlínská klientela se zdá být vyrovnanější než ta zdejší.

Kdykoli jsem požádán o konzultaci, přihlížím k bydlišti zájemců. Adresy naznačují typ a možnosti jejich obyvatel. Asi bych nestál o klienty ze čtvrtí překladových nádraží a přístavních doků. Ti naštěstí nemají na duševní problémy čas.

Leopoldstadt, kdysi nejlevnější část města, v záplavové oblasti mezi opevněným centrem a řekou, obývaná přistěhovalci ze všech koutů říše, se stává respektovanou částí Vídně.

Dunajský kanál, souběžné rameno řeky, kudy se valila každé jaro voda z tajících sněhů, byl regulován, ještě když jsem studoval na gymnáziu. Sledovali jsme, jak ta stavba pokračuje, a obdivovali píli pracujících. Funkci plovoucí bariery jsme pochopili až při první povodni. Obrovská dutá ocelová kostka, houpající se jindy pokojně na lanech u vstupu do kanálu, zatížená stoupající vodou dosedla na dno, a omezila průtok.

Z přístavů na dolním toku, z Romanie, sem občas připlouvaly snědé ženy. Nestály o práci a my nestáli o ně. Většina místních je zblízka neznala, ale co se vědělo, stačilo.

... Kolektivní povědomí? Předávaná nepřímá zkušenost?

Zdržovaly se kolem přístavu a bydlely pohromadě. Oživaly po setmění, tančily kolem ohňů, a kazily výdělky místním holkám.

Kolega z Berlína líčil podobně situaci kolem jejich hlavního nádraží. Nakonec jsme se shodli, že kdyby byli všichni lidé slušní a rozumní jako my dva, ubylo by stížností, ale sami bychom pozbyli výjimečnosti.

Asi po roce mě vzala paní Mína do města, ne abych jí nosila nákupy, ale jako sobě rovnou. Sama děti nemá, možná ve mně vidí dospívající dceru. Vynasnažím se ji nezklamat.

Pro přibývající peníze, které zatím nepotřebuji, mi pomohla založit konto. Banka byla honosná jako opera v Olomouci, samý mramor a pozlátka, a pán za přepážkou se klaněl a říkal mi milostivá slečno.

„Brzy budeš mít na věno,“ zažertovala Mína.

„Mě si nikdo nevezme.“ V přítomnosti své nastrojené společnosti jsem si připadala jako šedá myška.

„Budeš to mít těžké,“ připustila. Pak se usmála: „Jsi moc chytrá.“

Připomněla jsem si radu Míthradý: „Neukazuj všechno, co umíš.“

Prateta zase říkala: „Ženská musí znát své místo.“ Sama si ale nedala nic líbit a s panstvem se hádala. Na rozdíl od lidí, kteří přesně vědí, co a jak, nosím v sobě různé, třeba i protichůdné názory, a žiji s nimi v míru.

Nakonec mě Mína zavedla na Mariahilfer-Strasse. O té ulici jsem slyšela ještě na Moravě a opravdu! Ve výkladech stály figuríny žen, s dlouhýma nohama, útlými pasy a pikantními nosíky, jako živé.

„Jednou si je budou pořizovat místo nás!“ zamračila se.

Objímání figurín jsem si dovedla představit. Dřevorubci na Valašsku si vyřezávali z kmenů dvojáků lesní panny a občas si je mezi sebou vyměňovali, aby jim nezevšedněly ... „Pořizovat jen tak, bez lásky?“

„Co ty víš. Vždyť ještě...“

Asi jsem se trochu zarděla. Ta věc dole mně začínala vadit.

Ve výprodeji v té nádherné ulici osvícené obloukovými lampami jsem si koupila krásný kabátek, zvenku šedý, naruby modrý. Jako mít dva za cenu jednoho.

Nakonec jsme ještě poseděli v kavárně. Mína mi objednala kávu se šlehačkou a věneček, sama si dala černou kávu s bělavým likérem.

Vždycky se vyptávám nebo chci jako poradit. Něco se dozvím a druhé svým zájmem potěším. Vrátila jsem ji k tomu pořizování družek.

„Hloupým mužům, a těch je nejvíce, stačí hloupé ženy,“ řekla Mína.

„Ti moudřejší vědí, že jen chytré s nimi udrží krok.“ Pak ještě dodala:

„Čím je žena dál, tím méně má na výběr. Zbývají nám dvě možnosti.

Čekat marně, na sobě rovného, nebo slevit a brát z toho, co je k máni.“

Jako by se zalekla nemístných důvěrností, začala mluvit o něčem jiném. Za všechno jsem jí poděkovala. „Učím se od Vás.“

Od té doby jsme chodily spolu po městě každý týden, ale aby o tom u Freudů nevěděli. To mi nemusela říkat, znám své místo.

JOHANKA (16+) *Zasvěcení*

Nevím přesně, kdy jsem se narodila, jen rok. A muselo to být na jaře. Asi 1. dubna v den všech bláznů. Bude mi sedmnáct a nikdo není doma. Svlékla jsem se a zkoumala v zrcadle, co se změnilo. Nevešla jsem se tam celá, tak jsem si stoupla na stoličku. Pak mě napadlo sundat zrcadlo z háčku a opřít ho o zeď. Sklouzlo na podlahu, ale naštěstí se nerozbilo.

Jak tam leželo naplocho viděla jsem se rozkročená odspodu a bylo to hrozné! Tak vypadáme všechny, a přesto o nás muži stojí?

Matilda odpoledne spí, panstvo odjelo kočárem na jejich oblíbený kopec s výhledem přes celou Vídeň, a služky ve volném půdnu zamířily do Prátru k muzice. Chtěla jsem si půjčit z předsíně zase tu hůl se štítky zajímavých míst, abych si také udělala hezký výlet, ale už tam nebyla, nejspíš si ji vyzvedl její zapomnětlivý majitel.

V podstavci věšáku jsem našla jen deštník a dvě obyčejné špacírky. Deštník jsem zavrhla, i když měl nejvstřícnější rukojeť a půjčila si hůl, kterou měl pan profesor nejraději. V maringotce bych měla soukromí, ale rázovat při mém mládí po Vídni s oporou mi připadalo nepatřičné.

Trochu jsem se přioblékla, kdyby někdo nečekaně přišel, a pod sebe si půjčila z kuchyně utěrku na jemný porcelán. Vychutnávala jsem doteky cizího tělesa přidržovaného zpovzdálí hrudi oběma rukama. Zůstávala jsem na krajíčku, klouzala v jamce a snažila se nevzdychat nahlas. Bylo to stále krásnější a najednou ještě víc. Má jediná představa mužství byla ta věc, kterou mi nabízel na hraní pan učitel. Říkal, že si dává dovnitř křidu.

Znovu při smyslech jsem zkoumala následky. Bylo to tam pořád, ale otevřenější. Utěrka zůstala čistá. Vrátila jsem ji do kredence, hůl do předsíně, ustrojila se a z toho vypětí smyslů usnula.

Freudovi se vrátili z vyjížďky první. Pan profesor si mě prohlížel a milostpaní se ptala, jestli je všechno v pořádku.

„Četla jsem si.“ To už nikoho nepřekvapovalo. „Malá ještě spí.”
Matilda, probuzená našimi hlasy, se vybatolila na chodbu a běžela nejdřív obejmout maminku, jak jsem ji to učila. Paní byla spokojená a já směla do večera ven.

Motala jsem se známými ulicemi jako omámená, nepřítomně se usmívala a zakopávala o obrubníky. U Mithrady na stole čekaly dvě číše. Madam nakládala byliny do špiritusu a výtažky prodávala na různé neduhy. Teď sáhla pro kbelík s ledem od pivařů a vytáhla láhev šampaňského. Uvolnila s výbuchem špunt a nalila nám oběma perlivý nápoj. „Už?“ zeptala se významně.

„Tak trochu,“ řekla jsem popravdě. Vycítila podstatu činu, ale že jsem obcovala s oblíbenou špacírkou pana profesora, ji nenapadlo.

Dostala jsem při té příležitosti také dárek, lahvičku s růžovou náplní. Odšpuntovala jsem ji a dychtivě si lízla. Čím jsou medicíny odpornější, tím bývají účinnější. Mithrada mě se zájmem pozorovala.

„Co přijde? Povznesení nebo zase ty fantaskní představy?“

„Spíš odejde, jestli to mazání vypiješ.“ veselila se.

Až teď jsem pochopila, že mi odlila trochu prostředku proti vzklíčení. Jak dovedou být ti dobrosrdeční komedianti zlomyslní!

Zítřka bude o mé prostoduchosti vědět celý Prátr.

„Neboj, nikomu nic neřeknu.“ Pozvedly jsme sklenky a přitlukly si. Bylo to mé první šampaňské a hned napoprvé mi zachutnalo.

FREUD *Magda ve snech (Po třicítce...)*

Martu jsem brával do restaurantu na vrchu Kahlenberg s vyhlídkou na západ do údolí Dunaje a na východ přes celou Vídeň. Jinam nechtěla. Mým ideálním doprovodem na delší výlety se stávala její setra Mína. Vymyslela trasu, probrala jízdní řády, a rezervovala hotely. Její přínos byl organizační, já vše financoval.

Platba za nocleh ve dvou pokojích, byla úlitbou dobrým mravům. Jednou, v plné sezoně, jsme museli vzít poslední volný pokoj a poprvé strávili celou noc na manželských postelích oddělených jen pelestí.

Náhodné doteky v polospánku byly obohacující zkušeností, ale moc jsem se nevyspal. Ráno se Mína zeptala: „Kdo je ta Magda?“

Zřejmě jsem mluvil ze spaní. „Jedna pacientka, nevím si s ní rady.“

„Asi nymfomanka,“ poznamenala.

To Magda nebyla, jen smyslná. Nemohla tušit, jakým byl pro mě ten první zážitek předělem. I když jsem napodruhé vše napravil, stále se mi ve snech vracel ten jedinečný pocit zasvěcení.

JOHANKA (16+) *V našem pokojíku*

Když jsem povýšila na chůvu a vychovatelku, přijali na mé staré místo Barboru. V pokojíku pro služky teď spíme čtyři. Oblékat či svlékat se můžeme v tom stísněném prostoru vždy jen dvě, zbylé dvě polehávají na palandách a pokřikují na své polonahé družky.

Mařka už ví, co a jak, ze svých návštěv ve sklepe, a ta nová také není žádná začátečnice. Na předchozím místě za ní chodil šamstr až do bytu, kdykoli odjela rodina na venkov za příbuznými. Stěžovala si, že postele pro služky mají na šířku jen dva a půl ‚střevíce‘, méně než kuchyňský pult, a dvěma k poležení nestačí. Obvyklá pozice při milování tak byla uprostřed matrace napříč, s nohama nahoru a on vestoje.

Hned nám to obě předváděly. Barbora ztratila balanc, padla na Mařku a už tu byla další možnost.

V uzlíku jsem přivezla do Vídně kromě prádla, křížal a ořechů tři knihy: *Zdravotního průvodce, Snář a Důvěrníka lásky*.

Moje polubydlící projevovaly největší zájem o příručku lásky.

Kromě vysvětlení rozdílností v obrazové příloze, obsahovala kniha i řadu návodů praktických návodů pro různé situace, seřazené po sobě. *Jak přilákat pozornost muže, Jak přijímat lichotky a odmítat naléhání, Co si ověřit nástrahami, Jak nápadníka zpomalit, ale nezastavit úplně...* V poslední kapitole bylo varování: *Až po svatbě!*

Kamarádka tu příručku asi nedočetla. „Mařka se bude vdávat,“ řekla jsem Míně, když jsme se po jejím návratu z cest míjely v předsíni.

„Musí, nebo chce?“ zastavila se.

„Ona chce, on musí.“

„Znáš ho? Co dělá?“

„Uhlí a tak.“

„Uhlobaron?“ usmála se Mína.

„Třeba nás Pepa ještě překvapí.“

„Pepa!“ zakryla si teatrálně obličej. „Vždyť ještě nebyl na vojně!“

„Taťky teď v míru neberou, kdo by zatím živil rodinu.“

FREUD (33) *Vzpomínka na výlet s Mínou*

Po Dunaji dopravovaly lodě náklady hlavně do Prešpurku a do Pešti. Osobní parníky vozily výletníky proti proudu, do Kremže a dál.

Povodí Rýnu pokrývá severozápad Evropy, povodí Dunaje jihovýchod. Se švagovou jsme zajeli rychlíkem do Pasova, a příští ráno se chystali zpátky luxusním parníkem. Cesta po proudu zabrala jen jeden den.

Levné hotely v okolí všech nádraží užívají obchodní cestující s kufry vzorků, kteří dlouho dlouho do noci dovádějí s veselými návštěvami.

Ubytovali jsme se v dražším podniku, přímo nad soutokem Dunaje s Innem, a před večerí na chvíli ulehli.

V uvolnění jsem Míně vyprávěl o stydlivém klientovi, kterému stačilo naslouchání přes zeď. Pořídil si lékařský stetoskop, a uplácel recepční, aby dostal pokoj vedle mileneckých, ne manželských párů.

FREUD *Prodejné ženy (Úvaha pro vlastní potřeby)*

O prodávání lásky vím dost od svých pacientek. Většinou se prodaly jen jednou, za zajištění na zbytek života.

Magda byla hezká, veselá a hodná, ale jednoduchá vesnická holka. S tím děckem v sedmnácti, co nedožilo, měla smůlu, a když mi bylo přes tři roky a její teta se pohádala s našimi, odešly obě dvě bůhvíkam. S někým se zapletla, skončila v Olomouci, nebyla práce, co jí zbývalo. Nejstarší řemeslo? ... Ne. První jsme byli my, šamani.

V padesátimilionovém císařství se jich nabízí půl milionu. Každá stá? Dokonce padesátá. V horších časech přibývají a zlevňují. Postávají na rozích, shánějí kunčafy po hospodách a nádražích a odvádějí si je do sdílených brlohů nebo jen do tmavých koutů.

Ty pohlednější, s krajkovým prádlem v lepších podnicích, už mají zdravotní knížky. Dostanou za hodinu poležení víc než ‚fabričky‘ za celý den dřiny vestoje, a zbylý čas jen počekají, aby bylo na výběr.

Některé dokážou i chytře konverzovat a vychvalovat pomyslné tělesné i duševní přednosti zákazníků. Lichotkám, na něž nejsou z domova zvyklí, muži dychtivě naslouchají a všemu věří.

V životě žen je první nevěra větším mezníkem než první milování. Každý další úlet je pak už snazší, jako každá krádež po té první.

A první nabídka těla za peníze předurčuje všechny další.

První mužova návštěva za úplatu není totéž. Nehledá jen potěšení a úlevu, sbírá praktické zkušenosti. Jako medik jsem dychtivě studoval těla žen i mužů, živých i neživých, abych porozuměl, jak fungují.

Návštěva veřejného domu za svobodna pro mě nepřipadala v úvahu, nemusel jsem řešit morální dilema. Jako mizerně placený asistent jsem míval na svobodárně k večeři česnekové topinky, a co zbylo, padlo na knihy. Moje intelektuální zvědavost byla silnější než erotická. Dnes už vím, že jediné milování vydá za atlas anatomie, a únavu z vlažných manželství rozptýlí občasná nevěra.

Propojení mysli a těla teď zkoumám na svých pacientkách a jsem za to dobře placen. Ideál čistoty je ušlechtilý, ale nepraktický. Zkušenosti s druhým pohlavím, s namlouváním, poznáváním, ale i s rozchody, posilují mužům i ženám odolnost. Ničivou žárlivost nalézám u málo zkušených jedinců, u začátečnic a začátečníků.

Sám jsem už ‚vybouřený‘ a ten stav považuji za klad.

Od sladké Magdy k temperamentní Míně, s nejlepšími roky mužnosti v pohroužení do duševní práce, po boku předvídatelné matky svých dětí, které si vážím, ale která mě už dávno nevzrušuje.

Ani já ji.

FREUD *Intelektuální veřejné domy? (Improvizace s Mínou)*

Sex za úplatu, původně asi v naturáliích, byl běžný od počátků lidstva. Nejde-li o úzkostlivé typy, trpící špatným svědomím, nepředstavují tyto styky z psychologického hlediska větší problémy.

I když se stanou návykem, nedochází ke zvyšování dávek. Častost je i u solventních jedinců omezena tělesnými limity a rizika jsou spíše zdravotní než morální.

Přestože existují účinné bariéry, ve fázi vzrušení ztrácejí muži zábrany.

Vpodvečer jsme s Mínou zamířili do historického centra Pasova a náhodou objevili místní uličku lásky.

V té době tam bylo asi více zvědavých turistů než zájemců o služby.

Marta a Mína žily v mládí na předměstí Hamburku. Moje zbožná manželka se všemu erotickému vyhýbala, a abych ji směl vidět při svíčkách v noční košili, musel jsem si ji vzít.

Její náruživější sestru přinejmenším inspiroval nemravný Reeperbahn. Pochopila, že milování musí být trochu perverzní, aby nezevšednělo. Mohl jsem s ní mluvit o čemkoli a ráda experimentovala.

Později večer, v uvolnění bok na bok, jsme probírali všechno možné.

„Proč neexistují *intelektuální veřejné domy*?“ napadlo mě.

„Kam by chodili duševně deprivovaní muži na placený důvtip, který doma postrádají?“ navázala Mína pohotově.

Představil jsem si veřejný dům ATHENA s růžovou sovou nad mísou vtípné kaše ve znaku. „Mohla bys tam šéfovat.“

„Kde bych sehnala personál na potřebné duševní úrovni?“

Napadlo mě, že bych o jedné inspirativní věděl.

Ráno jsme nastoupili na kolesový parník. V první třídě jsme obývali luxusní kabinu s balkónkem, z něhož byl ale vidět jen jeden břeh.

Většinu času jsme nakonec trávili na přídi, na horní palubě, odkud byl výhled dopředu i na obě strany. Mína vytáhla z cestovní kabely mapu a triedr. Co chvíli jsme míjeli nějaký hrad, zámek či klášter.

Proplouvali jsme soutěskou Strudengau, dramatickým údolím Wachau a míjeli klášter Melk. Vlevo, na terasách jižních svahů, se zelenaly vinice, vpravo ovocné sady, na březích se rozkládaly malebné vesničky a na silnicích podél řeky bylo rušno. Silná loď, unášená navíc proudem, nechala za sebou i poštovní dostavník tažený přepřahovanými klusáky.

V Kremži jsme na chvíli přistáli a mohli se projít po pevné zemi.

Vykouřil jsem ten den jen pár doutníků a zaznamenal do notesu řadu podnětných poznámek nově vynalezeným perem na cesty, které píše bez namáčení, praktickým dárkem od Míny.

Po opulentním pozdním obědě jsme si na chvíli zdřímli. Vzbudil jsem se první a ve světle pronikajícím dovnitř kulatým lodním okénkem si všiml, že Mína přibrála.

Vypadá čím dál líp a dobře jí to myslí. Co víc si přát.

Matildě budou v říjnu tři roky, chystá se oslava. Předloni ještě neduživé a vzdorovité dítě si teď povídá s dospělými a rodičům dělá radost. Milostpaní čeká druhé a je trochu přecitlivělá.

Řekla jsem Míně, co jsem vycítila, že s každým dalším to bude mít snazší, a ve zdraví se dočká šesti.

„Šesti! A tím ji mám uklidnit?“

„Poporodní deprese,“ vzpomněla jsem si na něco přečteného.

„Co ty o tom můžeš vědět,“ podivila se Mína.

Cítila jsem, že nás čekají horší časy, ale raději jsem mlčela.

Mathilda slyší na Matilda i na Tilda. Učím ji, aby se zabavila sama, jako já od mala. Pak už se nikdy nebude nudit. Konečně mám více času pro sebe. Jen ji jistím a přitom si mohu číst. Knihy s romantickými příběhy mi půjčuje Mína. V knihovně si vybírám náročnější četbu a zkoušela jsem i spisy pana profesora. Nejdřív mě udivovaly učeností, teď mi připadají zbytečně rozvláčné.

Narozeninová oslava s třípatrovým dortem se nevydařila. Rodina, včetně Matildina dědečka Jacoba a babičky Amálie, čekala v parádním pokoji. Zapálila jsem na dortu tři svíčky a kuchařka vpustila dovnitř oslavenkyni. Místo, aby běžela ke své matce, radostně obejmula mě. Postrčila jsem ji k milostpaní, ale už bylo pozdě.

Po večeři mě paní Freudová vzala stranou, poděkovala za výpomoc, vyplatila mi řádně dva týdny odstupného, a popřála dobré pořízení na novém místě. Nějak jsem to očekávala a měla už kufřík sbalený.

Byt Mithrady se nacházel v široké ulici nedaleko od zastávky parních tramvají, které postupně nahrazovaly koňky, za nimiž posílaly paničky služky, s lopatkami a kbelíky, pro hnojivo na muškáty.

Měla pro mě povlečeno a na nic se nevyptávala. Skoro se zdálo, že jí ten vývoj přichází vhod, že má se mnou nějaké plány. Přenechala mi volný pokojík a už příští večer jsem, v tmavých šatech s náznakem krajkové zástěrky, obsluhovala dámy dychtící znát svoji budoucnost. Sledovala jsem Mithradu při práci. Když vykládala karty, nedívala se na stůl, ale pozorovala návštěvnice.

Ani do křišťálové koule nehleděla, zajímaly ji odrazy tváří. To já nemusela. Už když jsem je vpouštěla naskakovaly mi jejich starosti a přání. Po chvíli přestala Madam sledovat po očku zákaznice a zkoušela je odpozorovat ze mě.

Vím, že dokážu lidi dobře odhadovat, ale dokážu je i ovlivňovat?

„Mohla bys mě nahradit,“ řekla Mithrada, když odešla poslední.

„Mě by nikdo nebral vážně.

„Zatím můžeš dělat médium. To dokážou i obdařené děti.“

V posledním roce jsem o nadpřirozených věcech hodně četla. Také jsem místo jednoduchých vět zkoušela mluvit složitěji, trochu jako pan profesor, ale po svém. To mě bavilo nejvíc.

FREUD *Nadčasová úvaha o humoru*

Humor má tři stupně:

Vymýšlení vtipů – to je židovská specialita.

Rozeznávání – to dokážou i bystřejší Rakušané.

A pak je tu černá díra humoru, doslovnost. Ne, že by se Němci rádi nezasmáli, třeba, když někomu v lepší společnosti spadnou kalhoty.

... Znáte tu, jak Rebeka dala Izákovi do kalhot kýchací prášek?

Ženský humor začíná slibně, ale v důsledku mateřství klesá na úroveň dětské jednoznačnosti. Veselost vychází ze srdce, humor z hlavy.

Chytré ženy se naučí smát s muži, jen o vteřinu později.

Humor nás vede určitým směrem a nakonec ukročí k nečekanému vyústění ... Že by se tím kýcháním nakonec prozradil někdo třetí!

Většina lidí vystačí s prvním, co jim samo naskočí do hlavy. Nám se při všem protivěnsství daří, protože myslíme dál. Probíráme různé možnosti a nacházíme nové příležitosti.

Na nečekaných obměnách stojí duchaplnost. Postřehy, které nadchnou bystřejší menšinu, většina obvykle ani nepostřehne.

... Nachytá manželka svého muže, profesora jazykovědy, se služkou:

„Jsem překvapená, co tady vyvádíš!“

„Nesprávně. Já jsem ten překvapený. Ty jsi udivená.“

Anekdota je příkladem úsporné a originální prezentace myšlenky.

Má formu, gradaci a efekt, mnohem větší než její formát.

Pro muže bývá humor důležitější součástí života; častěji ho zachycují a užívají, a mylně se domnívají, že jim zvyšuje hodnotu.

Veselý člověk potěší vícekrát; zabit může být jen jednou.

Johanka s tou její zvědavostí a hravostí nikdy nezestárne.

Humor také spojuje ty, co k sobě patří. Promluví s Martou.

MARTA (27+) *Před druhým porodem*

Mám před porodem a bojím se, že neobstojím, že mě zase přemohou ty černé nálady. Tentokrát se ale nenechám hypnotizovat!

„Jak ti je?“ zeptal se Sigmund u snídaně.

„Nic moc.“

„Po druhé to bude snazší.“

„Asi bychom měli zamluvit kojnou,“ řekla jsem rozpačitě.

„Nechceš to přece jen zkusit?“

„Nejsem dost silná.“

„Tak se poptej. Nebo co ta...“ naznačil rukou nabývající holku, která u nás před časem sloužila.

„Mařka? Sousedka ji načapala ve sklepě na hromadě uhlí!“

„Nejlepší jsou mladé dívky z hor. Třeba z Beskyd...“

Zase ten jeho rodný kraj! Ale ano. Prvních pár let, než se naučí německy, nemohou odmítnout. „Pořád hledám někoho k Matildě.“

„Nikoho jiného nechce?“ uhádl.

„Johana je šikovná. Až moc. Malá se k ní upíná. Pořád si o něčem povídají, mají spolu tajemství...“

FREUD *Nadčasová úvaha o chůvách*

Chůvy mívají na děti ve formativním věku velký vliv. Tráví s nimi více času než rodiče, a ty dobré jim to dobré ze sebe předávají.

„Zkus to s ní ještě,“ požádal jsem mírně Martu.

Obvyklý boj o vliv v rodině, určitě si s tím poradí. Myslím Johanka.

Chůvy bývaly běžné ve šlechtických rodinách, jinde si matky zakládaly na schopnostech zvládnout všechno samy.

Ujaly se až před sto lety, zprvu v Anglii. ‚Ze spratka udělá gentlemana nanny a internátní škola,‘ říkají. Později se z praktických důvodů, i jako doklad vyšší společenské úrovně, staly fenoménem celé Evropy.

Jako odborník na dětskou duši vím, jaký vliv mají nejbližší lidé na formování osobnosti v útlém věku. Matka a otec? Ne. On vydělává, ona je vytížená nebo čeká další dítě. Chůvy přivykají děti na první intimní doteky a někdy i opatřují první zkušenosti jejich starším bratříčkům.

Nadbytečný personál je společenský závazek. Pomáháme lidem, kteří jsou na tom hůře a hlavně – jsme jim příkladem.

Nadpočetné dcerky z chudých venkovských rodin přijíždějí do Vídně s nadějí na lepší život. Doufají, že tu naleznou i hodného muže a založí rodinu. Z úředních statistik vyplývá, že třetina z nich skončí s dětmi, ale bez manžela, v bídě někde na periferii.

Vzdělaná Mína začínala jako vychovatelka, později dělala tajemnicí zámožným dámám. Teď už si může dělat, co chce. Od matky, kterou přesvědčila, že se opravdu nemíní vdát, dostává splátky z věna, takže si už nemusí přivydělávat doprovodem senilních šlechticů.

Já žádného tajemníka ani písaře nikdy nepotřeboval, na všechno stačím sám. Ani bych kolem sebe nestrpěl někoho, kdo by mě znal tak zblízka.

Mína byla od počátku naším častým hostem. Teď tu má svůj pokoj, vidáme se skoro každý den, a občas spolu vyrážíme na výlety. Zprvu jsme jezdili ve třech, ale Marta teď zůstává raději doma s dětmi.

‚Musíš si odpočinout,‘ naznačuje Mína. kdykoli vycítí můj neklid. Odpočívát v nečinnosti nedokážu, leda na cestách, v jejím doprovodu.

Propuštění Johanky znamenalo švagrovou více než manželku. Přes rozdíl věku a společenské úrovně jsou si blízké.

Sirotek, ještě napůl dítě, žádné školy, kde se to v té holce bere? Tři chůvy od svéhlavé Matildy utekly, jen ona ji zvládla vlídnou trpělivostí jako moudřejší starší sestra.

JOHANKA (17) *Návrat*

Milostpaní vyslala služky, aby mě vyhledaly, že snad budou vědět kde. Holky byly rády, že mohly ven i ve všední den.

Brzy mě našly, kde jinde než v cukrárně v Prátru. Ne, jak očekávaly, usouzenou, ale nad pohárem pistáciové zmrzliny.

Hned jsem objednala, na co měly chuť, vyslechla novinky a navedla je, aby si užily volna a pár dní mě ještě jako hledaly. Přihodila bych jim trochu peněz, ale kdovíco by si o mně pomyslely.

Madam Mithrada mi nabídla kromě ubytování i velkorysý příjem za výpomoc s tím jejím čarováním. Mně se ale zatím na starém místě líbí, a občasné příkoří mi stojí za občasnou společnost mého mentora.

Po týdnu nepřítomnosti jsem v pondělí ráno zašla k Freudům, všechny mile pozdravila, nic nerozváděla, a hned se ujala svých povinností.

Malá se mi vrhla do náručí. Pan profesor se rozzářil, vztáhl ke mně ruce, ale pak se ovládl a chtěl jen vědět, jak jsem se měla ‚na dovolené‘.

„Už se mi stýskalo,“ pohladila jsem Matildu dlaní a jeho očima.

Milostpaní neříkala nic. V mém postavení jsem nemohla očekávat omluvu. O to snadnější byl můj večerní odchod.

„Bydlím teď ve městě, ale ráno přijdu vždycky včas,“ postavila jsem paní domu před hotovou věc. „Dobrou noc.“

JOHANKA (17) *Po setmění*

Madam Mithrada věští zámožným dámám budoucnost v mysteriózně dekorovaném bytě ve Stubenviertel. Do Prátru odtamtud není daleko a na obytném konci všichni vědí, že jako jediná mohu do jejího vozu.

V zadní části maringotky je šatna s kostýmy, klobouky a parukami. Nejvíce mění vzhled vlasy. Baví mě být navenek někým jiným a uvnitř zůstat sama sebou. Přicházím jako nenápadná služka, kterých je tu na sto tisíc, a odcházím skryta pod kapucí jako někdo jiný. Odhalím se až v pravé chvíli, na pravém místě ... Tomu pravému? Stěží.

V Příboru chodí místní po setmění s lucernami. V Olomouci udržují vojáci po celou noc ohně v železných koších na křižovatkách ulic. Plynové osvětlení zaváděné teď ve Vídni je velké zlepšení, ale v Prátru, s většími rozestupy kandelábrů, zůstává uprostřed tma.

V nevině vyhlížející taštičce na zrcátko a pudřenku ukrývám i nůž. Ne tenký do srdce. Široký, blýskavý, ale neškodný od Lojzy ‚Luigiho‘, vrhače nožů ‚tucet za sebou, rychle a těsně‘. Čepel zajíždí větší částí do rukojeti a zranila by jen mělce. Úlek a pár kapek krve k vystrašení stačí a za ohlášení nestojí.

Zatím jsem ho nepotřebovala, leda na loupání těch šťavnatých pomerančů, které sem teď přivážejí Arabové přes Terst. Rozvívám, co mě zajímá nejvíc – vodit lidi pohledem a tichým hlasem. Vhodná slova mi naskakují sama, jen rozchody musím ještě vylepšit. Nemohu ukázat: ‚Tamhle něco letí!‘ a zmizet za křovím. Hledím jim do očí a přitom se snažím podchytit jejich představivost. Šeptám něco zajímavého, a když se zasní, vybledám do ztracena.

FREUD *Vzpomínka na výpravy s Mínou*

V Terstu jsem byl poprvé ve dvaceti letech jako student na stipendium. Ve dne jsem ve stanici mořské biologie zkoumal zblízka odporné úhoře a večer na korzu zkoumal zpovzdálí místní krásky. Měl jsem načteno tisíce knih, ale oslovit neznámou ženu jsem se nepřiměl.

Záviděl jsem svým necitlivým spolužákům, kteří dokázali zastavit na ulici kohokoli. V projevení zájmu mi bránily obavy z nevhodnosti, ale asi i z odmítnutí.

Po několikaletém manželství s domáckou Martou, která nestála o žádné nové zážitky, byl Terst obvykle první zastávkou na výpravách s její podnikavější sestrou. Po poledni jsme dorazili z Vídně, odpoledne vyjeli ozubenou tramvají na kopec nad přístavem, odkud bylo vidět na obzoru zakřivení země, a pak poseděli v Caffè degli Specchi.

Večer jsme od stolku před restaurací na nábřeží posuzovali vzájemnou vhodnost korzujících párů a později, v jednom ze dvou hotelových pokojů pokračovali v našich hrách. ‚Kterou sis vybral? Tu tmavou?‘

‚Tu taky. A co ty?‘

‚Všichni by se sem nevešli.‘ Vzrušení je přenosné z kohokoli na kohokoli jiného. Ráno jsme pokračovali do Benátek a dál.

FREUD *Úvaha o antice*

Od dětství mě fascinovala dávná historie, Řím, Řecko, Egypt...

Starý zákon a islám zakazují zpodobňování, proto jsou historicky bohatá místa ochuzená o obrazy a sochy.

Už dávno si mohu dovolit cestovat kamkoli, ale nikdy jsem nebyl se svou zdatnou průvodkyní dále než v Itálii. Bylo nám tam dobře, asi jsme i trochu zlenivěli, a do náročnějších míst se nám nechtělo.

Jeruzalém dal životu vyšší smysl, Atény přenesly pomíjivou krásu do trvalého umění, Řím poskytl všemu pevný řád.

Někdy přistě? Sám varuji své pacienty před otálením: ‚Utíká vám život!‘ I mně ubíhá den za dnem stále rychleji. Práce s myšlenkami uspokojuje výsledkem, ale v hlubokém soustředění mizí čas rychleji než někde na novém místě, nebo v zajímavé společnosti. I s různými pacienty ubíhá čas jinak. Ty nudné příliš neposlouchám, myslím na něco něco svého a jen přizvukuji. U záletných žen, přicházejících si ulevit od špatného svědomí, zbystřím. Jsou v poklescích ženy horší než muži?

Určitě. Měly by být záštitou morálky, která prospívá rodinám a dětem. Svá selhání si navíc vždy nějak zdůvodní. Nechávám je při falešných vysvětleních. Není na mně moralizovat, ale zklidňovat.

Konzultace probíhají v místnosti, která je současně mojí pracovnou. Police a římsy jsou přeplněné stovkami drobných artefaktů z cest i od vídeňských starožitníků. Některé jsou možná falza, naštěstí nevím které.

Zájem o historii ve mně probudil už v dětství Schliemann, který na základě Homérova eposu našel pod vrstvami hlíny pozůstatky Tróji. Jeho vykopávky připomínají moje nálezy v podvědomí, také skryté pod nánosem balastu. Nic tak úžasného tam ale neodkryji,

Dříve jsem ty kousky otíral jelenicí, potom mi Johanka ukázala, jak mohu šátečkem vyčistit i záhyby. Nestáli jsme jako jindy proti sobě, ale bok po boku, cítil jsem její teplo.

Egypt mě fascinuje podobností s dneškem. Zbožňování osob vládců, nedodržování pravidel vyššími kastami z pocitu nadřazenosti, sklony k incestu, mezi sourozenci i mezigeneračně.

Přiznání důležitosti sexu už v dávných časech dokládají zvýrazněné pohlavní znaky sošek, na rozdíl od pozdějších snah Řeků a Římanů odlišit se od barbarů právě kultivovaným zdrobňováním orgánů.

Odvážnější výtvořky vystavuji v popředí a sleduji reakce příchozích. Někteří se usmějí, někteří odvrátí, některým se rozšíří zorničky. Návštěvníci vnímají moji exhibici jako sbírku uměleckých předmětů. Já se dotýkám těch kousků s pocitem cestování v čase.

Nejbližší je mi užíváním ohlazená soška Měsíčního boha, s náznaky rysů paviána, vyjadřující rovnováhu mezi instinktem a zvažováním.

Duševno neúplně překrývající primitivní vášeň...

Nad pohovkou pro klienty s ideou *Ulehni a rozjímej, vstaň a konej*, s brokátovým přehozem a polštáři, visela původně rytina libanonského Baalbeku. Jupiterův chrám vybudovali Římané na mnohem starších základech z hrubě otesaných kvádrů a samotnou velikostí ohromovali příchozí ... Jako já tou nadměrnou čekárnou pro jednoho dva klienty?

Abych při naslouchání nezáživným výlevům svých pacientů neusínal, nesedám už v pohodlném ušáku, ale ve tvrdším křesílku, zády ke zdi, za podhlavníkem jejich měkkého gauče.

To uspořádání napodobují i moji následovníci a nelze už je změnit. Měl jsem od počátku klienty posazovat a poležení vyhradit terapeutům, znaveným každodenní snůškou pošetilostí a smýšlenek.

FREUD *Vzpomínka na hovory s Fliessem (Po třicítce...)*

Základem psychologie je porozumění, jejím limitem manipulace.

Podstatou manipulace je předvídání reakcí druhých a příprava cesty, kterou se z nezbytnosti nebo kvůli zdánlivým výhodám sami vydají. Předpokládáme, že vychytralí jedinci manipulují slabšími osobami ku svému prospěchu. Kladná manipulace je ve skutečnosti častější, jak ze strany osob v dominantním postavení, třeba rodičů, tak ze strany těch, kteří se snaží pomoci. My přesahujeme odborností, i nadhledem své bezradné pacienty. Přesto nesmíme podlehnout pokušení přetvářet je podle svých představ. Ani k lepšímu!

Wilhelm se považoval za intelektuálně rovnocenného se mnou na základě stejného počtu sepsaných vět, ale chyběla mu má představivost.

Cykly, kterými se zabýval, nepochybně existují. Srdcebití, dýchání, den a noc, střídání ročních období ... Nikdy by ho ale nenapadlo uvážit třeba svět, ve kterém by docházelo k říji v delším cyklu. Bakchanálie, bitky nebo nový řád? Dražby? Pořadníky? Loterie?

Jeho další teorie se týkala nosogenitálního spojení. Až později jsem si vybavil pacientky, kterým někdo „nevoněl“. Parfémy á la Wherter, navozující údajně neodolatelnou fixaci, nakupují ženy už sto let a až po rozborech, odhalujících výtažek z růjných králíků, od nich upouštějí. Každý reagujeme na jinou vůni. Tou mojí byla sladce upocená vůně Magdy. Vrací se mi i teď, když už možná ani nežije.

Jako odborník na ústní dutinu mě Wilhelm zrazoval od těch patnácti doutníků denně. Nekuřáci nechápou, že nejde jen o nějakou libůstku, ale o prostředek, který soustřeďuje duševní energii a navyšuje výkon. Oba jsme byli v těch časech třicátníci. Vše podstatné jsem řešil s ním, a s manželkou jsme probírali jen každodenní záležitosti. Marta na mého přítele nepochopitelně žárlila a všelijak ho očerňovala. Může být silný intelektuální vztah formou duševní nevěry?

Kdyby šlo o prolnutí muže a ženy, tak snad. Ale většina z nás by se stejně raději smířila s duševní než s tělesnou nevěrou.

JOHANKA (17) *Porozumění (Ve stejném údobí)*

Moje schopnost odhadovat druhé a přizpůsobovat se, v nich vzbuzuje pocity sounáležitosti. Myšlenky jim přímo nečtu. Vycituji, co mají za sebou a před sebou, a k čemu se upínají.

Dělám nedokonale, ale rychleji totéž, co pan profesor.

Přenos, ten stav otevřenosti a důvěry, který on buduje dlouhé hodiny, dokážu navodit ve chvílce. On nabízí úlevu vysvětlováním minulosti, já překrývám zátěž minulosti náhledem nadějně budoucnosti.

Tuším, že za sebou zanechávám ‚nevysvětlitelné a neopakovatelné‘, a kdybych se na konci těch epizod nevytrácela do zapomnění, táhlo by za mnou časem procesí poblouzněných mužů i pár žen.

FREUD (33) *Akční paměť, z dopisu Fliessovi*

Okamžité a většinou správné rozhodování jedinců v záležitostech, které zabírají institucím celé roky, umožňuje akční paměť, formovaná jako síť znalostí a zkušeností, doplňovaná četnými návraty v průběhu času.

Nejde o nějaké rozbory, ale o využívání asociací, které na vysokém stupni vědomostí nabíhají samy. Paměť se liší víc než inteligencí.

Podle Darwina by měli tvorové zvýhodnění paměti šířit tyto dispozice dál, ale připomínky předchozích výprasků je vedou k ústupu.

V soupeření o rozmnožení jsou vzpomínky nevýhodou a zvířata s lepší pamětí vždy brzy vyhynou.

Váš nový císař Wilhelm je náturou voják, který potřebuje zapomínat. Náš Franz Josef, rozhoduje osobně o mnoha maličkostech na velkém území. Má skvělou paměť, ale chybí mu razance, a přílišnou rozvážností prohrává všechny své bitvy.

FLIESS (30+) *Vnitřní svět, z dopisu Freudovi*

Ideje antických velikanů jsou jednoduché a jasné a tím i pravdivější. Filosofům novověku už nelze tak bezvýhradně věřit.

Pod Tvým vlivem se učím zvažovat vše znovu. Žijeme na první pokus, ale promyšlet cokoli můžeme vícekrát.

S bohatým duševním životem se nemusíme obávat samoty, nudy, nemoci ani stárí. Chápu, že vlastní myšlení nezaručuje vždy správnost. Zvláště v období sebeprosazování (puberta, emancipace) převažují impulzivní reakce: ‚to nenávidím, bez toho nemohu být‘.

Na rozdíl od paměti a inteligence, které lze poměřovat, myšlení je spíše prostředek, postup. S rozletem uvolněného myšlení si uvědomuji, jak krásný život mi začíná a jak málo času mi zbývá.

JOHANKA (17) *Předmyšlení*

V jedné z příruček *K úspěchu*, kterými pan profesor tak pohrdá, jsem našla návod *Jak uspět lepším vyjadřováním ve třech krocích*:

Nejprve udržovat plynulost řeči bez ohledu na kvalitu a rychlost.

Potom zlepšovat kvalitu obsahu bez ohledu na rychlost.

Nakonec při udržování plynulosti a kvality zrychlovat.

Sama bych ještě přidala: O úspěchu ve většině situací rozhoduje málo:

‚Požádej, nabídní, řekni, zkus, tohle ne, ještě jednou‘ a podobně.

Zdvořilost vystačí se třemi slovy: ‚Děkuji, dovol, promiň.‘

Běžná řeč předbíhá myšlení. Učím se před vyslovením zkontrolovat větu v hlavě, a zatímco mluvím, v duchu už si připravuji další.

Ráno a k večeru chodí pan profesor za malou Matildou. Mazlí se s ní, ale víc mluví se mnou. Bezděčně přejímám jeho styl. Když spustím v pokoji pro služky dlouhé věty o nitru, holky myslí, že ho napodobuji pro smích. Ta slova mi ale naskakují sama a učená mluva mě baví.

Psychologie není považována za vědu, protože každý případ je trochu jiný, a závěry nelze ověřit opakovaním. Pokud by i ve všem ostatním byly přijatelné jen identické zkušenosti, neměli bychom se o co opřít a svět by se zastavil. Ke zobecnění musí stačit ‚velmi častá‘ podobnost.

Zvládám i čtyřicet konzultací týdně. Předností analýzy je neviditelnost a dlouhodobost. ‚Svěřování‘, povýšené vědou na terapii, se stává módou.

Někomu zklidňuji neurózy, někomu potlačuji psychózy, někteří ani nepotřebují pomoc, spíš já jejich peníze. Lékařská zkušenost dokládá, že zámožnější pacienti vyžadují, při stejné diagnóze, delší léčbu.

Ochraňované dcerky ze zámožných rodin, nepřivyklé překonávat překážky a křivdy, se v reálném světě hroučí. Vracím je zklidněné do života, ale zkušenosti, zvyšující odolnost, jim nemohu předat.

Neúčtuji stejně. Odhaduji možnosti klientů a rozhoduje i zajímavost případů. Jediné problémy řeším zdarma a bohatým hypochondrům ceny nadsazují. Neprotestují. Platí-li více, věří, že dostávají více.

FREUD (34) *Vzpomínka na Johančin Snář*

Sny mě udivovaly bohatým obsahem od dětství, ale teprve na odborné úrovni jsem pochopil jejich jedinečnost jako samovolných projevů podvědomí. V té velké neprobádané oblasti jsem vycítil i potenciál pro budoucí vývoj psychoanalýzy. O svém úmyslu prozkoumat a osvětlit vše, co je o snění známo, jsem nikomu z kolegů neřekl. Stačilo by jen zmínit téma ‚interpretace snů‘ a hned by se všichni vrhli tím směrem.

Inspiraci mi poskytla Johanka, která se ptávala Mathildy hned po probuzení, než se vzpomínky rozplynou: ‚O čem se ti zdálo?‘

Chůva není tak úplně služka. Přes námitky manželky jsem ji začal zvat ráno k rodinnému stolu a trochu se vypytať.

Zprvu jen opakovala, co od malé slyšela. Později začala přidávat vlastní vysvětlení, třeba: ‚Když se jí zdálo o houbách, nemyslela ty z lesa, ale dřevěný hříbek, na kterém viděla Barboru látat punčochy. Zklidňuje ji pozorovat domácí práce.‘

Jednou, když byla manželka pryč, jsem se Johanky zeptal na její sny. Odběhla, myslel jsem, že ze studu, ale vrátila se s knihou výkladů.

Lekl jsem se, že mé nadějné téma už někdo zpracoval! Dychtivě jsem SNÁŘ rozevřel, ale nemnoho českých slov, která jsem pochytil v dětství, nestačilo. Přistrčil jsem stránku Johance k překladu:

„Postel viděti – šťastné rodinné zázemí.

O židlích sníti – značí brzkou návštěvu.

Sen o koupeli – zbavíš se nepříjemného.

Sám sebe ve dveřích zřítí – nejistá budoucnost...“

Naivní lidové výklady, ale způsob propojování souvislostí mě přivedl k základní koncepci budoucího díla!

FREUD *První úvahy o snech*

Vždy jsem tušil, že duševní život pokračuje i ve spánku a sny, které jsou jeho projevem, otevírají nejpřímější náhled do podvědomí.

Lze předpokládat, že jedinci s nadprůměrnou pamětí, mívají i bohatší podvědomou paměť, a ráno si vybavují více ze svých nočních vizí.

V průběhu terapie teď vedu pacientky i k jejich snům. Podrobněji si je vybavuje asi třetina. Druhá třetina má jen zlomky vzpomínek, a ty zbylé tvrdí, že nemají sny vůbec. I tak sbírám dost materiálu.

Domýšlení chybějících částí a jejich logické propojení vyžaduje spíše představivost než odbornost. Interpretací se nabízí více, podobných, různých i zcela opačných. Týž sen lze vykládat jako přínos nebo ztrátu, radost či smutek, stvrzení lásky nebo náznak rozchodu. Mnohoznačnost je výhodou. Umožňuje nám vybrat terapeuticky nejvhodnější verzi.

Ve výpovědích dětí o jejich snech jsem očekával upřímnost a opomněl všelidskou tendenci zvyšovat si důležitost nadsazováním a přidáváním. U dětí je nevěrohodnost ještě problematičtější než u dospělých, protože všemu, co říkají, upřímně věří. Johanka to shrnula: „Hodně si vymýšlí.“

JOHANKA (17+) *Sny...*

Když prosí Matilda o pohádky a mě ty stále opakované báčorky nudí, vkládám do vyprávění různé své výmysly.

Začnu třeba o Karkulce, které se nechce do černého lesa, odbočí kolem jezera, rozdrobí chléb do vody, připlují ryby a vezmou ji mezi sebe, ona uvolní z nastražené sítě jejich královnu, dostane tři přání, a nepromarní je jako hloupá rybářova žena. Chce se naučit vznášet, aby viděla vše i shora, číst myšlenky a nalézt zrcadlového muže.

Sama si pak říkám, co bych s těmi možnostmi dělala ...

Když jsem občas sdílela s mámou postel, budila mě prudkými pohyby a křičela ze spaní. V tom nepohodlí a přerývaném spánku jsem měla více snů než ve své postýlce. Zvláštní. Jako by nepohodlí prospívalo snění.

Představy souvisí s tím, o čem přemýšlíme před usnutím. Můžeme si tak volit téma, na které se nevědomí v noci nejspíš napojí.

Nejraději mám chvíle usínání a probouzení. Snažím se je prodloužit a učím se samovolný proud představ usměřňovat.

FREUD (33+) *Vzpomínky na pokrok v rozbořech snů*

Jako racionální skeptik nevěřím v možnost nepodložených předpovědí. I když ... Ve výkladech snů mají Židé tradici. Už Josef v Egyptě vyložil faraonovi sen o sedmi tučných a sedmi hubených kravách.

Sny přinášejí nápady umělcům i inženýrům. Jsou tvůrčím procesem, pokračujícím ve spánku. Myšlenky a postřehy, které nosíme v hlavě se v polospění někdy propojí, zapadnou do sebe, a začnou dávat smysl.

Tu noc před svatbou s Martou jsem si ve snu bral její mladší sestru. Podvědomé přání? Myslel jsem, že se probouzím, ale i to byl ještě sen, který pokračoval až k nepřijatelnému konci. Náhoda či předzvěst?

Dětské sny, od pronásledování a padání, až po pocity neviditelnosti a všemohoucnosti, bývají v pubertě vystřídány ryze erotickými sny.

Po tom, co jsem poznal Magdu se vším všudy, zůstávám ve snech věrný jejímu tělu. Patříme k sobě už jen ve vzpomínkách, ale navždy. Dlouho jsem bojoval se svojí naruživostí a až manželství otupilo moji vášeň.

Své teze neváhám osobně vyzkoušet. Před publikací o kokainu jsem s ním osobně experimentoval a k analýze druhých jsem přistoupil až po poctivé analýze vlastní minulosti.

I možnosti ovlivňování a zachycování snů zkouším nejprve na sobě.

Řekové zřizovali orákula, kde se zámožným zájemcům, pod vlivem omamných nápojů a v uvolnění z milování, odvíjely bohaté sny, které byly v průběhu noci zachycovány souležnicemi a pak ráno vykládány Pythiemi, moudrými delfskými kněžkami.

Možná bychom na to také měli být dva. Ve spánku by se mě přiléhavě občas dotkla s otázkou: ‚O čem?‘ a vše zachytila k pozdějšímu rozboru. Mohl bych na výletech požádat Mínu, ale ona na takové věci moc není. Johanka zachycuje a vykládá sny mé dcerky. Je to jen služka. Ale jaká!

JOHANKA (17) *Večer v Prátru*

Ve všední den se park před setměním vyliďňuje. Zůstává otevřeno jen pár stánků s občerstvením a do uzavírací hodiny vyhrává v dosluhující dřevěné budově s tanečním sálem dechovka. Před vchodem pokuřuje skupinka dobře oblečených mužů, žádní sluhové nebo nádeníci.

Procházím kolem nich a cítím, jak mě přejíždějí očima, hodnotí a odmítají. Opodál postává trojice pohledných žen s krátkými sukněmi a zvýrazněnými rty. Dnes večer jsem záměrně šedá myška.

Neohlížím se, ale cítím, že se jeden z mužů přece jen odpojil a vyšel, jako by si chtěl ulevit. Pak změnil směr a vydal se za mnou.

Mezi dvěma plynovými lucernami jsem ukročila stranou, nechala ho projít a pak se tiše vydala za ním.

Na křižovatce několika cest zaváhal, mávl zklamaně rukou a obrátil se nazpět. Vyšla jsem ze tmy. Udiveně mě pozdravil a trochu ustoupil. Ten náznak dobré vůle jsem ocenila. Muži neradi opouštějí obsazené teritorium. ‚Ztratila jste se?‘

Po dvou letech ve stimulujícím prostředí Vídně se začínám nalézat. Nabírám životní zkušenosti od Míny a Mithrady a hlubší postřehy i od pana profesora. Hlavně pak o všem znovu přemýšlím.

Malá Matilda po obědě spí a já se v té době starám o čekárnu.

Lepší pacienti nechodí přesně. Pokud musejí počkat, nabízím kávu a zákusky. Nevedu řeči, to se mi nesluší, ale často spustí sami, jako by jim ta blahosklonná pozornost k pouhé obsluze dělala dobře.

Odhaduji je z jejich chování více než ze vzhledu a k upřesnění mi stačí pár slov a tón hlasu. Odpovím a něco příhodného dodám.

Třeba: ‚Lepší je mít špatné sny, ty se dají vylepšit, než nemít žádné.‘

Chvilí trvá, než mě začnou brát vážně. „A co vy?“ ptají se nakonec.
„Hodně čtu a kromě obrazů mi teď ve snech naskakují celé věty.“
„Mě v noci probouzejí nepříjemné vidiny.“
„Myslete při usínání na něco hezkého.“

Ukloním se a odcházím s podnosem. Přichází pan profesor...

Co všechno může člověku proběhnout hlavou za pár vteřin! Ten mladík přede mnou stále čekal na odpověď. Poslala jsem mu očima vlídnost.
„Je pozdě, musím se vrátit.“

„Mohu vás doprovodit?“ Zamířili jsme k východu z parku. Koutkem oka jsem v povzdálí zahlédla zase toho vyzáblého muže s kolárkem. Když zjistil, že nejsem sama, ustoupil do tmy.

Můj společník se rozpačitě zeptal: „Vy asi nejste...“

Tu otázku dostávám samotná v Prátru často. Ne, alespoň zatím ne.
„Čekám na něco ... jedinečného.“

„Jak to poznáte?“

„Poznám, co není.“ Slušný mládenec z dobré rodiny: „Studujete?“

„Za dva roky budu doktor umění.“

„Ani doktor, ani umělec ...“ nasadila jsem snivý tón Mithrady, který užívala, když vykládala budoucnost. Stále mi však chyběla její jistota.
„Skončíte jako profesor na gymnáziu. Nevelký plat, ale stálý příjem a prázdniny. Dobrá partie. Nevěsta bude hrát na klavír a věno také přijde vhod. Čtyři děti, půl na půl.“ ... Jak tohle všechno mohu vědět? Není to žádným osvícením shora, jen si všímám, vycituji a domýšlím.

„Nic víc?“ povzdechl.

„Dobrý život vám nestačí?“

Pohledným mužům se raději vyhýbám. Odrazuje mě jejich sebevědomí, posilované snadnými úlovkami, ale hlavně – nepotřebují pomoc. Blížili jsme se k osvětleným ulicím města. Docela mě zaujal, ale teď musím vylepšovat rozchody.

Zpomaloval, zastavoval, v hlavě už si chystal pozvání na příště.

Pohládila jsem ho očima a zašeptala: „Pokračuj a zapomeň...“

Zasněně kráčel dál a já odbočila k postranní brance.

Cvičím bezdotykové rozchody s vytěsněním. To slovo jsem pochytila od pana profesora. Také vymazává lidem vzpomínky, ale on jednotlivě, ty nežádoucí.

Vzpomínky na mě se proměňují v neurčité, snad hezké pocity.

Nevyzpytatelné impulzy z podvědomí napovídají ženám v nejrůznějších situacích, od nákupů až po výběr manželů, ale jen ve smyslu ano/ne.

Ženská intuice neprobírá podrobněji možnosti. Nepochybuje, prostě ví.

Mužská intuice, či spíše instinkt, staví na souhrnu zkušeností. Třeba ta moje, profesní. Rychlé závěry ze stovek případů, které jsem vyřešil. Nemohu ale klientovi říci: ‚Vy nemáte komplex méněcennosti, vy jste méněcenný‘. To bych měl v ordinaci i v kapse prázdnou.

Nestojím o hlupáky nebo slabochy bez ega. Psychoanalýza vyžaduje dostatek podstatného materiálu. Myšlenky, vzpomínky, představy.

V prvních třech letech se formují v podvědomí naše budoucí postoje, převážně z pocitů, a spíše nekonkrétně. Ve školních časech nemáme na sebezpyt čas ani pomyšlení. Teprve když převládnu hormony se zabýváme sami sebou. Puberta je důležitá konkrétností prožitků

Podvědomí odráží niternou podstatu člověka poctivěji než vědomí, které je poplatné tomu, jak se sami vidíme.

Do pocitů se můžeme vmyslet, ale do myšlení se nemůžeme vcítit.

Vciťování je vrozené, vmýšlení lze posilovat. Obojí vychází ze zájmu.

Jedno přináší útěchu, druhé praktický postup.

JOHANKA (17) *Atributy mládí*

Pan profesor říká, že nejdůležitějším předělem je období dospívání, probouzením vlastního ‚já‘ a přijímáním vlastních pravidel.

Když se tak rozhlížím kolem a vidím třeba služky v mém věku s jejich amanty, zaráží mě ta předčasná ukončenost. Jako by se chtěly opevnit proti nástrahám života hotovými názory a předsudky.

I ta tříletá Matilda přesně ví, co chce, a je ukončenější než já, stále otevřená novému.

Na dospělosti mě láká poznávání druhých milováním. Konec období objevování si nedovedu představit. Chci v sobě uchovat atributy mládí:

Zvědavost, hravost, tvárnost, otevřenou mysl ... Co ještě?

Třeba schopnost se nadchnout, veselost, vroucnost.

FREUD *Přesahy mužů a žen (Po třicítce...)*

S doktorem Fliessem jsme vyzorovali určité mužské charakteristiky u žen a ženské u mužů. Všichni v sobě máme něco z opačného pohlaví. Naše porozumění umožňovala jeho citlivost a moje vnímavost. Vlastnosti zdánlivě ženské, ale univerzálně užitečné.

Nevhodné chování mužů bývá často způsobeno jejich neobratností. Fyzické násilí je viditelné, ale bývá dočasné. Psychické týrání ženami, které neodpouštějí, není tak zřejmé, bývá dlouhodobé.

Z vlastní zkušeností vím, že svěřování ve dvojicích mladíků, a nejspíš i ve dvojicích dívek, bývá upřímnější než později v mileneckých párech, poznamenaných už na obou stranách jistou dávkou taktiky a strategie.

Ve své praxi jsem poznal dost žen, které měly epizody s jinými ženami, ale pro praktické výhody by se nikdy nezřekly opačného pohlaví.

Ženské intimity nepovažuje rozumný partner za nevěru.

Muže jsem sledoval po celý rok jako vojenský lékař. Jejich občasně styky z nouze byly mechanické, nezatížené emocemi jako u žen, které alespoň pro tu chvíli, chtějí se svými družkami splývat v úplnosti.

Zklidňoval jsem řadu osob se stejnopohlavní orientací a na rozdíl od většiny svých kolegů jsem se je nesnažil změnit, jen potlačit neurózy vyvolané nepřátelskými reakcemi okolí.

FREUD *Vzpomínka na rozchod s přítelem (O pár let později...)*

„Přenos“, dlouze budovaný vztah důvěry mezi pacientem a terapeutem, může přerůst v závislost. Přenos, vedoucí k vzájemné závislosti dvou intelektuálně propojených jedinců, se začínal projevovat v mém vztahu s doktorem Fliessem.

Tělesná narušivost sotva kdy zvyšuje zájem o intelekt toho druhého. Intelektuální souznění může ale přerůst v touhu splynout s protějškem se vším všudy, ať jde o opačné, nebo i stejné pohlaví.

Po sedmi letech důvěrného přátelství na dálku jsem preventivně přerušil s Wilhelmem styky a požádal ho o navrácení korespondence. Asi tušil, že chci dopisy zničit, a některé mi zatajil.

„Pukrlé“, úklon s poklesem v kolenou a decentním nadzvednutím sukně vpředu mi předvedla Mína. Ten projev úcty z dvorní etikety se stával poslední dobou součástí hravého flirtu.

Hned jsem to naučila malou Matildu. Sklízela úspěch doma i v parku.

Po práci jsem zašla do maringotky a před zrcadlem si zkusila světlou paruku. Vypadala jsem jako někdo jiný, ale chyběla mi zatím odvaha k tak velké změně, a vrátila jsem ji na stojan s dřevěnou koulí.

Jak dorůstám i moje tvář se proměňuje. Oči se zdají stále hlubší, to snad nevádí. Nos už by takhle stačil!

„Vmyšlení“ mi pomáhá navazovat rychle vztahy. ale stěžuje rozchody. Čím silnější pocit sounáležitosti vzbudím, tím těžší je pak vyblednout. Někdy se moji dočasní společníci po několika krocích vracejí a musím jim našeptávat znova.

Nejsem bytostí noci, ale zajímaví lidé bývají přes den vytížení a osobní život jim začíná až k večeru. Nejrychleji se žena seznámí, dá-li najevo bezradnost. Na křižovatce cest jsem záměrně zaváhala.

Oslovil mě pán v elegantním redingotu, uprostřed pěkně projmutém. Nadzvedl cylindr a zdvořile se zeptal, zda nepotřebuji pomoc. Poznal sám, že nejsem „jedna z těch“, nemusel se ujišťovat jako jiní.

„Nabírám z těch stromů sílu a přestávám vnímat čas.“ Doprovodil mě k východu z parku a já ho nechala mluvit.

„Mohu vás pozvat někam na večeři?“ zeptal se nakonec.

Pod jemnými rukavicemi jsem rozeznala obrys snubního prstenu. „Možná, znám vaši paní...“ řekla jsem. Dnes nebudu muset vybledat.

Hlavou mi prolétl postřeh Míny: „Většina mužů i žen někoho má nebo může mít, ale ještě to není ono. Myslí, že si zaslouží víc, a chtějí si polepšit.“ Pan profesor zase říkal: „Pro duševní pohodu je důležitá trvale otevřená možnost změny. Ne nezbytně její využití.“

Můj elegantní průvodce se zatím s omluvami loučil.

Nemusím se učit sblížovat, to mi jde samo, ale odpoutávat. Teď ode mě poprvé odchází někdo sám. Nedobrý pocit. „To pozvání stále platí?“

„S potěšením. Za týden, tady u branky?“

... Co na mě vidí? Už se trochu líp strojím, ale nemohu spoléhat na svůj vzhled a o milování toho ještě moc nevím. Nebo právě proto?

O týden později jsem v podvečer zamířila do Prátru. Přijde?

Čekal na smluveném místě. Uklonil se.

Já jen náznakem, jak jsem to vídala u zkušenějších žen.

„Rezervoval jsem stůl v restauraci ...“

V opravdové restauraci jsem ještě nebyla, jen párkrát se služkami v polévkové, kde babka máchala lžice na řetízcích v kbelíku s vlažnou vodou. Ke každé misce držkové dávali dva opečené plátky chleba.

Před boční brankou do parku čekal elegantní povoz, zkrácené coupé jen pro dva s velkými koly, lucernami a koženou stříškou. Pomohl mi na sedátko, uvolnil páku brzdy a švihl bičem nad koníkem. Ve hluku kol jsme se neslyšeli, ale jízda prázdnými ulicemi byla úchvatná.

Restaurace mě oslnila množstvím elektrických svíček v křišťálových lustrech. Byli jsme jediní hosté. Nebo ji snad můj průvodce zajistil na ten večer jen pro nás?

Rozhlížela jsem se kolem a přitom vnímala, jak se mě snaží potěšit. Pohledný, zámožný a tak nešťastný. Bylo mi ho líto a současně jsem už začínala rozeznávat podstatu jeho smutku. „Jak je to dlouho?“

Pohlédl na mě udiveně. „Půl roku. Stále nemohu přivyknout.“

Nevím hned všechno. Ještě jsem váhala mezi manželkou a dcerou.

„Připomínám vám dceru?“

Zasněně přikývl. Netušila jsem, kam až to povede, ale rozhodla jsem se mu ji na chvíli vrátit. V té restauraci nebyl poprvé, vrchní nás uvedl najisto ke stolu u okna. „Chodili jste sem.“

„Také, a všude jinde, spolu.“

„Pak se zamilovala,“ uhádla jsem pokračování.

„Vy jste ji znala?“

„To se stává všem dcerám. A zapomenou na všechno ostatní.“

Dokážu rozdvojit pozornost, třeba konverzovat a přitom číst. Zvedla jsem oči od jídelního lístku. „Telecí řízek s oblohou? Dvakrát?“

To jsem uhádla snadno.

Udiveně si mě prohlížel: „Moc mi ji připomínáte.“

„Já nemám nikoho.“

„Někdy je to tak lepší. Přílišná blízkost vede k závislosti.“

Takže jeho dcera žije, ale někde jinde s někým jiným. Nemohla unést tolik otcovské lásky a odešla bez rozloučení. Představila jsem si terapii u pana profesora. Kolikrát by musel přijít, než by se otevřel a svěřil mu své nemístné představy?

Dva číšníci nám přinesli večeři. Řízek byl po stranách lehce naříznutý, jak to dělala kuchařka u Freudů, aby se nezvedl a nezkroutil.

„Neuburg Blanc, pane rado?“ zeptal se sklepník a už otevíral láhev. Věděli, co má rád. I já už začínám tušit, čím ho potěšit a snad i vyléčit navždy. Pohladila jsem hřbet jeho ruky. „Jak se jmenujeme?“

„Henrieta, prosím,“ pochopil. V té chvíli jsem už věděla, že tuhle hru musím dohrát, a že co řeknu, bude ještě důležitější, než co se stane.

„Jahodovou, Henrieto?“ zeptal se po hlavním chodu.

Přikývla jsem a začala splývat se svým předobrazem. Našlehané mražené ovocné želé bylo lahodné. Měla jsem s jeho dcerou podobné chutě, věk a snad i trochu vzhled. Soustředěně jsem vycitřovala, co dál:

„Těžko se mi to říká, ale musím na čas pryč. Budu na tebe myslet a vždycky tě milovat.“

Po večeři opustil personál diskrétně jídelnu a my se mohli odebrat beze svědků nahoru. Pokoj byl osvětlen růžovými žárovkami, rozkošný nápad. Měl i vlastní koupelnu. Tady bych mohla žít.

Bez konce mě hladil a teple mi dýchal do vlasů. Musela jsem ho povzbudit a zavést mu sama ruce na místa, po kterých celé roky toužil a kterých se tolik bál. Neměla jsem mnoho zkušeností, ale sblížení mi přišlo tak přirozené. Nastával můj čas.

Cítila jsem v sobě ženskou moc i předurčené poslání. Vymýt z toho vzdělaného, velkorysého člověka navždy tu nepatřičnou posedlost.

Konečně se odhodlal. Byla jsem už připravená, ochráněná dryákem od Mithrady a napůl otevřená vlastními pokusy.

V okamžiku rychlé úlevy zašeptal jméno nás dvou.

Jak snadné by bylo zůstat s tím kultivovaným mužem déle.

Zavezl mě k domu mé adoptivní matky a políbil na čelo.

Aniž bychom si cokoli domluvili, o týden později na mě opět čekal před postranní brankou do Prátru. Procházeli jsme v tichém porozumění zešeřelým parkem. Cítila jsem v něm už klid a mír, mohla jsem začít vybledat. Ještě předtím mi vložil do taštičky malou etui potaženou sametem. Úplně jsem na ni zapomněla.

„Podívej se dovnitř,“ připomněla mi Mithrada u snídaně.
Čtvereček z briliantů, s velkým rubínem uprostřed.
„Krásný kousek na přišpendlení,“ vydechla.
V duchu jsem ten symbol středu světa pootočila růžkem nahoru.
„Nebo na řetízek.“

FREUD *Vzpomínka na dárek Míně (asi ve třiatřiceti...)*

Kostitřasy s velkým předním kolem jsem vídal v dolní části Prátru, co pamatuji. Jezdili na nich odvážní muži v rukavicích, pruhovaných trikotech a tvídových pumpkách s koženými vycpávkami na kolenou.

Přihlížející trpělivě čekali, kdy některý z nich z výšky sedátka spadne a přiběhnou pro něj zřízenci s nosítky. Většinou se dočkali.

Všiml jsem si, že rychlejší jízda je jistější než pomalá a uvědomil si, že i v životě lze často překonávat nejistotu větší razancí.

... Odvážní muži? Odvaha z neschopnosti domyslet možné následky. V tom ohledu jsou ženy rozumnější. Mateřství vyžaduje trvalou kuráž. Mohou skončit hůř než s rozbitými koleny. I později musejí přežívat, už kvůli dětem.

Snížené velocipedy *Safety Rover* jsem viděl poprvé při návštěvě bratra v Anglii před deseti lety. Ty, které se tu začínají objevovat mají i tiché pryžové obruče.

Nejlepší řešení udivují jednoduchostí. Lidské situace také vyžadují nápaditá, ne složitá řešení.

Vynález kola, otáčivého kolem osy, je mezník na úrovni ovládnutí ohně, nic podobného v přírodě neexistuje. Jednostopou jízdu odborníci vylučovali a první odrážedlo asi objevil, při hře, nějaký kolářský synek.

Udržování rovnováhy bez potřeby vědět ‚jak‘ je analogií myšlení bez nutnosti chápat fungování mozku.

Míně se blíží pětadvacetiny. Domácká Marta má o sestru obavy, ale já vím, jak po té hračce pro dospělé touží, i jak je šikovná a odhodlaná.

Příští neděli vynese Pepa ten doklad anglické důmyslnosti ze sklepa nahoru do předsíně. ‚Můžeš otevřít oči,‘ řeknu.

Mína nad mým dárkem zajásala. Je tak bezprostřední, co cítí, tím bez ostychu je. Emancipovaná bez zbytečných proklamací.

Omylem jsem objednal pánský model, ale dovozce ho ochotně vyměnil za menší s prohnutím rámu pro sukni a ještě nám přihodil zvonek.

JOHANKA (17+) *Náhodná setkání*

Některé atrakce jsou stálou součástí Prátru. Ty dočasné se obměňují po týdnech podle povolení magistrátu. Účinkování ve Vídni je dokladem dosažené úrovně, kterou se pak komedianti všude pyšní.

Nepatrný závan pachu, který nikdo jiný nepostřehl, ve mně obnovil dávnou vzpomínku, ještě než jsem spatřila ty dva, obklopené hloučkem diváků. Medvěďářů chodilo po Evropě určitě více, ale toho zarostlého chlapíka s chytrou medvědicí jsem poznala hned.

Před pěti lety jsem s nimi málem utekla do světa. Dnes už vím, že snaha, vymknout se kontrole dospělých, je doprovodným příznakem puberty. Úplně jsem tu epizodu vypustila z hlavy. Jak říká pan profesor: ‚Nevítané připomínky vytěšňujeme, ale v podvědomí zůstávají.‘

Dost jsem od té doby pokročila a mohu už vyrazit sama, kdykoli kamkoli. Mezitím jsem ale objevila možnost ještě zajímavějších výprav, jen tak, v myšlenkách. Rozeznala jsem melodii, kterou Kuba doprovázel na harmoniku moje hopsání s Hrizzlou, a sevřelo mě u srdce.

Mohu cokoli, ale nemohu všechno.

Opodál jsem měla domluveno setkání s Mínou. Těšila se na svoji první jízdu a chtěla, abych u toho byla. Velocipedy s menšími koly a řetízkem už neodrazují výškou, ale pro jistotu jsem vzala tinkturu jodu a obvaz. Vysvětlila jsem Míně, jak se rozjíždějí medvědi, ty ale roztlačují klauni. Slíbila jsem, že ji postrčím.

Řekla, že ona raději postrčí mě, ale nebyla jsem vhodně oblečená. Doporučený sportovní úbor sestával z bílých sandálků, modré skládané sukne, modrobílé halenky, kožených rukavic a sportovního kloboučku, upevněného šálem pod bradou, aby při jízdě neuletěl.

Na prostranství mezi Rotundou a oplocenými plochami pro míčové hry, měl čekat Pepa. Bicykl nepřitlačil, jak měl přikázáno, zřejmě na něm až sem přijel, a teď kolem nás povýšeně kroužil.

„Nic na tom není,“ prohlásil mladičkový nastávající otec, když slezl. Mína ho před svým prvním pokusem poslala pryč s jakýmsi zbytečným vzkazem pro sestru a sedátko po něm vytřela kapesníkem, který pak odhodila. Hned se po něm vrhli chudí.

„Mohu vám pomoci?“ nabídl se jí urostlý mladý muž v krátkých kalhotách s odznakem turnerského hnutí na přezce opasku. Otuzování a posilování těla pod národními vlajkami se k nám šířilo z Němec. Samý tělocvik, žádné cvičení myslí.

S nevolí jsem si představila romantické pokračování těch dvou. Teď, když si Mína tak dobře rozumí s panem profesorem? Rozhodla jsem se zasáhnout. Byl to i test. Ještě nikdy jsem nikomu nikoho neodludila.

V té chvíli zastavil poblíž povědomý elegantní kočár.

Bojovnice za práva žen Bertha Pappenheimová, byla z okruhu přítelkyň Míny. Pocházela bohaté rodiny a mohla vyhovět všem svým rozmarům. Toužila po důležitosti, ale neměla co vlastního nabídnout, tak brojila proti uspořádání světa. Nedávno jsem naslouchala jejímu výkladu mužské nadvlády a uvědomila si, že s trochou výřečnosti je možné tvrdit přesvědčivě cokoli. I pravý opak.

Věděla jsem, že na popisu jejího případu hysterie si pan profesor ujasnil možnosti psychoanalýzy pomocí návratů do minulosti.

„Hedonismus starších i zážitkový přístup mladších končí přesycením a zhroucením,“ shrnoval problémy vyšších tříd.

Svět není dokonalý, ale funguje. Muži pracují a nesou odpovědnost za zajištění rodin, my pečujeme o drobnější důležité věci a nosíme nápadité klobouky. Touha po mateřství bývá silnější než po otcovství. Nepotřebují nás tak jako my je. Musíme se snažit. A být chytřejší.

Bertha si pořídila nohavice na způsob anglických bloomers, ale v tom reformním úboru modrých punčoch si na rušné vídeňské ulice přece jen netroufala. V Prátru byly tolerovány volnější mravy.

Mína příjezd bojovnice za nový řád, spojený s novou módou, očekávala, sklouzla ze sedla a spěchala ji uvítat. Zachytila jsem velocipéd z jedné strany a statný turner z druhé.

„Gut heil!“ pozdravil mě, ale oči měl jen pro ty dvě.

Bertha na stupátku kočáru převyšovala Mínu, která ji objala kolem boků a snesla na pevnou zem.

„Budoucnost žen!“ vykřikovala, poskakovala a roztahovala nohy.

Hlavním přínosem emancipace není samozřejmost celoživotní práce, s nedostatkem času na osobní život, ale aktivní výběr partnerů.

Naznačení zájmu bývá pro ženy snazší a riziko odmítnutí menší.

Roli zajištěných matek jim nikdo nevnutil, osvojily si ji samy, protože se jim a jejich dětem osvědčila. Samostatnost nejde do páru a zdánlivé osvobození končí vyčerpáním a samotou.

Odvážní muži s nápady náš svět vytvořili a stále zlepšují. Společnost se ale posouvá k ženským postojům odvozeným z mateřství: k opatrnosti a jistotám. Sufražetky, jako ta neurotická Bertha, kterým peníze umožňují konfliktní jednání nejsou vhodným vzorem nižším vrstvám.

Pomineme-li občasný sex, nejpůsobivějším trvalým prostředkem vlivu žen je příjemnost.

JOHANKA (17+) *Cyklistika*

Jak upoutat pozornost muže, který projevuje zájem o jinou? Snad mě ten sportovec ani neslyšel. Odhadla jsem jeho vzdělání, věk a situaci a vycítila v něm i zkušenost se ženami lehčích mravů.

Mína měla ráda hotové sebevědomé muže a Bertha o nepřátele žen nestála vůbec. „Co studujete?“ opakovala jsem hlasitěji.

„Letos končím na technice.“

„Tam asi neberou žádné dívky...“

„Fyzika, logika, výpočty. I kdyby směly, těžko by obstály.“

„Ne tak nahlas.“ Naklonila jsem se k němu a zašeptala jméno té ženštiny v nohavicích. Určitě o ní slyšel.

S úsměvem přikývl: „Kuráž tedy má.“

Po celou dobu jsme společně drželi bicykl, on za říditka, já za sedlo. S palcem na zvonku dával najevo, že není žádný začátečník.

„Dokázal byste vysvětlit, jak se na tom může člověk udržet?“

„Hmotnost, rychlost, koeficient gravitace, musel bych to spočítat.“

Nevěděl. Příborem projížděli cyklisté po polské silnici a panu učiteli stačilo pár slov: „Naklánění se vyrovnává nevědomými pohyby řídítek.“ Zase to nevědomí a jak chytré!

Samozřejmě jsem budoucího inženýra neopravila. Muže obdivujeme. Soustředěně sledoval ty dvě. Opřeli jsme kolo o kmen stromu a vmísili se do davu kolem Berthy. Zaslouchala jsem její poslední větu: „Bicykl bude jednou součástí výbavy žen!“

Výbava se ukládá do truhly. „Do truhly by se nevešel, leda, rozebraný,“ prohodila jsem ke svému společníkovi.

„Zručný ženich by si ho mohl složit a zmizet ještě před veselkou.“

„Ta dáma by měla zmizet, než ji seberou mravnostní,“ Rozlehlý park objížděly dvojice policajtů na koních.

„Nejspíš se chce dostat do novin i s obrázkem.“

Opodál se po mě rozhlížela Mína. Zvedla jsem z davu ruku. Prodírala se k nám. K němu! Čím zaujmout sportovce?

Pokročila jsem odhodlaně k velocipedu.

„Budu vás držet,“ těšil se na ponižující podívanou.

Na plácku před maringotkou mě učili akrobaté jezdit na jednokolce. Snad zvládnou i dvě kola. Odrazila jsem se, stlačila pedály a hned to šlo. Na říditka jsem nebyla zvyklá, tak jsem je pustila.

Zvědavci kolem Berthy teď zíraly jen na mě. I fotograf ztratil zájem o módní výstrelky a zamířil svůj přístroj na odvážlivku, která za jízdy mávala kamarádce oběma rukama.

Utlumila jsem pohyb šlapkami a zastavila před udiveným mladíkem.

„Jak dlouho už takhle jezdíte?“

„To bylo poprvé,“ řekla jsem popravdě.

„Máte úžasný talent.“

„Umím i jiné věci.“ A hravě jsem přidala: „Ale nemám věno.“

„I schopnosti jsou věno,“ podotkl rozumně.

Vyšvihl se na kolo a marně zkoušel napodobit moji jízdu bez držení.

Mezitím se k nám prodrala Bertha: „Já chci taky!“

Sportovec seskočil a uklonil se. „Smím vám nabídnout pomoc?“

„Mohu si zaplatit profesionální držiče,“ odbyla mužskou dotěrnost.

„Co vycvičit ženskou jízdu,“ vybavila jsem si Dívčí válku.

Fotograf dal znamení. Bertha nasedla a Mína a já, každá z jedné strany, jsme ji postrčili kupředu.

Magnesium na vteřinu vzplálo a o pár kroků dál, mimo záběr, ji zdatný turner zachytil za říditka.

Článek s vyobrazením průkopnice nové ženské módy v odvážné akci vyšel o pár dní později na třetí straně Wiener Zeitung.

„Cykloport by mohl z těch zahalečů odčerpat nevyužitou energii,“ poznamenal pan profesor. Představila jsem si velociped na stojánku, na kterém by se pacienti v čekárně uvolňovali před analýzou. A důležitější – všechny ty chasníky na kolech, kteří si budou jednou hledat nevěsty v mnohem větším okruhu svého bydliště.

JOHANKA (17+) *Se sportovcem podruhé*

„*Johanna* bez příjmení u *Freud familie*“ stálo na obálce ze schránky, kterou teď vybírala Barbora.

Tak přece o mě stojí! Ani já jsem jeho příjmení neznala, ale pozvání znělo jako rozkaz. Den, hodina, místo. Turneři jsou napůl v armádě.

Už tam na mě čekal. O kmen javoru se opíralo z jedné strany jeho staré kolo a z druhé nově pořízené dámské. Hned jsem domyslela, že není míněno jen pro mě. Byla to investice do nových vztahů.

Pišící slečny bude roztlačovat za zadečky. Škoda, že se mu tu nemohu předvést v cirkusovém trikotu jen s náznakem sukýnky.

„Nechcete se projet?“ zeptal se.

„Můžeme spolu,“ navrhla jsem. Dvojice vedle sebe tu nebyly často vidět a zamilované páry, které jsme míjeli, si představovaly na našich místech sebe. Jak romantické!

Po projížděce jsme zastavili uprostřed rozlehlého prostranství před Rotundou a odpovídali na dotazy. Oslovila jsem sportovně vyhlížející dámu: „Nic na tom není.“

Zaváhala. Ostatní ji začali povzbuzovat.

„Postrčíme vás, začnete šlapat, a kdyby něco, stačí když zacinkáte,“ ukázala jsem, jak funguje zvonek.

Můj společník ji roztlačil a pustil. Obloukem se vracela a zvonila, aby ji zachytil. Potlesk. „Ještě! Já chci taky! Já taky!“

Jak vnuknout muži nápad, aby na něj přišel sám? „Hodně lidí by se občas rádo svezlo, ale na koupi nemají...“ nadhodila jsem.

„Pronájem bezpečnostních velocipedů v Prátru! Mohl bych požádat magistrát o licenci!“ zajásal.

„Skvělý nápad. Půjčovna *dámských* kol,“ vedla jsem ho dál. Muži by mu s nimi ujeli až někam do Čech. Ženy nejsou tak podnikavé a vždycky se vrátí pro kabelky. Dočkám se trochu vděčnosti? Pozve mě na večeři, i když jsem jen trochu lepší služka?

Pozval mě další neděli na oběd a pak mi chtěl něco zajímavého ukázat. Jestli bych nechtěla vidět nějaké obrazy. Do svého nápadně výhodného podnájomu si nesměl vodit návštěvy. Bytná měla dceru v rozpuku, ne však jako květ, a mezi studenty vyšších ročníků líčila na ženicha.

„Tu starší, s outěžkem, už umístila. Tak bych nechtěl skončit.“ Vypůjčený ateliér v šestém distriktu byl vysoký přes dvě patra a plný velkých rozmalovaných pláten. Jeden z umělců, kteří tam i bydleli, právě odcházel. Pohledný, zdvořilý. Starší než já, ale plachý.

Sportovec se s ním pozdravil a odvedl mě do postranní komůrky. Dělán se zkušenější, než jsem. On považoval zblížení za samozřejmé a hned mě zatlačil na neustlanou postel po někom cizím. Přiznávám, že jsem tak dychtila po první zkušenosti, se sportem vypracovaným tělem, že mi to v té chvíli příliš nevadilo. Poprvé jsem zakusila i použití toho obalu pro muže, ale moc ho nevyztužil.

Jako správný turner si jemnost spojoval se slabostí, nevěděl, co je pro ženu důležité, a do jeho hlavy, plné výnosné půjčovny velocipedů, se mi nezdařilo vstoupit.

„Kdo byl ten malíř?“ přerušila jsem později jeho podnikatelské úvahy.

„Franz. S Gustavem a jeho bratrem tu malují na objednávku, co si kdo řekne. Opony, dekorace i ženské. Nejdřív jen tak a až potom na ně dodělávají pozlátkem zdobné šaty. Máš zájem?“ zažertoval.

„Mohli by mě namalovat na reklamní ceduli do Prátru, jak šlapu jen tak‘ na jednom z těch tvých bicyklů...“ Na okamžik naletěl.

Když nabral síly, vytáhl hodinky, zběžně se rozloučil a odspěchal. Bylo to naše poslední setkání a tentokrát jsem ani nemusela vybledat. Mužského stačí zabavit výnosným nápadem.

FREUD *Účel věna (Nadčasová úvaha)*

Ženy, které ztracují věno, většinou žádné nemají. Zůstávají častěji na ocet; i pro nezištné muže jde o vítaný přínos.

Věno je příspěvek rodičů na jejich pokračování ještě o další generaci dál. ... Vzal bych si Martu, kdyby neměla nic? Asi ano. Zamilovaným na penězích nezáleží. Kdykoli však přichází na svět další dítě, otcové trnou. Co dcera, to velký budoucí výdaj. Věno je tu od nepaměti a má blahodárný účel. Vyvažuje zjevné i skryté nedostatky nevěst, dorovnává hodnoty a umožňuje i méně přitažlivým dcerkám založit rodinu.

Zapsané věno představuje i celoživotní závazek.

U mužů jsou opomíjenou obdobou věna jejich vyhlídky.

JOHANKA (17+) *Změna pohlaví*

Po zklamání ze sportem vypracovaného těla se mi nechtělo hned domů. Ráda se procházím a přitom přemýšlím. Nějak jsem stále chodila sem a tam ulicí, v níž stál ten dům s velkými okny v horních patrech.

Ještě jsem nezaslechla kroky a už jsem vycítila jeho blízkost.

„Vy jste ta slečna z ateliéru! Pamatuji si tváře, maluji portréty.“

„Zrovna jsem odcházela, nějak jsme se nepohodli.“

„To je mi líto. Mohl bych vám ukázat pár věcí...“

„Mě obrazy zajímají, proto jsme se rozešli. Jeho zajímá jen sport.“

O bohémském životě jsem leccos slyšela, ale opravdového umělce ještě nepoznala. Tenhle vypadal docela spořádaně.

Podruhé v jednom odpoledni jsem stoupala po schodech nahoru s jiným mužem. Statný turner mé potřeby odbyl a teď už asi roztlačuje v Prátru zámožné slečny schopné přispět na pořízení nájemních kol.

Franz mě přitahoval jako jeho opak. Ohleduplný, jemný, citlivý. I jeho obrazy mi byly bližší než efektně nahozené akty řemeslných malířů, bratrů, se kterými sdílel ateliér.

Představa dvou milovníků tak rychle po sobě mi vadila více z ohledů k nim, než kvůli sobě. Byla jsem zvědavá, čím mě tenhle překvapí.

Zatím mluvil jen o odstínech barev, pocitech a náladách. Nakonec jsem se zeptala sama: „Užíváte modely?“

„Samozřejmě,“ vyhrkl. „Placené. Ve vší počestnosti.“

„Nic nechci. Jen vás vidět při práci.“

„Jak vidět? Mezi malířem a modelem je přece plátno.“

Už předtím jsem si všimla velkého zrcadla. Pomohla jsem mu posunout stojan našikmo před něj a vrátila se k divanu.

Když jsem odkládala blůzku, zprvu se odvrátil. V osmnácti, no skoro, už nejsem plachá. Svlékám se cudně, ne jako ženy, které se všelijak nakrucují. Necítila jsem rozpaky, byl to další příběh, ve kterém jsem účinkovala a současně nás oba shora s pozorovala.

„Tak nějak?“ zaujala jsem klasickou pózu.

„Víc přirozeně, jako když odpočíváte.“

Neměla jsem ještě plná prsa. ‚To nevádí,‘ ujišťovala mě Mithrada. ‚Naopak. Delší dětství je náznakem delšího života.‘

Také mě znejistovaly úzké boky. Maloval už asi tolik vnadnějších.

‚Jsi ještě ve vývinu,‘ říkala Mithrada. ‚Co víc si přát.‘

V odrazu zrcadla jsem viděla zezadu Franzovu ruku a větší část obrazu. Skicoval soustředěně, jako by nevnímal, že ho přitom sleduji.

‚Máte ještě ... chlapeckou postavu,‘ zajíkl se, když odložil uhel.

‚To je špatně?‘

‚Jste v nejlepším. Za rok už bude všechno jinak.‘ Sáh po paletě a míchal tělové tóny. Snažila jsem se neměnit polohu. Nevzrušovala mě vlastní nahota, ale to druhé tělo, vznikající před mýma očima.

‚Můžete si víc stáhnout vlasy?‘

Svázala jsem si je stužkou dozadu a dál ho pozorovala při práci. Obvykle si jasně uvědomuji, co a jak. Teď jsem tápala. Znovu jsem se zahleděla na obraz v zrcadle a náhle pochopila. Maloval chlapce!

Konečně jsem mu vstoupila do hlavy a začala splývat.

‚Někdy bych si přála být mužem. Se vším všudy...‘

Zarazil se, odložil štětec a vyšel před stojan, aby se ujistil, že to myslím vážně. Povzbudila jsem ho úsměvem. Vrátil se k plátnu, povzdechl a začal mě proměňovat v chlapce. Dostával se níž a níž. Znovu zaváhal.

Přikývla jsem. ‚Moderní umění boří konvence.‘

Setřel hadříkem pasivní dívčí klín a přimaloval tam mužnou akci. Váhavě otočil stojan a vyšel, aby se podíval z většího odstupu.

Stáli jsme teď oba za pohovkou. Zbývalo už jen domalovat dekorativní pozadí. Tušila jsem, že to jedinečné dílo nedostanu, že bude ještě dnes zničeno a ten mužský protipól, zůstane jen v mé spolehlivé paměti. Jak vyjádřit svůj vděk?

Zpomaleně, ne vyzývavě, jsem se nahnula přes polstrované opěradlo pohovky. Za sebou jsem zaslechla náraz upuštěného štětce o podlahu a po chvíli ucítila něžné doteky na svých hýždích.

Obraz byl stále před našima očima jako ten třetí, svědek i účastník.

Franz se nade mnou nakláněl, cítila jsem na zádech jeho horké slzy. Dával mi čas, který jsem už nepotřebovala. Bylo to mé rozhodnutí.

FREUD *Vzpomínka na Mayerling (To mi bylo asi třiatřicet...)*

Korunní princ Rudolf, o pár let mladší než já, zemřel vlastní rukou a ta aféra otřásla celou říší.

Císaři budiž ke cti, že se nesnažil utajit okolnosti dvojnásobné tragédie. Vyjádřil lítost a hledal zapomnění v práci. Zocelený dřívějšími ranami osudu vnímal ztrátu více jako zodpovědný panovník bez následníka, než jako zdrcený otec. O svém jediném synovi si nedělal žádné iluze.

Po sňatku s belgickou princeznou se namyšlený floutek vrátil ke svým avantýrám a většinu času pobýval z dosahu přísného otce v Praze.

Čeští vlastenci shledávali v jeho zájmu o místní ženy ze všech vrstev sympatie a sociální citění. Pozvali ho i k otevření Národního divadla operou Libuss a doufali, že se jednou nechá korunovat českým králem.

Až později jsem pochopil, že odmítnutí české koruny naším císařem nebylo urážkou, ale potvrzením blízkého vztahu Rakouska s úspěšnou Bohemií, nevyžadující formální odlišení.

Češi požadují autonomii jako velké, ale okrajové Uhry a nechápou, že jsou poctěni být společně s Rakouskem samotným jádrem říše.

Konec Rudolfa a jeho mladičké milenky na zámečku poblíž Vídně, vyvolal řadu konspiračních teorií – od zavraždění následníka trůnu cizí mocností až po absurdní podezření, že druhá oběť byla nemanželskou dcerou samotného císaře a hrozil incest. A co? Kde by byla říše zvířat bez občasných pokrevních příspěvků.

Vidím vše mnohem střízlivěji. Nezřízený život následníka trůnu vedl k chorobám se špatnou prognózou. Obtěžkal a nakazil mladičkou Mary, donutil ji k potratu, a když krvácela, v pohnutí mysli užil na oba zbraň. ... Pohnutí mysli? Vida. Pak, že se hystericie netýká i mužů!

JOHANKA (17+) *Střet v Prátru*

Zastoupil mi cestu, vysoký, asketicky vyzáblý, se vztyčenými dlaněmi a ohnivým pohledem, v pošpiněné sutaně.

Zdvořile jsem ho pozdravila, sklopila oči a nesnažila se uniknout. Na vstřícnost asi nebyl zvyklý, cítila jsem, jak je ze mě nesvůj. Uchýlil se k mnohokrát opakovaným litaním. Připomínaly nabádání mé zbožné prately. Nenaslouchala jsem kázání, vnímala jen tón jeho hlasu. Byl vzdělaný a odhodlaný mě zachránit. Dokážu zachránit já jeho?

V dětství mě teta Resi brala do kostela. Někdy jsem jí utíkala, ale nikdy o svátcích. Velikonoce, Vánoce a zvláště Boží tělo jsem měla ráda. Procesí zaplnilo příborské náměstí a po zastavení u sochy Panny Marie pokračovalo krátkou ulicí k hlavnímu chrámu. S holkami ze školy jsme po cestě rozhazovaly z košíčků barevné plátky květů.

Teď jsem si potřebovala vybavit něco latinsky ... Ano. Zvedla jsem ruce, jako papež z obrázku k davům, a zalhala: „Intacta!“
O krok ustoupil, hluboce se uklonil a zmizel.

Cestou z parku jsem se snažila vžít do jeho stavu. Nejspíš usoudil, že jsem zběhlá řeholnice. Mladé ženy vstupují do řádů někdy z ryzí víry, ale často po válkách, v nichž přišly o snoubence, nebo po válkách žen, ve kterých dobyla vytouženého muže nějaká jiná. Ty první zůstávají, ty ze zhrzené lásky se vracejí do života, když ztráta přebolí.

Nechci mu ublížit, cítím, že je v jádru dobrý člověk, jen na scestí. Kdykoli zahlédnu v šeru bílý kolárek, přemýšlím, jak mu pomoci. V Práteru už znám každou veverku. Teď tu mám i strážného anděla.

Zamávala jsem slečnám, které nabízely v odlehlé části parku hezké tvářičky a vlnadná těla, ale bez jedinečnosti prolnutí. Zamávaly mi zpátky. Moje nenápadnost je neohrožovala. Ne, že bych stála o pozornost, ale trochu mě to mrzelo. Jsem přece také žena.

PÁTER (40) *Poslání*

Taková pokora a čistota a já ji nerozeznal! Mezi chátrou jsem zhrubl. Příště pokleknu a budu prosit za odpuštění. Modlili bychom se spolu. Zase ty hříšné představy dívčích kolen! Ve své nevinnosti netuší, co se tu děje a jak snadné je skončit na scestí. Jen já ji mohu ochránit.

U lavičky, odkud po setmění odcházím do parku a za úsvitu na ranní mši, mi občas nějaká panička strčí, ze špatného svědomí, pár penízku.

Odpustky se kupovaly jednotlivě, podle závažnosti hříchu. Ode mě teď dostávají rozhrěšení levněji a vcelku. Některé jsou horší než zdejší lehké holky. Mají manžele, děti, domov, hojnost všeho, a prahnou po oficírech v pestrých uniformách, s klíny vycpanými koudelí a po falešných lichotkách. Hřeší svými činy i klamáním těch, kteří jim důvěřují. Nosí klobouky s peřím. Čím více peří, tím větší rajda.

Postarší dáma přejela podezíravým pohledem moji sutanu, i když jsem včas poklekl, a s pohledem upřeným k nebesům se pokřížoval.

„Jste vy vůbec vysvěcený?“

„Posvěcené je mé poslání,“ řekl jsem, sklopil oči a natáhl ruku pro peníz na sdílený podnájem a skývu chleba. K chudobě a odříkání mám teď i úkol. Zachraňuji ženy od hříchu. Většinou marně. Odhánějí mě, nebo něco slíbí, ale zase podlehnou nízkým pudům. Hřeší rády.

Mileneckým párům se raději vyhýbám. Odhodlání pokračovat až do nemravného konce mají v očích a ani křížem, který odrazuje ďábla, jim v tom nedokáže zabránit. Nemohu si dovolit další napadení.

Po ranní zpovědi ve dne spím, s šátkem přes oči, a večer uvolňuji postel jinému šlófovi. Nikdy jsme se neviděli, oba pracujeme i v neděli, on přes den, já přes noc a vždy se o pár hodin mjííme.

To málo, co máme, si zamykáme do skříněk. Jen doufám, že je to muž.

Ač se snažím ze všech sil, sám jsem zmítán hříchy, a kdykoli ty smilnice napravuji, pod sutanou skrývám svoji hanbu.

A že chodím každé ráno na mši a ke zpovědi, je jen pokrytectví.

JOHANKA (17+) *Přízrak?*

Mithrada mě po podvečerní procházce očekávala s lahodným čajem. Zeptala jsem se jí na ten černobílý přízrak.

„Asketický řeholník, vyhozený pro přílišnou horlivost i od jezuitů. Obchází s lucernou temná místa a slídí pod keři. V torně nosí bibli a kartičky s výjevy svatých a ponaučením. Holkám je pro smích. Zvedají sukně, pod kterými nic nenosí, aby to šlo rychle a ukazují mu roznoží.

Jednou sem připluly divoké špindíry od dolního Dunaje. Poskakoval kolem nich jako pomínutý, mával křížem, něco latinsky vykřikoval a vyháněl z těch ‚nevěstek babylonských‘ neřesti.

Povalily ho, zrajtovaly a hodily do rybníčku. Když se probral, ještě mokrý, za poslední krejcary si koupil ve střelnici tři rány. Trefil dvě růže, ani nevěděl, že se střílí na špejle, a pak obrátil flintu na sebe. Naštěstí jsou zpilované, aby neměly sílu, jinak by ta paní, co vydává broky, byla jak řešeto. Ustřelil si lalůček ucha, ale hodně to krvácelo, tak požadoval poslední pomazání.“

„Jak se jmenuje?“ zeptala jsem se.

„Nikdo neví. Říkáme mu páter.“

FREUD *Nadčasová úvaha o víře*

„Náboženství je opium lidstva,“ hlásá ten zneklidňující Marx.

Nerozlišuje mezi náboženstvím a zbožností zevnitř. Spiritualita je dopřána jen nemnohým.

Zjednodušené řešení složitého světa se šíří mezi nemyslicími lidmi dál. Jeho učení je přitažlivější než svatá víra. Nabízí návod k akci, řešení.

Oba chápeme důležitost pocitů. Spravedlnost, práce, spokojenost... On si vše usnadnil předpokladem stejnosti. Základem mého přístupu je naopak lidská různost. Vrozená, formovaná v dětství a pozměňovaná v průběhu života. Jemu víra překáží, mně nevadí.

Zklidňuje a utěšuje, jen někdy nepostačuje.

Většina mých pacientů jsou Židé. Samé příkazy a tresty. Byli jsme zvyklí přežívat v horších časech a o to líp se nám vede v těch lepších. Blahobyt a snadnost ale oslabují potřebnou odolnost.

JOHANKA (17+) *Páter*

Už vím, kde má svoji lavičku, i kdy přichází. Minule sledoval on mě. Tentokrát půjdu já za ním.

Čím mě zaujal, když ostatní odrazuje? Tím kontrastem askeze a vášně?

... Jsem vášnivá? Zatím nebyl důvod, ale přinejmenším jsem vroucná. Vroucnost je také trochu vášeň, ale nevychází až tak zdola.

Oblékla jsem se, abych splývala s okolím. Zelená není barvou chrámů.

Ani žlutá nebo oranžová. Jásavé tóny odvádějí od bázně před Bohem.

Zpovzdálí sleduji tmavý stín.

Chvílemi se zrácí v podvečerním šeru a opět zjevuje v bledém světle plynových luceren, pod kterými postávají ženy ve trojicích, aby byl výběr. Celé hodiny pokuřují a rozpráví, a jen když kolem prochází samotný muž, zmlknou, zatváří se svůdně a zaujmou vyzývavé pózy.

Neprojeví-li zájem, úsměvy naráz pohasnou a rozprava pokračuje, kde přestala. Páter ví předem, že u nich nepořídí.

Když se přiblíží, holky ho neodhánějí jen hrubými slovy. Jedna zvedne sukni vpředu, druhá obnaží a pohoupá ňadro a třetí na něj vystrčí zadek. Vykřikne, rukou v níž nedrží kříž si zakryje oči, a prchá.

 Za co jiní musí platit, vídá několikrát za večer.

JOHANKA (17+) *Smutná paní*

K Freudům teď docházím každé ráno. Snažím se být u Matildy, když se probouzí, vítám ji vesele do nového dne, a chci vědět, co se jí zdálo. Poslední dobou mám pocit, že si přidává, aby více zaujala.

Opravdové sny nebývají logické a jasné spojení příčiny s následkem ubírá pozdějšímu líčení na důvěryhodnosti. Zkusím ten postřeh předat nějak nenápadně panu profesorovi.

Večer, než svěřím malou do péče matky, jí musím slíbit, že se vrátím. Pamatuje si ten týden o samotě, když mě milostpaní vyhnala.

K Mithradě to mám sotva čtvrt hodiny. Když je zapotřebí, pomáhám jí s náročnějšími zákaznicemi, jinak si mohu zařídit zbylý čas po svém. Většinou zajdu do Prátru, nejbližšího kousku přírody uprostřed města.

Zdravím se tam s pravidelnými návštěvníky a rozmlouvám s letitými stromy. Vnímám kontrast předvídatelně pokračující přírody, a lidských osudů, plných nepředvídatelných zvrátů.

Lavička za vchodem bývala opuštěná, všichni spěchají dál do parku. Teď tam sedává zamyšlená paní. Cítím její smutek, ale neznám důvod.

... Truchlivé založení? Přejídná nálada? Nepřekonaná ztráta?

Zkusila jsem ji pozdravit. Opožděnou odpověď jsem zaslechla až za svými zády. Příště jsem se optala. Ne, nic nepotřebovala.

Opuštění muži se většinou rychle vzpamatují a zkoušejí štěstí jinde. Zklamané ženy někdy zbytečně prosmutní celé roky.

Ne, neopustil ji pro jinou, opustil tento svět, vycítila jsem nakonec.

... Přijatelnější úděl než odmítnutí?

Říkat pravdu a trvat na pravdě, za všech okolností, je primitivní postoj moralistů. Často ubližují. Odchytky pro dobrou věc nebo jen pro větší zajímavost, nepovažují za lhaní. Správné nemusí být pravdivé.

„Také jsem někoho ztratila,“ nadhodím. „Snažím se žít i za něj,“
Příště jsem se zeptala, proč zůstává u vchodu.

„Nejsem moc praktická, netrefila bych zpátky.“

„Na každém rozcestí doleva a za půlhodinku vyjdete zase tady,“ ukázala jsem jí. Až když vstala, bylo vidět, jak je vysoká. Šerilo se a zřízenec plynárny s háčkem na konci dlouhé tyče rozsvěcoval lucerny podél cest. Koutkem oka jsem zahlédla opodál zase ten bílý límeček. Doprovodila jsem novou známou k brance, vrátila se do parku a usedla na lavičku ve spoře osvětleném altánku, zastřešujícím studnu, z níž ve dne nabírali zahradníci vodu na zalévání.

Samotná dívka po setmění? Očekávala jsem, příchod mravokárce. Když mě rozeznal, poklekl do písku. Pokynula jsem mu k lavičce, přes kamennou obrubu naproti mně.

Bude mi teprve osmnáct, ale ve stimulujícím prostředí rychle sílím. Starším ještě ustupuji, ale uvnitř už cítím rostoucí převahu. Zatím nic neznamenám, ale myslím. „Bůh vám pomáhej...“ pobídla jsem ho.

„Ano,“ pochopil. „Od začátku?“ povzdechl.

Se vši vážností jsem přikývla.

„Neměli jsme zámek, jen velký statek a já byl druhorozený. Zvířata, pole a všechno, oč jsem odmalička stál, připadlo bratrovi. Mě čekala vojenská nebo kněžská kariéra. Postavou jsem patřil do armády. Pitky, hazard, špatná společnost. Abych neskončil před vojenským soudem, musel jsem odejít.

V semináři mi nedůvěřovali. Věděl jsem o životě víc než oni všichni dohromady. Abych obstál upsal jsem i zbytek dědictví církvi, ale ani to nestačilo. Tohle je teď moje mise marnosti,“ ukázal kolem.

Jeho líčení posledních let, v odříkání a neúctě okolí, mě nedojímalo. Inteligentní člověk by měl mířit výš.

Večer jsem jeho příběh vyprávěla Mithradě.

„Jsi jako on,“ řekla. „Taky chceš dělat dobré skutky.“

„Ale nechci se obětovat!“

„Ne, tebe to baví.“

Něco na tom bude. „Všechno mě baví,“ shrnula jsem své postoje.

„Tak ať nám to vydrží!“ pozvedla sklenku.

„Mohla bych mu vyložit karty,“ překvapila mě ráno.

„Páter“ kupodivu souhlasil. Dala jsem mu vizitku Madam s adresou.

„Ale jak zaplatím?“

„Až se vám povede líp.“

Otevřela mu osobně. Tentokrát jsem v úkrytu za závěsem naslouchala. Jasnovidky obvykle zmíní něco z klientovy minulosti, a až když získají důvěru, začnou s vlastní předpovědí.

Mithrada se nesnížila k využití toho, co věděla ode mě. Rozvedla jeho přednosti: „Dobry hospodár“ a „Muž, který je připraven se usadit“.

Pak vyložila karty. „Hm... Tady. A tady... Vidím pole, stavení, zvířata. Někde na venkově. Čeká na vás žena jakou si zasloužíte. Spolehlivá, zámožná, trochu bezradná. Vy se postaráte o ni, ona o vás.“

Žádné kříže, vypadalo to dobře. Konzultace u pana profesora vysvětlují a zkldňují. Naše předpovědi možnou budoucnost přibližují.

Stačilo ho vzít do městských lázní, k frizérovi, a půjčit mu na slušné oblečení, a byl tu nový člověk. Sutanu hodil do rybníčku, který odtékal k Dunaji. Budou myslet, že ho vzala voda.

Do Prátru se mu nechtělo, ale byl to test. Nikdo ho nepozal a holky se teď na něj snaživě usmívaly.

Na lavičce u branky si četla moje nová přítelkyně. Pozdravily jsme se a já jí představila svého dobrého známého pravým jménem.

Když se setkají dva, kteří k sobě patří, nepotřebují žádnou další pomoc.

Nemohla jsem jít za svědka. Nebyla jsem dospělá a neměla jsem otce, který by mě zplnomocnil. Poprosila jsem pana profesora o volný den na svatbu. „Budeš se vdávat? Škoda,“ zažertoval.

Statek byl velký, ale zanedbaný, tady bude užitečný a spokojený.

V ložnici jsem zahlédla prodloužené manželské postele. Jaké budou mít asi děti? Kam tohle přerůstání povede? Po obřadu a svatební hostině, mě novomanželé zavezli bryčkou na nádraží k rychlíku do Vídně.

„Světice...“ zašeptal vděčný „páter“ na rozloučenou.

Kdyby tak znal i moji odvrácenou stranu!

Nepočítám-li překotné sblížení s Magdou v závratí puberty, a několik povrchních známostí po návratu do Vídně, poznal jsem opravdu zblízka jen dvě ženy a více už jich asi nebude. Je to málo, nebo dost?

U svých pacientů narážím často na dilema ideálních představ. Důraz na nedotčenost znemožňuje získání zkušeností potřebných k porovnání, ale i ocenění toho, co máme, a nejistota je příčinou pozdějších neuróz.

Nezkušené ženy mívají sklony k chorobné žárlivosti a nevybouření muži se v panice středního věku snaží dohnat, na co neměli v mládí.

Po ukončení pětiletého nájmu v Marie-Theresie-Strasse jsem se chystal v září 1891 přestěhovat s rostoucí rodinou do Berggasse 19. Byt v novostavbě, se všemi moderními vymoženostmi, měl dvanáct pokojů a v přízemí prostory pro ordinaci. Zde bych už rád zůstal.

Na naléhání Míny jsem nechal nahoru i dolů zavést Bellův aparát, stejný model jaký užíval, prý také neochotně, císař.

Ještě na staré adrese jsem se stal podruhé otcem. Martin byl klidné dítě, na rozdíl od Mathildy, jejíž nevráživosti jsme se teď obávali. Vzpomínám, jak jsem sám ve dvou letech žárlil na novorozeného Julia, který mě nahradil v centru pozornosti, a co jsem mu prováděl.

Johanka dokázala dcerku přesvědčit, že je nejdůležitější opatrovnící malého bratříčka. Stal se její nejmilejší hračkou a byl klid.

K mé velké lítosti se Johanka rozhodla vzít život do vlastních rukou a odejít. Ne, že by u nás nebyla spokojená. Vycítila potřebu změny. Kolik žen otálí v nejisté naději nebo setrvává v neperspektivní situaci. Emancipace spočívá i v možnosti odejít.

JOHANKA (18) *Odchod*

Po posledních prázdninách se Freudovi rozhodli přestěhovat do ještě většího bytu. Nabízeli mi majlant, abych s nimi zůstala, ale ten předěl přišel v pravou chvíli. Když ke mně někdo příliš přilne, zneklidním.

Po třech letech na místě vychovatelky Matildy, občasné pomocnice v ordinaci, a s přívýdělkem u Mithrady mám dost peněz stranou a mohu si zařídit více času pro sebe.

Nevím, kam směřuji, ale vím najisto, že nechci celý život pracovat. Nejsem lenivá, ale dovedu si představit tolik zajímavějších věcí. S Mínou se mohu vídat ve městě. Nejvíc mi bude chybět pan profesor. Nechala jsem mu na památku svůj ilustrovaný Snář.

Už ho nepotřebuji. Své sny si už vykládám a plním sama.

FREUD *Vzpomínka na rodinné výlety (V pětatřiceti...)*

Když se švagrová Mína rozhodla žít natrvalo s námi, vyhradili jsme jí v novém bytě dva nadbytečné pokoje. Má teď pravidelný příjem z věna, které neužila. Emancipace přináší nezávislost jen s dostatkem peněz.

Pod vlivem mé osobnosti ale stouply její nároky na muže a nalézt, okouzlit a udržet, alespoň na čas, někoho podle jejích představ, asi není reálné. Trochu pomáhá Martě s provozem domácnosti, jinak se dobře zabaví sama. Už dříve jí zajímala třeba daguerotypie a teď si pořídila Zeissův přístroj na skleněné destičky.

Neděle je pro mě pracovním dnem, ale někdy objednáám kočár a vyjedu s oběma sestrami k hotelu Bell Vue na Kahlenbergu.

Hluboko pod námi leží město, které se stalo mým domovem.

Hoteliér se ke mně chová jako k zámožnému hostu, ale už i jako k významné osobnosti, která pozvedá prestiž jeho podniku.

Mína na terase upevní k trojnožce svůj přístroj a zmizí pod černým sukнем, Marta, unavená dětmi, podřimuje na lehátku, a já, vysoko nad tím vším, přemítám o čase. Jsem objektivním pozorovatelem na břehu vědomí, kterého obtéká a míjí řeka života.

JOHANKA (18+) *Nový život*

U Freudů jsem měla napilno každý den. Teď pomáhám Mithradě občas odpoledne jako tichá nápověda, a v „napojení“ při seancích večer.

S její rostoucí reputací přibývá paniček, dychtivých zjistit, jaké je čekají lásky a příznivé situace. Někdy cítím pokušení zvědět, co čeká mě, nebo si při seanci přivolat hlas neznámého otce.

„Nikdy to nezkoušej na sobě!“ přečetla mé myšlenky Madam.

Mám teď víc volnosti, ale můj život ubíhá stále rychleji. Jako by mě unášela řeka času, podél břehů s proměnlivými kulisami.

Hodně jsem se od Mithrady naučila, a i když říká, že víc už nepotřebuji, nalezla jsem u ní domov, a k tomu druhý, na kolečkách, v Prátru.

S Mínou se vídám každý týden na procházce po Volksparku nebo, když prší, v některé z kaváren. Stále se otevírají nové a každý podnik má nějakou svou sladkou specialitu.

Nemusím se ptát, sama vždy zmíní, co je nového u Freudů. Většinou nic. O domácnost se stará hospodyně, o děti chůvy, a pan profesor přes den vyzedá v ordinaci a do noci pracuje na své nové knize o snech.

„A co ty?“ ptám se. Už dlouho domýšlím Mínin dvojí život.

O společných cestách se svým švagrem nemluví, ale i když před ní svůj dar vnímavosti tajím, asi tuší, že ‚vím‘, a oceňuje moji mlčenlivost.

O svých ostatních romancích mi s humorným nadhledem vypráví. Rodina a vlastní děti jí nechybí, vdát se nechce a k mužům je kritická.

„Nic nepotřebuji. S penězi vyjdu a synovci a neteře mi stále přibývají.“

Mína ráda fotografuje. Zachytila i mě, ne v obvyklé ateliérové póze, ale polooděnou v koupelně. Lascivní, ale ještě v mezích slušnosti.

O její originální poloakty by mohl být zájem mezi paničkami, které si k nám chodí pro předpovědi.

Nedávno mě Mithrada seznámila s akrobatkou, která spadla z visuté hrazdy. Nemohla chodit, ale o to šikovnější byla s rukama. Vydělávala si malbou loveckých výjevů na deskové terče, které s gustem ničili na svých srazech ostrostřelci. Umění na jedno použití.

Ráda jsem to drobné stvoření pozorovala při práci, a když jsem ji vynesla na slunce před její maringotku, dovolila mi obzobovat za ni.

K pochopení něčeho nového je třeba mnoho vět, nebo jediný obraz. Obě možnosti se podobají: představu je zapotřebí vyvolat, udržet a opracovat. Malba mě přitahovala stále silněji. ‚Kumulativní efekt,‘ říkal tomu pan profesor. ‚Pokaždé, a už natrvalo, jsme o něco dál.‘

Rozhodla jsem se výtvarné sklony potlačit. Dokud mi slouží hlava, chci myslet a konat. Až jednou zpomalím, vrátím se k malování, které je intuitivní i terapeutické. Je dobré mít v záloze něco tak zajímavého.

Fotoateliéry nabízejí klasické záběry, za příplatek plošně kolorované. Poloakty od Míny vystihují podobu i charakter žen zajímavěji a moje chromá přítelkyně je teď oživuje poloprůhlednými olejomalbami.

Přibývá objednávek, zvláště od stárnoucích krás. Zachycují na umělecké úrovni jejich někdejší kouzlo.

Všude nacházím další příležitosti k výdělku, i když už víc nepotřebuji. ... Kde se to ve mně bere? Po mámě, která jen tak živořila to nebude.

FREUD *Vzpomínka na výlet do Čech (V pětatřiceti...)*

Na sklonku léta, nedlouho před našim stěhováním mě pozvalo několik zámožných klientů na konzultace do západočeských lázní. Ani příslib velké odměny mě nepřesvědčil, ale Mína byla právě volná a možnost výletu do Bohemie ji nadchla. O společenských událostech věděla víc než já. ‚Praha je teď celá rozzářená obloukovými lampami. Nedávno tam otevřeli Jubilejní zemskou výstavu!‘

Nádraží Franze Josefa v hlavním městě jsem znal z cest do Hamburku za svou snoubenkou. Obvykle tam přepráhali lokomotivu.

Párkrát jsem prošel dolů a nahoru i tím dlouhým náměstím s malou barokní jezdeckou sochou uprostřed a jednou dokonce v tom hnízdě kverulantů přespal. Jakýsi doktor mě poznal a hned mi vykládal, co si o psychoanalýze myslí. Nic moc. Angličané se ptají ze zájmu, Němci pro formu, Slované se nemusí ptát, hned vědí, co je špatně.

Monumentální budova nového Národního musea připomínala paláce na Ringu. Místní Turneři zvaní Sokolové se překřikovali s našimi na široké třídě na Příkopech: ‚Gut heil! Gut heil! Na zdar! Na zdar!‘

Pár pěkných pohledů, kamenný most se strženými oblouky po nedávné povodni, poslepovaný hrad a nová rozhledna, zmenšenina té Eiffellovy, ale bez směle roztažených nohou jen nudná kuželka.

Večer mě Mína zatáhla do nového divadla, na které přispěl císař. Opera mě nezaujala wagneriánskou hudbou, ale typologií. Jakýsi rytíř stejnoš byl uvržen do žaláře, a ze stesku po svém busenfreundovi se učil hrát na housle bez not, jako nějaký cigán.

Byl to statný chlapík a slušelo mu brnění, tak se do něj zamilovala postarší diva a zašla za ním do kobky, převlečená za páže, ve svůdných kratičkých nohavicích. V tom šeru a po dlouhé citové deprivaci si vězeň nepovšiml jejích kyprých boků a pojal ji, jak byl zvyklý, ale nějak to nebylo ono, tak se raději nechal popravit.

Do Marienbadu jsme dojeli první třídou expresu Praha – Norimberk. Před nádražím čekal kočár s erbem, který ale nepatřil Metternichům, vlastním honosný zámek v nedalekém Kynžvartu.

Mína se marně pokoušela uhádnout, kdo mě pozval. Peníze má dnes kdejaký grunder a šlechtický titul se dá zařídit.

Příjemné lázně, ani velké, ani malé, nové výstavné budovy, městečko parků v čistém přírodním prostředí.

Z klientů, kteří si mě objednali a poslali štědrú zálohu, jsem znal jen jednoho a to jen z poločitelného podpisu.

Anonymitu jsme zvyklí respektovat. K ochraně soukromí pacientů jsme se s kolegy dohodli posouvat iniciály o jedno písmeno. Případ hysterie Berthy Pappenheim tak třeba získal publicitu jako případ Anny O.

Na odpoledne si Mína objednala lázeňské procedury a mě vyvezl portýr v nejdražším hotelu parním výtahem do apartmánu v nejvyšším patře. Shora musely být krásné výhledy, ale závěsy zůstávaly zatažené. Zprvu nebylo možné ani rozeznat obrysy velké místnosti, ale od první chvíle jsem vnímal to erotické dusno, pach čistých zpocených těl a vylučovaných sekrecí. Pozdravil jsem do prázdna a představil se.

„Vítejte, pane profesore.“ Jako ozvěnou zaznělo několik hlasů.

Postupně jsem rozlišil dva muže a dvě ženy. Střídavě mě oslovovali a mluvili mezi sebou. Pokoušel jsem se rozeznat vůdce smečky.

Byla to ta žena s temným altem.

„Mohu analyzovat jednoho po druhém, pokud možno v soukromí,“ otevřel jsem konzultaci. Reakce čtveřice mě zaskočila. Zdálo se, že před sebou nemají žádné tajnosti, ba naopak, že se svými excesy snaží jeden druhého předčít. Možnost *skupinové analýzy* nikoho z nás odborníků nenapadla. Zabaví se mezi sebou, méně práce a více peněz.

„Už jsme zkoušeli všechno. Dvojice, trojice, čtveřice, nahore dole, osmašedesát kombinací.“

„Mám to tu všechno poznamenané,“ potvrdil sopráněk.

Nebyl jsem šokován počtem variací. Oduševnělá dvojice obdařená představitostí může zajít mnohem dál než celá tahle banda adamitů.

Tížil mě pocit, že bych jim měl, za slíbený doplatek, nabídnout nějakou mimořádnou hodnotu.

Vzdáleně jsem vnímal hovory klientů a začal si uvědomovat, že ode mne nevyžadují pomoc, ale ujištění, že jsou při všem tom řádění normální, jen odvážnější a pokročilejší než ostatní. Potřebují mě jako nejvýše kvalifikovaného svědka.

Fyzické možnosti vyčerpali, a na ty z hravé představivosti nedosáhli.

Popsal jsem jim všechny aberace, o kterých jsem z odborné literatury věděl. Mnohé vyžadovaly rekvizity, které si budou muset teprve opatřit, ale už jen ty představy zapůsobily.

Když se unavili dalším kolem obcování, usnuli na hromadě. Tiše jsem za sebou zavřel a sešel po schodech pět pater do přízemí, kde mě portýr vypustil do o něco méně vyšinutého světa.

S úlevou jsem prošel vyumělkovaným parkem a našel náš hotel.

Hlavním efektem lázní je údajně léčba nejúžnějších neduhů působením minerálních vod. Jako psycholog oceňuji i blahodárný vliv přestupu z každodenního shonu do poklidného bezstarostného prostředí.

Skrytým účelem lázní je ovšem i možnost navazování nových známostí na vyšší úrovni. Ne každý si tu může dovolit pobývat a nuda prospívá sblížení. Dámy a pánové navenek, ženy a muži v podstatě, se míjejí několikrát denně na kolonádě, a z *Lázeňského zpravodaje* vědí, kdo je kdo. Stačí letmý úsměv, nenápadné gesto rukavičkou, odpověď drobnou úklonou, pozvání k procházce parkem, kde vyhrává lázeňský orchestr, pár valčíků, tělo na tělo, a dlouhé volné večery.

... Kdykoli ženy zmiňují, že rády tančí, vyjadřují podvědomě touhu po objímání a milování s cizími muži.

Večere v hotelu Flora, byla opulentní, ale Mína sotva pojedla. Nejdřív jsem myslel, že je to tím prostředím, přesyceným vůněmi mnoha květů. Stále odbíhala a ani o valčíky, k mé úlevě, nejevila zájem. Přečetla si, že zdejší prameny, zvláště ten Křížový, prospěšně čistí vnitřní ústrojí a v zájmu svého zdraví asi popila víc než bylo zdrávo.

Před návratem do našich pokojů jsem požádal personál o džbáněk teplého mléka. Nálevku a hadičku brala švagrová na cesty s jinými podivnými ženskými potřebami. Jako lékař jsem rozeznal podráždění útrobu a propláchl je dvojitém klystýrem. Když jsem jí pak jemně namasíroval nejnamáhanější místa, viditelně pookřála.

FREUD *Můj přínos (Po několika letech, asi ve čtyřiceti...)*

Po prohrané prusko-rakouské válce před třiceti lety, se situace v Evropě zklidnila. Tím velkým krveprolitím u Hradce se snad natrvalo vyčerpaly mocenské ambice našeho císařství dvanácti národů.

Válečné ztráty ulevují společnosti jako pouštění žilou nemocným.

Druhá polovina 19. století, přinesla nevídaný rozmach originálního myšlení, jedinečných vynálezů, nečekaných objevů a nových forem.

Vlna zájmu vzdělaných solventních vrstev o literaturu, hudbu a malbu, učinila z uměleckých výtvorů oceňovanou kategorii, a ve stejné době dospěl technický pokrok na úroveň řady praktických aplikací.

Tvůrčí typy překypují nápady a své originality si příliš neváží. Edison nebo Bessemer, Hertz a Bell, Wagner nebo Monet netušili, že jsou vrcholem, k němuž se později už nikdo nepřiblíží.

Ať už objevovali nové technologie, rádiové vlny, operní drama, nebo impresionismus, vyplňovali nevyužitě možnosti v nedotčeném prostoru.

Ve kterém období bych chtěl žít? V minulosti? Lákavá je renezanace, ale církev by mě za náhledy do duše, která byla tehdy jejím výhradním hájemstvím, nejspíš upálila.

V budoucnosti? Na prahu nového století vnímám odklon od solidního vědeckého přístupu k nahodilým, dodatečně zdůvodňovaným teoriím. Selektivní logikou lze podpořit cokoli.

S pokračujícím uvolňováním mravů začne v budoucnu ubývat i neuróz z výčitek svědomí a lékařům duše vyschne hlavní zdroj příjmu.

Raději zůstanu v přítomnosti, v dobrých časech na správném místě. Můj přínos v chápání lidské psychy zatím oceňují nemnozí, ale i já jsem jako první, vyplnil prázdný prostor, a pro mé následovníky už mnoho bílých míst na mapě nitra nezbývá.

JOHANKA (27) *Barnum! (Po několika letech)*

Moje babička, kterou nemohu pamatovat, se prý zapletla s kýmsi od cirkusu. Něco na tom asi bude, i mě přitahuje proměnlivé prostředí.

Možná mám v sobě trochu komediantské krve ... Když už, tak čtvrtinu!

S mojí mámou, tehdy malou Magdou, zůstala babička sama, po roce ji přenechala bezdětné sestře Resi a utekla zase do světa.

Ty dvě později sloužily u nějakých lidí, o kterých nechtěly mluvit, a když ta rodina zchudla, zkoušely to ve fabrice. Máma na práci nebyla.

Protloukala se všelijak, a po třicítce, určitě nezamyšleně, jsem se jí narodila já. U tety na venkově se musela nudit, slíbila, že bude na mě přispívat, a vrátila se do rušné Olomouce.

Prateta Resi pečovala o mě, a já pak o ni až do konce, a tak to má být.

Malých cirkusů, které putují po venkovských štacích, i těch větších, které se předvádějí při bujarých pochodech městy, účinkuje po Evropě dost. Když ale na přelomu století ohlásil BARNUM *Jubilejní evropské turné* zájem o nejslavnější cirkus na světě překonal všechna očekávání.

Na podzim přivezla zvláštní loď celý ten kolosální podnik z Ameriky do Liverpoolu, kde už v přístavu čekaly čtyři speciální vlaky. Tři byly upravené pro potřeby artistů, zřízenců a zvířat. Jen koní bylo sedmdesát a pro stádo elefantů musely být zvýšeny střechy vagonů.

Čtvrtý vlak převážel stany, konstrukce a rekvizity.

Barnum nejprve cestoval po velkých britských městech a dva měsíce účinkoval v Londýně, kde byl poctěn i návštěvou Jejího Veličenstva královny Viktorie s celým dvorem. Začátek nového století patřil Vídni.

Velké cirkusy sdílely pavilon Rotundy, postavený před čtvrt stoletím u příležitosti Světové výstavy, vždy ještě s jinými uživateli. Američané vyplnili svými atrakcemi celý ten obrovský prostor. Během několika hodin vzniklo kolem manéže stupňovité hlediště s dvanácti tisíci místy. Stejně rychle vyrostly venku menší stany pro přidružené podívané.

Vídeň zaplavily pestré plakáty, které kromě cirkusového představení ohlašovaly i největší *Museum kuriosit* na světě:

Lidský jednorozec, porostlá krasavice, nejvyšší muž, nejtěžší žena, manželský pár trpaslíků, bezruká Japonka, která zvládala všechno ústy, divoch potetovaný po celém těle, polykači mečů, chrličů ohně, třínohá dívka s více možnostmi, mezičlánek opice a člověka, siamská dvojčata, dvouseťletá indiánka, albín s bleděmodrými vlasy, bleskurychlý lidský počítač, zpěvačka s rozsahem pěti oktáv, dvouhrbý šašek, elektrická žena, jednonohá tanečnice flamenca, které zajišťoval úspěch strhující kytarový doprovod...

Na úžasnou podívanou navazovala hlavní ‚show‘. Čísla se střídala bez přestávky tak rychle, že nikdo nestačil postřehnout, v čem ty triky spočívají. Výstupy byly prostřídány scénkami. Calamity Jane s malým zrcátkem střílela do terče za sebou revolverem přes rameno, zatímco kovbojové uháněli kolem manéže na koních a pálili po zmalovaných rudoších s čelenkami z orlích per.

Tempo i náročnost se stupňovaly až do finále, do příchodu největšího slona na světě vedoucího stádo mláďat, která byla roztomilejší než jejich rodiče a spotřebovala méně píce.

Otevření areálu dvě hodiny před začátkem představení umožňovalo návštěvu zvěřince a komornějších akcí v menších stanech.

Tam mě nejvíce zaujala hypnóza a čtení myšlenek.

Lidé od cirkusu mají všude známé a drží pohromadě. Mithrada byla ve svém živlu. Vyšší věk a čarodějnický vzhled je u kartárek výhodou, heslem nového století však bylo mládí.

Šediny obarvené slupkami z vlašských ořechů a různé šminky jí mnoho let neubraly. Po dvou sklenkách vína, s přísadou výtažku z listů koky, ale ožila a nebyla k udržení. Čilost omlazuje.

Samotnou by mě to ani nenapadlo. Nebo bych si netroufla. Pozdě večer se Mithrada se vrátila z návštěvy starých přátel. Pomohla jsem jí na lože, ale ještě nechtěla spát.

„Něco pro tebe mám,“ řekla důležitě. „Všude, kam Barnum přijede, vyhlíží místní talenty. Na pár týdnů nebo i na zbytek turné...“

„Nejsem vousatá trpaslice.“

„Máš jiné schopnosti.“

„Možná, ale jen pokojové.“

„Nevíš, jak to funguje. Za dvě hodiny předvedou stovku čísel.“

„Za minutu se nestačím ani svlíknout,“ zažertovala jsem.

„Na to už někoho mají. Převleče se za minutu pětkrát.“

„Určitě nenosí šněrovačku.“

„Kejklíři a kouzelníci účinkují ve vedlejších stanech. Nikdo nestihne všechno najednou. Chtějí, aby lidé přišli vícekrát.“

S více návštěvami jsem počítala. Ten kolos na kolečkách mě fascinoval účinností i originálními nápady.

Barnum – Král hubbuku nadsázky a přehnané reklamy!

Starý pán už nežil, ale jeho kniha *„Jak vydělat“* se stále dobře prodávala po celém světě. Shrnutí: Dolar do podniku, dolar do reklamy.

Mladší společník zakladatele, Mr. Bailey, vykoupil poloviční podíl od Barnumovy vdovy a proslavené jméno v názvu zachoval.

Ve vlaku, odstaveném na vlečce do Prátru, nocovalo v každém vagonu na dvaceti palandách o čtyřech patrech osmdesát zaměstnanců.

Salonní vůz na konci, aby do oken nezalétaly jiskry z lokomotivy, sloužil majiteli a jeho nejbližším. Tam bych se někdy ráda podívala.

JOHANKA (27) *Angažmá*

Předpovědi a seance mi opatrovaly slušný příjem a brzy jsem si pořídila vlastní byt v dobré čtvrti. V posledních letech jsem také dost vyrážela do světa; ráda poznávám nová místa.

Madam moje cesty s povzdechem tolerovala, jen jsem jí musela vždy slíbit, že nebudu dlouho pryč. Pro letošní rok jsem ale své plány zrušila.

Americký cirkus účinkoval ve Vídni šest týdnů. Z tisíce zaměstnanců občas někdo odpadl a hledala se náhrada. Zajímalo mě, jak to všechno funguje. Postoupila jsem do užšího výběru, a jediná všechno věděla. Poděkovali mi a vzali muže.

Ne, nezkusila jsem to podruhé v pánském převleku. To místo mi zařídila přes své známosti Mithrada. ‚Když jsi tak zvědavá, můžeš tam dělat holku pro všechno. Ale jen pár týdnů, potřebuji tě tady.‘

Jako vandrovní tovaryši přecházejí z místa na místo a všude se přiučují, putovala jsem s tím kolosem s otevřenýma očima.

Ve čtyřech vlcích za sebou jsme se přesouvali v noci.

Za úsvitu započala na odstavných kolejištích vykládka, Cvičení konici vozili rekvizity a účinkující stavěli stany. Na odpolední podívanou už muselo být vše hotovo.

Měsíc před představením přijížděl do vybraných míst reklamní předvoj v běloskvoucím vagonu se zlatými nápisy. Zatímco zástupci cirkusu jednali na radnici, inženýři už vyměřovali pozemky a kolíkovali polohy stanů a lepiči v barevných uniformách vyvěšovali po nárožích plakáty.

Kolem nablýskané anglické lokomotivy na koks, a před zobrazeními atrakcí, se už shromažďovaly hloučky příštích návštěvníků.

Večer zamířil předsunutý oddíl do dalšího města a za sebou zanechal jen pokladnu k předprodeji vstupenek v podobě dutého lva.

V květnu jsme účinkovali v Linci a na červen se chystali do Němec. Vše probíhalo jako obvykle. Přes den jsem pomáhala, kde bylo třeba, a odpoledne a večer dohlížela na nástupy do manéže. Po osmi týdnech kočovného života jsem začínala uvažovat o odchodu.

Nejmenší ženu na světě, manželku trpaslíka rychlopočítače Minima, předvádějícího ve stanu pozoruhodností sčítání a násobení dlouhých čísel jen tak z hlavy, jsem dobře znala.

Neměla krátké nohy skřetů, vypadala jako pohledná žena zmenšená na polovinu, kouzelná víla z pohádek. Vedení cirkusu slíbilo malému páru zvláštní odměnu za nejmenší dítě na světě a dostávali i štědré nabídky od velkých lidí, kteří si chtěli zkusit všechno.

Sama jsem uvažovala, jen ze zvědavosti, o největším muži na světě, když už byl tak na dosah, ale vousatá dáma mi svěřila své zkušenosti: „Naši trpaslíci jsou zdatnější a ještě by tě zalehl.“

„Rychlopočítač“ pracoval přes den ve vagónu účtárny. To dopoledne mi vyřídil vzkaz od nejvyššího šéfa: „Chce tě vidět.“

Vyběhla jsem hned, tady se nechodilo krokem.

Mr. Bailey, společník Barnuma a nyní už vlastník celého podniku, se nečekaně zjevoval na různých místech, ale s lidmi obvykle mluvil, jen když nebylo něco v pořádku. V luxusním salonním voze jsem byla poprvé. Přijal mě vlídně a začal lámanou němčinou.

Odpověděla jsem plynou angličtinou.

Jen pozvedl obočí. „Musíme změnit plány. Z Lince pojedeme místo do Mnichova šňůru na Krakow.“

V duchu jsem si představila trasu a zatajila dech. Vševědoucí majitel největší show na světě odhadl mé pocity.

„Ano, Bohemia,“ řekl a přeřadil mě do reklamního vagonu.

Ještě včera jsem se chystala zpátky do Vídně a teď připravuji jubilejní turné po našem království!

Zprvu jsem překládala nápisy na plakátech a na programech do češtiny. Pak si mě znovu zavolal šéf: „Pověz. Co je to za lidi?“

Byla jsem připravená. „Češi i Moravané mluví stejným jazykem. Milují loutkové divadlo a hudbu. O prohlídku kreatur nebude zájem, mají dost mrzáků z válek. A místo klaunů Kašpárka.“

„Malý Gaspar, znám. A Eulenspiegel, v německých městech.“

„Chodí brzy spát, bylo by dobré začínat dřív. A mají hodně dětí. Přišli by všichni, kdyby dostali rodinnou slevu.“

Mr. Bailey si dělal poznámky. „Ještě nějaký nápad?“

„Kapela by měla celý den pochodovat ulicemi a nacvičit si oblíbené místní kusy.“ Vybavil se mi bujarý příjezd komediantů z opery, kterou jsem viděla s mámou v tom krásném divadle v Olomouci.

„V Olomouci je velká posádka. Jezdectvo. Oficíři ocení dresuru koní.“

„Máš dobré nápady. Budeme se vídat častěji.“

Koncem května 1901 jsme skončili v Rakousku a přešli do Českých Budějovic. Další čtyři představení patřila Plzni. Mariánské lázně jsme vynechali. Byly na vrcholu slávy, ale deset tisíc návštěvníků by se tam nesešlo. Jako projev vstřícnosti zastavil na nádraží jeden z našich vlaků a po promenádě prošlo za potlesku lázeňských hostů čtrnáctihlavé stádo slonů. Úklid zajistil rychle a zdarma umělecký zahradník města.

Z německého Chebu jsme po jednodenních zastávkách v Chomutově a Ústí putovali uprostřed června konečně do Prahy.

Magistrát pronajímal putovním atrakcím louku mezi řekou a budovou Invalidovny. Cirkus Barnum, se vším všudy, se tam stěží vešel.

Špitálské pole nebylo daleko od centra a vedla tam už elektrická dráha. Překládala jsem našim lidem ze zásobování a musela za ně i smlouvat. Hradčany a nový kamenný most u Národního divadla, místo houpavého řetězového, jsem zahlédla jen z otevřené tramvaje.

Vltava, z melodie, kterou na můj podnět užila kapela při vystoupení provazochodců, vzedmutá uprostřed města jezy, se zdála mohutná.

Když však do ní dál po proudu vstoupili pro osvěžení naši sloni, skoro ji zahradili a zkalili vodu až do Mělníka. Na mém malém globu nebylo hlavní město ani vyznačeno. Jen dvě modré nitky řek se uprostřed té zemičky spojovaly.

Po zastávkách v českém Kolíně a německé Jihlavě jsme hostovali pár dní v česko-německém Brně. Tam jsem s rozpaky oznámila vedení svůj odchod. Těžko bych vysvětlovala, kdo doopravdy jsem, proč jsem se k nim na chvíli přidala, a proč chci zase odejít. Zkusila jsem lež o mimořádně výhodné nabídce k sňatku. To jedině pochopili a nakonec mi blahopřáli k tomu velkému štěstí. Po třech dnech v Brně účinkoval cirkus ještě v Prostějově a pak zamířil do Olomouce.

Obešla jsem zvířata s kostkami cukru a navštívila naposledy své přátele posledních týdnů, a zařídila, aby si nic nepamatovali.

Muž dělová koule špatně slyšel, mluvil zbytečně nahlas a dokázal se stočit do klubíčka a potěšit sám sebe. Lamač řetězů napínal svaly, srdce žen však nelámalo. Posadil si mě na dlaň a zvedal rychle nahoru a dolů, ale já se v obavách o život nedokázala uvolnit. Jen ten pyskatý polykač mečů nabízel něco opravdu hezkého.

Kdyby vybledání šeptanou hypnózou nefungovalo, odešli by se mnou všichni tři, a pokud by se navzájem nepobili, už bych se jich nezbavila.

Po čtyřech představeních v Olomouci pokračoval cirkus do Opavy, Moravské Ostravy a dál na Krakow už beze mě.

V posádkovém městě jsem se dlouho nezdržela, mámino působiště mě rozesmutňovalo. Vlákem jsem dojela do Studénky a odtud novou tratí do Příboru, kde jsem se ubytovala v příjemném hostinci na náměstí.

Před patnácti lety jsem odtud odcházela s ranečkem hadříků a třemi knihami, teď bych si mohla koupit na rynku tři domy.

Dolehla na mě únava z posledních měsíců. Odpoledne jsem usnula a probudila se až příští ráno do nového života.

JOHANKA *Kolik mi vlastně je*

Osvícený panovník rozhoduje hned, bez zdůvodňování a schvalování a většinou dobře. Proč by škodil lidu a zemi, když mu tak trochu patří?

Lepší a horší režimy se liší tím, jaký prostor dávají špatným lidem. Amerika vydělává, Evropa úřaduje. A nejvíc to naše císařství.

Ve Státech se může kdokoli přejmenovat a začít na novém místě nový život. Tady se musí ohlašovat i krátký pobyt. Někdy se to může hodit.

Za úsměv a pár lichotek mi policejní úředník vyhledal máminu kartu v přibližné době mého početí, v létě 1872:

Bydliště: Příbor, část Klokočov, u Theresa Wittek

V Novém Jičíně mi poskytl matrikář po krátkém flirtu další údaje:

Jméno dcery: Johanna, narozená 5. května 1873

Matka: Magdalena Kabat, narozená 1840, svobodná

Otec: Neznámý.

Odečtu-li devět měsíců, tak tedy uprostřed žhavého srpna. Není divu. Mámě bylo asi dvaatřicet a žila u tety v Klokočově. Ne v Olomouci! Žádný oficír! Otec byl někdo ze spořádaného Příboru. Možná ještě žije. Mámě by teď bylo něco přes šedesát, jemu asi o něco víc. Třeba se tu nevěda míváme. Vycítila bych příbuznost při náhodném setkání? Přijal by mě po tolika letech? Někdy je lépe nevědět.

JOHANKA (28) *Pan učitel*

Prochodila jsem město a odpoledne přešla po místeckém mostě Lubinu a zašla do Klokočova, obhlédnout tetin domek, kde jsem vyrůstala. Neznámá paní vřela na dvorku plenky, život jde dál. Mezi ženami, které jsem mívěla, byly i mé někdejší kamarádky, unavené a zestárlé. Nevím, zda by je potěšilo, oč jsem na tom líp.

V nové hospodě se zahrádkou na břehu říčky jsem trochu pojedla, a když začali kolem výčepu hlučet pivaři, pokračovala v procházce.

Začínaly prázdniny, ale podle pootevřeného okna jsem usoudila, že ve škole někdo je. Vybavila jsem si pana učitele, který mě zasvěcoval do zdravotní, zatímco já na něm s údivem pozorovala tu mužskou posedlost opačným pohlavím. ... Kterou z děvčat asi obloudil, svedl a pak si musel vzít? Že je ženatý, jsem usoudila z neochoty odejít domů. Na kliku jsem už dosáhla bez natahování. Vstupní dveře byly odemčené a klíč zastrčený zevnitř. Bez myšlení jsem za sebou zamkla.

Asi něco zaslechl a vyšel na chodbu. „Dobrý večer ... milostpaní,“ uklonil se překvapeně. „Přišla jste se zeptat na zápis? Když přivedete malou zítra dopoledne, všechno zařídím. Nebo jde o chlapce?“

Oddechla jsem si, že mu nemusím svěřovat své potomky.

Nepoznal mě. Po patnácti letech vypadám a hlavně jedním úplně jinak.

„Slyšel jste o tom americkém cirkuse?“ otevřela jsem novou hru.

„Jistě! Chtěl jsem zajet do Olomouce, ale manželka ...“

„Kočovní život mi nesvědčí, nevydržela bych do konce turné.“

Bylo vidět, jak ožil tím nečekaným vytržením z každodenní rutiny.

„Zběhla jsem na nějaké stanici a naskočila do prvního vlaku, který jel jinam. Tady jsem vystoupila, když se stmívalo a za oknem zahlédla vás. Připadal jste mi tak ... chápavý. Jsem ‚magnetická žena‘. Také hádám myšlenky a předvídám budoucnost.“

„Já zde šířím osvětu a nadpřirozené jevy popírám.“
„Přitažlivost není přímo zázrak.“ Rychle jsem přemýšlela, co s ním. Dát mu po tom všem, co se mnou prováděl, zaslouženou lekci, nebo mu poprvé, ale i naposledy v životě dopřát jedinečný zážitek?
„Nejspíš máte někde na těle nebo v dutinách kovové dipóly,“ usoudil. Přisvojila jsem si identitu magnetické lady, aniž bych tušila, v čem spočívala její atrakce ... V hledání magnetů polovinou obecenstva na skrytých místech? Elektrickou lady jsem znala. Nosila kalhotky z liščí kůže, vyráběla elektřinu třením stehů a nápadníkům dávala rány.
To kdybych uměla, dostal by pan učitel bolestivý výboj ke konci jedinečného zážitku. V lampě docházel petrolej a začínala blikat.
„Láhev bude támhle ve skřínce,“ ukázala jsem najisto.
Vstal a otevřel dvířka. Byla.
„A sirky tady v šuplíku.“ Tím jsem ho dostala.
„Ale to přece ... To není možné!“
„Vidím i do minulosti.“ Zkoumavě jsem ho chvíli přejížděla očima.
„Mohl jste se výhodně oženit a žít si jako pán...“
„Zlé jazyky mě očernily!“
„Vás mladé dívky nezajímají?“
„Jsem ženatý člověk.“
„Rozumím.“
„Moje manželka mi nerozumí. Je tak povrchní.“
„Znal jste ji ze školy?“
„Všechno si vymyslela! Přišel jsem učit na venkov, abych tu v klidu napsal velký moravský román.“
„To ještě můžete ... Něco o pokušení, odolávání a podléhání?“
Kdysi jsem k němu vzhlížela, teď jsem sama o dost dál. Přes všechno, co na mě ve dvanácti zkoušel, mi ho bylo líto. Jsem asi jediný člověk, který mu rozumí a může ještě vylepšit jeho úděl.
„Už víte, že nemluvíme do větru. Cítím, že uspějete, jen začít.“
„Byl jsem povýšen z učitelského mládence až po svatbě, abych jakž takž uživil rodinu. Víc už mě tady nečeká.“
„Kdy musíte být doma?“
„Nemusím. Ráno jsme se... jsme si nerozuměli. Někdy tu přespím.“
„Zkusím se na vás napojit ... Vpravo od dveří na dvůr je místnost, kde jste asi za svobodna přebýval ... Teď tam vidím nějaká zvířata.“
„Potřebovali jsme místo na kabinet nerostů a vycpanin.“

„Za regály něco zůstalo ... Matrace?“

„Nikdy bych nevěřil, že je tohle možné!“

„Naproti bude asi umývárna. Mohu?“ Sáhla jsem za sebe. Svícen byl stále na stejném místě. Potřásl nevěřičně hlavou a zažehl mi svíčku. Vydala jsem se chodbou dozadu a představovala si, o čem asi v té chvíli zklidnění přemýšlí.

... Jako udivený osvícenec o své první nadpřirozené zkušenosti? Nebo jako udivený muž o své poslední jedinečné příležitosti?

Nalila jsem vodu ze džbánu do smaltovaného umyvadla, omyla stěny, vyšplouchla špinu na dvůr, a ve druhé vodě se trochu opláchla.

Vždycky u sebe nosím lahvičku s tím dryákem od Mithrady, který chrání proti nemocem i početí. Takže teď pan učitel? Ještě jsem váhala. Po vyučování mě jako nejnadanější žákyni zasvěcoval do znalostí pro vyšší školy. Vyprávět uměl, nápaditě fabuloval, ale bude to stačit?

Talent má a inspiraci mu opatřím.

Vystřídali jsme se. Dlouho nepřicházel. Mezitím jsem našla mezi řadou třídních knih na polici tu naši a vrátila se do minulosti.

Od každé vzpomínky se odvíjí další. Křižovatky cest, rozcestí možností. Kdybych tu zůstala, možná bych teď dělala mistrovou v textilce a moje chytré děti by chodily do téhle školy. Když klaply dveře, rozejpala jsem si pár knoflíčků a uvolnila stužku, která mi držela přes den vlasy.

Zaklepal, jako by tu nebyl sám doma.

„Myslel jsem... Jestli potřebujete zůstat někde přes noc...“

Stihl se oholit, na tváři trochu krvácel. Pokročila jsem jeho směrem.

„Cítím z vás tolik příběhů, poučných i romantických,“ zvedala jsem mu sebevědomí. Byli jsme si na dotek a přeskočila jiskra. Po celý večer tam měl křídlo, ale nepřipadal mi už jako učitel, spíš jako učenlivý žák.

Milování mě pokaždé neuspokojí, ale vím, že pro muže bývá sblížení se mnou jedinečné. Vycitíuji jejich potřeby a přání, a neurčitá vzpomínka na ten výjimečný soulad v nich přetrvává navždy. Vyčerpáním usnul.

Než jsem ten večer napůl vybledla, napsala jsem mu do sešitu vzkaz:

Vrátím se, až budete slavný! a přidala srdíčko. Ať má proč se snažit!

Třeba nás ještě překvapí ... Velký moravský román? Něco o mně?

Vyšla jsem tiše do noci, abych se vyspala v měkčí a čistější posteli.

Až později jsem z drobných náznaků domyslela, že musel poznat, kdo jsem a přijal ten vývoj pokorně, aby po letech dokončil naši hru.

Pokoj v hostinci s výhledem na staré náměstí, přeťaté ‚polskou‘ cestou, jsem si zamluvila na dva dny a nakonec zůstala čtyři. Jako moderní žena, znalá místopisu a historie, jsem požádala o setkání Emila Flusse, který, jak jsem zjistila, znal mého mentora z dětství.

O počátcích zakladatele psychoanalýzy v Příboru se tehdy už vědělo, a můj zájem o proslulého rodáka ředitele textilky nepřekvapil.

Mě nadchla hned jeho první zmínka:

„V šestnácti letech navštívil Freud znovu Příbor!“

To jsem ještě nebyla na světě. Pobyl tu pár týdnů a u nich bydlel!

Statného pětáctyřicátníka jsem odpoledne okouzila a večer svedla.

V uvolnění se Emil rozpovídal a vyjevil mi ještě mnohem více.

‚Videňáka‘ zprvu zaujala jeho mladší sestra Gisela, tělesně v rozpuku, ale rozumem ještě dítě. Když odjela do dívčí školy v Břeclavi nijak ji nepostrádal a přenesl pozornost na jejich matku. Paní Eleonora nebyla už nejmladší, ale o to více vynikala její zralá inteligence. Jezdili spolu kočárem na výlety a prohovořili celé dny.

‚Dobře jí to myslí, a to je u ženy nejdůležitější,‘ chválil po návratu Emilovi jeho matku.

„To že říkal mladý Sigmund?“ Až teď mě napadlo, že jsou oba stejně staří ... Co si tady zkouším!

„Tenkrát byl ještě Sigismund. Změnil si jméno až na medicíně.“

Chodili jsme spolu po lesích, brouzdali se ve starých střevících korytem Lubiny a koupali se v rybnících kolem Studénky. Moc jsme nemluvili. On se chystal na univerzitu a byl hodně sečtělý a já studoval nudné účetnictví na obchodní akademii v Prostějově.“

„Krásně vyprávíš, jako bych tu byla s vámi.“ Leželi jsme vedle sebe a dotýkali se boky. Váženého pana profesora, v šestnácti letech, jsem si nedokázala představit. Připadal mi vždy tak hotový.

„V té době už potiskoval plátno kdekdo a matku napadlo přejít na štumpy. Ruční plstění nahradit mokrým procesem s parní valchou.“

„Štumpy?“ Chytrá žena by měla projevovat zájem o to, co je pro jejího společníka důležité.

„Plstění kužele, ze kterých se napařováním formují pánské i dámské klobouky na ‚kopytech‘ pro různé velikosti.“

Sjela jsem rukou pod příkrývkou až do jeho neplstěného klína. Ještě chvilku, než se vzbudí podruhé, odhadovala jsem jeho síly. Ale potom už s ním nebude kloudná řeč. „Setkal se tu s někým z dětství?“

„Jako by někoho hledal, ale bál se zeptat. Ani kolem domu, kde se narodil, a ve vedlejší ulici, kde bydleli později, se moc neukazoval. Někdy na pár dní zmizel. Jezdil po okolí, jednou mu vypadl lístek až z Olomouce. Já zatím chodil do fabriky na zkušenou. Měl u nás zůstat celé prázdniny, ale koncem července, před domluveným odjezdem, se nevrátil z výletu. Ani si nevyzvedl své věci. Matka mu poslala všechno v balíku na vídeňskou adresu. Dostala od něj omluvu a poděkování. Co nezmínil, bylo jasné. Došly mu peníze.“

JOHANKA (28) *V lázních*

Lázně jsou zajímavé léčivými účinky i jako časté místo romantických příběhů ve svůdném prostředí uvolňujících koupelí.

Klimatické lázně pod Radhoštěm, se vzduchem prosyceným aromatem okolních lesů, vyhledávali slabí na plíce z celé říše. Věděla jsem, že tam pobývala i stará paní Freudová, ale dbalá varování z posledního mámina dopisu, jsem nikdy nezmínila, že ze zdejšího kraje sama pocházím.

Do Rožnova jezdil z Příboru každé ráno poštovní dostavník.

V přepražní stanici jsem si opatřila poslední číslo lázeňského věstníku a prostudovala inzeráty.

V lázních jsem poobědvala v nejlepší restauraci a k účtu přidala štědrý trinkgeld. Na vrcholu sezony nebylo snadné nalézt ubytování a vrchní mi dobře poradil. Pokoj byl prostorný, s vlastním příslušenstvím.

V recepci jsem zadala zápis do *Zpravodaje*, který kromě programu na každý den prezentoval i význačnější nové hosty. Měla jsem už vše rozmyšleno a reputace nejdražšího hotelu zvyšovala moji prestiž.

Ten trik mě naučila Mithrada: ‚Nemař čas sháněním kontaktů, zaříd', ať za tebou přicházejí sami.‘

Zdravotní a estetická péče o chodidla znělo vznešeněji než samotná podstata nabízených služeb. Přivýdělek jsem nepotřebovala, ale jak lépe poznat nové lidi než při povídání s jejich kotníky v klíně. A že půjde většinou o ženy, nevadí. Jejich postřehy vedou k zajímavým mužům spolehlivěji než náhodné mužské kontakty.

Odpoledne jsem obešla okolí. Po dlážděných chodnících parku Hajnice, a podél jiskřivě čisté řeky, jsem došla k hudebnímu pavilonu s tanečním parketem ... Tanec na tuberkulózu, dýchavičnost a astma?

Snad to s těmi neduhy nebude tak zlé.

Procházky prospívající plicím vedly ke zřícenině hradu a odtud různými směry dál. V největším lázeňském domě se nacházel i sál s jevištěm, kam zajížděl operetní soubor z Opavy.

Ze zvědavosti jsem se objednala na koupele, alespoň jednou chci zkusit všechno. Spočívaly v dlouhém máčení v teplé žinčici. Chytrý nápad. Syrovátka přebývající z výroby brynzy a ovčích sýrů se ohřívala na tělesnou teplotu. Pro jiné užití se přiváděla do varu, až se z ní vysrážely hrudky, které pak kuchařky roztíraly do výživných nápojů, polévek a pomazánek.

Polonahé lazebnice s růžky na čepcích, pro obveselení pacientek, plnily vany vědry čpící žinčice a po ukončení procedur je omývaly z obou stran. Za příplatek nabízely i *léčebné tření* za plentou.

Byly zřejmě důkladné, ozývalo se odtamtud hlasité sténání.

Vendula z umývárny mluvila česky s valašským přízvukem a měla se k dílu. Hned jsme si padly do noty.

Varovala mě: „Nic s žinčicí nejezte! Po koupelích se pasíruje přes sítko na odstraňování chloupků a prodává do místních restaurací.“

„To by mohlo přilákat chybějící muže.“

Přikývla: „Ty správné, trochu nemravné.“

Chvíli jsem svoji novou známou pozorovala při práci a odhadovala její situaci. Chudá a sama, líbila se mi její bezprostřední pohotovost. V dvoujazyčném kraji pochytila i němčinu. Když ještě žila v Novém Jičíně, účinkovala v ochotnickém spolku.

„V *Naší lípě* jsem hrála Haničku, selské děvče. Odpoledne česky, večer německy. *Die Laterne*,“ doplnila.

„Mohla bys hrát i paní kněžnu.“

„Mám jen jedny lepší šaty. Po tetě zdědím kroj, ale to už budu stará.“

Ve větších městech se vedlo lidem trochu líp, tady v horách se stále jen lámal kámen, osekávaly kmeny a pásly ovce.

Nabídla jsem Vendule podíl za doporučování mých služeb pacientkám při koupelích a přidala jí na poslíčka, který bude potvrzovat návštěvy. Měla dvě dospívající děti. Myslím, že se povedly.

Zájemkyně o pedikuru jsem navštěvovala v jejich apartmánech, pět šest úkonů a důvěrných rozhovorů za dopoledne. Kazeta třpytivých nástrojů, kterou jsem si pořídila z neurčitého pocitu v obchodě s potřebami pro zvěrolékaře v Olomouci, působila profesionálně, jen hák na odstraňování kamínků z kopyt nebyl zapotřebí. Brzy jsem věděla kdo je kdo.

Zákaznice se ovšem zajímaly také o mě a něco jsem jim musela říci. ‚Byla jsem komornou urozené dámy, která se dobře vdala a odstěhovala do ciziny.‘ To ocenily. Brzy vycítily, že jim rozumím víc než kdokoli jiný, a svěřovaly mi svá trápení: Muži a peníze, chůvy a zlobivé děti, stárnutí a samota ... Osamělost nešťastně provdaných a neprovdaných není stejná. Jedny hledají krátké povyražení, druhé vztah se zajištěním.

Mohla bych tu nějaký čas zůstat. Snadný příjem, krásná příroda, uznání a užitečná činnost. Odhaduji dobře muže i ženy. Dokázala bych je propojovat ... Co mě pohání stále dál?

Život se stává zajímavým, když z něj vytvoříme příběh, s následností, napětím a proměnami. Vydechneme a chceme vědět: Co bude dál?

Příběh přináší vzrušení z překonávání překážek i potěšení z úspěšnosti. Pokračuje cestou, kterou si sami volíme, k rozcestí dalšího rozhodnutí, zatímco většina běžných životů končí ve smyčce opakování.

Obvyklý vývoj sestává ze situace, komplikace a rozřešení, a navazující kroky přinášejí jen pár dalších možností, než se téma vyčerpá.

Abyste se stal ze života pokračující příběh, je třeba rozvíjet další děj.

JOHANKA (28) *Sňatkoví podvodníci*

Lázně jsou oblíbeným působištěm sňatkových podvodníků.

Neupřímnost zachytím po pár větách. Znam své přednosti i slabiny a rychle vycítím, když mi někdo něco namlouvá.

Opakem poctivého sebepoznání je potřeba chvály a obdivu. Ženy nemilují muže pro jejich kvalitu, ale pro jejich chválu svých kvalit.

Předpokládala jsem, že ti hochštapleři líčí na naivní mladice s věnem, ale takových tu bylo málo. Zato zámožných vdov...

Brzy jsem měla řadu kontaktů a jednoho z těch slizkých elegantů napadlo, že mě zapojí do svých rejdu.

Nejdřív mě zkoušel svést. Ženy zaslepené láskou bývají poddajné.

Zahrála jsem eroticky zaostalou bytost, neschopnou rozeznat, jaké ji potkalo štěstí. Později nabídl za užitečné informace malé přilepšení. Když ani tentokrát neuspěl, otevřel mi své falešné srdce: „Rád bych se usadil, ale stále nemohu nalézt tu pravou ...“

„Zdejší dámy oceňují duchaplnou společnost. Jste pohledný, vysoce inteligentní a máte šarm ...“ Bezděčně přikývl. Muži přijímají lichotky stejně dychtivě jako ženy.

Všichni toužíme po uznání nebo alespoň povšimnutí.

„Zájem by byl, ale popravdě...“

Lhaní poznám ze zúžených zorniček i z pozměněného tónu hlasu.

„V dohledné době očekávám velké dědictví, a hledám dámu, která je na tom podobně, abychom si ve všem rozuměli.“

„O žádné tak zámožné nevím. Jezdí teď do Luhačovic.“

JOHANKA (28) *Vendula*

K večeru jsem zašla za Vendulou, která mě k sobě už několikrát zvala.

Bydlela u řeky, v domku po rodičích, postaveném ze zbytků hradu.

Rožnovská Bečva se při jarním tání vylévá z břehů. Kamennými obydlími na horním předměstí jen proteče a ustoupí, neodnáší je jako dřevěné chaloupky na dolním toku.

Nová přítelkyně mě pohostila meltou s lahodným sacharinem po kterém ženské netloustnou, a orestovanými zbytky frgálů od neděle. Postavu měla jako já. Rozhodla jsem se přenechat jí pár svých věcí a to už zařukal nápad. Po chvíli se vrátil v jasnější podobě.

„Tančit umíš...“ Nebyla to otázka, ale úvod. „V sobotu se pořádá ve velkém sále ples. Přijede orchestr z Opavy.“

„Já vím. Budou tam hosté z celého kraje a oficiři až z Olomouce.“

Donedávna jsem myslela, že mým otcem byl někdo z posádky, ale tou dobou už tam máma nežila. Také jsem víc na knížky než na šavlování. Jednou zmínila, že byl otec chytrý a hodný. Jsem hodná? Ne vždycky. Ale přemýšlivá budu asi po něm.

„Půjdeš?“ ptala se Vendula už podruhé

„Půjdeme spolu.“

„To se nehodí. A nemám...“

„Hodí a máš. Pozítí tě vyšňořím.“

„Tož ale musíš být stále se mnou!“

Přikývla jsem. „Zahraješ si kněžnu a já tvoji komornou.“

V sobotu odpoledne odemkl majitel hotelu trezor a vydal mi uloženou šperkovnici. „Chystáte se na bál?“

Přikývla jsem a zatvářila se tajupně. „Přijede i moje bývalá paní. Vdala se až za Krakow, na zaháňský zámek. Teď ovdověla a potřebuje rozptýlit. Ale nikomu ani slovo!“

„Přirozeně,“ uklonil se diskrétně.

Ze schodiště jsem zahlédla, jak spěchá za manželkou. Dobře.

S Vendulou jsme byly domluvené. V sobotu večer proklouzla do mého apartmá zadním vchodem pro personál.

Oblékla jsem ji do své parádní róby a ověsila vybranými klenoty. Peníze jsem od mužů nikdy nebrala, ale šperky jsou pro mě trvalou připomínkou jejich lásky.

Vybrala jsem bezpečné střevičky na středních štekách a zakroužila s ní zkusmo po parketách. Na vysokých podpatcích jsem ji přesahovala a při tanci vedla. V té chvíli jsem si přála být mužem, ale ne natrvalo.

Se svým údělem jsem spokojená. Ovládám vládnoucí.

Vendula postávala před zrcadlem. „Nádhera, až na ty vlasy.“

Otevřela jsem kufrík a předvedla jí kvalitní paruku z převleků od Mithrady. „Zkus tuhle.“

Před patnácti lety jsem cestou do Vídně prodala své dlouhé vlasy na něco takového. Za dvě papírové dvouzlatky, abych měla do začátku.

JOHANKA (28) *Na bále*

Vendula vytáhla z taštičky, pošité oranžovými mořskými korály, zlaté hodinky, sklopila držátko lorňonu ze slonoviny a přes plochá sklíčka zamžourala na ciferník. Měla herecký talent a rychle se učila.

Nasadila i noblesnější hlas: „Je po osmé...“

„Dost času. Stačí, když přijdeme poslední.“ Cítila jsem její neklid.

„Budu stále s tebou. Usmívej se, ale jen trochu, povzneseně.“

Jak jsem očekávala, dvorana hotelu byla prázdná, všichni zamířili k reprezentačnímu sálu v hlavní budově, odkud zaznívala hudba.

Blížily jsme se ke vchodu, zpomalovaly a vyčkávaly přestávku.

„Teď! Zvolna, důstojně. Ty první.“

Dva lokajové v livreji otevřeli křídla vysokých dveří a urozená paní se svou komornou vstoupily na scénu. Ruch utichal.

O návštěvě kněžny už všichni věděli, ale nikdo neměl odvahu ji vyzvat k tanci, přestože se patřilo, aby zahájila další kolo.

Povzbudila jsem očima svého známého. Měl špatný charakter, ale bezvadně padnoucí frak, a byl skvělý tanečník. Pochopil, hluboce se vzácné dámě uklonil a odvedl ji do středu parketu.

Kapelník zvedl taktovku. Nějak jsem uhádla, který valčík teď spustí: *Povídky z vídeňského lesa*. Krátké epizody z mého oblíbeného místa! Přeskočil pomalou předeheru a rozehrál rovnou hlavní motiv.

I to někdy dělám.

Vendula jen zářila. Tančila s nejméně známými pány z celého kraje a jejich manželky vzdychaly nad mými šperky. Aby se nestrachovala, namluvila jsem jí, že jsou to jen kopie z Gablonze.

„Nejkrásnější den mého života,“ děkovala mi o přestávce.

Představila jsem si pocity matky, která k sobě poprvé přivine své dítě.

„Možná letos,“ mírnila jsem ji. „Ale v nejlepším přestat.“

„Odejít? Vždyť ještě není půlnoc.“

„A co Popelka?“

Dala si říci. Vyšly jsme jako na vzduch a už se nevrátily.

Přespala u mě, ráno vyklouzla v prostém oblečení, a v pondělí se rozloučila v žinčicových lázních.

Lépe jsem ji oblékla a po celý týden brala s sebou a představovala dámám jako svoji nástupkyni, stejně šikovnou pedikérku, a darovala jí sadu blýskavých nástrojů pro drobné zákroky na zvířatech.

Kdybych někdy potřebovala druhou do hry, vím, na koho se obrátit.

Objaly jsme se, políbily, zaslzely.

Život jde dál.

Příště třeba i my dvě zajdeme dál.

S nevlastním bratrem Emanuele, starším o dvacet let, který konečně přenechal svůj obchod s textilem v Manchesteru nedočkavému synovi, jsme si ujednali setkání v Římě.

V Anglii, kde jsem ho dvakrát navštívil, mě udivovalo stálé zlepšování funkčnosti a zpříjemňování všeho kolem. Národům, které rády zpívají a tančí, tato vlastnost chybí. Ve čtvrtích nepracujících, s přebytkem času na úklid, převládá špina. Třeba i v chudších čtvrtích mé milované Itálie.

Já přijel z Vídně vlakem, bratr připlul z Manchesteru parníkem.

Ubytovali jsme se v historickém paláci přeměněném na hotel, ve dvou propojených pokojích, jako úspěšní podnikatelé na výletě. Přes den jsme spolu obcházeli památky. Večer mizel bratr do ulic, osvícených už těmi novými lampami, zatímco já si spokojeně třídil poznámky.

Škoda, že jsem se s Emanem nespojil, když jsem začínal s analýzou svých začátků. Moje vzpomínky na Příbor byly ovlivněné naivním dětským vnímáním. On byl tenkrát už dospělý a viděl totéž jasněji. Dozvěděl jsem se od něj o nevyrovnané Rebece, s níž žil ovdovělý otec až do svatby s mojí mnohem mladší a spořádanější matkou.

... Opustit špatné ženy bývá snazší než ty, jimž nelze nic vytknout. Svoji služku i její kamarádku, moji chůvu, si Emanuel pamatoval, ale jedinečnost, kterou jsem Magdě přisuzoval, nesdílel.

„Obyčejné vesnické holky, hezké jen mládím. S trochou štěstí se vdaly a odešly do chaloupek, ke zvířatům a dětem.“

Zato Eleonoru Flussovou jsme obdivovali oba.

„Bez ní by starý Fluss ještě tlačil dvoukolák: Hadry, kosti, kůže!“
potvrdil bratr můj postřeh.

Po návratu z Říma jsem náhodil návštěvy kolegů, které mi narušovaly soustředění, uspořádal do pravidelných ‚středečních setkání‘.

V mé nadměrné čekárně se nás schází, podle možností, osm, devět. Loučíme se o půlnoci, jinak bychom rozprávěli až do rána.

Sedám v čele stolu. Jsem už docela slavný. Nebo spíš známý. Mám dost stoupenců, ale ještě více odpůrců, pro které je vliv sexuality na naše jednání stejně nepřijatelný jako živočišná podstata člověka.

Shledávám, že větší kolegium rozhoduje hůře a pomaleji než jeho nejbystřejší člen. Já. Místo originálních nápadů dochází ke spojování všedních nápadů s osobní prestiží.

S údivem zjišťuji, že stárnu. Na skráních už šedivím a vous, kterým zakrývám jizvu na tváři po pádu malého mlsova ve spíži, řídne.

Kolem očí mi přibývají vějířky vrásek a na hřbetech rukou vystupují skvrny. Od Míny jsem dostal ztmavující hřebínek z měkkého olova, který prý sama, nahoře ani dole, ještě nepotřebuje.

Nechápe, že u mužů jsou šediny projevem důstojnosti.

Zadýchávám se, když stoupám do schodů, a s potížemi si zavazují tkaničky od bot. Někdy se mi náhle rozbuší srdce a myslím, že přichází konec. Když mě něco šokuje, omdlévám. Trápí mě i nález v ústech, asi bych měl s doutníky přestat a přejít na cigarety. S retky jsem začínal.

Duševně se necítím hůř. Občas mi vypadně nějaké jméno, ale každým rokem myslím lépe. Paměť je rezervoár, který se postupně zaplňuje.

Myšlení je nástroj, který se užíváním ostří.

Po dekadách čtení a psaní se začínám hrbít. Když mě fotografují do novin nebo na procházkách po Ringu, se lvím psem čau čau, stejně svéhlavým jako já sám, bezděčně se narovávám.

Rozpětí let, které jsou nám dány, k pochopení života nestačí. Svět je poháněn dychtivostí nastupujících generací. Nezralí a nedočkaví nepřicházejí s lepším, ale jsou zdrojem energie. Kdo přijde po mně?

Většina mých poznatků je už respektována a psychoanalýza se stává mezi vzdělanci novou vírou. Nestojím o lichotky, stačí tichý obdiv.

Moderní civilizací poznamenaly tři fundamentální objevy:

Koperníkovo zjištění, že je země smítkem, obíhajícím kolem Slunce.

Darwinův závěr, že pocházíme z opic.

A můj zneklidňující příspěvek, že nejsme páni své mysli, že nás řídí i temné síly z podvědomí.

Hodně čtu, pozorně naslouchám a snažím se přijít věcem na kloub. Pracuji jen občas, mám na všechno více času než jiní, a tak jsem dost pokročilá v širokém záběru. Nejvíce jsem pochytila od starších mužů.

Ti mladší zpočátku oslňují historkami vybroušenými opakováním, ale pak jim dojde pára. Trvale zajímavý dokáže být málokterý z nich. Předvádějí se důvtipem, na něž není snadné odpovědět.

Konverzaci svědčí upřímný zájem více než jednostranné duchaplnosti.

K oživení užívám ‚tvůrčí provokaci‘. Prohodím něco nečekaného, naruším poklidnou rozpravu a vyvolám zajímavou odezvu.

‚Cítíte se romanticky?‘ zeptám se třeba, když je toho na mě už moc.

‚Jako vůbec? Nebo někdy?‘

‚Teď.‘ Možná bych mohla dávat lekce *jak na to*.

Zvláště ženám, ty potřebují postrčit víc.

Doktor Zamenhof, jeden z nás, působil v mnohojazyčné oblasti carského Ruska a měl tak pro svůj počín silnou motivaci. Jeho nedávný pokus o umělý světový jazyk je však zmarněn přílišným idealismem, snahou o ‚spravedlivé‘ poměrné zastoupení všech národů. Místo, aby přiřadil nejužívanějším pojmům krátké snadno vyslovitelné výrazy a ostatnímu až co zbude, skončil s příliš obsírnou a nesourodou slovní zásobou.

Řeč bývala především prostředkem domluvy a národnost se z ní začala odvozovat až s vlasteneckým oživením.

V našich časech už zase přestává být jazyk základem sounáležitosti. Stejně zájmové a profesní skupiny, kdekoli ve světě, mají blíže k sobě než k lidem s nimiž sdílejí zemi, ne však postoje a hodnoty.

Sounáležitost z podobného vidění světa existuje i ve skupině spřízněné myšlením, s racionálním a vlídným postojem k životu.

Židé jsou dvojího druhu. Jedni berou svět tak jak je, a vydělávají.

Těm druhým se nedaří a snaží se svět rozvrátit a předělat.

Já přicházím s revolučním poznáním, ale nechci nic bořit, a rád bych i trochu vydělal.

V Americe jsem byla už několikrát. Kdykoli cítím potřebu změny, objedná si kabinu na nejbližším parníku, zajedu do Cherbourgu a za pár dní vystoupím v prostředí překypujícím energií.

Američané si uchovávají otevřenou mysl. Jsou zvědavější? Vyhlíží příležitosti k zbohatnutí? Vědí, že se zájem vyplácí? Trochu ode všeho. Pan profesor si v dětství oblíbil moravské prostředí, ale o našich lidech neměl valné mínění. Mluvil o ‚slovanské námitkové mentalitě‘. Zatímco jinde nové myšlenky zvažují a rozvíjejí, my si prý dodáváme důležitosti popíráním. Já naslouchám a domýšlím, abych pokročila dál, ale také se vracím do minulosti a probírám, co mi dřív uniklo.

Nespoutanou energii mladé Ameriky mám ráda, ale natrvalo bych tu žít nechtěla. Evropská pomalost není jen projevem pohodlnosti. Při honbě za dolarem nezbyvá Američanům čas k zamyšlení.

Klidné soukromí potřebujeme jako spánek, abychom se ukryli před zmatky světa, vrátili k tomu, co bylo, ujasnili si, co bude, a zpomalili běh času. Na počátku světa bylo ticho a šero. I muži jsou jiní ve spěchu a v pohodě. Romantice ani uvolněným hrám spěch nesvědčí.

Je mi třicet, ale už ztělesňuji ‚staré‘, diskrétně užívané peníze, na rozdíl od těch rychle nabytých a okázale utrácených. Už nemusím vydělávat, jen si občas potvrzují, že mohu.

Peníze představují i čas druhých, který si za ně můžeme koupit. V rámci života je nám čas nadělen spravedlivě a nezměnitelně. Ovlivnit ale můžeme jeho pocity. Na zdání větší bohatosti stejného času má vliv řada okolností, které můžeme vědomě navozovat. Pocity času jsou naše skutečnost.

Podpalubí parolodí bývá přeplněné odvážlivci i zoufalci, kteří opustili navždy domovy, aby zkusili štěstí v Novém světě. Pasažeri v různých třídách zůstávají po celou dobu plavby oddělení.

S dozorcím na mezipatře jsme se znali z loňska, pouštěl mě i dolů.

„Za ženichem?“ žertoval, jako obvykle.

„Teprve na námluvy,“ přijala jsem tu mužskou hru.

„A co věno? Bude, bude?“ Netušil, jak žádoucí bych byla nevěsta.

Chodila jsem mezi ty chudáky nenápadně oblečená, procházela těsnými prostory a zachycovala různé jazyky. Většinou mi stačilo naslouchat a představovat si jejich životy, ale někdy jsem se i připojila.

Cizí řeči zvládám snadno. Kromě dvoujazyčného základu umím dobře anglicky a francouzsky, slušně italsky, a domluvím se i jinde.

Ráda začínám nenápadně, jako princezna v převleku prosté děvečky, která postupně získává respekt a náklonnost svou hlavou a srdcem.

Dělá mi dobře pomáhat těm, kteří jsou na tom hůř, a to jsou skoro všichni. Nerozdávám milodary, vylepšuju jim osudy.

Věk té ženy jsem v jejím zuboženém stavu nedokázala odhadnout. Mluvila česky i německy, ale anglicky uměla jen pár slov.

Překvapila jsem ji moravským nářečím a rychle jsme se sblížily. Byla přespočetnou dcerkou z Valašska, a do Ameriky jí pozvala stará teta.

Dopis oznamující její úmrtí, který došel těsně před odjezdem ukryla, a s několika zlatkami zašitými do spodničky vyrazila do neznáma.

Dala jsem jí knížku o odvážné lásce od Jane Austinové a slovník. Druhý den už opakovala krátké věty, jen výslovnost jsem jí musela opravovat. Děkovala, ale stále přede mnou ustupovala. Domyslela jsem její stud. Pro muže je důležité jídlo, pití a nějaké to cigáro. Ženy nejvíce postrádají teplou lázeň.

„Věříš mi?“ zeptala jsem se Tonky při třetí návštěvě. Věděla jsem, že udělá, co řeknu, ale záleželo mi na jejím vědomém souhlasu.

Vážně přikývla.

„Buď připravená, přijdu zítra za šera.“

Zatvářila se rozpačitě a já si uvědomila, že prostory pod čarou ponoru jsou po celou dobu osvětlené jen žárovkami.

„Přijďte prosím kdykoli.“

„Zkusím tě odsud dostat,“

Nazítří v podvečer se mnou pohovořil jako obvykle námořník, který se na mezipatře v dozorčí službě nudil. Jednodušší cestující neměli co říci a ti z vyšších tříd poddůstojníka jen se dvěma proužky ignorovali.

Nepřekvapila ho moje velká taška, věděl, že z dobrého srdce rozdávám, ale nápadný klobouk. „Paráda,“ poznamenal.

„Ulítl jedné dámě z první třídy,“
„Na horní palubě to fouká. Všechno lítá.“
„Někdy i lehké ženy. Za chvíli se vrátím,“ zamířila jsem dolů.
„Kdybych tu nebyl, řeknu svému zástupci.“

Právě s tím jsem počítala. Za chvíli odejde na večeři a na jeho postu bude chvíli vysedávat někdo jiný.

Tonka už byla připravená. Přinesla jsem jí šaty podobné mým a do prázdné tašky vložila její věci. Měly jsme podobnou postavu a klobouk z ní udělal dámu. Až na ten všudypřítomný zápach podpalubí. Naštěstí jsem vzala i parfém. „Dozorčí na schodech o tobě ví. Vyjdeš nahoru do druhé třídy. Dveře dvěstě dvacet tři jsou odemčené, tam počkej.“

„Dvestě dvacet tři,“ opakovala.

Zkontrolovala jsem hodinky a postrčila ji ke schodišti. „Nikomu neodpovídej a tvař se sebevědomě.“

Půlhodinku jsem počkala a zatím zvažovala, co s ní dál. Pak jsem vyšla jakoby nic nahoru. Můj známý už byl zase zpátky na svém postu.

„Obrali vás i o klobouk?“

„Ženské se o něj popraly.“ Těm které by rády zakotvily v manželství by slušel námořnický model s kotvou, napadalo mě. Náznak úmyslů.

Tonka stála po celou dobu uprostřed mé kabiny, usednout se bála. Když jsem vešla, viditelně se jí ulevilo. Bez dlouhých řečí jsem začala napouštět vanu. „Tak do toho,“ otočila jsem se ke své krajance. „Pak si můžeš přeprat svoje věci, ale raději je dáme potřebnějším.“

Nesměle se svlékala a skládala vypůjčené svršky. „Moc děkuji.“

„Ty šaty ode mě si můžeš nechat.“

Zdráhala se, dokud neviděla můj plný lodní kufr.

Nejsem posedlá oblečením, víc si potrpím na pěkné prádlo. Nejraději nosím francouzské kalhotky s rozparečky po stranách, nepřiléhavé, aby do nich snadno zajela ruka. „Tady si potom vyber něco dospod.“

Dlaní jsem vyzkoušela teplotu vody a vybavila si svoji první zkušenost s ponořením celého těla, když jsem nastupovala jako služtička u Freudů, ten úžasný pocit beztlíže, tepla a čistoty. Pokynula jsem jí.

„Vy první,“ ustoupila.

V pořadí důležitosti. Tak to bývalo zvykem na vesnicích s několika hrnci ohřáté vody v neckách. „Na parolodích je horké vody dost.“

Po půlhodině vyšla z koupelny bosky, jen v troše mého prádla, úplně jiná bytost. Čistá, voňavá, zářící. Jak málo stačí ke štěstí.

Podala jsem jí své náhradní sandálky. Už se neostýchala přiblížit. Položila mi hlavu na rameno a k vlhkosti svých vlasů přidala pár slz vděčnosti. Ukázala jsem jí, jak funguje ta nová vymoženost v koupelně. Stačilo zatáhnout za řetízek a z mřížky ve stropě začal proudit horký vzduch. Objemem usušených vlasů ještě zkrásněla.

V šeru podpalubí jsem jí hádala přes třicet. Omládlá na polovinu.

Za pár dní přistaneme v New Jersey. Jaký osud čeká v Americe hezkou holku bez peněz, která se nedomluví? O přítěž nestojím, ale samotnou ji v tom vlkoměště nemohu nechat.

„My name is Joanna, Johanka,“ otevřela jsem první lekci.

„My name is Antonie, Tonka,“ napojila se.

„Hello, Tonny.“

„Hello, Joanna.“

Byla snaživá a rychle se učila. Ale co s ní? Předstírala jsem nemoc a přestala chodit do lodní restaurace. Podnosy s jídly přinášela obsluha do kabiny. Užitečná anglická slovíčka jsem vkládala do běžné řeči.

Dokážu zachycovat myšlenky druhých a vycit'ovat jejich situaci a stav. Rozeznat schopnosti vyžaduje více času.

„Měla jsem v Americe pečovat o starou tetu, jenže mezitím umřela,“ vysvětlovala Tonka. „Znala někoho, kdo by si mě vzal a zajistil.“

„Máš na víc, nespěchej.“

Po odbavení jsem poslala nosiče zavazadel pro drožku a pro noviny. Kočí mě zavezl k východu z imigračního úřadu. Prohlížela jsem zatím inzeráty, které nejspolehlivěji odrážejí stav kterékoli země.

Po hodině vyšla Tonka s lejtrem v jedné a taškou drobností ve druhé ruce. Odjely jsme do hotelu, kde mě znali z předchozích návštěv, a po náročném dni šly brzy spát. Zítra nás čekal nový příběh.

TONKA (18) *Den po příjezdu*

Stále nemohu uvěřit svému štěstí a trnu, že zase skončím na dně.

Paní Johanka je tak ... Je to vůbec možné?

Leda by se mnou měla nějaké úmysly. Naučí mě pár slovíček, vyšňoří a někam prodá! Ale za tu pomoc s mluvením jsem jí vděčná.

... Proč se tak usmívá?

„Hello saillor! Money first!“ pozdravila mě teď vyzývavě. Jako by se napojila na mé myšlenky. „Hello“ je pozdrav, „sailor“ je námořník.

To se může tady na pobřeží hodit. „Money“ jsou peníze. „Money first?“ První peníze, co vydělám? Nebo ... Peníze předem?

„Já nejsem taková!“ začala jsem nabírat a paní se rozesmála.

JOHANKA (30+) *Hry dospělých*

„V Americe se bystřejší lidé všelijak škádlí. „Kidding“ je taková hra pokročilejších, jako flirt u nás, ale víc pro zábavu než k namlouvání.“

„Flirt?“ zaváhala Tonka .

Na tobě bude holka ještě práce. Ve vídeňském bytě jsem už měla polovinu abecedy Ottova naučného slovníku, zbývající díly postupně vycházely. Víím, co je co, ale teď by se hodila přesná definice. Jak by popsal flirt pan profesor?

„Duchaplná konverzace s jemnými erotickými narážkami, předvádění hravosti a empatie, zábava na pomezí mravnosti, s možností vyhodnotit úmysly a vhodnost. Vrcholem flirtu je okamžik výměny náznaků zájmu o pokračování, po kterém přechází nejisté tápání v tichý soulad.“

Perpetuum mobile sblížení, vždy v nové naději...“

Antonie soustředěně naslouchala. „To bylo krásné.. Co je perpetuum?“

„Stále se opakující, jako refrén, znovu po každé sloce.“

„Pan učitel říkal, že dobře zpívám.“

Zase pan učitel! Jestlipak tam měl také křídou. „Zkus něco našeho.“

*„Vandrovali hudci,
tři švarní mládenci,
vandrovali polem,
rozmluvali spolem...“*

„Také k vám chodily harfenice? ... *Poslyšte páni moje zpívání?*“

„Každým rokem.“

Potulné harfenice obcházely se svými brnkadly všechny větší vesnice.

Trochu peněz si vydělaly zpíváním po hospodách, kde dostaly i najíst, a v noci ještě nabízely lásku, ale vždy jen jednomu, až do rána bílého.

Měla líbezný hlas. Kdyby byl i nosný... „Znáš těch popěveků více?“

*„Jsem já švarná dívka z mlýna,
Všem hochům se líbím,
ale žádnému své srdce
jen tak nezaslíbím.“*

Z Čech pocházelo více přistěhovalců než z Moravy. Prahli po půdě, které tu bylo dost. Ani těm, kteří zůstali v New Yorku se nevedlo zle. Od rána do večera proháněli šicí stroje nebo rozváželi hotové oblečení na prodej. Dokonce se složili na stavbu Národní budovy s divadelním sálem, kde koncertoval i náš skladatel té nové americké symfonie.

Tohle je slušný hotel, tady přidávat nemůže. „Nechceš se projít?“ Pořádné moře ještě neviděla. Do Hamburku přijela vlakem, v podpalubí zaoceánského parníku přežívala v ponurém skladišti lidí, a poslední tři dny se ukrývala v mé kabině. Zavedla jsem ji na městskou pláž. Užasla a rozeběhla se po písku k vodě. Dotkla se dlaněmi hladiny, ochutnala slanost a vzlykla štěstím. Na východě stoupal nad obzor měsíc a stříbril hladinu. Daleko široko nikdo, všichni v té chvíli usedali k večeři. „Zkus ještě něco, tady můžeš nahlas.“

*„Jeden ústa obdivuje, druhý chválí oči
a třetí se po mé nožce jako holub točí.
Čtvrtý ptá se pana otce, co as chystá pro mě
pátý ptá se panímámy, jsem-li správná v domě.“*

Spustila nesměle a přidávala na síle. Budu nad ní držet ruku, jako bych byla její starší sestra. Dozpívala a já se na ni povzbudivě usmála.

„Nikdy jsem neměla mámu,“ pokazila tu vzácnou chvíli.

V New Yorku jsem znala pár vlivných lidí, kterým jsem ji předvedla. Nadání bez kontaktů nestačí. Moje adoptivní dcera měla obojí.

Zatím se nadechovala, kde ji napadlo a neznala noty, ale její nosný hlas už teď vzbuzoval pozornost. Předplatila jsem jí nájem na první rok a zařídila přezkoušení u paní Thurberové, která jí nabídla stipendium na hudební konzervatoři, kde o deset let dříve působil náš slavný rodák. On Antonín, ona Antonie.

Rozlehlá Amerika nabízí mnoho úžasných míst, ale ještě zajímavější je různorodost obyvatel, ze všech koutů světa.

Američané jsou samostatnější a podnikavější než my. Se smutkem vnímám únavu evropské civilizace, Naději vidím v energii Nového světa. Se svými vlohami bych tady mohla zbohatnout rychleji než jinde, ale už to nemám zapotřebí.

Přes léto obvykle cestuji, v září se vracím do Vídně, a až do příštích prázdnin vypomáhám u Madam Mithrady.

Její reputace roste a o naše seance je velký zájem. Děláním médium. Ani přesně nevím, jak to funguje. Vycítuji, domýšlím. Přivírám oči, promlouvám jako ze sna a měním hlasy, to se mi vždycky dařilo. Nabízíme cosi na pomezí zázraků. Lidé, kteří považují nevysvětlitelné za nadpřirozené, si u nás posilují víru v posmrtný život.

... To by mohlo zajímat pana profesora. Zpovzdálí sleduji jeho vzestup a absorbují vše, co vydal. Čtu rychle a hodně si pamatuji.

Sama bych vyjádřila totéž stručněji. Většina naučných knih obsahuje jen pár důležitých nových postřehů. Za závěry na jediném listu by ale nikdo dost nezaplátil a tak maříme čas nad stovkami nařaděných stran, ve kterých zaniká podstata.

JOHANKA (30+) *Nápad*

Ve Vídni na mě čekala spousta práce. Mnohé z mých loňských předpovědí se kupodivu vyplnily a spokojené dámy odkládaly další návštěvy až do mého příjezdu. Madam mi nabídla partnerství. „Když tu zůstaneš natrvalo, převezmeš jednou všechno po mně.“

Nezmínila však to hlavní. Máme právo ovlivňovat svými vnuknutími osudy druhých? Oč bezpečnější je psychoanalýza, oživující jen vlastní vzpomínky klientů. Ačkoli i ty pak terapeuti vykládají, jak se jim hodí.

Na jaře, po půlroce spirituálního vypětí, jsem si potřebovala pár dní odpočinout. Zamířila jsem jako obvykle „domů“ na severní Moravu, ale moje přítelkyně z Rožnova chystala vdavky své dcery a nebyla k máni. Dokáží na povel nedělat nic? Ani nemyslet?

Dlouho jsem to nevydržela. Nečinnost bývá zdrojem nových nápadů.

Poptala jsem se na ubytování a najala si na týden chalupu se vším všudy, nevyužitě dědictví, vysoko na svahu Beskyd. Kdykoli přebírám nějaké místo, představuji si předchozí obyvatele. Snad by tu starou paní potěšilo vědět, jak jsem tady ráda. Skromné poměry mi připomínají dětství ve vesničce u Příboru, jen koza, slípky a králíci tu chybí. A zrcadla, kterých se moudří staří lidé zbavují.

Životy všech by byly šťastnější bez zrcadel, která nesmyslně povyšují i ponižují. Většina komplexů méněcennosti i nadřazenosti pochází ze vzhledu, z nadsazované či podceňované interpretace vlastní podoby.

Před lavičku na zápraží jsem vynesla stůl z kuchyně, potěšila se výhledem na okolní vrcholy, a v pohodě a uvolnění si chytrou patentní tužkou z Ameriky pohrávala po papíru. Tvůrčímu procesu prospívá počáteční neurčitost, rozostřený obraz s postupně doplňovanými detaily. Podobně nejednotlivě probíhá myšlení. Uzrával ve mně nový nápad.

Co kdybych čas od času *napsala panu profesorovi!*

Ne za sebe, v tom mi vadí jakýsi ostych. Vytvořím fiktivní osobu, která se ozývá z různých míst po světě. Jen nikdy z jeho rodného kraje.

Vědecký jazyk jsem pochytila v sedmnácti a šroubované fráze někdy předvádím druhým pro zábavu. Sama se snažím vystihnout podstatu, elegantně, ale plně, minimem slov. Vyjadřování je odrazem myšlení. V dopisech zůstanu stručná a věcná.

Ráda bych ho zaujala originálními postřehy a zůstala ženou. Nakonec jsem však usoudila, že neznámého erudovaného muže bude brát přece jen vážněji. Zkusím mu být inspirací i výzvou.

FREUD (50) *DESET LET PO ROZBORU VLASTNÍ MINULOSTI*

Autoanalýza připomíná šachy, hrané jedním, střídavě z obou stran.

Musí být ale poctivý a upřímný ... A také velkorysý a shovívavý.

Cynicky bych dodal, že kdo dokáže pochopit a přijmout sám sebe, ušetří za mé služby. Účtuji mnohem víc, než když jsem před dvaceti lety začínal, a zájem stále přesahuje mé časové možnosti.

Přijíždějí už i zámožní klienti ze zámoří, hlavně z Ameriky, oběti blahobytu a snadnosti. Pojmenování *psychoanalýza*, které jsem po neblahých zkušenostech s označením ‚falické předměty‘ začal opatrně užívat, se tentokrát vžilo bez posměšků.

Po čtyřicítce jsem zvolnil, zařídil si více volného času a v návratech do minulosti začal oživovat svá dvě nejdůležitější formativní období: ranné dětství a bouřlivá léta dospívání.

Osobní zkušenost s vyvoláváním, interpretací a smířlivým uzavíráním minulosti se stala vzorem pro můj přístup k analýze druhých.

Přiznávám, že co zde prezentuji jako probíhající autoanalýzu, jsou ve skutečnosti vzpomínky na tento proces, uspořádané až v průběhu několika dalších let.

Pominu-li úspěšnou odbornou činnost, v mém životě se v mezidobí mnoho nezměnilo. Sblížení s Mínou bylo uspokojivé, nehledal jsem nic jiného. Byla vždy příhodně blízko, zajímavější a rozumnější, než ženy bývají. Často jsme spolu, navenek bez důvěrností, cestovali, objevovali nová místa a večer si vyměňovali postřehy, pocity a někdy i doteky.

Vztahy mají více podob než jen přátelství, láska nebo chtíč.

Chybí nám slova pro jemnější rozlišení. Třeba sblížení ze sympatií, z radosti, ze žalu, z vděčnosti, ze zvědavosti, z jedinečné příležitosti, z dlouhodobé náklonnosti, z osamění nebo z náhlého vzplanutí vášně ... I to jsem kdysi prožil.

JOHANKA (30+) *Na toulkách*

Sladkosti povznášejí mysl, posilují tělo a zklidňují duši.

Našemu sousedovi v Klokočově, který měl na zahradě dvě řady úlů, nabízely chudé ženské za med i svá sladká těla. Rozezlení muži ho nakonec zavřeli do včelína, a v té boudě byl nalezen až zjara. To už se k nám ze Slezska pašoval cukerin a nikomu nechyběl.

O dvacet let později, na svých toulkách Moravou, jsem potkala na pasece chlapíka v zeleném, kterému kroužil nad hlavou věneček včel. Poprosila jem o malý žejdlík lesního medu, cestuji jen nalahko.

Peníze za tu trošku nechtěl, prý za úsměv. „Zpomalí, ale nezastaví,“ prohodil a mně chvíli trvalo, než jsem si tu možnost představila.

Vycit'uji, kdy stojí za to pokračovat, a stále při sobě nosím to mazání od Mithrady. Po chuti vím, že obsahuje trpké šťávy z nezralého ovoce, které si poradí se vším živým. „Až tu nebudu, odkážu ti recept,“ říkala. Stála bych i o tu její „živou vodu“ na vlasy pro muže, třebaže posilovala růst jen dočasně, za cenu pozdějších ztrát.

Omluvila jsem se a zmizela za hradbou keřů. Usedl obkročmo na ležící kmen a plnil med ze soudku do menší sklenky pro mě. Byl podsaditý, zarostlý jako čmelák, a sladce voněl. Zkušené ženy nechodí za lesníky kvůli zeleným kamizolám. Znají své revíry a vědí o vhodných padlých stromech, které nabízejí zajímavější možnosti než široké postele.

Usedla jsem obkročmo proti němu a než stačil zavíčkovat můj díl, jsem si trochu lízla. Místo poděkování jsem ho políbila. Naše rty se slepily a oba už jsme věděli. Odstrojovali jsme jeden druhého zvědavě spíš než vášnivě, v prastarém rituálu mužů a žen v otevřeně přiznané shodě. Jen mě zneklidňoval ten silící bzukot kolem nás.

První prostoupení prožívám intenzivně. Zavřela jsem oči a vnímala pomalou změnu uvnitř. Myslel, že ho svírám, ale já zůstávala stejná, to on. Co se muselo v posledním okamžiku přihodit jsem pochopila až po chvíli. „Je tu nějaký potok?“ chtěla jsem tu jeho věc ochladit.

„Zrzávka,“ ožil. „Železitá léčivka – na výdrž!“

To teď zrovna potřebujeme! „Co nějaká studánka?“ Ta už byla blíž.

„Pije z ní svatý poustevník.“

S obtížemi jsme společně povstali. Tančit neuměl, znal jen valčík na místě s otočkou. S tím bychom daleko nedošli. Ukázala jsem mu polku bokem vpřed. Několikrát upadl přes kořeny a já na něj.

Byl stále zoufalejší, zatímco mě ta situace začínala bavit. V půli cesty k vodě jsme na měkkém mechu usnuli.

V raním chladu mě probudila naléhavá potřeba. Otok pominul, byli jsme jen slepeni medem. Po teplých troškách jsem rozmývala spojení.

Můj protějšek stále zhluboka oddechoval. Vymanila jsem se a popřála mu mokré sny s někým jiným. Zbývalo vyblednout z jeho paměti.

Zaříkávat spící umějí jen čarodějnice v pohádkách. Stávám se snad jednou z nich? Vrátila jsem se k našim věcem u padlého kmene a pro jistotu odnesla i jeho soudek medu, aby mě už nikdy nechtěl vidět.

JOHANKA (30+) Dopisy do prázdna

K vyzvedání dopisů na vídeňské poště jsem autorizovala Mithradu.

Ta jediná věděla, kde se právě nacházím a všechno za mnou posílala na domluvené poste restante.

Neočekávala jsem, že mi pan profesor odpoví hned, pokud vůbec, ale i ty listy do prázdna mě těšily. Psaní tříbí myšlenky a já doufala, že mé řádky alespoň přelétne očima. S doktorem Fliessem si prý psali každý týden sedm let, ale to bylo jen do Berlína. Nevím, proč se rozkmořili. Přála bych si pár těch jejich dopisů vidět.

JOHANKA (30+) *První pokus*

*Vážený pane profesore,
přiznávám, že nejsem bezvýhradným zastáncem psychoanalýzy. Cestuji po světě a poznávám různé národy. Metodu, založenou na zkušenostech se zámožnějšími klienty z Vašeho okruhu, nelze dost dobře aplikovat v různorodějším prostředí.*

Neurózy a psychózy se vyskytují všude a naslouchání s občasným shrnutím a doplňujícími otázkami pomáhá všem. Výkladů se však nabízí více a ty, ke kterým docházíte, nemusí být jedinou možností. Stejná slova mohou mít jiný význam u žen a u mužů nebo u jiných etnik a kultur.

„Vídeňská“ psychoanalýza, má zatím jen úzký záběr, ale s vhodnými úpravami by se mohla rozšířit do celého světa. Nejsem odborník na Vaší úrovni, jen pozorovatel, který se snaží prospět dobré věci.

Z důvodů, které nemohu ani naznačit, musím zatím zůstat v anonymitě.

FREUD (50+) *Záhadné dopisy*

Dopisů mi přichází stále více. Zájemcům o konzultace, kteří se ptají za kolik, neodpovídám. V lepších restauracích také neuvádějí ceny a nesluší se ptát. Těm, kteří popisují dopodrobna své problémy a chtějí zadarmo poradit, doporučuji koupit mých knih.

Už potřetí se mezi obálkami objevila jedna s cizokrajnou známkou. Začínal jsem s neurologií dětí, jejichž postoje ozřejmí jednoduchý test: Při výběru z různých jídel začínají většinou nejoblíbenějším. Jen ti předurčení k úspěchu, si ponechávají to nejlepší na konec.

Dopisy, které mě zajímají, otevírám, až když vyřídím všechnu ostatní poštu ... Konečně! Nedočkavě přelétám očima řádky a až napodruhé pročítám všechno důkladněji. Zase bez podpisu.

Píše zdvořile, ale stroze a věcně. Upozorňuje na možnosti, které jsem snad přehlédl, Nepře se, přináší užitečné postřehy. Tak proč jsem tak rozrušen? Že jsem s tím nepřišel sám? ... Nějaký dobře zajištěný vědec amatér? Neproniká až tak do hloubky, ale má široký záběr.

Mé zkušenosti jsou opravdu převážně ‚komorní‘. Nejsm světoběžník ani záletník. Ale ani pošetilec, který odpovídá někomu neznámému do do poštovní úschovy. Jen bych ho povzbudil k pokračování.

JOHANKA (30+) *Civilizace (Další pokus zaujmout)*

Civilizace se vyvíjela pod vlivem praktických žen, vytvářejících lepší podmínky pro své děti, a má smysl ve skupině. Kulturu nosíme v sobě. Myšlení je součástí kultury a různé civilizace k němu přistupují různě.

Východní filosofie hledají hlubší odpovědi na stále stejné otázky, západní rozebírají nová témata. Procesem uvažování se však podobají. Myšlení je řemeslem ducha. Užívá osvědčené postupy a jeho pravidla jsou, jako přírodní zákony, univerzálně platné.

Nadchnout se novou myšlenkou, vyjádřit uznání a posunout ji dál, vyžaduje představivost i přejícnost. K nemnoha výhodám mládí patří možnost vidět vše poprvé. Myšlení nám otevírá oči podruhé ...

FREUD (50+) *Po přečtení dopisu...*

Zajímavé. Chce se mi odpovědět, ale vím své. Není první, kdo se snaží se mnou polemizovat. Ačkoli ... nejsme vlastně ve sporu, naopak.

Co bych přidal, kdybych zamýšlel přece jen navázat?

V přírodě platí pravidlo dlouhodobého vyvažování, třeba teplot nebo srážek. Vyrovňávání lepšího a horšího v životě pochopíme až po vícero cyklech střídání šťastných náhod a nečekaných zklamání.

V mládí nám připadá důležité, co chceme. Až později pochopíme, že v životě je důležitější rozeznat a vyloučit, co nechceme.

Tužby, kterých si srdce žádá proti zdravému rozumu, a racionální rozhodnutí, o kterých vnitřně pochybujeme, nejsou stejného druhu.

Dáme-li průchod pocitům, zůstane nám záchranná síť rozumu. Upřednostníme-li samotný rozum, přetrvávají v nás pochybnosti.

Lidé si psychiatrii stále spojují s blázinci. S kolegy jsme se rozhodli užívat označení *neurologické poruchy*, vyjadřující jemnost duševního mechanismu, který jen občas potřebuje s naší odbornou pomocí vyladit.

Do středečního kroužku dochází podle možností většina z asi dvanácti psychiatrů, kterým jsem zajistil psychoanalýzou pohodlné živobytí. Dvanáct postarších apoštolů a žádný nadějný Ježíš.

Carl byl pro mě zjevením. Já padesátník, on v Kristových letech.

Přišel za mnou o radu jako syn za otcem. Znal všechny mé spisy. Nejen znal. Chápal je, chytře se ptal a ještě k nim nesměle přidával. Setkali jsme se u oběda a probírali všechno možné do setmění.

Až do příštího kontaktu jsme měli o čem přemýšlet. Zaujala mě zvláště jeho inovativní, ale znepokojivá představa nebeské i pekelné složky v sexualitě. Obě maxima současně.

Mladý, charismatický, vysoce inteligentní a k tomu umělecky nadaný teoretik a praktik. Zobrazení je pro něj odrazovou plochou myšlení.

I některým mým pacientům by kreslení usnadnilo sdílení. Kresba má ke zhmotnění představy blíže než popis a působí sama o sobě terapeuticky. Malíři, pokud se neupijí, dožívají v pohodě vysokého věku.

Jung je jiný než my, ale právě to může být přínosem. Ti, kdo zatím psychoanalýzu nabízejí, i ti, kdo ji podstupují, jsou převážně naši lidé, a to brání jejímu rozšíření do světa. I proto si ho tak hýčkám.

Německy a anglicky mluvící Švýcar, hloubavý a intuitivní, ale hlavně křesťan, kterých je ve světě mnohonásobně více.

Píšeme si už třetím rokem. Sílí poznáním i mým uznáním, jen nesmí překročit určité meze. Nedovolím psychoanalýzu rozměňovat jinými náhledy, ani ,obohacovat' někým jiným.

Kdyby mé teorie neexistovaly, přišel by Jung nejspíš s tím, co já.

Teď se bude chtít odlišit. Syndrom nastupující generace, která neodmítá uznávané myšlenky, protože už neplatí, ale protože nejsou jejich.

Jak vysvětlit, že dvě blízké koncepce se neposilují, ale vzájemně oslabují. Jen protřelí politici a světaznalé ženy vědí, že podobné bývá nebezpečnější než zcela odlišné.

FREUD (50+) *Představivost dětí.*

,V dětství a mládí jsem věřil více mužům než ženám, ale zklamali mě.‘
Tak popsal své formativní životní zkušenosti Carl Jung.

Já byl hýčkán smyslnou dívkou, blízkost žen mě těší a jejich převahu mezi svou klientelou vítám. Za svými tezemi stojím, jen ve svých názorech na zneužívání v dětství, jako příčiny dalších problémů, jsem se asi unáhlil. Od svých závěrů už nemohu ustoupit, oslabilo by to mé postavení a znevážilo náš vědecký přístup.

Až později jsem pochopil postřehy Johanky. Tvrzení dětí jsou často přesvědčivě prezentované smyšlenky. Zvyšují si důležitost přidáváním a pozornost dospělých je povzbuzuje ke zveličování.

Předpokládat pravdomluvnost od dětí, které v jiných situacích absurdně a tvrdošijně lžou, může ublížit nařčeným osobám a zpochybnit naše propojování současných problémů s nejistými prožitky v minulosti.

Přál bych všem tak citlivou opatrovnici, jakou byla Mathildě Johanka. Kdyby měla vzdělání ... Ne. To by ji srazilo v rozletu.

Vystudovaní lidé většinou jen vyplňují očekávání.

Chtěl bych mít tak výjimečnou dceru a sledovat její dozrávání. Možná nejmladší Anna. Je jí jen teprve čtrnáct, ale také se o všechno zajímá ... Nejvíc o kamarádky, o jejich těla. To mi dělá trochu starosti.

JOHANKA (30+) *Mateřství?*

Nejvyšší čas někoho okouzlit nebo uhranout a založit rodinu.

Pokud vůbec. Mám stranou víc než dost na zbytek života, nic mi nechybí a nikoho nepotřebuji. Jen někdy chci.

Mateřství mě zajímá ze zvědavosti, jako nepoznaný stav, ne jako životní poslání. Vlastnosti, které bych od otce svého dítěte očekávala, ale zatím nalézám jen tu a tam jednotlivě, nikdy ty podstatné pohromadě.

Jsem myslící bytost a hledám sobě rovného. Málokterý muž se mnou udrží krok, nejvýš mi na chvíli poslouží jako spoluhráč, protihráč nebo odrazová plocha. Zasloužím si víc, nebo žádám příliš?

Panu profesorovi bude přes padesát a Matilda, kterou jsem vracela do života po prodělaném záškrtu, je už prý zasnoubená.

Tolik se toho kolem mě děje, že stíhám žít jen do zítřka. Vdát se, zpomalit, ztloustnout? Kojit jako máma, ta snad i cizí, koupat, houpat, vasedávat doma a trnout strachem než vyrostou? A odejdou...

Nic proti dětem, jen kdyby dětmi zůstaly. V tom nejmilejším věku, než je zkazí škola a odcizí puberta.

JOHANKA (30+) *Skalisté hory.*

Amerikou křižuji už po několikáté bez pevného plánu. Nastoupím do nejbližšího expresu, vystoupím, když mě něco zaujme, a pobudu den dva. Důležitější než ‚kde‘ je ‚jak a s kým.‘

Rozehrávám příběhy na náhodných místech, které tím ozvláštňuji, zase z nich vystupuji, a otevírám další. Dynamický rozvoj Nového světa mě fascinuje ... i muži jsou tu jiní, plní smělých plánů a nadějí.

Mám dobrou hlavu a jsem i praktická. Asi to souvisí. Umím všechno možné, třeba i kreslit co není, a rychle se učím nové věci.

Přes velkou různorodost rozlišuji v lidech i situacích jen nemnoho jednoduchých mechanických principů: Přitažlivost, tření, jistění, tah a tlak, setrvačnost, vyvažování, akci a reakci ... I zdánlivě složité situace lze vyřešit nemnoha základními kroky: udělat, nalézt, ovlivnit.

Postupně si vytvářím funkční model sebe sama, svých předností, slabostí i zvláštností. Nevyhýbám se námaze a dost vydržím.

V Coloradu jsem si pořídila zbraň. Ne nějakou hračku pro slečinky, ale opravdový colt. Potřebovala jsem na něj větší taštičku. Lidí se nebojím, ty zastavím očima, ale vyrážela jsem na túry do Rocky Mountains, kde se to hemží medvědy. Žádného jsem neviděla, asi přede mnou utekli.

Městský kovboj ze zámožné rodiny, který mi radil s výběrem zbraně, přivedl odpoledne druhého koně a pozval mě na výlet se zastřílením.

„V horách se skrývají i desperados!“

„Viděla jsem plakáty s odměnami.“ ... Mají životy tak malou cenu?

„Nejdřív střílej, pak se ptej!“ zatočil oběma revolvery.

To se musím také naučit, alespoň jednou rukou. Kdykoli potkám někoho nového, rychle poznám, čím ztrácí a bude nejspíš ztrácet po zbytek života. Poradit a narazit, nebo mlčet? Někdy nadhodím otázku. Odpověď není důležitá; stačí, když si odpoví v duchu sám a třeba ho napadne, v čem je chyba. Tenhle moc mluvil.

Američtí pracovití a bohabojní kvakeři respektují prosté pravidlo. Než promluví, zvažují, zda je to: *nezbytné, srozumitelné a ohleduplné* a tím trojím sítem neprojde mnoho vět.

Můj průvodce dlouze promlouval, zvláště o ‚přátelství‘. Když jsem ještě sloužila ve Vídni, k potvrzení upřímného přátelství stačil holkám malý test. Se špinkou na tváři čekaly, kdo je upozorní, a kdo ne.

Psychoanalýza, se zárukou terapeutovy mlčenlivosti, vede k upřímnosti. V běžném životě otevřeností trochu riskujeme, ale jak jinak nám mohou druzí porozumět, ocenit nás a napojit se?

Kovboje udivilo, že jsem nasedla jako chlap.

„Na Moravě tak jezdí všechny ženy, než se vdají. Mají to pak snazší,“ řekla jsem s vážnou tváří.

„Tam bych chtěl žít.“

Ta vystouplá ‚hruška‘ na přední straně sedla, přes kterou se přehodí sukně, dělá jezdčyním dobře, když se kůň pobídne do vytrvalého klusu. Cestou mě napadaly i další zajímavé možnosti pro podnikavé sedláře.

„Čemu se usmíváš?“ zeptal se můj průvodce.

„Cítím se s tebou v bezpečí.“

Na palouku na úpatí hor jsme udělali zastávku a nechali tam popásat koně, kterým by křoviny podél úzké stezky rozdíraly boky.

V hotelu mi přichystali na výlet balíček sendvičů. Můj společník přispěl dvěma láhvemi. „Pro mě to červené.“ Doufala jsem, že je uvnitř dobré francouzské víno, ne sladká rosolka, nápoj zdejších prodejních žen.

„Trochu se projdu,“ zamířila jsem k okraji lesíka.

Sám nepotřeboval. Kovbojové to umí za jízdy ze sedla. „Bud' opatrná.“

Ano, pozor na kopřivy. Medvědy jsem znala z cirkusu, kde o ně dobře pečovali. Byli krotcí a poslušní jako láskyplně vykrmovaní manželé.

I desperados vystupovali v manéži při pantomimě amerických bitek. Do těch rolí byli obsazováni nejdrsnější mužští.

Než jsem si mohla ulevit, čekal mě dlouhý proces rozpínání knoflíčků a rozvazování tkaniček, byla jsem zrovna ve špatném údobí. Netrpělivě jsem všechno roztrhla a odhodila. Na cestách se nezdržuji praním, dokupuji si nové věci.

Náhle jsem měla pocit, že mě zprava něco pozoruje. A zleva se ozývalo funění a praskání větviček. Sáhla jsem pro zbraň a natáhla kohoutek. Dvě bestie naráz? Myslivci kolem Štramberka, kam přecházeli medvědi z Horních Uher, užívali dvouhlavňové flinty.

Neutíkat! vybavila jsem si. Vylézt vysoko na strom nebo dělat mrtvou! Nejlépe obojí. Stiskla jsem spoušť a vypálila do vzduchu.

Větve se rozhrnuly a z houští vyrazil medvěd, no skoro, nejošklivější chlap na světě, obrovský, zarostlý a špinavý. V Barnumově exhibici kuriozit by měl místo jisté, jako chybějící mezičlánek ve vývoji člověka. Vytrhl mi zbraň a sevřel mě v náručí.

Když se můj společník přiblížil k místu, odkud zaslechl výstřel, ztuhl hrůzou. Pár kroků před ním požíral grizzly zakrvácenou spodničku, poslední, co zbylo z jeho slibné nové přítelkyně!

Po nekonečně dlouhé vteřině se zvíře otočilo a zmizelo v houští. Kovboj ustupoval dlouho zpátky, s colty namířenými na okraj lesa. Pak se rozběhl ke svému koni, skočil do sedla a uháněl zpátky k městu. Druhý koník bez jezdce ho následoval a chvílemi předbíhal.

Můj únosce zatím rozrážel zády hustý porost a unášel mě jako pračlověk ukořistěnou samici. Konečně pořádný mužský! „Promiňte,“ zašeptala jsem. Zastavil a uvolnil paže, kterými obemylal mé tělo. „Zapomněla jsem si tam kabelku.“

Potřásl nevěřícně hlavou, ale zamířil se mnou zpátky. Na mýtině zůstalo pár drobností. „Chtěl bych vás poprosit o laskavost,“ řekl čistou angličtinou. „Potřebuji vysvobodit ze své situace.“

Co! Polibkem proměnit netvora v prince? Posbírala jsem odhozené zásoby. Byl hladový. Já potřebovala spíš napít. Odhozená láhev obsahovala obávanou opojnou rosolku, ale v té situaci už mi bylo všechno jedno. Cestu si nepamatuji, přenášel mě přes nějaké kamenité řeky a nakonec uložil v polorozpadlé chatrči.

Když jsem procitla a shledala, že mě ještě nezneužil, zkrášlila jsem se v zrcátku a vyšla ven. Seděl na pařezu u ohně a na prutu opékal rybku.

„Ty větší vychytali medvědi,“ zabručel. Moc toho nenamluvil. Ani já ne. Byli jsme jako dva tvrdí zálesáci, jen si občas odplivnout a zanadávat na šerifa a soudce.

Potřebovala jsem se opláchnout, ale nechtělo se mi vysvětlovat, oč hůř se cítí nemytá žena než muž, a co všechno nosíme v kabelkách.

Uvnitř se zablýskly i malé nůžky. Položila jsem je vedle revolveru, třeba se dovtípí.

O něco níž po proudu jsem vstoupila do říčky. Voděnka studená, ale ten pocit svěžesti! Vrátila jsem mýdlo do pocínované piksly a loudala se zpátky. Vypadal trochu líp, ale obklopoval ho pach, který sám necítil. Snažila jsem se být užitečná a přitáhla k ohništi pár větví.

„Ty mokré by kouřily. Jdou po mně.“ Podal mi prut s rybou. Roztrhla jsem ji na dvě půlky. Vzal si tu menší. Přestávala jsem se bát o sebe a začínala se bát o něj. „Jděte spát, budu hlídat,“ ujistil mě.

Za úsvitu jsem potřebovala trochu soukromí a vyšla tiše ven. Podřimoval opřený o kmen. Zakopla jsem o rezavou lopatu, zanechanou tu asi zlatokopy. Za chatrčí jsem našla podlouhlou hlubokou jámu s hlínou po obou stranách ... Hrob? Pro koho!

Ti, kdo nevěří na život po životě, chtějí alespoň skončit v radosti. Pomilovat se a zemřít. Ne zemřít a být pomilováni! Musím se snažit.

Ani se nebránil. Zatím, co jsem pračlověka stříhala, rozpaloval se v ohni kámen, který pak zahřál vodu v dřevěném korytu. S přemáháním jsem ho namydla až do pasu a poodstoupila.

„Až budete celý, opláchněte se v řece.“ Snad neotraví zbylou havěť. Po chvíli se ozval výkřik a shora vyběhl naháč. Nějak jsem to očekávala a stačila po proudu chytit vzácné mýdlo, které mu uplavalo.

Zakrýval si rukou klín. „Dovolte, abych se představil.“

Ne, nebylo nic, někdy dělám jen dobré skutky, snad abych si dokázala, že ještě nejsem ještě úplně ovládána erotickou zvědavostí.

Svěřil mi svůj příběh psance: Někoho mu zabili, soudce je osvobodil pro nedostatek důkazů, tak vzal spravedlnost do svých rukou. Proč mě unesl a co ode mě očekával? Byl zoufalý a potřeboval zbraň. Nechtěl žít a doufal, že ho pak zasypu, aby nebyl pozřen divou zvěří. Tak.

Naštěstí jsem znala hory i z druhé strany a v noci už nemrzlo. Ráno jsem trefila ospalého jezevce a bylo co jíst. Po třech dnech chůze se dole před námi otevřela obydlená nížina.

„Moc se neukazujte.“ Ve městě jsem mu opatřila šatstvo největší velikosti a jízdenku až na západní pobřeží.

Objali jsme se jen jednou, poprvé a naposledy. „Díky za nový život.“

Dala jsem mu na sebe kontakt. Nikdy se neozval.

Na poště v Denveru jsem vyzvedla dopis od Mithrady.

Uvnitř byla menší obálka s ozdobnou pečeti: **ŠF**. Konečně!

FREUD (50+) *Civilizace (z prvního dopisu do poštovní příhrádky)*

Ten člověk se vyjadřuje jako já, náročným vědeckým jazykem! Snaží se souznět, nebo se mi posmívá? Nesmím být paranoidní jako moji pacienti. Odpovím mu tedy. Ale jen pár řádek ze zdvořilosti.

Za posun na vyšší civilizační úroveň vděčíme řecké svobodomyšlnosti, židovské příčinnivosti, římské prozíravosti a křesťanské ohleduplnosti.

Od počátků lidstva dochází vždy časem k úpadku velkých civilizací.

Pomineme-li války a epidemie, shledáme podobnosti: Přibývá složitosti a povinností, klesá hodnota měny, upadá kázeň a pracovitost, a slábnou rodinné vazby. Ke zhroucení dochází obvykle krátce po vrcholné fázi.

V novověku pokročilo poznání nejvíce v období osvícenství, které nás posunulo na vyšší úroveň uvolněním myšlení a prosazením občanské rovnosti, s tichým přijetím konvence slušnosti:

Respektování druhých i při vědomí vlastní duševní nadřazenosti.

JOHANKA (30+) *První hypnotizérka na světě!*

Přemohla jsem nutkání odepsat panu profesorovi ihned. Máme spojení, a když se rozhodl odpovědět, odpoví i příště. Měla jsem v hlavě plno nápadů, ale Mína mi vštípila: ‚Nejprve navázat, až potom přidávat.‘

Do zítřka se zklidním, potom navážu a něco svého přidám.

Reklamu na ‚Úžasnou hypnotickou show‘ jsem zahlédla v místních novinách náhodou. Vyobrazená kráska sledovala čtenáře ze všech úhlů uhrančivýma očima. *První hypnotizérka na světě!*

A v pozadí muž ve fraku. To musím vidět! Zatím se na ten pár poptám.

Herbert Flint nebyl výřečný, ale jako obchodní zástupce různých firem většinou uspěl. Popsal stručně zboží, uvedl cenu a pak už jen hleděl na zákazníka a čekal. Zamlada byl štíhlý a šlachovitý, pár let dokonce nabízel po Americe několik velikostí kovadlin. Jednou napadl v opilosti cestáka s hedvábnými šitíčky, který se mu posmíval, a když utíkal před policií, upustil si na nohu kožený vak se zbožím.

Zhmožděniny se nehojily, kulhal a hledal jiné uplatnění. Pomohla mu šťastná náhoda. Ve vlaku naproti němu usedla pohledná plavovláska, jak později shledal, Polka od Baltu. Při kontrole jízdenek jen upřela na průvodčího pohled. Ten se usmál, mávl rukou, a opět osaměli.

Herbert jí příliš nerozuměl ani ona jemu, tím bylo všechno snazší. Chvíli na sebe hleděli, pak si Marina přitáhla jeho bolavou nohu do klína a zkoušela, jestli v ní má cit a jak vysoko.

Tři dny se sblížovali v hotelu naproti nádraží. Když se zavazadly odcházeli, ředitel jako omámený, nepožadoval úhradu. Dobrý začátek.

Na počátku 20. století přibývalo i v menších městech sálů s jevištěm. Uváděli kdeco, a když návštěvnost klesla, nasazovali hanbatý program.

Flintovi křížovali Ameriku nově budovanou sítí železnic a v místech, kde účinkovali se neukazovali spolu. ‚Doktor‘, jak si šéf nechal říkat na základě diplomu z pochybné soukromé univerzity, se prezentoval jako iluzionista a hypnotizér. Hádal správné odpovědi a s pomocí Mariny, která mu z hlediště smluvenými signály napovídala, nalézal věci skryté v kapsách diváků.

V druhé části představení si vybíral z obecnstva poddajnější jedince a k pobavení ostatních je uspával a všelijak ztrapňoval.

Vrcholem bylo zhypnotizování mladé odvážlivky. Se ženami lehčích mravů byl dohodnut. Seděly mezi publikem a za obvyklou hodinovou taxu se hlásily na jeviště jako dobrovolnice.

‚Co mám učinit s touto zhypnotizovanou bytostí?‘ ptal se, když oběť zpola uspal. Převážně mužské obecnstvo se předvídatelně shodlo.

Dobrovolnice odkládaly rafinovaně části svého odění a vzrušení v sále sílilo. ‚Ještě, ještě!‘ volali diváci.

Představení na další den bylo rychle vyprodáno, ale pak kdosi ohlásil chystanou policejní akci. Nikdo nepožadoval vstupné zpátky.

Tou dobou už seděl povedený pár s dvojnásobným výdělkem ve vlaku a mířil do dalšího, co nejvzdálenějšího města.

JOHANKA (30+) *Myšlení a víra (z odpovědi na první odezvu)*

V období osvícenství začalo ubývat víry v Boha, ale potřeba věřit v cosi vyššího v nás zůstala. Myšlení i víra nabízí žádoucí vysvětlení.

Převažuje-li jedno, zbývá méně místa pro druhé. K víře se obracíme v nouzi a bezradnosti. Zklidňuje a dává naději. Myšlení nabízí řešení.

Vlna reformních náboženství změnila postoj k práci a zisku. Namísto trpného přijímání údělu byla posvěcena příčinnost, a vzestup se stal dokladem požehnání. Protestantská etika zdůrazňuje zdrženlivost a přiměřenost, přiklání se k soběstačnosti, a odmítá složitost.

Evangelické země, které navštěvují, jsou vcelku úspěšnější než katolické.

JOHANKA (30+) *Flintovi...*

Nikdy by mě nenapadlo, že se s tou dvojicí hypnotizérů osobně setkám a na pár týdnů dokonce vstoupím do jejich života.

Lidé, kteří znali Flinta ještě z vaudevillu, se dohadovali, čím mu je Marina. Byla mladší než manželka nebo sestra, ale starší, než by se hodilo na milenku nebo na dceru.

... Asi slouží všem těm účelům a zdarma. Nejspíš ji zhypnotizoval!

Marina milovala extravagantní róby. Úžasné výtvary podle vyobrazení v pařížských časopisech za ní posílala exklusivní módní krejčová, která měla soupis všech jejích měr a objemů a pro jistotu trochu přidávala.

Vyhlášený ‚Francouzský salon‘ provozovala v New Yorku zdatná podnikatelka z Oděsy, která neuměla ani šít, ani francouzsky. Drahé zakázky rozdělávala desítkám šikovných levných švadlen, babičkám emigrantů, které zase neuměly anglicky.

JOHANKA (30+) *Paměť a myšlení (výňatek z dalšího dopisu)*

Ráda bych poslala panu profesorovi nějaké postřehy ze srdce ženy, ale rozehrála jsem tuhle partii jako muž a musím v tom duchu pokračovat:

Svět vybudovaný odvážně myslícími jedinci začínají v Americe přebírat odborně vzdělaní manažéři. Užívají naučené postupy a nelze jim nic vytknout, jen nedostatek vlastních nápadů.

Představa mozku, jako zdroje tvořivosti, neodpovídá skutečnosti. Mozek je mechanismus se značnou setrvačností, aktivovaný až potřebou, nebo nutkáním zvidavé duše.

Už na základní škole lze rozeznat jedince, kteří prospívají bez učení. Dobré známky v nich posilují návyk přejímání a opakování, a jejich dar paměti, místo aby asistoval myšlení, začne převládat. Nadprůměrná paměť oslňuje jako velká detailní fotografie existujícího, ale nemá potenciál jednoduché vize neznámého. Není tvořivá a nebere v úvahu jedinečnost každé situace. Dobré myšlení vystačí s průměrnou pamětí. Paměť se obejde bez myšlení úplně.

FREUD (50+) *Paměťové rozdíly (výňatek z odpovědi)*

S určitou pamětí stejně jako s určitým vzhledem, přicházíme na svět. Obojí nelze příliš změnit, a obojímu neprospívá běh času.

Mimořádná paměť se podobá, výhodami i nevýhodami, kráse. Uspodňuje život a současně ho značnou měrou předurčuje.

Na gymnáziu jsem doučoval spolužáky a o vrozených vlohách něco vím.

Rodiče netuší, jak velké rozdíly existují v paměti, a horší výsledky svých dětí přičítají menší píli. Studenti se slabší pamětí procházejí výukou se špatnými známkami a sníženým sebevědomím, bez ohledu na jiné schopnosti. Na počátku terapie teď žádám pacienty o zopakování řady čísel. Někdo si pamatuje první tři, někdo dalších třináct. Zdá se, že úroveň bdělé paměti naznačuje i potenciál podvědomé paměti...

JOHANKA (30+) *Na pódiu*

Před vchodem do vyprodaného sálu postávali nespokojenci, na něž se nedostalo. Po úvodním vystoupení kouzelníka, od jehož triků odváděla pozornost spoře oděná asistentka, započala hypnotická show.

Herbert Flint byl už v letech, ale vyzařoval sebejistotu z mnohokrát opakované rutiny. Vkročil mezi obecnost a hned věděl koho si vybrat.

Těch chudáků mi bylo líto.

Mimo program mu někdo zřejmě podstrčil pár dolarů za zhypnotizování politického protivníka, vylákaného na jeviště snahou o zviditelnění.

Dělal v prádle dřepy a natahoval přitom ruku po úplatcích.

Nakonec uvedl Flint hlavní atrakci – *hypnotizérku*, první na světě. Aby ušetřili, spoléhali na dobrovolníky, nejlépe ženy. Po tom, co zhlédly, se ale nechtělo vystupovat ani pubertáčkám, které jinak prováděly rodičům strašlivé naschvály. Vstala jsem a pokročila k pódiu. Usadili mě udiveně doprostřed jeviště a Marina a doktor za ní na mě upřeli pohledy.

Předstírala jsem očekávané a zvažovala, co dál. Pohled hypnotizérky jen vlašil, ten doktorův mě přemáhal. Vzchopila jsem se a začala ho zatlačovat. Chvilku odolával pak sklopil oči. V zájmu představení jsem provedla několik slaboduchých úkonů, ale všichni tři už jsme věděli.

Po představení na mě čekali s nabídkou spojení. Cestovala jsem s nimi tři týdny. Ne kvůli penězům. Většinou se mi ve všem daří a někdy si sama zadám něco obtížnějšího, abych nezlenivěla. Poradím si i s touhle prohnanou dvojicí? Udělat ze mě účinnější *První ženskou hypnotizérku* bylo snadné, stačilo upravit na plakátech podobu uhrančivé bytosti s podmalovanými očima.

Odvážlivce z publika jsem zvládala mírným pohledem doprovázeným tichým vemlouvavým hlasem, a snahy odolat rozptylovala odváděním pozornosti k myšlenkám, které z nich samých vycházely. Šéf byl mým přístupem nadšen a hned to zkoušel na slabších jedincích.

„Každému říkáš něco jiného, mě nic nenapadá,“ shrnul svůj neúspěch a zvýšil mi gáži o dolar za každý večer.

Během představení jsme se střídali, ale poslední číslo připadlo vždy jemu. Ženy, kromě těch přiovilých do nezpůsobnosti, už se nehlásily.

Marina sedávala uprostřed sálu, poblíž uličky. Došel k ní a za pomoci mužské části publika ji přemlouval, až svolila. Měla vlnavé, mírně prorostlé tělo a na jevišti se svlékala až do nevidané odvážného francouzského prádelka. To ale nebylo všechno.

Ve finále na ni Flint dlouze upřel zrak a zavelel: „Salto mortale!“ Bývalá akrobatka se rozběhla a udivila všechny přemetem. Následovala série „hvězd“ ukončená stojem na hlavě s roznožkou do všech světových stran a odchod za bouřlivého potlesku pouze v rukavičkách po ruce.

Kromě večerních představení nabízel šéf i „vědeckou hypnoterapii“ zvláště odnaučování závislosti na karbanu, alkoholu a smilstvu. Stejně jako pan profesor tvrdil, že je k tomu zapotřebí více návštěv. O vymazávání neřestí žádný z opravdových mužů nestál. Napravit je přiváděly jejich ženy. „Takový nebyl, když jsme se brali!“ říkaly.

Přes zřejmou ziskuchtivost Flint nepředstíral, že umí vyvolat lásku v druhých, jak to někdy sama dělám, ale jen abych ušetřila čas. Nešťastné ženy dokázal odmílovat, truchlící zbavit smutku, a leckomu vsugerovat přijatelnější pozměněnou minulost.

Něco jsem od toho hochštaplera přece jen pochytila. Říkával třeba: ‚Co nejde vymazat, stačí překrýt silnějšími zážitky.‘ Silné zážitky jsem občas mužům poskytovala, ale potom se vytrácela, abych neničila jim ani sobě další život.

Pan profesor studoval hypnoterapii na nejvyšší úrovni v Paříži. Já teď získávala do hypnózy praktický náhled. Ten by se divil!

JOHANKA (30+) *Promiskuita (výňatek z dopisu)*

Amerika je v i v tom horším před ostatním světem. Oslabení morálních zábran vede k přelétavosti, která je návyková. Motivací ke sblížení už není ani dočasná zamilovanost, jen pouhé vzrušení z novosti.

Úroveň promiskuity ve společnosti určují ženy.

Muži ochotně vyplňují uvolněný prostor příležitostí.

Zevšednění intimity odstraňuje mnohá dřívější traumata, ale slábnoucí propojení přestává být příslibem trvalejšího pokračování a motivací většího snažení. Příklon ke zdrženlivosti, aby láska zůstala vzácná, nebo k bezuzdnosti, která lásku devaluje, představuje novodobé dilema.

Soužití s méně adaptabilními muži umožňovaly od pravěku tradiční ženské vlastnosti: příjemnost, rozumnost, mírnost a schopnost splývat se životem a s lidmi. Významný je však i aspekt, který ocení jen myslící:

Partneři jsou nejbližší svědkové naší existence.

JOHANKA (30+) *Autorkou*

V Americe vycházejí příručky na všechno možné:

Jak zbohatnout, Jak se proslavit, Jak změnit identitu a začít nový život, Sto způsobů, jak se zamilovat, Sto jedna, jak se bez újmy rozejít...

Napadlo mě, že chybí už jen *Příručka hypnózy – jak ovládnout druhé.*

Flint zbystřel. ‚Dokázala bys něco takového sepsat? Zaštil bych to svou světovou reputací.‘

O publicitu jsem nestála, ale dolary navíc vždy vítám. Ne, že bych je potřebovala, ale pro to až židovské potěšení ze zisku. Nikdy jsem nic delšího nenapsala, jen občas nějaký ten rádoby učený dopis do Vídně. Bylo mi jasné, že většině čtenářů žádné návody nepomohou. Málokdo má dar vymýšlení a dokáže zacílit vůli, a ne každý cíl je dost povolný. Nejdřív jsem se poptala kolem, jak by kdo tu schopnost využil.

Muži by zbavili své družky špatných návyků a ti ženatí by nápaditě potrestali své tchyně. Ženy věřily, že jednou ochočené muže zvládnou vlastními kouzly. Zhypnotizovaly by ale své sokyně a poslaly by je do lepší společnosti v nemožném oblečení.

Naklepala jsem na půjčené remingtonce první verzi *Lekcí hypnotismu* a uvědomila si přitom, že i pan profesor musí takhle rozepisovat pár základních myšlenek do mnoha stránek. Jak ho znám, zůstane u svého rukopisu a ten úžasný nový psací stroj nikdy nezkusí.

Trochu jsem se při vymýšlení nudila a občas vložila do textu pro oživení drobné nápady. Amatérským hypnotizérům jsem třeba radila nemrkat, vyholit si obočí a zvýraznit smělejší nadočnicové oblouky uhlem.

Moji dočasní společníci příručku nepotřebovali číst a byli spokojeni. Dali jich rychle natisknout, co uvezli, a na každé štaci si přilepšovali jejich prodejem. Jednu brožuru jsem poslala panu profesorovi jako žertovný dárek od ‚amerického obdivovatele‘.

O praktické hypnóze jsem věděla už dost, a bylo na čase zkusit něco nového. Jen jsem litovala svého zmarněného autorského úsilí. Nevím, kde se ve mně bere ta podnikavost. Zaregistrovala jsem jednoduchý nápad. Reklama v novinách a zasílání předplacených příruček poštou.

Po prvním týdnu a tisících objednávek jsem si nechala od nadšených Flintů vyplatit svůj podíl a chystala se vrátit do Evropy. Moji dočasní obchodní partneři na tom systému zbohatli, přestali objíždět Ameriku a usadili se v Ohio. Šéf ztloustl a propadl alkoholu. Marina mu vybrala konto a zmizela v té nedozírné zemi s vyzáblým snivým fakírem.

FREUD (50+) *Ego (výňatek z dopisu)*

*Dobrý život je výsledkem rozumného vyvažování přání a možností.
V centru našeho počínání je ego, výhoda v boji o přežití v přírodě.*

V civilizovaném prostředí jde o problematický komplex, s jediným kladným efektem. Kompulzivní egoismus je silným zdrojem energie. Psychiatři neradi pracují s nevýraznými osobnostmi. Předvídatelnost ega, i negativní, dává jedinci pevný základ. Matkám silné ego, vedoucí ke konfliktům, neprospívalo nikdy. Mužské ego se zklidňuje a násilí na ženách ubývá. Nespokojení muži od svých nepříjemných družek prostě odcházejí. Světem hýbou peníze, sex, ale nově, stále častěji, také iluze.

JOHANKA (30+) *Ženskost (úvaha a výňatek z dopisu)*

Iluze hodnoty se odvíjí od vzhledu. Pro povrchní ženy i muže bych užila spojení *párová vize*. Jak jim to bude spolu slušet, a co si o nich pomyslí ostatní. Mě líbivé typy odrazují. Mají všechno snazší, přivyknou zájmu a očekávají výhody. Údajné potíže z velké krásy jsou stejného druhu jako údajné starosti s mnoha penězi ... Nemohu psát kdejakou hloupost, která mě napadne, a nechci pana profesora obtěžovat našimi rozdíly.

I když s ním někdy nesouhlasím, vždy mě inspiruje k zamyšlení. S různými protějšky je život různě příjemný a také ubíhá různě rychle. Čím horší partner, tím delší se špatný život zdá.

Kvalita soužití je předurčena počátečním výběrem. Sáhla jsem po peru:

... Na nepřijatelných vlastnostech se většina mužů i žen shodne: sobectví, nespolehlivost, nepřizpůsobivost, závislosti, posedlosti. City ale nemají soudnost, zvláště u zamilovaných, a jen nadhled a pevná vůle nás mohou ochránit od nevhodné fixace. Nedostatky lze vyvažovat jinými klady. Věkové rozdíly obvykle postavením a úspěchem, slabší výsledky krásou a mládím. Ženskost nespočívá jen ve vzhledu a v kouzlu očekávání, odolávání a podléhání. Vychází z hlavy a má blíže k trvalé rozumnosti a příjemnosti než k pomíjivé kráse.

JOHANKA (30+) *V rodném kraji (vzpomínky)*

Jsem soběstačná, ale být na chvíli součástí většího celku může prospět každému. Krátké putování s kolosálním cirkusem na přelomu století mi umožnilo pochopit nadcházející neúprosně technickou epochu.

Začínala jsem v úklidové četi, potom hlídala nástupy, překládala, vyjednávala nákupy, zařizovala trasy a rychle se stala nepostradatelnou.

Nikdo z mých artistických přátel by nevěřil, že v nejlepším odejdu, jen protože chci mít čas na přemýšlení, prostor na hraní a hezké sny. Po čtvrt roce jsem ukončila předvídatelně slibnou kariéru a vrátila se do svého nepředvídatelného života.

V lázních pod Radhoštěm, kde jsem po tom náročném kočování pár dní odpočívala, mě tenkrát zaujala šikovná Vendula. Udělala jsem z ní královnu plesu a z umývačky štoudví vyhledávanou pedikérku. Teď už nemusí obcházet zákaznice, provozuje *Salon krásy* na hlavní ulici. Nedávno mi zase psala a zmínila i našeho známého:

Objednal se ke mně ten lázeňský seladon, nejspíš už si sám nedosáhne na špičky. Žádnou bohatou nevěstu natrvalo neobloudil a není na tom nejlíp. Říká se, že chodí s pacientkami už jen za večeri.

Požádal o slevu. Prý: „Tančil jsem s opravdovou kněžnou!“

Větší část roku pobývám ve Vídni a vyrazím jen na kratší výlety po okolí. Morava je má zahrádka, tady to znám, sem se vracím nejraději. Mám vztah hlavně ke krajině a historii. Místní lid bych někdy s gustem vyměnila za nějaký vstřícnější odjinud. I když více škod než zlé úmysly způsobuje asi nedorozumění z nemyšlení. A nemyšlení samotné.

Ze Studénky vede do Příboru a dál nová trať. Prošla jsem si známá místa, zašla i do Klokočova, a k večeru dojela dostavnicem do Rožnova. Vendula už mě čekala. Uběhly dva roky a nic se mezi námi nezměnilo. Povečeřely jsme v nejlepším hotelu, kde už měli vodovod a elektrické osvětlení, popily, popovídaly si, a zašly ke mně nahoru.

„Potřebuji po té cestě vykoupat.“ Litinová vana na lvích tlapách by stačila pro celou rodinu. Vendula roztočila naplno kohouty, začínala přece v lázních. Obě jsme vesele odkládaly své věci přes opěradla židlí.

„Nejlepší je na tom stejně to svlékání ...“ zažertovala jsem, jako když pokouším muže. Se zájmem si mě prohlížela, sama se zakrývala. Vycítila jsem její stud a zhasla porcelánovým vypínačem křišťálový lustr. V koupelně bylo jen světlo nad zrcadlem.

Ráno jsem ve Vídni pospíchala kolem sochy Salomona Rotschilda, stavitele Priviligované Severní dráhy, k rychlíku na Bohumín, a večer už daleko v horách rozvíjím další příběh.

Udělal jsem kamarádce místo na druhém konci vany. Oběma nám chyběla blízkost a porozumění. Když vstupovala do lázně, pochopila jsem její rozpaky. Stehna a hýždě měla porostlé jako mládenec.

Rychle se ponořila. Potlačila jsem údiv, položila si její nohy do klína a pohrávala si s upravenými prstíky. „Už jsi někdy takhle?“

„Ve školním představení jsem hrála prince. S tou princeznou pak... Ale jen jednou. Nevadí ti ty moje chloupky?“

Splývaly s pohyby vody a ozvláštňovaly ženské tělo. „Naše poslední spojení s přírodou,“ podotkl by asi pan profesor.

Probudily jsme se současně a v neúprosném ranním světle pohlédly jedna na druhou. Strhané tváře, kruhy pod očima...

Po vteřině jsme se obě rozesmály nad možnostmi života.

FREUD (50+) *Ambice*

Se svým dávným přítelem, doktorem Fliessem, jsme si vyměnili na tři sta dlouhých dopisů. Stali jsme se jeden druhému alteregem a svěřovali si postřehy o všem možném i své nejnítěrnější pocity.

Wilhelm měl praxi v Berlíně, nevidali jsme se často, ale mohl jsem si ho kdykoli vybavit. Byl odrazovou plochou mým myšlenkám, i když mi jeho vlastní teorie připadaly poněkud prostoduché.

Od neznámého pisatele, nejspíš gentlemana nezávislých prostředků, dostávám čas od času jen pár řádek, ale o to zajímavějších. Jsem rád, že zůstává jen erudovaným pozorovatelem a nemá větší ambice.

Úvaha o ambicích je i o ceně, kterou je kdo ochoten nést, jakou část přítomnosti je ochoten obětovat případné budoucnosti. Další výrazná osobnost už nemá v našem oboru budoucnost.

JOHANKA (30+) *(z neodeslaných dopisů)*

Libido? ... Aktivní smyslnost.

Zájem mužů bývá vyrovnanější a vcelku vyšší, zájem žen různorodější a vcelku nižší. Muži prožívají milování více tělesně a po dokonání jejich zájem slábne. Prožitky žen zahrnují city a ‚investice‘.

I ženy, které milování příliš neprožívají, časem zjistí, že jim přináší řadu výhod a vědomě či nevědomě začnou přistupovat ke směně. Spojení žádoucích přínosů s trochou povolnosti vytváří i v chladnějších z nich bezděčnou vazbu – kladný vztah k sexu, z jiných důvodů.

FREUD (50+) *Evoluce (výňatek z dopisu)*

Evoluční mechanismus posiluje ‚funkční a příjemné‘. V přírodě jsou nahodilé obměny velmi podobných živočichů testovány dlouhou dobu.

Lidé se liší schopnostmi, vzhledem i povahami a rozptýl možností je u nich mnohem větší. Změny iniciované vědomým rozhodnutím, třeba volbou druhého rodiče nevyžadují mnohonásobné odzkušování.

Výsledek se může projevit v jediné generaci. Kdykoli se dva lidé spojují, aby vytvořili nový život, testují kombinace mimo rámeček evoluce.

Vlastnosti jako rozumnost, příjemnost a empatie jsou v civilizovaném prostředí vždy výhodné. Mužům pomáhají vztah vytvořit, ženám udržet.

JOHANKA (30+) *Ve Vídni*

Svůj vídeňský byt příliš neužívám, je to spíše investice do budoucnosti, kterou bych mohla, ale nechci znát. Většinou pobývám u Mithrady.

„Něco pro tebe mám,“ podala mi po návratu ze svých obchůzek obálku se zdobnými iniciálami **SF** na pečeti.

„Vyzvedla jsem ten dopis ráno na poště, vosk byl ještě vlažný.“

Tentokrát odepiši ihned. Z jedné čtvrti do druhé a zpět obratem? Představila jsem si, jak pan profesor pozvedne údivem obočí.

... Civilizace započala pochopením mechanismu plození.

V párech si obě strany osvojily role podle svých schopností a inklinací. Za tento vývoj vděčíme zejména adaptabilitě žen, které nabídly mužům příjemnost domova a výsady obcování za obživu, podporu a ochranu.

V pravěku si matky ochočily otce, připoutaly je k sobě a k rodině, a podsunuly jim odpovědnost za zajištění, aby se samy mohly věnovat zajímavějším a lidštějším věcem...

FREUD (50+) *Setkání? (Reakce)*

Z Vaší rychlé odpovědi usuzuji, že se nacházíte někde poblíž. Pomyšlení, že na procházce po Ringu mám pisatele, který o mně dost ví, zatímco já mohu ocenit jen jeho zajímavé postřehy, mě poněkud znepokojuje.

Intelektuální propojení je vztah a vztahům prospívá vyváženost. Chápu Vaše přání zůstat v anonymitě pro ostatní, ale věřím, že v našem případě, a se zárukou mé diskrétnosti, by bylo namístě osobní setkání.

JOHANKA (30+)

Co teď? Jak zajímavá a dramaticky vypjatá scéna by to mohla být ...

Ale uneslo by jeho ego mé odhalení? Nechci ho ztratit.

Dnešní svět od nás očekává okamžité reakce, podepřené jasnými názory. V přírodě při ohrožení bývá nerozhodnost nebezpečná a zvířata užívají odezvy spouštěné podobností situací. *Vědí, co a jak, ale neproč.*

V lidských vztazích zbývá vždy pár vteřin k uvážení. Nemít názor, protože si nejsme jistí nebo se nepotřebujeme vyjadřovat ke všemu, a nejednat překotně vyžaduje duševní sebekázeň.

Počkám pár dní a zatím si udělám výlet.

JOHANKA (30+) *Královna Beskyd*

Pobývám-li hodně v přírodě, začne mi chybět milování.

Jsem-li přesycená milováním, zatoužím po přírodě.

Vendula mě zvala do Rožnova, a prý si mám tentokrát vzít pořádné boty. Víím, že svým zákaznicím zařizuje túry na snadnější místa, obvykle na pohanský Radogost, s nově postavenou křesťanskou kaplí. Královnou Beskyd je ovšem drsná Lysá hora. Tam jsem ještě nebyla..

Přespala u mě v hotelu, abychom mohly vyrazit časně.

Oblékly jsme se jako horalky, dojely pohodlnou drožkou, kam až vedla silnice, a domluvily si odvoz zpátky na pátou.

V hospodě, na rozcestí stoupajících stezek, se hlučně občerstvovala dvojice mladíků v krátkých kožených kalhotách.

„Gut heil! Gut heil! Lissa hora?“ ukazovali turneři nahoru, a když jsme přikývly, potřásali nad námi pochybovačně hlavami.

Odpovídaly jsme česky, mysleli, že jim nerozumíme. Národ je skupina lidí vymezená i omezená svým jazykem.

Bavili se na náš účet a probírali, kam až ta ženská zpupnost povede. Vyzazili kratší, strmější cestou, a lámanou češtinou volali, že na nás počkají nahoře u piva, pokud to vůbec dokážeme.

Když zmizeli, pokynula Venda hostinskému. Nebyla tu poprvé, posílala mu zdatnější lázeňské hosty. Zavedl nás do stáje, kde už čekali osedlaní pomenší, ale odolní huculští koníci. Byl jí zavázán a nic nechtěl, přesto jsem mu něco vnutila. Štědrost je investice.

Zdvořile se odvrátil, když jsme s vykasanými sukněmi nasedaly po mužském způsobu, a popřál nám šťastnou cestu. Něco k snědku i na zahřátí prý nalezneme v sedelním vaku.

Vyrazily jsme povlovnější cestou, a jen poslední úsek jsme musely zdolat pěšky. Koně jsme zanechaly pod vrcholem, na odlehlé straně.

Výhled na okolní hory i daleko do kraje byl úžasný. Otáčely jsme se šťastně dokola, ukazovaly si výšiny a hádaly městečka v údolích.

Trochu nás znepokojovaly mraky vpravo od slunce. Rychle se blížily, stále temnější. Popošly jsme k dřevěnému stavení.

„Tak tohle je ta *Útulna arcivévodý Albrechta?*“

„Kdysi pocítil tato místa svou přítomností.“

Uvnitř podlouhlé místnosti bylo několik stolů a lavic. Večer se k sobě srazily a spalo se na půjčených ovčích rounech.

„Správce tu bývá jen ze soboty na neděli,“ řekla Vendula a zapálila v kuchyňských kamnech. Než jsem jí vylepšila osud, topila pod kotlí s žinčicí. Sestoupily jsme ke koním, a přehodily přes ně plachetky.

V bočním vaku jsme našly čerstvé uzenky a nějaké pečivo. Láhev našťestí neobsahovala místní slivovici z výluhu oživených švestek.

Přihnuly jsme si kořalky z hořkých bylin, vystoupily s jídlem na půdu a natáhly se na seně. Vítr cloumal dřevěnicí a liják bubnoval do střechy, ale po včerejším ponocování jsme potřebovaly dospat.

Probudily nás hlasy zdola. Štěrbínami mezi prkny, jako v té pohádce o sudičkách, jsme pozorovaly promoklé Němce. Bezostyšně se svlékali ždímalí prádlo, nadávali a marně sháněli hostinského a něco k jídlu.

Vyhrábly jsme si stébla z vlasů a tiše sestoupily po žebříku dolů.

Hřáli se obrácení k plotně a v praskotu ohně nás neslyšeli. Měli mokré zadky, a když se nakonec otočili, i trapně scvrklé předky. Zaječeli jako nachytané holky, zakryli se dlaněmi a každý zaběhl do jednoho koutu.

V tom zuboženém stavu nám nebyli k ničemu. Obě jsme ženské od rány a s namyšlenými výrostky jsme měly nevyřízené úcty. Pokročily jsme tiše každá za jednoho, odpočítaly očima raz, dva, tři a plácly je přes hýždě jako při bavorských tancích, ale na holou.

„Na zdar!“ křikly jsme k tomu po sokolsku.

Děšť ustával. Zpáteční cestou to klouzalo, koně jsme musely vést a párkrát přitom upadly. Do apartmá jsme se zablácené vplížily raději zadním vchodem pro služebnictvo.

Zatímco Vendula napouštěla vanu, shrnula jsem dnešní den.

Sláva vlasti výletu, sportovním výkonům a emancipaci!

JOHANKA (30+) *Omluva*

Nikdy nelhat? Jak snadné. Jak nudné a často bezohledné. Trocha lhaní mě netíží. Pravdou bych pana profesora jen ponížila a naše výměna myšlenek by skončila. Takový odborník a naletí obyčejné ženské!

Usedla jsem ke stolu, odšroubovala opatrně další patentní plnicí pero a začala fabulovat:

Vážený pane profesore,

bylo by mi ctí Vás osobně poznat, ale zprávu jsem obdržel až před svým odjezdem. Protentokrát se omlouvám a pro odlehčení připojuji pár postřehů ze svých cest. V Americe, kde příležitostně působím, se ženy neprosazují požadavky, ale vlastním úsilím v podnikání i při hledání vhodných protějšků. Pro výběr partnera užívají polovážně ‚Robinsonův test‘. Vítězí praktický a současně zábavný muž, s nímž by se nenudily a přežily na pustém ostrově. A vykope-li tam pirátský poklad, tím lépe.

Častěji než touha založit rodinu spojuje dnes páry podobný životní styl. Nalezne-li však přemýšlivý muž oduševnělou ženu, jsou děti přirozeným pokračováním jejich vztahu. S předáváním života souvisí i předávání myšlení. Přejímání nespočívá v instrukcích, ale v hodinách blízkosti beze spěchu. To je součástí Vašeho přístupu ve fázi budování ‚přenosu‘.

Sám se poslední dobou zabývám možnostmi myšlení jen tak pro potěšení a ovlivňováním pocitů času. Zdání je naše skutečnost.

V letech čekání na možnost sňatku, založení rodiny a otevření vlastní ordinace jsem si přával, aby dny ubíhaly rychleji. Teď, ve zralém věku, vnímám plynutí času s rostoucím neklidem.

Mnozí by nepříjemná období raději vůbec neprožili, ale i krátké utrpení nás formuje více než dlouhé období spokojenosti a poskytuje užitečný základ k porovnávání.

Strach a pud sebezáchovy působí v přírodě silně při pocitu ohrožení, ale zvířata nejsou zatěžována naším stálým vědomím dočasnosti života.

Poslední dobou mám pocit, že psychózy, zvláště u starších pacientek, nesouvisí ani tak s dávnými traumaty nebo sexuálními aspekty, jako s obavami z úbytku sil a zbývajícího času.

Tento postřeh, oslabující mé předchozí teorie, ovšem nemohu zveřejnit.

(úryvek z dopisu)

Přisuzovat vztahům hodnotu podle jejich délky může jen, kdo nezažil intenzivní vzplanutí, krátké pominutí smyslů.

Prarodič vnímá čas po generacích, rolník po sezónách, dívka po známostech, dělník po směnách, autor po kapitolách. Ubíhá-li čas stále rychleji, je dobré něco změnit. O změnu zevnějšku se zajímají více ženy. Muže přitahuje tajný druhý život.

Věřím, že mnohé pacienty s přetrvávajícími psychózami by uzdravila možnost vystoupit, třeba jen jedenkrát za život ze svých situací.

Začít, bez zátěže minulosti, už poučeně, na novém místě, s novými lidmi.

Mnohým by k tomu stačila jen trocha představivosti a odvahy.

Záblesk možnosti a její přijetí nebo odmítnutí trvá jen pár vteřin.

Myšlení pokračuje dál a nalézá souvislosti i tam, kde nejsou zřejmé.

Pro muže je uvolněné myšlení nejpodivuhodnější objev, hned po ženě.

Bohatý duševní život vyžaduje méně úsilí a nabízí trvalejší uspokojení.

JOHANKA (30+) Poštovní zaměstnanec

Po několika odpočinkových dnech jsme zajely z klidného Rožnova do živého Místku. Vendule docházela základní mast, kterou obohacovala tajnými přísadami, a já si potřebovala vyzvednout poste restante.

Za přepážkou mě zaujal pohledný poštovní úředník, který tam zjevně nepatřil. Vyzařovala z něj zvláštní intenzita. Napadlo mě, že by mohl psát básně. Ne o modrém blankytu a borových hájích. Něco drsnějšího.

Předal mi větší obálku z Vídně s menší uvnitř. Cítila jsem jeho zájem o pokračování a sama bych o něj také stála ... V kolik hodin asi končí?

„Nemůžeš mít všechny!“ táhla mě kamarádka z poštovního úřadu do obchodu. Po letech v chudobě teď s potěšením nakupovala.

Mithrada psala, že už domluvila šňůru seancí a počítá se mnou.

Pan profesor se tentokrát rozepsal na téma *nedokonalosti*:

V podvědomí jsou zážitky uloženy v nezpracované podobě. Kladné vzpomínky nepůsobí adresně, jsou spíše zdrojem dlouhodobých dobrých pocitů. Negativní zážitky jsou jitrěné podobnými situacemi v přítomnosti a ovlivňují nás konkrétněji a silněji.

Přijetí rozumné míry nedokonalosti je praktický i filosofický postoj. Věci nemusí být dokonalé, aby dobře fungovaly. Ani naše mysl a emoce nemusí být v dokonalé harmonii. Skoro bych řekl, že nedokonalosti blahodárně aktivují naši pozornost a stimulují myšlení.

JOHANKA (30+) (z odložené odpovědi)

Sama bych navíc dodala, že nedokonalost nás zlidštuje, a překonávání překážek a křivd z nedokonalostí světa, posiluje odolnost nezbytnou ke každodennímu životu.

... Jednodušší lidé nedokáží složitě předstírat, ale ti na vyšší úrovni sami sebe stále častěji hrají. Muži si zvyšují důležitost a ženy osvojují role, od díblíka po tajemný prelud.

Většina mužů věří, že rozumí ženám a koním, a většina žen, že jsou vysoce inteligentní a citlivé, a mají smysl pro humor a umělecké nadání.

Je dobré být tím, za koho se považujeme, i za koho jsme považováni.

Večer jsem se sbalila, a časně ráno mě odvezla objednaná drožka na nejbližší stanici Severní dráhy. Za jízdy se dobře přemýšlí. Ubíhající krajina asi zaměstnává tu část mozku, která jindy narušuje soustředění.

V kupé nejvyšší třídy, za zataženými záclonkami do chodbičky, jsem seděla sama. Byl krásný zářijový den.

Hanáčtí sedláci se čtyřspřežími těžkých valachů už orali úrodné lány a já si umiňovala, že budu navštěvovat rodnou zem častěji.

V Přerově narušil mé soukromí další cestující. Konduktér před ním nesl kožený kufřík, ale kupodivu nenatahoval ruku pro diškréci.

Noblesní člověk, pečlivě ustrojený, módní brýle proti slunci, jemné ruce, drahé boty. Pozdravil a omluvil se, ale neusedl naproti k oknu, jak bych očekávala. Zatím jsem ho nedokázala zařadit. Asi ‚von‘ něco.

„Hezký den,“ prohodila jsem ze zdvořilosti a vzpomněla si, co říkával pan profesor, který měl staršího bratra v Manchesteru.

„Angličanům se posmíváme, že začínají o počasí, ale ta zdvořilostní predehra slouží oběma stranám k doladění. Pak stačí něco přidat, třeba: ‚Loni jsem byl touhle dobou v Londýně‘, druhý naváže tím, co dělal on, a vztahy i kšefty se začnou hýbat.“

„Loni jsem touhle dobou byla v Americe.“

„Máte tam příbuzné?“

„Ještě ne.“ Co to říkám! Nemám přece žádné příbuzné, natož tam. Předvídám snad sama sobě budoucnost?

„Dřív jsem také dost cestoval...“

„Teď jste víc vytížený?“ slídila jsem dál.

„Asi jako vy, hádám. Oba *jakžtakž* vyjdeme.“

To skromné vyjádření sama užívám, abych nepopudila nepřející.

„Vážím si svých možností a volného času. Je to i závazek.“

„Moudrý postřeh,“ řekl a nedodal ‚na ženu‘.

O hezké se zajímají všichni, o myslící jen myslící. Většina žen věří, že o chytré, za něž se samy pokládají, muži nestojí. Přemýšliví muži ale hledají bystré ženy, které jedině jim mohou porozumět, ocenit jejich důvtip a rozhled a udržet s nimi krok. Teprve, když je nenalézají, dávají rozumně přednost hodným naivním před protřelými *polochytrými*.

Začínal mě zajímat a chtěla jsem se mu podívat do očí.

„Jste citlivý na světlo?“

„Bohužel ne.“ Sundával si tmavé brýle pomalu a nejistě, jako žena, která se poprvé odhaluje před mužem, na němž jí záleží.

Jeho oči byly nepřírozeně světlé. Hleděl před sebe a čekal.

Potichu jsem se přemístila. „Sedím teď naproti vám.“

„Já vím. Cítím vaše teplo. A voníte ... po lesích.“

„Můžete se mě dotknout.“

Natáhl před sebe ruce, ale polstrovaná sedadla v nejvyšší třídě byla daleko od sebe. Luxus je prostor. Vstala jsem, pokročila blíž a ucítila krouživé pohyby jeho prstů přímo na svých nadrech.

„Máte plné tváře,“ poznamenal vážným hlasem.

Bývám to já, kdo překvapuje druhé veselými improvizacemi. Vteřinu mi trvalo, než jsem se zasmála. Mezitím vstal a teď objížděl špičkami prstů můj obličej a vtiskoval si mou podobu do hmatové paměti.

Když se měkce odpérováný vagon na výhybkách přece jen otrásl, ustálil mě v náručí. Přírozeně, lehounce a pak...

Začal se pohupovat v rytmu kol přejíždějících spoje kolejnic. Přidával taneční kroky a já se houpala s ním, měli jsme dost místa i na otočku.

Když mě někdo zaujme, dokážu nadcházející milování předvídat.

Prolnutí ne, to je vzácnější.

Před pěti minutami vstoupil do mého kupé jako nevídaný vetřelec.

Teď jsem volnou rukou tiše otočila západku dveří.

JOHANKA (30+) *Mistr*

Odpoledne jsem zazvonila u dveří s mosaznou cedulí *Madam Mithrada*. Objaly jsme se jako matka s dcerou. Zatímco kočí vynášel moje věci, přejížděla mě rukama, jako ten spolucestující.

„Nějak mi slábne zrak. A jak jsi zardělá...“

„To z toho spěchu.“

„Tak to spěchalo?“

Ještě se od ní mám co učit. Usedly jsme ke stolu, na kterém už stála konvice s kávou. Naplnila tenké šálky z Míšně a přidala pro zjemnění po lžičce šlehačky. „Jsem ráda, že jsi všechno stihla. Večer začínáme.“

Chvilí jsme probíraly podrobnosti, když zacinkal telefon.

„Další zájemci?“

„O tebe,“ pokynula mi k přístroji.

Trochu jsem se styděla, ale Mithra se jen potutelně usmívala. Číslo ode mě si dobře zapamatoval. Rychle jsme si upřesnili čas a místo.

Ještě nezačala plesová sezona, ale tady se tančí celý rok.

„Budeš ho muset vést,“ poznamenala, když jsem vrátila sluchátko na ozdobný držák. Úplně všechno Mithrada nevěděla. Slepý Eduard nebyl ladičem pian, ale privátním mistrem tance.

Médiium dělám ráda. Nikomu nemusím nic slíbovat jako u předpovědí, jen ty lidičky utěšuji, povzbuzuji a napodobuji hlasy jejich drahých.

A platba od více účastníku také stojí za to.

Madam před začátkem seance obvykle naslouchá za závěsem. Pak zažehne v místnosti obložené tmavým sametem svíci a přivede mě, jen pod přehozem z průsvitného mušelínu, mezi ně.

V běžném životě jsem rychlá a rázná. Tady záměrně pomalá a váhavá. Někdy si připadám jako ve snu a nic si z celého večera nepamatuji.

„Dnes ti to šlo,“ chválí mě pak Mithrada. „Rozplakala jsi i mužský.“ To je další přednost seancí. Předpovědím věří ženy. Tady je to napůl.

Ve zbývajících dnech jsem se poptala na Eduarda a našla o něm i pár zmínek v dobových časopisech. Vypadal dobře, i když byl o dost starší než jsem myslela. Jako praporčík se zúčastnil expedice, která objevila neúčinnou, věčně zmrzlou, Zemi Františka Josefa.

Z lodi uvězněné v ledu vyrazil s menší výpravou na saních dál na sever. Zrak mu poškodilo oslnění z odrazu slunce na jiskřivě bílých sněžných pláních během nekonečných polárních dnů. Prsty mu našťěstí neomrzly, ty si polárníci zahřívali v podpažních jamkách a dole.

Vídeň tančí od jara do podzimu v zahrádkách nespočtu hospod, a od podzimu do jara na plesech ve vytápěných sálech. Nejhonosnější bály se pořádají od adventu do Velikonoc v historických sídlech, páni ve fracích a dámy v dlouhých toaletách všech barev, kromě bílé, vyhrazené nevěstám. Na rozdíl od většiny žen nejsem tancem posedlá.

Hudba znemožňuje konverzaci, o níž stojím víc.

Nejlepším tanečníkem v Klokočově byl Pepa ‚Skokan‘, oblíbenec osamělých žen, který vše, co s ním potom prováděly, hned zapomněl.

Představa slepého tanečního partnera působila romanticky. Přijela jsem o chvíli dříve, v šatech s nenápadnými stopami po odpáraném honzíku, vkleče proti směru jízdy, na zadním sedadle fiakru, jako jiné dámy, které si nechtěly pomačkat róby.

Eduarda obvykle doprovázel ke vchodu portýr.

Odmávla jsem toho chlapíka a odvedla si ho sama, jakmile sestoupil z povozu na dlažbu. Mladé dámy tanečního mistra zdravily a on je rozeznával po hlase a odpovídal jim jmény. Cítila jsem jejich pohledy, zvědavé i nepřející. „Budu tvé oči,“ slíbila jsem mu už v rychlíku. „Vcházíme do sálu,“ hlásila jsem a cítila, jak mě vede do strany. Asi počítal kroky, zastavil přesně před rezervovanou lóží. Než jsem se stačila zeptat, co dál, obklopil ho hlouček žen.

JOHANKA (30+) *Slepý mládenec*

Ideálního muže si představují jinak mladé a jinak zkušené ženy, jinak hezké a jinak nenápadné, upřímné, vypočítavé...

O invalidní oficíry je prý zájem. Mají rentu – a neutečou.

A o slepé? Těm se musí jejich družky věnovat, obětovat. Neuvážila jsem to nejdůležitější: Nevidí, jak vypadají, ani jak stárnou.

Na naší poslední schůzce jsem si před milováním uvázala zkusmo přes oči šátek. Nebylo to horší. Hlubší pocity, nerušené vnějšími vjemy. Ideální situace? Žena pamatovaná v nejlepším, kterou si později osleplý partner představuje stále stejně mladou a hezkou.

Někdy už sama přemýšlím o pozdějších letech. Jak vyvážit úbytek sil a vzhledu, posilováním jiných vlastností. Milá povaha, dobré myšlení a vstřícnost jsou našťastí nadčasové.

Starý neznamená stejný, jen starší. Pozdější vnímání života je jiné. Čas tiká po svém, ale jeho zdání můžeme ovlivňovat. Zachycovat chvíle až dosud mizející a ostatní čas obohacovat větší všímavostí.

Stejný den může mít různý počet hodin v pocitech, které jsou důležitější než skutečnost. Každý žijeme ve svém vlastním čase.

Zatímco mě tohle napadalo, zaplňovaly sál další natěšené páry.

Vyklouzla jsem se z lóže a jakýsi elegant mě květnatými frázemi vyzval k tanci. Valčík je jednoduchý. K čemu kdo potřebuje učitele? Dvojice víří v objetí, tisknou se k sobě v pase a prostupují se stehny. Každý muž ukazuje deseti ženám za večer, jaké by to bylo, kdyby ... A ony jemu. Ty nezkušené mohou smyslné doteky zmámit. K prolnutí však nestačí. Tanec je primitivní tělesnou obdobou oduševnělejších her.

Zdá se, že mě Eduard, přes zájem ostatních, začíná postrádat. Vstal, rozhlíží se ... To sotva. Chce být viděn.

Pro vztahy platí, co říkával už Casanova: ‚Kdy‘ je důležitější než ‚jak‘. Nadbytek zájmu nevnímáme, bolí, co postrádáme. Ještě počkám. Ženy kolem něj neznám, ale žádnou vnímavější, než jsem já, nenajde.

Po chvíli jsem se přiblížila, a on vycítil moji přítomnost. ‚Johanko?‘ Kapelník se v té chvíli vrátil před orchestr a zvedl smyčec.

První valčík nakonec patřil mně. I druhý. Vznášela jsem se v jeho náručí, jako ve svých létavých snech. Ostatní ustávali a sledovali jen nás. ‚Už chápu, proč o tebe všechny tak stojí.‘

‚Jak málo o mně víš.‘ Musel vyplnit pár ‚společenských povinností‘. Poslední partnerka ho přivedla zpátky a žertem mi pohrozila. Přejícným gestem jsem jí ho nabídla. Hravost většině dospělých chybí, ale u těch, kteří ji neztratili, se s věkem zlepšuje.

Čas pokročil, později nastane boj o nájemné drožky. Vyšli jsme ven, nasedli a Eduard dal vozkovi adresu. Poprvé budu u něj celou noc!

Bydlel v dobré čtvrti, v prostorném bytě, se vším na svém místě. Byl čas jít spát, ale v obou z nás ještě dozníval Strauss.

Pokročil ke gramofonu, natáhl klikou pero a opatrně snížil jehlu do vnější drážky desky. Očekávala jsem pokračování ve tříčtvrtečním taktu, ale z nablýskané mosazné trouby zaznělo něco úplně jiného.

Zaujal na parketách taneční pozici a pokynul mi.

Raději bych jen naslouchala. Hudba připomínala habanéro, jak ji hrávali v Americe barevní přistěhovalci z Karibiku. Zkoušela jsem jeho pohyby napodobovat, ale tohle nebylo stejné pro oba. Muž i žena tu měli různé role. Začala jsem se zaklánět, podupávat, zpomalovat, zrychlovat...

‚Co si o tom myslíš?‘ zeptal se nakonec.

‚Ano. Určitě. Nevyhnutelně,‘ shrnula jsem své pocity.

Valčík, prostrídaný polkou, mazurkou a kvapíkem, s námi zůstane, ale dvacáté století si žádá něco vášnivějšího.

‚Moje budoucnost,‘ usmál se. Kdyby nepřišel o zrak a nevyřadili ho z armády, cvičil by někde v kasárnách brance. Teď protančí život, obletován dychtivými ženami.

Mistr... čeho? ‚Má to nějaké jméno?‘

‚Tango!‘

Tu noc jsme se naposledy milovali. Ráno sáhl do prázdna.

Po náročné noci jsem měla hlad. V jedné z těch moderních restaurací otevřených dnem i nocí jsem pojedla vydatnou ‚snídani na vidličku‘ a dopoledne se vrátila k Mithradě.

„Už jsem se bála, že s ním zůstaneš, ale nebylo to ve hvězdách.“

„Tady jsem nejraději.“

Jsme tak trochu sudičky. Předvídáme, co by se jinak možná nestalo. Vylepšujeme lidem osudy.

Po půlroce čarování jsem zase odplula do země netušených možností, a slepému mládenci na vzestupné vlně tance, odtamtud poslala těžký balík nejnovějších gramofonových desek ve svůdném rytmu tanga.

FREUD (50+) *Dědičné zvýhodnění*

Zvláštní, ty dopisy z Ameriky. Odvádějí mě od zaměření na samotnou analýzu duševních stavů k obecnějším úvahám.

Hodnota myšlenek je v závěrech a aplikacích. Originální myšlenka má ale i zvláštní hodnotu; jako nepřečtená kniha nebo nepoznaný protějšek. V přírodě je párování asymetrické. Rozmnoží se většina samiček, ale ze samečků jen ti nejzdatnější, i vícekrát.

Lidé se řádu přírody vymykají popíráním principu evoluce. V našich časech přežívají i ti nejméně schopní a nejvíce se množí neúspěšní, neodpovědní a nešikovní. K odmítání druhořadých samečků nedochází, protože na „horší“ muže vybývají „horší“ ženy.

Blízké typy se párují i na kladné straně. Nejvíce se lišíme duševními vlohami a vrozenou pamětí, ale i vzezření dětí pohledných rodičů bývá nad průměrem a další generace si vybírají podobně.

Vzdělání si berou častěji vzdělané, pohlední pohledné, a mají děti, které se vzdalují průměru v obou aspektech. Galtonova eugenika si klade za cíl zlepšování lidstva jako celku, ne prohlubování rozdílností.

Dělení do antagonistických tříd podle těch marxistických blouznivců pozbude pochopením nezbytnosti podnikatelských nápadů významu.

Rýsuje se však nové, nebezpečnější rozlišení:

Zvýhodnění elit na základě vrozených vlastností.

Vliv dědičnosti je oblíbené téma mladého Junga. Zvláště dědičnost podobných znaků ve skupinách, podle archetypů. Tohle mu zmíním.

JUNG (30+) *Podchycení zájmu (úryvek z dopisu Freudovi)*

Nejúčinnější formou výchovy je napodobování. Výjimečné osobnosti inspiřují okolí a přitažlivý program může mladé zabavit i ochránit před svody špatné společnosti.

Nasměrování k myšlení je důležitější než přeceňované vzdělávání.

Potěšení z objevování a rozvíjení souvislostí připomíná potěšení mláděte objevujícího každý den nový svět.

Zájem může být spuštěn setkáním s někým pokročilejším, neobvyklými otázkami a odpověďmi, příklady důvtipu, nevšedními postřehy...

Myšlení nerozvíjíme na povel. Začíná přivábením.

FREUD (50+) *O vzhledu (úryvek z dopisu Jungovi)*

Ženy si své neúspěchy v lásce vysvětlují obvykle nedokonalým vzhledem. Přály by si všelijak vylepšit zevnějšek, ale se svou povahou a myšlením jsou spokojené. Jako může krása překrýt chybějící libido, může působivá forma překrýt chybějící obsah, ale ne natrvalo.

Nejvyšším duševním projevem nejsou zapamatované vědomosti, ale nové myšlenky, vize a nápady. Výjimečné nelze poměřovat něčím jiným. V našich časech se bystřejší muži, předvádějí prezentací duchaplností. Jejich důvtip však nebývá ženami oceňován.

Brilantní postřehy, ani vtípné bonmoty, samičku neujistí, že nápadník uživí rodinu a neodletí oslňovat jinam.

Všichni existujeme ve třech podobách.

Jak se vidíme

Jak chceme být viděni

Jak nás vidí ostatní.

Po mnoha letech praxe dokážu už během první konzultace své klienty zařadit. Čím jsou ty tři náhledy dále od sebe, tím obtížnější je případ.

Naším úkolem je tyto rozdílnosti sbližovat.

FREUD (50+) *Podoba*

Nevím, v čem spočívá ten trik, ale ve velkých zrcadlech vypadáme lépe. V čekárně jsem dal umístit zrcadlo, jaké užívají frizéři a módní salony a hned jsem vycítil u návštěvníků větší spokojenost.

Když zahlédnu svůj odraz, potvrzují si že existuji. Jedním z mých nejpozoruhodnějších zážitků v dětství bylo spatřit se, v dvoukřídlém zrcadle poprvé z profilu. Jako bych byl současně i někým jiným!

Pochybnosti dívek o jejich vzhledu rozptýlí v období dospívání zájem mužů, kteří i všedním typům nadbíhají, přitahování mládím a stejnou vlhkou podstatou potěšení u kterékoli z nich.

Pubertální pocit méněcennosti se pak rychle obrací v až nemístný pocit výjimečnosti. Nadměrné sebevědomí vyhledávaných žen přetrvává ještě dlouho potom, co zájem pomine a rozpor mezi iluzemi a realitou vede k psychózám. Jen zkušený a všímavý muž dokáže rozeznat potenciál zralých těl a hladce vypjatému povrchu nepřisuzují hned smyslnost.

Jung stárnoucí ženy zklidňuje a povzbuzuje.

Já je z neradostné přítomnosti vracím do minulosti a zdůrazňuji, že jsou stále i vším tím, čím byly kdy předtím.

Můj anonymní pisatel věří v kultivaci nadčasových vlastností.

Pravdu máme asi všichni tři.

JUNG (34) *Sbližení myšlením (výňatek z dopisu)*

Máme-li před sebou prázdný list papíru, sáhneme po tužce. Uchopíme-li zbraň, láká nás spoušť. K bezděčným reakcím dochází i mezi pohlavími. Muže zajímají více obecné principy, ženy spíše jednotlivosti. Intuice mužů narůstá kontaktem se ženami, racionalita žen kontaktem s muži.

Na vyšší intelektuální úrovni shledáme, že při znalosti základních faktů dokážeme všechno další odvodit už sami.

Myšlení vede k duševní nezávislosti. Tvořivost posouvá hranice.

Každý vnímá totéž trochu jinak a i při správném postupu je výsledek ovlivněn osobním založením. Přesto existuje společný jmenovatel.

Myšlení sjednocuje respektováním rozumnosti.

FREUD (52) *Přiměřenost*

Rozumnost je tichá a samozřejmá, jako respektování dobrých mravů ve slušné společnosti. V principech býváme zajedno. K rozporům vedou různé představy správné míry. Moudrost přiřazuje k ‚jak‘ i ‚nakolik‘.

Zdravý selský rozum má hlavu a patu a je praktický a zistný. V tom je jeho síla i slabost. Okamžité názory vycházejí také z pocitů to se mi hodí/nehodí, líbí/nelíbí, bez dalšího myšlení.

Nejsme jedineční vědomím sebe sama, ego mají i zvířata, ani složitými formami soužití, komunikací či přizpůsobivostí.

Lišíme se mnohem výraznější měrou těchto znaků.

K závěrům můžeme docházet rozumovým nebo pocitovým zvažováním.

Pocity bývají nápomocné, ale neposkytují praktický návod k postupu.

Kombinace emocionálního a racionálního uvažování nebývá častá.

Snadnější způsob obvykle časem převládne.

Pocitům je dobré důvěřovat více v mezilidských vztazích a méně ve věcných situacích.

V posledním roce si dopisují se dvěma přemýšlivými příznivci.

Jung má ze mě respekt a přitakává, ale je ještě mladý a časem začne vystrkovat růžky. Ten neznámý světoběžník se mnou v podstatě souzní, ale nebojí se přidávat originální postřehy. Naštěstí nemá větší ambice.

Dlouho nic a najednou hned dva!

FREUD (52) *Amerika?*

O možnosti přednášek v Americe jsem slyšel poprvé od Junga před půl rokem. Prezident Americké psychologické společnosti se asi chtěl u něj předem ujistit, že neodmítnu pozvání. O vytržení ze své situace jsem nestál, i když finanční nabídka a prestiž čestného doktorátu byly lákavé.

Později jsem uvážil i jiné aspekty. V Evropě už je psychoanalýza všeobecně známá. Aby se rozšířila do světa, je třeba získat především anglicky mluvící země. Británie a její kolonie o novoty odjinud nestojí. Spojené Státy nové myšlenky dychtivě přejímají.

A navíc budeme s Jungem několik dní na jedné lodi. Rozumní lidé se názorově sblíží, mají-li dost času k rozpravě.

Změnil jsem své rozhodnutí a přislíbil účast.

Abych se stal světově uznávaným, musím dobýt Ameriku!

A ty dolary také přijdou vhod.

JUNG (34) *Anonymita*

Během mé poslední návštěvy zmínil Sigmund jakousi korespondenci, do které byl, prý nechtěně, zatažen.

Přestože tu záležitost zlehčoval, rozeznal jsem v jeho líčení, kromě zvědavosti i náznak obav z neznámého pisatele.

Nakonec mi dal pár dopisů přečíst. Strohý jazyk, neobyčejné postřehy, styl dosti podobný jeho ... Jako by se k vlastním závěrům vyjadřoval on sám, jen z jiné strany, a rozvíjel je dál.

... Intelektuální rozdvojení? Obměňování pozic a náhledů teď zkoušejí američtí pragmatisté.

„To jsi psal sám sobě?“ zkusil jsem ho vyprovokovat k větší sdílnosti. Zamračil se a vytrhl mi dopisy. Na obálkách, do kterých je vracel, byly cizokrajné známky.

„Promiň, ale ty úvahy jsou skoro na tvé úrovni,“ poznamenal jsem.

„Není to žádný hlupák. Naštěstí si hledí svého.“

Naštěstí pro nás pro všechny. Nikoho dalšího nepotřebujeme.

Chvíli jsme ještě probírali podrobnosti nadcházející návštěvy Ameriky.

„Tak za měsíc na palubě!“ rozloučili jsme se o pár hodin později.

JUNG *Osvícení (o několik hodin později)*

Ve vlaku do Curychu, jsem po tom celodenním duševním vypětí usnul. V přerývaných snech se mi vracely nedávné zážitky.

Mám nadprůměrnou vizuální paměť i výtvarné nadání a věřím, že uvolněné písmo odráží osobní vlastnosti i rozpložení člověka.

Znal jsem dobře Sigmundův výrazný rukopis.

Ten druhý užíval také sklon písmen s náznaky energie, krocené potřebou čitelnosti, ale vše oblejší a upravenější.

Poslal jsem vzácnému příteli do Vídně poděkování za laskavé přijetí a v závěru dopisu zmínil náznaky zženštilosti v zhlédnutém rukopisu:

Neznámý pisatel si možná přeje zůstat v anonymitě pro utajovanou preferenci stejného pohlaví.

FREUD (53) *Výňatek z rychlé odpovědi Jungovi*

Po tom, jak dopadl Oscar Wilde, se nedivím, že nestojí o publicitu!

Nemám osobní předsudky, ale pro psychoanalýzu by podpora z této strany byla nežádoucí. Pročetl jsem znovu všechny jeho dopisy.

Náznaky v písmu nedokážu posoudit, ale po Tvém upozornění začínám zachycovat v některých pasážích opravdu příklon k ženským postojům.

Momentálně si ale více lámu hlavu s přípravou svých přednášek. Jak vysvětlit složitosti nitra těm jednoduchým Američanům?

... Jak by Johanka vyložila moje teorie malým dětem, aby porozuměly? Kde je jí konec.

JOHANKA (36) *Překvapení!*

Pár dní před chystaným návratem do Evropy jsem zahlédla na titulní straně *New York Times* nadpis FREUD IN AMERICA a na obrázku jeho vlídnou tvář. Připlouvá za pár týdnů na pozvání nějaké university na východním pobřeží. Harvardova? Ne, Clarkova, také významná.

V Americe se důležitost škol poměruje příspěvky sponzorů.

Cyklus přednášek a čestný doktorát! Tak proto se odhodlal navštívit Ameriku, kterou jinak opovrhoval.

Pozvali i jeho korunního prince Carla Junga. Pohledný mužský v mém věku vypadá na fotografii s brejličkami starší. Asi v tom vidí výhodu, ale stáří nepřináší vždy moudrost. Mnohdy jen prohlubuje a zvýrazňuje nedostatky méně patrné dříve. Co o něm vím?

... Privátní docent, široký záběr, od umění k ezoterice. Také se snažím pokrýt více oborů, ale stále musím dohánět chybějící vzdělání.

V odborných publikacích se objevují jeho články. Nic světoborného zatím nevydal, ale když zaujal pana profesora, něco v něm asi bude.

Největší zájem vzbudil tou choulostivou aférou s mladičkou pacientkou.

Tuším, jak to bylo, a kdo koho ve skutečnosti svedl. Poblouzněné ženy jsou schopné všeho a příliš intenzivní přenos mezi klientem a terapeutem patří k úskalím psychoanalýzy.

Okamžitě jsem změnila své plány. Zůstanu v Americe o něco déle, ty přednášky si nenechám ujít. Po letech uvidím pana profesora a kdoví.

JOHANKA (36) *Vzestup mé chráněnký*

Z nejbližšího poštovního úřadu jsem zavolala ‚Tonce z podpalubí‘.

Je už tak trochu mou dcerou. Za těch pár let jsem do ní vložila všechno, co vím o světě, o životě a o mužích, odkryla její talent a postrčila ji na pěveckou dráhu. V Bostonu, v centru americké vzdělanosti a kultury, mohu u ní dva tři týdny zůstat, poohlédnout se kolem, a začátkem září zajet do nedalekého Worcesteru na ty přednášky o psychoanalýze.

‚Antonia‘ už postoupila ze sboru k sólovým rolím. Operní společnost, která ji angažovala, hostuje ve větších městech na východním pobřeží, než bude v Bostonu dostavěno velké nové divadlo.

Často ji zvou i vlastenecké spolky. Přistěhovalců z českých zemí je v Americe prý na půl milionu, hlavně kolem Chicaga. O italské opery ale nestojí, rozněžňují se lidovými písničkami a dobře platí.

„V listopadu otevíráme novou budovu operou *La Gioconda!*“

Tu schopnost se nadchnout pochytila Tonka ode mě.

Škoda, na podzim už budu zase zpátky ve Vídni.

„Připravuji se na roli Laury, zatím jako understudy.“

„Co to je?“ předstírala jsem nevědomost.

„Náhradnice. Kdyby něco...“

„To se dá snad zařídit.“

„Ale jak?“

„V operách jsou přece úklady běžné.“

Proč mě berou všichni tak vážně. Kdy jsem s tím pohráváním pro radost sobě, a zábavu druhým, začala? Když jsem si zařídila víc volného času na myšlení jen tak, pro potěšení?

„Dostala jsem i nabídku zpívat v San Francisku. Tam bych se stala rovnou primadonou.“

To jsem jí rozmluvila: „My patříme na tuhle stranu, k New Yorku.“
Dělá snad evropanství ta příměs židovství?

Na poště jsem si vyzvedla další učený dopis od pana profesora a poslala Mithradě omluvu s vysvětlením svého zdržení.

Moji fascinaci Sigmundem Freudem chápala a respektovala, jako by věděla víc než já sama. Večer jsem vyřídila ostatní korespondenci.

FREUD (53) *Logika (Výňatek z dopisu ještě z Vídně)*

Nenápadným pozměňováním významů a přesouváním důrazů je možné logicky správnými kroky prokázat cokoli, a stejně tak i pravý opak.

Příčinné propojování si vystačí s návazností. K lepšímu porozumění nevede podrobnější uspořádání. Upustíme-li bednu kapesních hodinek, bude obsah ještě složitější; ale rozpadem vazeb pozbude smysl.

Mechanická funkčnost strojů může posloužit ale i jako příklad složitosti, která je, na rozdíl od lidských vztahů, lákavě přehledná, protože části na sebe navazují předvídatelně, krok za krokem.

Myšlení respektuje příčinnost a zohledňuje i vhodnost.

JOHANKA (36) *(Výňatek z odpovědi)*

Převažující zkušenosti je snadné zpochybnit ojedinělými výjimkami.

Tygr však zůstává hrozbou, i když může existovat hodný exemplář.

Zobecnování nebývá dokonalé, ale závěry platné ve většině případů jsou, při vědomí výjimek, velmi nápomocné.

Z podobných jevů zobecňujeme indukci, která je blízká syntéze.

Indukce posouvá myšlení kupředu, dedukce odvozuje a objasňuje.

Logika je pomocný mechanismus, ne náhrada myšlení.

Jako opora duševních procesů není logika bezpečná ani tvořivá...

V Bostonu jsem zašla do obrovské knihovny Harvardovy univerzity, kde jsou k nahlédnutí snad všechna díla z oboru psychologie.

Za přepážkami tam působí i vzdělané ženy, alespoň než se dobře vdají. Muži, kteří rádi čtou, nepopíjejí v barech a neběhají za jinými ženskými.

Knihovnice jsem zaujala čistou angličtinou a okouzila empatií, na niž nejsou v uspěchané Americe zvyklé.

Považovaly mě za jednu z těch ‚nových doktorek‘ a ve všem mi vyšly vsťříc. Několik dní jsem tam absorbovala nejnovější odborné publikace z celého světa. Ještě, že čtu tak rychle.

Postupně jsem rozlišila dvě koncepce, akademický přístup k psychologii v Evropě oproti otevřenějšímu pojetí v Novém světě.

Freud, který opanoval evropskou scénu, kladl důraz na osvětlování zasutých příčin duševních problémů. Jeho americký protějšek, William James, nerozebíral dávná osobní traumata, spíše rozvíjel nové možnosti.

Jeden rozkrýval v lidech minulost, druhý jim rozvíjel budoucnost.

Jeden kladl důraz na niterné procesy, druhý na společenskou interakci.

Sama přejímám obojí, ale ti dva velikáni by se neměli setkat.

Nazítří oznámil největší americký psycholog úmysl navštívit Freudovu přednášku o psychoanalýze a setkat se s ním osobně!

Jak se asi mému mentorovi tou poctou i obavami rozbušilo srdce. Přála bych si u té výměny myšlenek být, ale nechci ho ve vypjatém prostředí zaskočít. Musí mě sám domyslet a uvážít, co dál.

Zůstanu v roli horákyně: Budu tam i nebudu, nadohled i neviděna.

JOHANKA *Vzpomínka na moji duchovní sestru (Asi ve třiceti)*

V noci mě navštívil incubus, po něm i sucubus a ve finále oba současně. Jsem už dlouho sama. V ranním polosnění blýskl nápad.

Příští sobotu má Tonka zpívat krajanům v Chicagu v českém distriktu Pilsen. Stejně jsem ji tam chtěla doprovodit.

Potřebuji kontakt na tamní univerzitu! Hned jsem běžela na poštu. Měděné dráty potažené vrstvami gutaperči přenášejí už několik let Morseovy signály pod vodou přes Atlantik.

Adresovala jsem telegram Vernon Lee ve Florencii a v deseti slovech, po nehorázných padesáti centech, ji požádala o kontakt a přímmluvu.

Vernon mě už před lety zaujala povídkou *Princ a hadí žena*. Očekávala jsem něco z cirkusového prostředí a vstoupila do světa čiré fantazie. Všechny její příběhy byly tajuplné až děsivé, ne však drsné. Jako by je psal sebevědomý kultivovaný muž.

Ve své občasné roli médiá mám blízko k ezoterice a s autorkou jsem cítila od počátku duševní spřízněnost.

Významní lidé projíždějící Itálií si u ní podávali dveře. Mít více času, nastoupím tam do služby, jako kdysi u Freudů, abych se něco přiučila.

Na toulkách Toskánskem, jsem jí poslala lístek:

Oddaná čtenářka prosí o pár minut Vašeho času ...

Věděla jsem jen, že pochází z Anglie, většinu času tráví ve starobylé vile poblíž Florencie a to neutrální jméno, že si zvolila sama.

Místo zvonku středověké klepadlo. Po chvíli stanula ve dveřích drobná pohledná žena neurčitého věku. Otevřela jsem knihu na první stránce.

Než se stačila podepsat, všimla jsem si stop barev na jejích prstech.

Že by i malovala? Ne. Leda jemné kontrastní perokresby.

„Mohla bych mluvit s paní autorkou?“

Pobaveně přikývla. Ostatní návštěvnice asi nebyly tak pozorné.

To už přicházel chodbou štíhlý muž. Proti světlu se rýsovala jen jeho silueta. „Johanna?“ promluvila ta bytost altem. Hlas nezměníš.

Myslím rychle. „Vernon!“ pokročila jsem k ní. Podala mi ruku.

Stiskla jsem ji pevně, dřív než mě stačila překvapit ona.

„Konečně!“ zkrátila jsem odvážně úvod.

„Takže ... Čím se zabýváš?“ napojila se bystře na můj vpád.

„Trochu ode všeho. Někdy i čaruji.“ A už jsem ji měla.

„Začátek jako z knihy,“ pokynula mi dovnitř.

Ta první už přinášela občerstvení. „To je Clementine,“ řekla Vernon a sjela dlaní majetnický po jejím boku. „Stará se o mě a já o ni.“

Tak se tedy věci mají.

Zůstala jsem u nich tři dny. Méně by nestačilo, více bych neunesla.

Na zahradě byl bazén, napůl fontána, a naše rozpravy pokračovaly často ve vodě. Svlékaly jsme se v altánku obrostlém révou. Pod pánským žaketem ve stylu George Sand, s úzkým pasem a vycpanými rameny, nosila Vernon přece jen jemné ženské prádlo.

Hodně jsem pochytila od pana profesora, Míny a Mithrady, i od mužů, kteří po několika nenápadně cílených otázkách přicházeli s užitečnými postřehy o světě a o životě.

Vernon se stýkala hlavně s umělci a tvůrčími typy a intelektuálně mě převyšovala. Byla i společenější, já se obracím víc do sebe.

„Oscar Wilde?“ nemohla jsem uvěřit.

„Tady sedával, když ho pustili z vězení.“ ukázala Clementine.

„Zestárl, zesmutněl, zpátky do Anglie už nechtěl,“ navázala Vernon.

„Jeho hry se tam přestaly dávat a finančně i psychicky strádal.“

„Aby byl muž šťasten se ženou ... neměl by ji milovat,“ vybavila jsem si jeden z jeho paradoxů.

„Trvale šťasten. Kratší lásky pozvedá vašeň,“ doplnila Clementine.

V minulosti té drobné malířky jsem vycítila četné zkušenosti s muži, než se jich navždy vzdala.

„V Neapoli se Oscar znovu sblížil se svým přítelem, ale už to nebylo ono,“ přidala Vernon. „Ten markýz se bál, že ho otec vydědí.“

„Kdo všechno tu ještě byl?“ chtěla jsem vědět.

Spisovatelé, malíři, myslitelé, samá známá jména.

„Co Henry James...“ popíchla svoji družku Clementine.

Vytušila jsem mimořádný vztah. Více než jen prolínání intelektů?

„Dobře, jsme si blízcí, oba píšeme. Nic jiného v tom opravdu není.“

„A jeho slavný bratr?“ napadlo mě.

„William? Ten se z Harvardu nehne. Ale znám dobře jeho kolegu z Chicagské univerzity. Také psycholog a filosof. Studoval v Lipsku, když jsem tam ještě žila,“ dodala.

„Profesor Mead? Pragmatismus a tak?“ Něco jsem už od něj četla.

„Šla jsem jim dokonce za svědku. Jeho manželka je ... no hodná.“

Mezi ženami, které jsem kdy poznala, byla Vernon Lee nejpokročilejší. Znalostmi, vybraným vkusem i fantazií.

Večer mě zavedla do ložnice se dvěma lůžky. Nebyly vedle sebe, ale napojené za sebou do dvojnásobné délky. Ulehly jsme hlavami k sobě uprostřed a dotýkaly se spánky.

Naše aury se prostupovaly a myšlenky prolínaly. Stačilo jen nadhodit pár slov a obě jsme vše domýšlely až do příští narážky.

Její preference žen nebyla primárně erotická.

Měla silné estetické cítění a přitahovala ji dokonalost ženského těla i jemné nuance ženské duše. Povídalý jsme si dlouho do noci a obě současně usnuly.

Vzbudilo nás odbíjení pŕlnoci.

Připadala jsem si jako postava z jejích mysteriózních povídek. Všude svíčky a ta třetí v rohu ložnice nás zachycovala v rychlých skicách.

Hledaly jsme pro Clementine co nejzajímavější pozice.

V milosrdném světle živých plamínekŕ jsme mládly a krásněly.

JOHANKA (33) *Výňatek z loňského dopisu Vernon*

... Co nového v Novém světě? Posun k pragmatismu a racionalitě, od psychologie k sociálním aspektům. Na estetická uvážení a krásu pro samotnou krásu nemá v tom shonu nikdo čas.

Vzdělaných žen je tu více než v Evropě, ale mnoho studentek školy nedokončí a ani úplné vzdělání nevede nezbytně k myšlení. .

Propojit bohatší duševní život s tím předchozím chvíli trvá a může začátečníka i vykolejit. Uvolněné myšlení, které se obě snažíme rozvíjet, je krásný návyk na vlastní riziko, jako láska. Nevyžaduje žádné školy a může potěšit a posunout vpřed výrazné osobnosti i průměrné jedince.

Kultivace myšlení připomíná osvobození těla, které také bývalo jen prostředkem k přežití, dokud jsme neobjevili procházky, sporty a výlety, a účelové obcování nerozvinuli ve hravý tělesný dialog...

JOHANKA (36) *Představení a překvapení*

Nedlouho po odeslání telegramu pro Vernon jsem konečně viděla Tonku na jevišti v jakési operetě.

Má temnější a silnější hlas než ostatní, *mezzo* se tomu říká. Mezi altem a sopránem. Když spustila, celá jsem se rozechvěla.

Sama jsem taky trochu ‚mezi‘. Ale určitě víc na muže.

Po několika dnech mi pošťák na hlučném motorovém kole doručil na adresu Antonie expres rekomando s logem University of Chicago.

Vernon mě telegraficky, doporučila svému dávnému příteli a zdvořilý profesor Mead vyjádřil obratem přání mě poznat.

Ihned jsem mu odepsala a ohlásila svůj příjezd.

Do Chicaga jsem dorazila v lůžkovém pullmanu o den dříve, abych byla na setkání s tím významným myslitelem odpočatá.

Cítila jsem, že po delší době potkám zase někoho, kdo ovlivní můj pohled na svět. Nemusí být sympatický, stačí, že víc ví.

JOHANKA (36) *Nejvyšší čas*

FREUD IN AMERICA ! hlásal titulek v *New York Times*.

Text opakující nejznámější tezi o tom, co se skrývá za vším lidským počínáním, doprovázela fotografie zakladatele psychoanalýzy, tentokrát už se sochou Svobody v pozadí.

Přišel o pár dní dříve, aby poznal Ameriku. Já tu pobývala už vícekrát celé měsíce a stále mě udivovala.

V posledním dopise mi přála Mithrada šťastné setkání s doktorem Freudem a prozření... Také zmínila Junga. Je prý v mém věku, i když má manželku a dvě dcery ... Ne. Muži pod čtyřicet mě nezajímají.

Nejsem už nejmladší, ale právě na své náhradní matce z maringotky sleduji s potěšením duševní čilost přetrvávající až do vysokého věku. Snad to nebude tak zlé.

Někdy přemýšlím o podstatnější změně. O manželství nestojím. ... Mateřství? U Freudů jsem dělala chuť. Teď bych si mohla najmout dvě, a odcházet, kdy se mi zlíbí. Přílišná péče dětem neprospívá.

Nebo co ji svěřit veselé a praktické Vendule do skromného prostředí moravských lesů a hor? ... Ji? Takže dceru?

JOHANKA (36) *Setkání v Chicagu*

Tajemník George Meada, asi jeden z jeho bývalých studentů, mě uvedl do příjemné pracovny. Levou i pravou stěnu zabíraly prosklené police plné knih. Rozeznala jsem mezi nimi i vázané spisy Freuda. Z velkého okna v průčelí byl výhled přes městský park na Michiganské jezero.

Profesor vyšel zpoza psacího stolu, uklonil se a náznakem mi políbil ruku. Hned jsem vycítila, že mohu začít zlehka.

„Jak neamerické...“

„Pár let jsem studoval v Evropě. Tam jsem poznal Vernon. To byla ještě Violet. ‚Violent‘ jsme jí říkali. Ráda šokovala.“

„Předešla svou dobu.“

„Emancipace nespočívá v oblečení a v manýrách. Cítím, že vám se v tom ‚mužském světě‘ docela daří a přitom ráda zůstáváte ženou.“

„Cítím‘ namísto myslím, to se mi líbilo. I on se mi od počátku líbil. Chytrý, intenzivní. Co o mně ví?“

„Kde jste studovala?“

Neví nic. Bylo by snadné a pravdivé říci: ‚Pár let u doktora Freuda,‘ ale teď jsem tu sama za sebe.

„Hodně čtu a o všem přemýšlím.“

„Také jsem začínal jako samouk, ale nový svět si žádá tituly. Co vás zajímá? Estetika jako Vernon? Filosofie čisté krásy?“

Málem jsem vyhrkla ‚vy‘. „Pragmatismus,“ ukáznila jsem se. Patřil k průkopníkům filosofického přístupu, který dala Amerika světu.

„Praktická racionalizace není zrovna ženský obor.“

Že není? Před týdnem jsem o něm sotva slyšela, teď jsem ho měla nadosah, ze zdvořilostní návštěvy byl hravý dialog, a snad jsem ho zaujala i osobně. Praktické myšlení *je* ženský obor.

„Začínala jsem jako služka a neměla ani boty,“ otevřela jsem hru.

„Já začínal ve vlacích jako inspektor. Občas mě černí pasažéři zbili.“

„Dobře, vyhráváte.“

„Máte rodinu?“ Přejel očima mé úzké boky. „Plánujete...“

„Ještě nevím.“

„Já mám dvě dcery.“

„Přála bych si dceru.“

„Chytrou po mamince a hezkou ... také?“

Usmála jsem se. Netušil, že v duchu počítám své dny.

JOHANKA (36) *Výlet*

Na odpoledne navrhl profesor Mead výlet. V automobilu jsem jela už vícekrát a zkoušela i řídit, ale nikdy v něčem tak dokonalém.

„Nejnovější model, třicet koní,“ poznamenal.

„Myslela jsem, že je vyrábí jen v černém.“

Luxusní Ford byl tmavě modrý, s mosaznými acetylenovými svítilnami na blatnících, složenou koženou stříškou a dvěma řadami sedadel.

Ovšem, má rodinu. Galantně mi pomohl nastoupit, nahodil klikou motor a usedl za volant. Nevelký, šikovný muž. Vyšší žena ve dvojici dokazuje, že civilizace funguje ... Bude i hodný? Hodnější než já?

Univerzita se nacházela v upraveném centru města. Přes expandující předměstí jsme zamířili na sever. Silnice vedla na dohled od vody.

V hluku motoru a svištění větru jsme si jen tu a tam rukami ukazovali zajímavosti. Po hodině odbočil ze silnice a písčitou cestou pokračoval k malému srubu na břehu jezera. Žádný plot jako v Evropě, tady stačila cedule *Private property*.

V prvním zářijovém týdnu ještě doznívalo léto. Odkopla jsem střevíce a rozběhla se k vodě. Protější břeh byl v nedohlednu.

„Voda sedmdesát!“ volal za mnou.

... Fahrenheita? Minus třicet dva krát pět devítin. Jak nesmyslné v tak pragmatické zemi. Horečka přes sto stupňů musí působit děsivě.

„Asi dvacet našich,“ spočítala jsem z hlavy. „To by šlo.“

Nějak mě napadlo přibrat do kufříku koupací košilku. Konzervativní střih, ale když se namočila, přiléhala a prosvítala.

„Jezdím sem s rodinou,“ pokazil romantické vize. Jako psycholog by měl rozeznat, co se v druhých děje. Nebo si buduje obranný val?

Ne. Vždy už předem vycitíuji nevyhnutelné. „Tu rodinu vám závidím.“

„Jsou jen dva dobré důvody pro sňatek, říkají Britové. Peníze a děti.“

V našem věku už mívají muži trochu peněz a ženy trochu dětí.“

„Já děti asi nemohu...“ spřádala jsem nesmyslně tu ženskou past.

Změnil taktně téma. „Přišla jste za mnou kvůli těm přednáškám. Mohu vás tam samozřejmě dostat. Ale jste tak...“

Předpokládala jsem, že u té slávy bude osobně. Čtyři dny a tři noci! Ne, nechci komplikace. Budeme tam oba, ale už jeden bez druhého.

Vběhla jsem bez osmělování do vody a plavala daleko pro ten pocit čistoty, i abych zchladila vlny vzrušení. Když jsem se vracela ke břehu slunce přede mnou už zapadalo.

George zatím rozdělal oheň a chystal něco k snědku. Vyšel mi naproti s vyhrátým koupacím pláštěm.

Převlékla jsem se do suchého bez okolků. Byla v tom už i nabídka.

Pomohl mi přirozeně s utíráním. Byl v tom už i souhlas. Přijali jsme jeden druhého a zbývající čas nechali poklidně plynout. Na protější straně vycházel měsíc a odrážel se v jezeře.

„Úplněk probouzí v ženách neurčitou touhu,“ povzdechla jsem.

„Neurčitou?“

„V mnohosti možností, které si lze představit, ale nelze všechny prožít.“ Běžně tak afektovaně nemluví, ale zatím mě bral jen jako zajímavou společnost, ne jako někoho, kdo s ním může držet krok. Nadechoval se k delšímu proslovu, byl zvyklý přednášet.

„Osoby se slabším smyslem pro logiku mívají často dvě přání, kterým nelze jednotlivě nic vytknout, ale vzájemně se vylučují ...“ pohlédl úkosem na mě. „Třeba nezávislost a blízké soužití v rodině.“

Bylo jasné, že mluví o ženách, a ponouká mě k reakci. Nenechám se odvést od podstaty. Jak to shrnout?

„Protichůdné myšlenky se nevylučují. Protichůdná přání ano.“

„To by se dalo tisknout.“ Naplnil mi misku, jako za odměnu, vonící rybí směsí z kotlíku. „Všechno z vody,“ prohodil.

„I my. Původem, obsahem, splýváním.“

Přikývl: „V temných hlubinách sídlí podvědomí, stoupající proudy vynášejí náповědu předvědomí a na rozhraní hladiny začíná vědomí. ... A z vody vyvstávají přeludy,“ dodal a usmál se na mě.

Vybavila jsem si Venuši vystupující z moře, ale už celou hotovou. Ne, to nejsem. „Já vycházím z mlhy. Tak si ujasňuji myšlenky.“

Potřásl udiveně hlavou. „Pak, že neexistují filosofky.“

„Ženy nemusí mudrovat. Smysl života není nějaký návod, ale pocit.“

„Smysl života probíráme v prvním ročníku: Přibývající porozumění světa, pokračování v potomcích, zlepšování všeho kolem sebe i sebe, předávání závěrů. Přispět pracovně i lidsky a pokojně odstoupit. Dříve byla na prvním místě rodina a práce. Dnes: mít se dobře.“

Pustí mě ke slovu? „Jen příjemné a užitečné stojí za to,“ poznamenala jsem. Přikývl a přisedl blíž. Očekával příjemné. Já tentokrát obojí.

PROFESOR MEAD (46) *Sblížení*

Na počátku pouhý zdvořilostní kontakt na přímělu jedinečné Vernon, a po půl dni jako bychom se s Joannou znali odjakživa.

Nikdy jsem nic podobného nezažil.

Mohla by mě zastoupit na přednáškách a přitom zůstává tak ženská. Nemyslím jen vzhledem, ale tou jemnou ženskostí. Patříme k sobě. Zůstanu jen na krajíčku, aby viděla, jak si jí vážím.

JOHANKA (36) *Sbližení a vzdálení*

Zavřel za sebou a nenápadně otočil klíčem, dobré znamení. Zapálil svíčku. „Někde jich tu bude celá krabice,“ prohodil.

Vstoupila jsem do jeho mysli a napovídala mu beze slov. Vedla jsem ho ke skřínce s neotevřeným balíčkem.

„Tucet!“ zapaloval jednu od druhé a uchycoval je taveným voskem. Chtěli jsme se vidět.

Dohromady třináct. Nebezpečí nebo příležitost? Blesklo mi hlavou.

Nějak jsme oba zvažněli v údivu nad tím vším.

... Začít hrou? Žil přece v Německu.

„Všechno lítá, co peří má! Znáte?“

„Labuť lítá,“ ukázal k jezeru.

„Koza lítá.“

George se směje a mává pažemi. Žádný náznak traumat z minulosti ani nově nabytých komplexů. Čistá duše, příjemný, vyrovnaný.

„Ryba lítá?“

„Jak kdy.“

Odlesky plamíneků na tvářích. Pokročili jsme v rozpažení k sobě.

„Jsi tak chytrá,“ obemkl mě křídly.

„To se říká nehezkým ... Jsi tak hezký.“

„To se říká hloupým.“

Dotkli jsme se čely a chvíli tak zůstali.

Předehru někdy raději zkracuji. Konverzace s nedočkavými muži bývají zklamáním. „Nezkoušej být vtipný,“ říkám jim. „Stačí najít místo, kde jsem lechtivá.“ S ním bylo povídání stejně hezké jako líbání.

O půlnoci jsme vyšli ven. Chtěl slyšet zvony z protějšího břehu, zvuk se šíří nad vodou do dálky. Já chtěla vidět hvězdné nebe nad námi.

Mithrada odvozuje lidské osudy z okamžiku zrození. Mně připadá důležitější konstelace ve chvíli početí.

Všechno pokračovalo tak přirozeně. Dohasínající oheň ještě horce sálal. Vychutnávali jsme každou vteřinu.

Svlékání napoví více než dlouhé řeči. Vážnost nebo hravost. Radost, nebo stud? Každý sám? Jeden druhého? Pomalu, rychle? Shora zdola?

Když jsme se dost polaskali a vynadávali, ulehl naznak do vlhnoucí trávy. Jak pozorné. Něžně jsem na něm spočinula a čekala.

Nic, jen zevnitř jeho pulz. Poslala jsem dolů pár stahů. Odpověděl. Kdybychom znali Morseovy znaky, mohli bychom si takhle nenápadně milostně telegrafovat.

Oba jsme byli dlouho sami. Jeho vzrušení sílilo s mým, vše soustředěné do jediného místa. Přimkl se ke mně, navenek ale stále v nehybnosti. Prožívali jsme stejný pocit současně.

Nemyslela jsem v té chvíli jen na nás dva. Představovala jsem si na nebeské báni světýlko, které tam právě přibýlo.

Zbytek noci jsme se měkce dotýkali boky a pokračovali v rozpravách.

George fantazíroval o svém štěstí a o naší budoucnosti.

Dcery jsou už dospělé, manželka má jiné zájmy, všechno zařídí ...

K ránu zdříml, to už jsem zvažovala, co dál.

Natáhla jsem se přes něj ke stolku a típla plamínky už zbytečných svíček. Pohnul se, zašeptal mé jméno a přejel mě rukou, jako by se ujišťoval, že existuji. Užila jsem jeho tvárného polospánku, šeptem mu vytěsnila vzpomínku na naše sblížení a rozplynula se jako sen, z něhož zůstává jen hezký pocit. Nějak se mi tentokrát nechtělo vybledat.

Za úsvitu mi na silnici zpomalil k naskočení parní sentinel s koly z plné gumy, který vezl do nejbližšího městečka konve s mlékem.

Cestou jsem šoféra bavila vzpomínkami na dojení mé chytré kozy Lízy.

Ranní dělnické vlaky stavěly na místním nádraží každou čtvrt hodinu, a z Chicaga jsem pohodlným rychlíkem dojela zpátky do Bostonu.

Tonka už si o mě dělala starosti. Kdyby věděla, co jsem provedla!

Příští týden začíná v aule Clarkovy univerzity dlouho očekávaný cyklus přednášek profesora Freuda a přijede tam i George.

Možná mě pozdraví, těší ho zájem žen o psychologii, a takových nás tam nebude mnoho, ale nepozná mě. Nesmím se před ním rozplakat.

JUNG (34) *Pochybnosti (a postřeh z dopisu Freudovi)*

Freudových revolučních teorií si velmi vážím. S nabýváním praktických zkušeností však zachycuji i jejich slabiny. Zobecňování z nevelkého počtu případů lze intuitivnímu géniovi odpustit, ale lpění na jediném správném výkladu a odmítání jiných možností už nikoli.

Společným jmenovatelem všech psychických poruch nemůže být jen sex, který pro menší část mužů a větší polovinu žen nikdy nebyl, nebo už dlouho není, příliš důležitý.

Jsmo ovlivňováni i tím, co nosíme v sobě, vědomím obvyklého a správného a odchylkami od běžného očekávání.

Charakteristiky různých skupin – od křesťanského nemyšlení na zítřek, přes slepou víru národů na vzestupu v pokrok, až po lenivý fatalismus některých etnik, jsou velkou měrou vrozené. Funkční soužití nezávisí ani tak na vzdělání, jako na úrovni empatie a tolerance vyplývající z pochopení nedokonalosti světa a dočasnosti života ...

FREUD (53) *Plavba do New Yorku*

George Washington, jedna z největších lodí světa pro tři tisíce pasažérů, byla nová a údajně rychlá. Ne dost pro mě. Přes tu velikost jsem pod sebou cítil pohyby a už v půli prvního dne mě zachvátila mořská nemoc. Míval jsem strach z vlaků. Zlaté koleje!

Z učených diskuzí s Carlem, na které jsem se tak těšil, nebylo nic. Chvillemi jsem pospával utlumen opiáty, chvílemi ve své kajutě zvracel a proklínal Kolumba. Jung se mezitím na palubě sblížil s Ferenczim, dalším členem mého středečního kroužku.

Neměl jsem z toho dobrý pocit. Jako by se ti dva na mě domlouvali.

JUNG (34) *Loajalita*

Freudovo dílo jsem absorboval už během studií a mým velkým přáním bylo setkat se s ním osobně.

Asi před třemi lety, když si na mě políčila mladička Sabina a já jejím předstíraným příznakům hysterie uvěřil, jsem mu napsal o radu. Mé podlehnutí bylo neprofesionální, a ten vztah se mi nedařilo ukončit.

Pozval mě k sobě do Vídně. Nešlo jen o tu umanutou studentku, probírali jsme celé odpoledne všechno možné.

Nikdy bych nevěřil, jak si hned napoprvé tak porozumíme. Nejspíš jsem vyplnil místo důvěrníka, na žádoucí úrovni, loajálního a diskrétního.

Věděl jsem, že doktora Fliesse v této pozici kdysi zapudil. Čeká to i mě? Zůstanu navždy učněm, nebo se jednou sám prosadím?

Sbližení s někým natolik pokročilým umožňuje převzít jeho bohaté zkušenosti i promyšlené závěry a třeba to všechno ještě posunout dál.

Vzdálenost nám bránila v osobních setkáních, většinou jsme si psali, ale intimní pocity a zážitky mi svěřoval jen z očí do očí.

Vzpomínky na první erotické zkušenosti v dětství, traumatické první milování v šestnácti, pokojné uspořádání v rámci rodiny, nenaplněný vztah s bystrou mladičkou služkou ...

Očekával jsem výjimečnou osobnost a tou on nepochybně je. Vyzařuje autoritu a neomylnost, na rozdíl od mé rozpolcenosti.

Čím víc vím, tím více dalších možností vidím, váhám a pochybuji.

FREUD (53) *Amerika*

Na molu v New Yorku nás očekávali další dva kolegové z Vídně, horda reportérů a zástupce Clarkovy univerzity, náš hlavní průvodce.

Trochu se mě dotklo, že rektor pozval na stejné úrovni i mladého Junga. Na mém gauči ale spočívalo už dost Američanů, aby mě ten nedostatek taktu zaskočil. Rozhodující je, že budu mít čtyři hlavní přednášky a on jen jednu ve vedlejším sále.

První týden pobytu byl určen k poznávání Ameriky.

V automobilu už jsem jel, ale jako našemu císaři, stále mi chybí ten uklidňující pohled na koňské zadky.

Když jsem se zajímal, jak žijí obyčejní lidé, vzali mě na Coney Island, který připomíná atrakcemi Prátr, ale bez kulisy krásných starých stromů.

Poprvé jsem byl i v tom novém divadle pro chudé.

Po třech zřejmě záměrně vybraných filmech: *Kriminalní hypnotizér*, *Léčba plachosti a Bláznova pomsta*, jsem, ke zklamání společníků, které bavilo zesměšňování autorit, tu trapnou ukázkou němeého humoru, doplněného blikavými vysvětlivkami, opustil.

Nejúchvatnější podívaná měla přijít nazítří – vodopády Niagary.

Mlha z vodní tříšti a strašlivý hukot, snad aby se novomanželské páry na líbáncích necítily trapně, když jim dojde konverzace.

Růžolící rozzářené manželky a pobledlí vyčerpaní manželé váhající mezi životem v zajetí a skokem do hlubin ...

FREUD (53) *Clarkova univerzita*

Před univerzitou ve Worcesteru postávaly zástupy natěšených studentů. Předcházela nás reputace sexuálních zvrhlíků, ovšem na vědecké úrovni.

Uvnitř se mě američtí kolegové s potutelnými úsměvy ptali, co říkám léčbě hysterie intimními masážemi, těmi novými elektrickými bzučáky.

Sám masíruji chodidla pacientek, abych získal jejich důvěru, a žádné dráty k tomu nepotřebuji. Uvolňuji jim napětí v hlavě.

Nejsem ‚ženský lékař‘, i když... Mnoho mužů ke mně nechodí. Buď se stydí nebo si namlouvají, že žádné problémy nemají. Všichni je mají!

Týden na neklidném moři a týden jízd po pevnině mě vyčerpaly.

Po slavnostní večeři s mnoha proslovy jsem se omluvil a na americké posteli se dvěma matracemi na sobě okamžitě usnul.

FREUD (53) *První dojmy (Září 1909)*

Už moje úvodní přednáška o významu a rozbořech snů sklidila ovace. Po přestávce jsem odpovídal na dotazy.

‚Vaše vize psychoanalýzy ve vzdálenější budoucnosti?‘

‚S uvolňováním mravů přestane být hlavním tématem potlačovaná sexualita a komplex méněcennosti. Přibude problémů s nespokojeností i po uspokojení, a s komplexem nadřazenosti.‘

... Už dnes přechází inteligence v mazanost, chytrost ve vypočítavost, upřímnost v neomalenost.‘

Odpoledne jsem přijímal návštěvy odborníků. Dotazy amerických kolegů psychiatrů jsem očekával. Více než postupy je však zajímaly ceny konzultací, počty návštěv a složení klientely. Psychoanalýza jako příležitost k budoucím výdělkům.

Solidní zájem o úlevu od traumat a posedlostí projevovala úplně jiná skupina – protestantští duchovní.

Katolická církev mé teorie zatracovala. Na naslouchání s doplňujícími otázkami, v soukromí zpovědnic, měla po staletí monopol, který jsem svým vědeckým přístupem ohrožoval.

‘Svěřováním’ je zpověď, blízká psychoanalýze, ale nabízí útěchu zdarma a k tomu ještě rozhřešení a příslib života věčného.

Co nabízíme my, kromě méně mravokárného přístupu?

Jen iluzi, že nové je lepší než staré, a drahé lepší než levné.

Kdykoli uvažuji o náboženství vybavuje se mi sedm kardinálních hříchů a jejich ctnostné opaky:

pýcha/skromnost, lakomství/štedrost, závist/přejícnost, hněv/mírnost, smilstvo/cudnost, nestřídmost/uměřenost, lenost/činorodost

Do našich časů bych ještě přidal: *Kořistnictví, zatvrzelost, předstírání, zneužívání, bezohlednost, bezuzdnost, manipulace ...*

A protiklady? *Velkorysost, změna smýšlení, otevřenost, účinná lítost, náprava, předsevzetí nepokračovat, odpouštění ...*

Může být hříchem už pouhé pomýšlení? Církev trvá na čisté mysli. Psychoanalýza nemoralizuje.

Nekulturní Ameriku, posedlou technickým pokrokem a honbou za ziskem, vnímám jako slepou uličku civilizace, ale zájem o stav duše mě mile překvapil. Protestantské kostely nejsou zdobné svatostánky jako ty katolické, spíše jen posluchárny s pultíkem místo oltáře. K setkávání a společenským aktivitám slouží obvykle příjemné přilehlé prostory.

Možná ty dopisy, které občas dostávám, píše nějaký osvícený církevní hodnostář. Přicházejí z různých míst. Někaký biskup, který objíždí velké svěřené území a občas zamíří i do Evropy?

Jungovi připadá ten pisatel zženštilý. Jemnost a citlivost přece nejsou výhradně ženské vlastnosti. Řekl bych dokonce, že poslední dobou mezi ženami ubývají a přebírají je kultivovaní muži.

Evangeličtí duchovní nevysedávají na farách. Chodí mezi své ovečky a pomáhají, kde se dá. Demokracie nemůže čelit převaze nemyslicích, aniž by popřela svůj princip. Církvím, uznávající rovnost před Bohem, je však blízká.

Většina nemyslicích podpoří cokoli přesvědčivě prezentované a navenek zdůvodněné. Z více možností si však zvolí přece jen tu rozumnější.

Vzdělaní duchovní s rozhledem a autoritou tak mohou vést ostatní ke zvažování a umírněnosti. Myšlení zavazuje.

JUNG (34) 9. září 1909

Bojím se o něj. Přednáší německy, což publiku převážně vzdělaných zámožných přistěhovalců ze střední Evropy vyhovuje, a jen tu a tam vkládá anglické bonmoty. Mluví bez poznámek a je až příliš skvělý.

Obávám se, že za tu energii a výřečnost vděčí špetce bílých krystalků extrahovaných z listů koky, ke kterým se pro ten pocit jistoty vrátil.

Většina přítomných jsou muži, jen vzadu, ve stínu módních klobouků, posedává několik průkopnic univerzitní vzdělanosti.

„Sebekrásnější šat ubírá ženě uvnitř,“ prokládá Sigmund přednášku žerty. S úsměvem pokyne do zadních řad: „Klobouk by měl přitahovat pozornost k dámě, ale odvádět ji od případných nedostatků ...“

Rozumím mu jako nikdo jiný. Obě jeho ženy ho znají svým způsobem lépe, ale těm neotevívá nitro jako muž muži, přítel příteli.

O svých odborných závěrech nepochybuje, ale ve chvílích nejistoty, studu a zoufalství pochybuje o sobě.

Jsem synem vesnického pastora a švýcarská reformní církev je blízká extrémním kalvínům. Mám tendenci moralizovat, i když sám žiji také v podvojném vztahu. Ale v přiznaném. Vědí o sobě a respektují se.

Neměl bych stále zmiňovat prohřešky, které mi z vlastní vůle svěřil, a z pozice mravní superiority ho nabádat k nápravě!

Klamání vyhaslé manželky po tolika letech bych ještě chápal. Vadí mi náhrada její sestrou. Mladší, hezčí, nadosah.
Jako něco ze Starého zákona.

Jsem zvědav na tu Sigmundovu nejstarší dceru, Mathildu. Nedávno se vdala a teď cestuje s manželem po Americe, než se usadí ve Vídni a založí rodinu.

Psala, že se přijede na tu naši slávu podívat. Snad ještě dnes!
... Možná už sedí někde v auditoriu.

Jestli je po něm, něco zvláštního určitě vyzařuje.

JOHANKA (36) *O mně*

Jsem přemýšlivá i smyslná, to se nevyklučuje, ale nesblížím se s každým. Musí mě zaujmout příslibem zajímavého příběhu, moudrostí, důvtipem. Představuji si, jaká budu s nimi a oni se mnou, vycit'ují jejich myšlenky. Rozeznávám, po čem touží v životě i v lásce a dokážu jim předávat beze slov ty pravé pocity. Vždycky se nakonec vzepneme současně.

Nikdy to nezažili a nejspíš už nezažijí. Nehledám jen rozkoš. Nevím kam směřuji, ale cítím, že se k tomu blížím.

Mít moc nad druhými přináší i odpovědnost. Nechci nikomu poplést hlavu, aby pak už navždy odmítal jiné.

V nejlepším vybledám a někdy pro jistotu i zraňuji.

O přestávkách v aule Clarkovy univerzity jsme se Georgem několikrát mýjeli a záměrně jsem o něj i zlehka zavadila.

Tázavě si mě prohlížel, už jsem myslela, že se rozpomíná. Nic.

Dovedla jsem své schopnosti k dokonalosti. Jak smutné.

Nesmím převídat sama sobě budoucnost, ale tam dole už cítím, že naše odloučení nemusí být trvalé. A až se příště setkáme nebudu sama.

JOHANKA (36) *Čestné doktoráty, finále*

Během čtyř dnů přednášek jsem seděla v zadní řadě. Se slavnostním průvodem středem sálu, po udělení čestných doktorátů, jsem nepočítala.

Vpředu vykračuje panák v livreji se zakroucenou berlí, za ním rektor a naši dva ilumináti se zlatými řetězy. Tváří se tak důstojně. Každým krokem jsou blíž. Mám se schoulit mezi sedadly pod kloboukem, který tu budí takovou pozornost? Květiny a peří nosí na hlavě kdekdo. Mně tam přišla modistka, podle pohlednice, rodné město z barevné plsti.

Cítím na sobě pohled Junga.

Rozzáří se, ukloní, a upozorní na mě Freuda.

„Máš tu dceru, tak nakonec přijela ... Jako by ti z oka vypadla!“

„Mathilda? To přece není Mathilda!“ vzlykne pan profesor.

... A ten bílý kostel nad modrou stužkou řeky a náměstí s podloubími, to je přece Příbor! Zastaví se a za ním celý průvod.

Naše pohledy se setkaly. Poznal mě? Poznal ve mně sebe?

V hrůze si zakryl ústa. Věděla to? Určitě. Vždycky věděla všechno dřív než ostatní ... Johanka! Stačí popojít pár kroků a otevřít náruč.

Bledl a s rukou na srdci klesal ... Všechny ty dopisy musím spálit!

Statný Jung omdlévajícího kolegu zachytil. .

Vytratila jsem se z té vřavy do parku obklopujícího majestátní budovu, a z nízkého můstku vypustila po místní říčce času svoji vzpomínkovou hučku. Městečko, které předznamenalo všechno ostatní, se vzdalovalo a klesalo do hlubin nevědomí.

Měním osudy mužů i žen – víc hlavou a srdcem než zjevem.

Jsem nepravděpodobná, ale možná. Nehledím zpátky, tuším, že za sebou zanechávám někdy i spoušť. Vzrušující začátky, jedinečné zážitky a nevyhnutelné konce. Můj život zatím sestává z krátkých epizod, ale cítím, že přichází něco podstatnějšího.

Na pódiu teď křísí profesora Freuda, nejvýznačnějšího znalce psýchy v našich časech. Nezapřel mě, třeba jen nepoznal. Nebo poznal a zapřel? Vděčím mu za dar myšlení, trvalejší než láska.

Jsem osudová žena. Někdo to musí dělat.

Evžen Vítkovský

FREUD a osudová žena

Vydalo nakladatelství Budeč
Mlýnská 190
27716 Všetaty

Vydání druhé, Praha 2025

ISBN 978-80-907484-6-0

Spekulativní fikce, romantický příběh pro přemýšlivé

Naše další knihy pro pozvednutí nálady:

Ilustrovaná řada inteligentního humoru

Ukázky: www.nalezka.cz

Evžen Vítkovský POLOČAS NAJÁD (2025)

Kultivovaný starý mládenec, který vyhledává společnost zralých žen, na vrcholu duševních a erotických sil, prožívá a přežívá své hravé romance a nic mu nechybí. Po nehodě zakolísá ve svých postojích. S omezenou pohyblivostí, ale neomezenou představivostí, přijímá pomoc přátel, kteří mu v rehabilitačních lázních zařizují setkání s potenciálními partnerkami.

V lázeňském bistro poznává jasnozřivou servírku, která s jeho podporou rozvíjí své vlohy a nalézá životní poslání i osobní štěstí. Libuše začíná žít ve dvou časových rovinách.

Vnímá úbytek ženskosti v současném světě a napojuje se na dávnou předchůdkyni, která vede své družky do nejstarší války ‚za muže‘. První a poslední z rodu Libuší se přes propast času vzájemně ovlivňují. Budoucnost, přinášející ženám těžké časy, ale i nové příležitosti, mají podobná řešení.

Evžen Vítkovský SÁMOVA ŘÍŠE ŽEN (2025)

Na konci 6. století, v období stěhování národů, pronikli do české kotliny z východních stepí Avari, a podrobili si místní kmeny. Odvedené muže stavěli při svých nájezdech do prvních řad, kde rychle ubývali, a mladé ženy prodávali do otroctví. S kořistí se vraceli zimovat na hradiště v údolí Ohře, kde si opuštěné matky musely poradit se vším samy a ještě být pánům po vůli.

Živelná vzpoura posádku zaskočí a ženy se zmocní zbraní a zlata. Odolat očekávané trestné výpravě vyžaduje nápady a silné spojence. V čele žen stane bystrá dívka, která uprchla ze zajetí, poznala pokročilý svět a okouzila důležitého franckého kupce. Aby získala pomoc jeho ozbrojeného doprovodu obklopí kultivovaného Sáma svými družkami, z nichž každá v něčem vyniká. Na historickém pozadí se odvíjí strhující příběh ženy s jasnozřivými schopnostmi, a napínavý děj První dívčí války ‚za muže‘.

(Sáмова říše žen je historickou paralelou Poločasu najád.)

